

The Project Gutenberg eBook of Toinen lukukirja kansakoulujen tarpeiksi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Toinen lukukirja kansakoulujen tarpeiksi

Editor: Konstantin Raitio

Release date: January 12, 2009 [eBook #27788]
Most recently updated: January 4, 2021

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TOINEN LUKUKIRJA KANSAKOULUJEN
TARPEIKSI ***

TOINEN LUKUKIRJA KANSAKOULUJEN TARPEIKSI

Toimitti

K. Raitio

Kuudes, korjattu painos.

Kuvallinen.

WSOY, Porvoo, 1903.

SISÄLLYSLUETTELO.

HUOMAUTUKSIA. Kun useissa kansakouluissa arvatenkaan ei ole varaa hankkia erityistä lukukirjaa n.s. pientenlasten koulua eli kansakoulun kuusiviikkoista valmistuskoulua varten, vaan käytetään niissä samaa lukukirjaa kuin varsinaisessa kansakoulussakin, on tähän luetteloon *vinokirjaimilla* painettuna kappaleet, jotka tekijän mielestä soveltuvat *valmistuskoulussa luettaviksi*.

Kun tätä lukukirjaa ei ole aivottu järjestään luettavaksi, ei lukukappaleita ole sovitettu sisällyksen puolesta tarkoin rajoitettuihin ryhmiin. Kuitenkin on pidetty silmällä että ne kappaleet, joilla on sisällysyhteyttä, seuraavat toisiaan. Alla oleva ryhmäjako osoittaa, millä pääaloilla kirjan sisällys liikkuu. — Luetteloon on myös kappaleen nimen jälkeen sulkujen väliin asetetulla numerolla osoitettu, mitkä kappaleet sopsisivat *toiseen vuorokurssiin*. Mutta kun vuorokurssijakokin suuresti riippuu koulun muusta opetusohjelmasta, ei tämä osoitus pyri olemaan muuna, kuin viittauksena ja ehdotuksena, jota kukin opettaja tarpeen mukaan itsenäisesti muuttakoon.

Satuja, kertomuksia y.m. helppotajuisia kappaleita uskonnollis-siveelliseltä alalta.
ALKULAUSE.

1. Pienelle matkalaiselle.

2. Hiiri ja leijona.

3. Kyyhkynen ja muurahainen.

4. Korppi ja kettu.

5. Koira ja sen varjo.

6. Kaksi vuohta.

7. Viisas hiiri.

8. Ylpeä härkä.

9. Sokea ja rampa.

10. Joki ja lähde.

11. Joki.

12. Susi, vuohi jo kaalit.

13. Tattari.

14. Halonhakkaaja.

15. Lähde.

16. Tunnon rauha.

17. Oi, jos oisit sydämeni.

18. Adalminan helmi.
19. Se on kovaa.
20. Älä heitä kiveä, se ponnahtaa takaisin.
21. Pääskyselle.
22. Joudu, kevät.
23. Tulipalo.
24. Kelpo palvelija.
25. Varo vaatteitasi.
26. Löytö.
27. Lörpöttelijä.
28. Karhunnahka.
29. Ystävällinen vastaanotto.
30. Pieni mierolainen.
31. Korpi kurjalla kotina.
32. Armottoman osa.
33. Muinaiset ajat paremmat.
34. Oikea kiitos-uhri.
35. Herrasmies ja köyhä.
36. Kiitollinen poika.
37. Suvilaulu.
38. Auringon säde.
39. Rukous ruumiin ravinnosta.
40. Laivapoika.
41. Kunnioita isääsi ja äitiäsi.
42. Huolellinen tytär.
43. Ken unohtaa meidät viimeiseksi?
44. Puuvati.
45. Pimiä isoton pirtti.
46. Vähä ilo emottomalle käestä.
47. Ohoh kullaista kotia!
48. Kuva.
49. Eli Rem.
50. Erotus.
51. Puhu totta.
52. Rehellinen poika.
53. Lapsuuden-aikainen muisto.
54. Töllin aarre.
55. Säästäväisyys ja anteliaisuus.
56. Kymmenen hyvää ystävää.
57. Huolellisesti.
58. Rehellinen työ.
59. Toisin ennen, toisin eilen.
60. Puhtaus.
61. Vaarallinen varas.
62. Mitä et koskaan kadu.
- Luonnon alalta.**
63. Karhu.
64. Suksimiesten laulu.
65. Ilves.
66. Susi.
67. Hukka, karhu ja repo.
68. Kissa ketun palvelijana.
69. Harakka, varis ja kettu.
70. Kyöstin metsästys.
71. Käki.
72. Lintuselle.
73. Suomen salossa.
74. Varpunen.
75. Syksytoiveita.
76. Talven aika.
77. Lumisateella.
78. Unen tullessa.
79. Toukokuulla.
80. Kauneinta metsässä.
81. Kevätlaulu.
82. Kevät
83. Sinikaunokki.
84. Niittypuro.
85. Keväällä.
86. Kuluu ikä laulamattaki.
87. Mipä paimenten olla?

- [88. Paimenen pyhä.](#)
[89. Luoja tietää, sinä et.](#)
Kansan elämästä.
[90. Kärsivällisyys.](#)
[91. Mökin poika.](#)
[92. Makkonen.](#)
[93. Korpiemme raivaajille.](#)
Talven ja joulun aikaan liittyvää.
[94. Iloinen tarina jäniksestä ja pojasta.](#)
[95. Haltijan joululahjat.](#)
[96. Jouluaamu.](#)
Suomen luontoa, maata ja kansaa koskevaa.
[97. Suomen luonto.](#)
[98. Kirkkovenheessä.](#)
[99. Punkaharjusta.](#)
[100. Savolaisen laulu.](#)
[101. Salomaa.](#)
[102. Sylvia-linnun laulu kesäpäivänä Kangasalla.](#)
[103. Puijon mäki.](#)
[104. Suomi kaunis.](#)
[105. Uudenmaan saaristossa.](#)
[106. Vaasan marssi.](#)
[107. Karjalan marssi.](#)
[108. Laulu Suomessa.](#)
[109. Ruhtinaalle.](#)
[110. Virsi kotimaan puolesta.](#)
[111. Suomelle.](#)
[112. Kansalaislaulu.](#)
[113. Tuo kerta rajalle rauha.](#)
[114. Suomen kansan sukulaiset.](#)
[115. Vieraalla maalla.](#)
[116. Antti sedän pakinoita.](#)
[117. Poika Sammatista.](#)
[118. Uno Cygnaeus.](#)
[119. Torpan pojasta kuvanveistäjä.](#)
[120. Laula, laula, veitoseni.](#)
[121. Maamme.](#)
[122. Jos ma lauluille rupean.](#)
[123. Omat on virret oppimani.](#)
[124. Sananlaskuja.](#)
[125. Kalevalan kertomuksia.](#)
[126. Väinämöisen sanoja.](#)
[127. Runolaulaja.](#)
[128. Helsinki.](#)
Maantietoon liittyvää.
[129. Matka-kuvauksia.](#)
[130. Moskova ja Kreml.](#)
[131. Tanskanmaa.](#)
[132. Lontoo.](#)
[133. Käynti Neapelissa ja Vesuvius-vuorella.](#)
Raamatun historiaan liittyvää.
[134. Pyhä maa.](#)
[135. Kristinuskon leviäminen.](#)

ALKULAUSE.

Kun "toisesta lukukirjasta" tuli uuden painoksen julkaiseminen tarpeelliseksi, oli luonnollista, että sitä oli mahdollisuuden mukaan korjattava ja uusittava sekä siten koetettava saada se nykyisiä vaatimuksia vastaavaksi. Oppikirjakomitean viittausten mukaan on tämän uuden painoksen toimittamisessa pidetty silmällä, että se tulisi entistä enemmän soveltumaan *ylempien kansakoulujen I ja II vuosiosastolle* ja liittymään oppilaiden ajatus- ja harrastuspiiriin näillä asteilla. Moniaita kappaleita, joille ei samanaikainen opetus vielä tarjoa mitään yhtymäkohtia, on poistettu; niin esimerkiksi muutamat maan- ja luonnontiedolliset kuvaukset, joiden aiheet kansakoulujen nykyisen opetussuunnitelman mukaan tulevat vasta ylemmillä osastoilla esille. Sitäpaitsi on jätetty pois muutamia muitakin raskaampia lukukappaleita. Sijalle on koetettu saada sellaista, mikä olisi oppilaiden kehityskantaa vastaavampaa ja muutenkin paremmin liittyisi muuhun samanaikaiseen opetukseen, — varsinkin uskonnollis-siveelliseen ja oman maan luontoa ja kansaa koskevaan. — Mitä kappaleiden järjestykseen ja ryhmytykseen tulee, viittaamme siinä suhteessa sisällysluetteloon. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että lukukappaleita yleensä

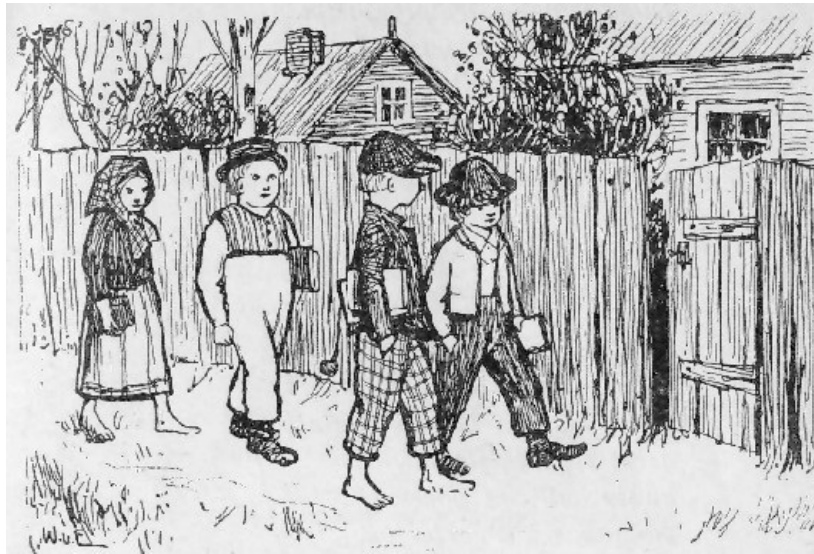
luettaisiin kirjan järjestyksessä, vaan että niiden *lukemisjärjestys suunniteltaisiin sen mukaan, kuin muu samanaikainen opetus, kouluelämä, vuodenaajat y.m. tarjoavat edellytyksiä niiden käsittelemiseen*. Täten lukukappaleet pääsevät valaisemaan ja vahvistamaan sitä, mikä oppilaiden tajunnassa kulloinkin on etualalla. Ja poikkeamista kirjan järjestyksestä vaatii myös luettavan tekstin *jakaminen vuorokursseiksi*, jommoisia kansakouluissamme nykyään lukemisenkin opetuksessa pidetään tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. — Mitä lukukappaleiden käsittelemistapaan tulee, pyydän siinä suhteessa viitata allekirjoittaneen ja H. Niemen toimittamassa "Äidinkielen opetusopissa" annettuihin ohjeisiin. — Kirjan ulkoasua on myös koetettu uudessa painoksessa saada selvemmäksi, välttämällä liian pientä ja tiheätä painosta; kuvia on siihen hankittu, mikäli on ollut mahdollista kirjan hintaa suuresti korottamatta.

Tekijä rohkenee toivoa, että tapahtuneet korjaukset ovat olleet "toiselle lukukirjalle" eduksi ja että sen siten sallittaneen osaltaan kansakouluamme edelleen palvella.

Jyväskylässä Heinäkuulla 1903.

Tekijä.

1. Pienelle matkalaiselle.

1. Pien' on tuossa matkalainen,
kirjat, taulut laukussaan;
silm' on kirkas, hohtavainen
viel' on puna poskillaan.
Minne, minne käy sun tiesi,
pieni, reipas matkamiesi?

2. "Kouluhun" sä vastaat mulle,
toivon hymy kasvoillas. —
Käyös siis, ja Herra sulle
Olkoon siellä oppaanas.
Ahkeruuteen aikas käytä,
isän, äidin toiveet täytä!

3. Rinnassasi asukohon
onnen riemu lapsuuden
Olkoon sielus templi, johon
henget astuu hyvyyden!
Jotta toiminnoitas yhä
johtais Herran tahto pyhä.

4. Säännön tiedän taatun, vakaan,
"Rukoile ja työtä tee!"
Tiedot, taidot, sen mä takaan,
siten sulle aukenee,
tunnossasi rauha säilyy,
puhtautta silmäs päilyy.

5. Ja kun kerran koulustasi
astut elon taistohon,
kunto sull' on povessasi,
voimakas käs'vartes on,
taitosi myös käytät varmaan

2. Hiiri ja leijona.

Kuumana puolipäivän hetkenä oli leijona laskeutunut puun varjoon lepäämään. Silloin tuli siihen joukko hiiriä. Ne kiipesivät leijonan päälle, juoksivat ja telmivät sen pinnalla. Leijona heräsi tästä, julmistui ja otti yhden hiiristä kiinni. Kun tämä ei huomannut mitään pakenemisen mahdollisuutta, pyysi se leijonalta monin kerroin anteeksi epäkohteliaisuuttaan, sekä huomautti sille samalla, ettei eläinten kuninkaan arvolle soveltuisi suuttua niin pieneen eläimeen. Leijona leppyi ja päästi hiiren vapaaksi.

Joku aika sen jälkeen tapahtui, että sama leijona, metsässä kuljeskellessaan, joutui metsästäjän verkkoon, josta se ei voinut irti päästä. Se rupesi nyt kaikin voimin kiljumaan. Kun hiiri sen kuuli, riensi se sinne ja nakerteli verkon rikki, joten leijona pääsi vapauteensa.

3. Kyyhkynen ja muurahainen.

1. Kerran juoda pikkaraisen
teki mieli muurahaisen.
Hänpä järvehen kumartui,
mutta sinnepä kupertui.
Oli onneksi lähellä kyyhky
lehdon liepehellä.
Tämä kuivan oksan otti
sekä järvehen pudotti.
Näinpä onneton pelastui,
kalan vatsasta vapahtui.

2. Toisen kerran pensahissa
oli kyyhkyjä vahissa
linnustaja pyssyinsä.
Tuli kyyhky poikinensa.
Pyssy kääntyi kyyhkysihin,
muurahaisten ystävihin.
Mutta silloin muurahainen
ei ollut hitahanlainen:
juoksi ampujan kädelle,
oli purra sen verelle.
Ampujan käsi värähti,
laukaus metsähän tärähti.

4. Korppi ja kettu.

Korppi lensi kerran, juuri saalis suussa, hongan oksalle syömään. Kettu huomasi tämän ja juoksi hongan juurelle. Vesissä suin katseli se korpin saalista, miettien, millä viekkaudella sen omaksensa saisi. "Oi sinä kaunis lintu", lausui se korpille, "kuinka kauniit ovat sinun höyhenesi, kuinka suloinen on sinun äänesi! Kun sinä laulat, niin oikein sydämelle käypi. Annahan nyt kuulla suloista lauluasi, että rintani riemastuisi."

Korppi, tämän kuultuaan, arveli: "Ei se minua syyttä noin kiittäne. Kuulkoon siis lauluani!" Nyt aukasi se suunsa ja alkoi rääkyä parhaansa mukaan. Mutta silloinpa putosi saalis sen suusta. Kettu sen heti tempasi kypäliinsä sanoen: "Tuki suusi, hurja, sinun äänesi on kehnompaa karhun mölinää."

5. Koira ja sen varjo.

Pitkin joen porraspuuta
kulki koira vieden luuta.
Aivan kuononsa edessä
näki hän varjonsa vedessä.
Luuli siinä naapurinsa,
suuren riitakumppaninsa,
astelevan kinkku suussa.

Nyt ei koiran mieli muussa.
Kun tulee koston hetki,
eipä muistuta työläs retki —
näin on koirienkin laita.
Vaikk' olikin porras kaita,
oli kinkku riistettävä,
kumppani myös niistettävä.
Katsomattansa etehen
koira syöksyikin vetehen.
Mutta virta huuhtoi vimman
sekä saalihin somimman.

6. Kaksi vuolta.

Kaksi vuolta kohtasivat toissensa kapealla portaalla, jota myöten kuljettiin virran yli. Toinen pyrki toiselle rannalle, toinen taas päinvastaiselle. "Väistyhän vähän syrjään!" sanoi toinen vuohista. "Mitä rohkenetkaan sinä vaatia", huusi toinen, "minähän olin ensiksi sillalla; väisty sinä ja päästä minut ylitse!" "Minäpä en väisty", sanoi ensin mainittu vuohi, "on minulla tässä yhtä paljo oikeutta kuin sinullakin!" Näin riitelivät he vielä jonkun aikaa keskenänsä. Kun ei kumpikaan tahtonut peräytyä, syntyi lopulta tappelu. He tähtäsivät sarvensa eteenpäin ja puskiivat tulisesti toisiansa. Mutta silloinpa putosivat molemmat veteen. Sinne olisivat he hukkuneetkin, ellei paimen olisi tullut heitä pelastamaan.

7. Viisas hiiri.

Hiiri tuli loukostaan ja näki pyydyksen. "Kas vaan", sanoi se, "tuossahan on pyydys! Ne ihmisethän ovat olevinaan viisaita. Ne ovat asettaneet raskaan painon laudalle, jonka toinen pää on puutikkujen nojalle ylös kohotettuna. Yksi tikuista on varustettuna makealla voileivän palasella. Jos minä vaan vähäsenkin koskisin voileipään, silloin tikut liikahtaisivat paikoiltaan ja lauta putoisi minun päälleni. Se olisi minun surmani. Mutta minäpä en koske voileipään. Olen viisaampi, kuin ihmiset; minä tunnen heidän kavaluutensa."

"Mutta", jatkoi hiiri itsekseen, "haistella toki saa tuota voileipää. Eihän pyydys pelkästä haistelemisesta laukea. Ja veres voileipä haisee kuitenkin niin hyvältä. Annahan vähän haistelen sitä." Hiiri juoksi laudan alle voileipää haistelemaan. Sattuipa töytsemään sitä vähän nokallaan. Silloin lauta heti pudota romahti alas, ja sen alle musertui tuo viisas hiiri.

"Ahneus se pettää viisaankin."

8. Ylpeä härkä.

Härkä pukeutui hevosen nahkaan ja luuli sillä hevosen arvoiseksi pääsevänsä. Toiset järkevämmät härät nauroivat sille, ja niin tekivät hevosetkin, vaikka he toisinaan piloillaan laskivat sen seuraansa. Entistä härän työtä katsoi se nyt kovin halvaksi eikä siihen enää ryhtynytkään, mutta eipä sillä myös ollut kykyä hevosen töihin. Tästä oli seurauksena että se makasi päivät päästään laiskana. Mutta kun se ei mitään tehnyt, niin ei se mitään ansainnutkaan. Hevosnahka kului ensin karvattomaksi, sitten repaleiksi ja viimein täytyi härän heittää se selästänsä. Mutta nyt oli härkä jo tullut vanhaksi ja kelvottomaksi häränkin työhön, ja uuden hevosen ostamiseen ei sillä varoja ollut. Viimein kuoli se nälkään, ja sen haudalle kirjoitettiin:

Tähän vaipui vanha herrashärkä:
syynä kuoloon työttömyys ja nälkä.

9. Sokea ja rampa.

Rampa mies istui suruissaan tien laidalla. Sokea sattui siitä ohi kulkemaan. Rampa, jolle aika kävi pitkäksi, kun täytyi toimeettomana virua, huusi tälle: "Mitäs kuuluu, veikkonen?"

Sokea valitti, ett'ei voinut tiellä pysyä, ja kysyi häneltä, eikö hän tahtoisi olla niin ystävällinen, että johtaisi häntä kappaleen matkaa.

"Ah", vastasi rampa, "senhän mielelläni tekisin, kun minulla vaan olisi niin terveet jalat kuin sinulla; mutta minähän miesparka en saata kävellä!" "Ja minä mies poloinen en saata nähdä", lausui sokea. Näin valittelivat he toisilleen kurjuuttaan.

Äkisti juolahti sokean mieleen hyvä tuuma. "Kuulehan", sanoi hän rammalle, "istu sinä minun selkääni; minä kannan sinua. Minä lainaan sinulle terveet jalkani, lainaa sinä minulle terveet silmäsi." Tuumasta toimeen. Sokea kantoi rampaa, rampa johti sokeata. Näin auttoi toinen toistaan. Yhdessä pystyivät he nyt suorittamaan, mitä kumpikin erikseen olisi ollut kykenemätön aikaan saamaan.

10. Joki ja lähde.

Joki ja lähde väittelivät kerran keskenänsä, kumpi toistansa etevämpi olisi. "Ettäpä kehtaatkin rinnalleni pyrkiä", ärjäsi viimein joki, "etkö huomaa, kuinka olen sinua paljo etevämpi! Minä kuljen ihanien kukkanurmien halki; rannoillani on kauniita ja rikkaita kaupunkoja; alituisesti kulkevat tavaroilla lastatut kauppalaivat minua pitkin; kaikki ylistävät minua; ja minähän merenkin voimassa pidän, sillä ilman minua se kyllä pian kuivuisi. Sinä sitävastoin juokset maan alla piilossa ja tuskin kehtaat minulle silmiäsi näyttää!"

Tästä herjauksesta kävi lähde niin hävyn-alaiseksi, ett'ei enää ollenkaan silmiänsä näyttänyt, vaan asui aina maan alla. Mutta seurauksena tästä oli, että pian koko joki kuivui, se kun sai alkunsa lähteen silmästä. Niinpä joki nyt liian myöhään havaitsi, että oli aivan omaksi turmioksensä lähdeä soimannut.

"Ylpeys käy lankeemuksen edellä."

11. Joki.

Kas, lähde virtaa vuoresta,
luo silmäns taivahalle,
ja lemменkukat partaalla
suloa lausuu sille.
Se on niin kirkas, loistava,
se kuvaelee taivasta.

Se puroks' sitte muuttuvi,
mi kirkas omi vielä,
vaan kun sen vesi juoksevi,
se himmentyyti tiellä;
se kukkasia suutelee
ja riemuisena rientelee.

Vaan kun se rientää kauemmas,
se paisuu suuremmaksi,
se tanssii, ollen riemukas,
ja muuttuu raivoisaksi.
Sen aallot kiehuu, pauhaavi,
niin että metsä kaikuvi.

Vaan kun on aikans ryskännyt,
niin hiljaiseksi jääpi;
sen pinta on nyt tyyntynyt,
se mereen häviääpi.
Näin joki syntyy, kuolevi,
niin elämämme virtaavi.

12. Susi, vuohi jo kaalit.

Erään miehen piti ruuhella kuljettaa susi, vuohi ja joukko kaaleja virran yli. Mutta ruuhi oli niin pieni, ett'ei hän voinut ottaa siihen samalla kertaa useampia kuin yhden noista kolmesta, hänen oli nyt keksittävä, minkä hän niistä ensiksi veisi yli.

Ottaisiko hän ensi kerralla suden ruuheen? Sillaikaa söisi vuohi kaalit.

Entä jos hän veisi ensin vuohen; sillä eihän susi sillaikaa kaalia söisi. Sehän kyllä kävisikin päinsä ensi kerralla; mutta minkä ottaisi hän toisella kerralla mukaansa? Sudenko? Jos hän sen veisi ja palaisi sitten kaaleja ottamaan, niin se sill'aikaa söisi vuohen. Veisikö hän siis toisella kerralla kaalit? Mutta silloinhan vuohi söisi ne, kun hän palaisi sutta ottamaan.

Mies parka oli todella pulmallisessa asemassa. Hän olisi nyt vienyt suden ensiksi ja sitonut vuohen siksi ajaksi kiinni, jottei se pääsisi kaaleja syömään. Mutta ei ollut köyttä eikä puutakaan, mihin sitoa. Hän mielti ja mielti, mutta sopivaa keinoa ei vaan löytynyt.

Viimein keksi hän sen kuitenkin. Hän otti ensi kerralla ruuheen vuohen. Susi jäi kaalien luo eikä tietysti niihin koskenut. Toisella kerralla vei hän kaalit, mutta otti paluumatkalla vuohen ruuheen ja toi sen takaisin. Nyt otti hän kolmannella kerralla suden, jättäen vuohen odottamaan. Siten tuli susi kaalien toveriksi. Viimein toi hän vuohenkin, ja nyt olivat kaikki ehjinä toisella rannalla.

13. Tattari.

Kun ukkos-ilman jälkeen kulkee tattari-pellon ohitse, saapi usein havaita, että se on aivan mustunut ja kärventynyt; näyttää siltä, kuin olisi tulen liekki kulkenut sen ylitse, ja maamies sanoo silloin: "sen on ukkonen tuhonnut!" — Mutta miksi on ukkosen tuli sen näin polttanut?

Kerron teille, mitä varpunen siitä on minulle jutellut. Varpunen on puolestaan sen kertomuksen kuullut vanhalta halavalta, joka kaiken ikänsä on kasvanut tattaripellon ääressä. Se on suuri ja arvokkaan näköinen, tuo halava, mutta vanha ja ryppyinen; sen rungossa on halkeama, jossa ruohoa ja sammalta kasvaa; se on kallistunut vinoon, ja sen oksat riippuvat maahan päin, ikäänkuin pitkät, vehreät hiukset.

Kaikilla pelloilla sen ympärillä kasvoi viljaa: ruista, ohraa ja kauraa. Ne olivat jo hyvässä tähkässä, ja jota raskaampia tähkät olivat, sitä syvemmälle ne nöyrinä kumartuivat.

Mutta olipa siellä tattaripeltokin ihan vanhan halavan läheisyydessä. Tattari ei kumartunut niinkuin muut viljat, vaan nosti ylpeänä ja pönäkkänä päätänsä.

— Minä olen aivan yhtä täyteläinen, kuin muutkin tähkät, sanoi se, ja olenpa sen lisäksi niitä paljo kauniimpi; kukkani ovat ihanat kuin omenapuun kukat; tuskinpa löytyy somempaa kasvia, kuin minä olen; vai tunnetko, halava vanhus, todella ketään kauniimpaa?

Halava nyökytti päätään ikäänkuin sanoakseen: tunnenpa kylläkin! Mutta tattari kohentelihe pelkästä ylpeydestä ja sanoi: Halava tuhmuri! Sehän on niin vanha, että ruohoa kasvaa sen kupeissa.

Nousipa tuosta kauhea myrsky; kaikki kedon kukkasat supistivat yhteen lehtensä tai kallistivat kupunsa alaspäin, jott'ei myrsky niitä vahingoittaisi; mutta tattari se vaan ylpeästi piti päänsä ylhäällä.

— Kumarru niinkuin mekin! sanoivat kukat.

— Sitäpä en tee! sanoi tattari.

— Kumarru niinkuin mekin! huusivat muut viljat. Nyt tulee myrskyn enkeli. Hänellä on siivet, jotka ulottuvat pilvistä alas maahan, ja hän katkaisee hennon runkosi, ennenkuin edes ennätät häneltä armoa pyytää.

— Tulkoon, mutta minä en tahdo kumartua! sanoi tattari.

— Sulje kukkasi ja piilota lehtesi! sanoi vanha halava. Älä katso salamaan, pilvien revetessä; sillä salaman läpi loistaa taivaan kirkkaus, mitä ei ihmistenkään silmät siedä; mitenkä sitten kävisikään meille mitättömille kasviraukoille, jos uskaltaisimme sitä katsoa.

— Mitättömätkö! sanoi tattari. Minäpä uhallakin tahdon katsoa taivaaseen.

Ja niin se tekikin ylpeydessään, vaikka salamoi niin, että koko avaruus näytti olevan tulen vallassa.

Kun raju-ilma oli ohitse, näyttivät kukat ja viljat entistä kauniimmilta. Ilma oli ukkosesta puhdistunut, ja kasvit olivat virkistyneet; mutta tattarin oli salama mustaksi polttanut; se makasi kuolleena ja hyödyttömänä pehkuna maan pinnalla.

Ja vanha halava heilutteli tuulussa oksiaan, ja suuria vesipisaroita putoeli sen viheriäisiltä lehdistä, ikäänkuin se olisi itkenyt. Ja varpuset kysyivät: Miksi itket, halava? Onhan kaikki nyt niin ihanaa! Päivä paistaa, loistavat pilvet kulkevat taivaalla, ja kukkasista ja pensaista leviää suloinen tuoksu. Miksi siis itket, vanha halava?

Halava kertoi nyt tattarin ylpeydestä ja rangaistuksesta; sillä ylpeyttä seuraa aina rangaistus. Minä, joka tämän tarinan nyt teille kerron, kuulin sen varpusilta; — ne sen pyynnöstäni juttelivat minulle eräänä iltahetkenä.

Älä suulla suurentele, ellet kunnossa kykene.

Ei neuvo väärään vie, oppi ei kaada kankahalle.

14. Halonhakkaaja.

Oli kerran halonhakkaaja, joka oli sangen tyytymätön toimeensa. Kerrankin taas halkoja hakatessaan valitteli hän: "Kylläpä vaan saa tässä vaivaa nähdä. Olemme me köyhät toki onnettomia. Annahan kun olisin rikas ja mahtava, hätäkös silloin olisi elää!" Silloin tuli siihen

kaunis, kiharatukkainen poikanen. Sen puku loisti hopeasta, sen sauva kullasta välkkyi. "Terve sinulle, sinä köyhä mies parka", sanoi poika, "pyydä minulta, mitä ikinä sydämesi halajaa, ja heti tulee sinun pyyntösi täytetyksi." Halonhakkaajaa jo vähän pelotti. Mutta pian malttoi hän mielensä ja ottaen lakin päästään sanoi hän: "Hyvä enkelipoikanen! Minä pyydän, että kaikki, mihin minä kosketan, muuttuisi kullaksi". Poikanen hymyili surullisesti, mutta kosketti kuitenkin halonhakkaajaa sauvallansa, sanoen: "Olisin suonut sinun jotakin parempaa pyytävän. Mutta olkoon pyyntösi täytetty!" Sitten katosi poika ylös kirkaaseen ilmaan.

Nyt oli halonhakkaaja mielestään onnellinen. Hän ryhtyy heti koettelemaan uutta taitoansa. Hän koskettaa petäjään. Sen oksat, kävyt ja neulaset muuttuvat heti kultaisiksi. "Voi ihmettä, voi riemua!" huudahti halonhakkaaja. "Nyt menen minä kotia — ken viitsisi nyt enää halkoja hakata! Täst'edes saan syödä pelkkiä herkkuja vaan ja juoda, mitä mieleni tekee. Nyt vaan tahdon vielä viimeisen kerran syödä entistä ruokaani." Hän ottaa leivän käteensä ja purasee sen reunasta, mutta — hänen hampaansa katkeavat, leipä oli muuttunut kullaksi! Hän koettaa juoda vettä saviruukustaan, mutta sieltä ei heru mitään, vesikin muuttuu kimaltelevaksi kullaksi! "Voi hirmua, voi onnettomuutta! Mitä on minun nyt tekeminen?" voivotteli halonhakkaaja kauhistuksissaan. "Enhän voi syödä ja juoda kultaa! Mitä olenkaan minä tyhmyydessäni ja ahneudessaani tehnyt! Olenhan halajamani onnellisuuden sijasta hankkinut itselleni kuoleman! Voi jospa minulla kullan sijasta olisi vaan leipää ja vettä!"

Kauhun vaikutuksesta heräsi halonhakkaaja unestaan. Kaikki oli näet ollut vaan unennäköä hänen yöllä maatessaan. "Jumalan kiitos, että minulla vielä on jokapäiväinen leipäni ja terve järkeni", sanoi mies nyt. "Onhan uneni minulle opettanut, että Jumala on sangen armollinen, kun hän ei kaikkia meidän pyyntöjämme täytä". Hulluudessaan moni anoo kaikenmoista, muistamatta raamatun sanaa: "mitä auttaa se ihmistä, jos hän kaiken maailman voittaisi, mutta sielullensa saisi vahingon!"

Anna, armias Jumala, sitä mieltä miehen päähän,
ett'ei huomenna katuisi töitä tämänpäiväisiä.

15. Lähde.

Eräänä aamuna yhtyi kolme matkustajaa erämaan lähteen vieressä. Ensimmäinen heistä oli taideniekka, toinen vanha kunnianarvoinen ukko, kolmas nuori poika, joka kadonnutta lammasta etsi.

Lähteen reunassa olevassa paadessa huomasivat he vanhan, puoleksi hävinneen kirjoituksen: "*Ottakaa minut esikuvaksenne*".

Mitä merkitsee tämä kirjoitus? Matkustajat miettivät sitä.

"Oja, joka tästä lähteestä saa alkunsa, kulkee hiljaa liristen laajan laakson läpi", selitti taideniekka, "järven halki juoksee se, puroja ja jokia yhtyy siihen, kunnes se vihdoon on suureksi virraksi kasvanut. Kirjoitus merkitsee, *että meidän tulee ahkerasti ja väsymättä tehdä työtä, jos tahdomme rikkaiksi tulla.*"

"Minä käsitän toisin kirjoituksen merkityksen", — sanoi vanhus. "Tämä lähde tarjoaa vieraanvaraisesta virvoittavaa sisällystänsä kaikille, jotka sitä lähestyvät. *Se kehoittaa meitä olemaan hyödyllisiä lähimäisillemme.*"

ääneti kuunteli poika heidän selityksiänsä. Kun he häneltä kysyivät, kuinka hän sanat ymmärsi, vastasi hän kainosti: "Lähteen vedellä ei arvoa ole, jos se *puhtauttansa ja kirkkauttansa kaipaa sekoitettuna inhoo sitä luontokappalekin. Jos tahdot olla arvossa pidetty, niin ole puhdas.*"

16. Tunnon rauha.

1. Ah, kellä puhdas tunto on
Ja katoamaton mieli,
Jonk' ain' on retki polveton
Ja laittamaton kieli,
Jok' oikeast' ei luovuttaa,
Ei väärän puoleen horjuttaa
Voi vilpin viehätykset;

2. Sen silmä aina kirkas on,
Ja otsa puhdas hohtaa,
povess' on sydän pelvoton,
Jos kunka kumman kohtaa.
Hän on kuin nuori neitonen,
Jokaisen mielitehtoinen,
Vaikk' olkoon vanhus harmaa.

3. Kuin yöksi maata painaksen
Ja luojahansa luottaa,
Hän kummitusten, peikkojen
Näköj' ei säiky suotta,
Vaan yön unittoman lepää
Ja riemullisesti herää
Hyvien töiden toimeen.

4. Jos korvensyöntä yksinään
Hän kolkkoakin kulkee,
Tai meren aallot myrskyillään
Hätään jos häntä sulkee,
Hän hämmästy ei silloinkaan,
Hänell' on rauha rinnassaan
Ja turva tunnossansa.

5. Hän kaunis on kuin kukkainen,
Raitis kuin kevät-aamu.
Vaan omantunnon-vaivainen
Se hoippuu niinkuin haamu,
Ja päivät sekä pitkät yöt
Sen entiset pahuuden työt
Hänt' aina ahdistavat.

17. Oi, jos oisit sydämeni.

Oi, jos oisit, sydämeni:
raitis kuni uusi oras,
puhdas kuni kehdon lapsi,
kirkas kuni lähteen silmä —
niin jos oisit sydämeni!

18. Adalminan helmi.

1. Oli kerran kuningas ja kuningatar, joilla oli pieni tyttö; ja koska hän oli kuninkaan tytär, niin häntä sanottiin prinsessaksi. Hän oli Adalmina nimeltänsä ja vanhempiensa ainoa lapsi. Sentähden he rakastivat häntä niin suuresti, että heidän rakkautensa oli melkein liian suuri, sillä Jumala ei suvaitse että ketään rakastetaan epäjumalan tavoin. Silloin unohdetaan, että *Jumalala* tulee rakastaa kaikesta sydämestään ja kaikesta sielustaan.

Adalmina prinsessan ristiäisiin kutsuttiin kaksi hyvää haltiatarta, punainen ja sininen haltiatar; semmoinen on tapa satujen kuninkailla. Ja nuo molemmat haltiattaret eivät unohtaneet antaa kumminlahjaansa pikkuprinsessalle. Punainen haltiatar antoi hänelle suuren kalliin helmen, niin verrattoman kauniin, ettei sen vertaista koskaan ole nähty, ja sitä seurasi vielä kolme oivaa lahjaa. "Tiedä", sanoi haltiatar, "niinkauan kuin Adalminalla on tämä helmi, tulee hän päivä päivältä yhä *kauniimmaksi, rikkaammaksi ja älykkäämmäksi*. Mutta jos hän kadottaa helmensä, silloin hän auttamattomasti myös kadottaa nuo kolme lahjaansa: kauneutensa, rikkautensa ja älynsä. Niitä hän ei saa takaisin, ennenkuin hän saa jälleen helmensä."

Sininen haltiatar sanoi: "Adalmina on saanut kolme niin suurta lahjaa, ettei moni enempää maailmassa haluakaan. Mutta onpa vielä lahja, joka on kaikkein paras, ja sen minä annan Adalminalle, mutta vaan yhdellä ehdolla. Niinkauan kuin prinsessalla on helmensä ja nuo kolme lahjaansa, niin kauan on minun lahjani voimaton. Mutta jos hän kadottaa helmensä, kauneutensa, rikkautensa ja älynsä, niin hän saa korvaukseksi minulta neljännen lahjan. Se lahja on *nöyry sydän*."

Molemmat haltiattaret nyökkäsivät päätään jäähyväisiksi ja katosivat kuin kaksi valkeata pilveä siniseltä kesätaivaalta.

Kuningas ja kuningatar olivat hyvin tyytyväisiä. He ajattelivat: "kunhan pikku prinsessa vaan tulee kauniiksi, rikkaaksi ja älykkääksi, niin vähät siitä, millainen hänen sydämensä on. Me varjelemme kyllä hänen helmeänsä, ja niin voi hän tulla toimeen ilman sinisen haltiattaren halpaa lahjaa. Punainen haltiatar se tosiaan tiesi, mitä prinsessa tarvitsee! Hänen lahjansa olivat kuninkaallisia lahjoja, mutta tuo sininen haltiatar oli oikein saita, kerrassaan saita; hän antoi lapsukaiselle armolahjan, aivan niinkuin kerjäläistytölle maantien varrella heitetään kupariraha."

2. Nyt kuningas laitattutti kultakruunun, joka tarkallensa sopi pikku Adalminan päähän ja oli niin tehty, että se prinsessan kasvaessa myöskin samassa kasvoi ja sopi yhtä hyvin kuin ennenkin. Mutta kaikille muille oli tuo ihmeellinen kruunu joko liian suuri tai liian pieni. Kruunun yläpäässä oli huippu, ja huippuun oli helmi liitetty niin lujasti, että sen oli mahdoton siitä pudota.

Kruunu pantiin nyt Adalminan päähän, ja hän piti sitä sitten alituisesti sekä maatessaan kullatussa kehdoissaan että valveilla ollessaan. Mutta koska hänen vanhempansa, kuningas ja kuningatar, niin suuresti pelkäsivät helmen katoavan, niin oli jyrkästi kielletty päästämästä prinsessaa kauemmaksi kuin sille portille, joka oli kuninkaan kartanon ja puiston välillä. Ja kuitenkin hänellä oli seurassansa aina ulos mennessään neljä kamaripalvelijaa ja neljä kamarineitsyttä, ja palvelijoita oli ankarasti käsketty pitämään tarkasti silmällä prinsessaa ja hänen helmeänsä. Ei käynyt heidän päinsä olla huolimattomia, sillä hirveä, punaviittainen teloittaja, jolla oli julma parta ja hirmuinen teloituskirves, ei ymmärtänyt leikkiä.

Näin kasvoi prinsessa suureksi, ja kaikki kävi punaisen haltiattaren ennustuksen mukaan. Adalmina kasvoi kaikkein kauneimmaksi prinsessaksi, mitä koskaan on nähty, niin kauniiksi ja ihanaksi, että hänen silmänsä heloittivat kuin kaksi kirkasta hopeatähteä kevät-iltana. Minne hän tuli, loi hän päiväpaistetta ympärillensä, kaikki kukkasot puutarhassa kumartelivat hänelle ja lausuivat: "sinä olet meitä kauniimpi!"

Ja hän tuli niin rikkaaksi, niin rikkaaksi, että hänen ympärillensä ikäänkuin kasvoi pelkkiä aarteita. Hänen huoneensa lattia oli kullasta ja simpsukan kuorista; seinät olivat peililasia ja katto kultaa, hohtokivillä koristettua; oi, kuinka se säihkyi lamppujen valossa! Adalmina söi kulta-astioista, hänen vuoteensa ja vaatteensa olivat kultaa; jos olisi ollut mahdollista syödä kultaa, niin olisi hän tehnyt sitäkin, mutta se oli kuitenkin liian kovaa purra.

Ja niin älykäs hän oli, niin älykäs, että hän osasi arvata kaikkein vaikeimmatkin arvoitukset ja muistaa kaikkein pisimmät läksyt, jos hän vaan kerran niitä silmäili. Ja kaikki viisaat miehet kuninkaan valtakunnassa kokoontuivat tekemään prinsessalle kysymyksiä. Ja kaikki olivat yksimieliset siitä, ettei niin älykäs prinsessaa, kuin Adalmina, koskaan ennen ole ollut maailmassa, eikä vastakaan tule olemaan, niin kauan kuin maailma seisoo.

3. No niin, kaikki oli hyvin; kauneus, rikkaus ja äly eivät ole syntiä, jos vain ymmärtää käyttää näitä lahjoja Jumalan tahdon mukaisesti, mutta siinäpä juuri vaikeus onkin. Kuningas ja kuningatar olivat niin ihastuneet Adalmina prinsessaan, että luulivat häntä parhaimmaksi ja täydellisimmäksi olenoksi koko maan päällä. Ja onnettomuudeksi rupesi Adalmina itekin sitä luulemaan. Kun hän alinomaan sai kaikilta kuulla, että hän oli tuhat vertaa kauniimpi ja rikkaampi ja älykkäämpi muita ihmisiä, niin uskoi hän sen itekin mielellänsä. Ja niin hän kävi ylpeäksi mieleltänsä ja piti kaikkia muita, vieläpä omia vanhempiansakin, itseänsä huonompina. Adalmina parka, tuo oli suuri ruma tahrata hänen kauneutensa loistossa; se oli suuri köyhyys hänen rikkaudessaan, se oli suuri älyttömyys kaikessa hänen viisautessaan, ja hän oli vähällä sen kautta joutua kokonaan hukkaan.

Mitä vanhemmaksi hän tuli, sitä ylpeämmäksi hän kävi. Ja ylpeyttä seuraavat kaikkein ilkeimmät viat, niin että Adalmina samalla tuli häijyksi ja kovasydämiseksi, ahneeksi ja kateelliseksi. Jos hän näki kauniin kukkasen puutarhassa, niin hän kiirehti sitä jaloillansa tallaamaan, sillä kaunis ei saanut olla kukaan muu kuin hän yksin. Jos Adalmina kohtasi toisen prinsessan, joka ajeli kullatuissa vaunuissa, niin se suututti häntä sanomattomasti, sillä ei kukaan muu kuin hän saanut olla rikas ja ylhäinen. Ja jos ketä toista tyttöä sanottiin hyväksi ja ymmärtäväiseksi, niin Adalmina itki harmista katkeria kyyneliä, sillä miksikä oli joku toinenkin älykäs?

Kun prinsessa oli viisitoista-vuotias, meni hän eräänä päivänä kävelemään kuninkaan kartanon pihalle. Hän tuli portille ja yritti puistoon, mutta portti oli lukossa, eikä kukaan uskaltanut sitä avata vastoin kuninkaan ankaraa kieltoa. Neljä kamarineitsyttä ja neljä kamaripalvelijaa oli Adalminan seurassa; ensi kerran he kieltäytyivät noudattamasta prinsessan käskyä. Silloin Adalmina vihastui, hän vihastui niin silmittömästi, että hänen kauneutensa päivänpaiste kokonaan himmeni. Hän löi uskollisia palvelijoitansa vasten silmiä, juoksi pois heidän luotansa ja kiipesi veräjän yli. Kun palvelijat seurasivat jälessä, juoksi hän yhä kauemmaksi puistoon, kunnes ei ainoatakaan palvelijaa enää näkynyt viheriöiden puiden välissä.

Silloin Adalmina ensi kerran eläissänsä tunsu janoa ja väsymystä, ja hän istahti lähteen reunalle lepäämään. Alentuipa hän ammentamaan lähteestä vettäkin hienolla, valkealla prinsessakädellään ja juomaan sitä ihan niinkuin muutkin ihmiset, kun ei kukaan kumarrellen tarjoa lautasella vesilasia. Yht'äkkiä huomasi hän kuvansa lähteessä. "Voi, kuinka kaunis minä olen!" sanoi hän itseksensä ja kallisti päätään yhä lähemmäksi vedenpintaa, paremmin nähdäkseen omaa kuvaansa, kunnes — loiskis, siinä nyt koko kultakruunu helminensä putosi Adalminan päästä ja katosi kuin nuoli lähteen värähtelevään kuvastimeen.

4. Adalmina sitä tuskin huomasikaan, niin hurmaantunut hän oli omaan kauneuteensa. Mutta miten kävi? Tuskin oli lähteen vesi jälleen tyyntynyt ja kirkastunut, niin Adalmina näki siinä aivan toisellaisen kuvan itsestensä. Hän ei nähnyt enää tuota ihmeen ihanaa prinsessaa, jolla oli kultakudoksinen puku, kalliita kiviä hiuksissa ja välkkyvät timanttirenkaat korvissa: hän näki vaan ruman ja köyhän kerjäläistyön, paljaspäisen, avojalkaisen, vaatteet ryysyisinä ja hiukset sukimattomina. Silmänräpäyksessä katosi myös hänen suuri älynsä; hän tuli niin tietämättömäksi ja yksinkertaiseksi kuin kaikkein oppimattomin ihminen, ja ihmeellistä oli, että hän samassa tuokiossa kadotti muistinsakin, niin ettei hän enää tiennyt ken hän oli, mistä hän tuli ja minne hän aikoi mennä. Hän tunsikin vain hämärästi, että suuri muutos oli tapahtunut, ja se pelotti häntä niin, että hän juoksi pois lähteeltä ja juoksi yhä kauemmaksi metsään, tietämättä, minne hänen tiensä kulki.

Niin tuli ilta ja pimeä, ja sudet alkoivat ulvoa metsässä. Adalminaa pelotti yhä enemmän ja hän juoksi yhä kauemmaksi, kunnes hän etäältä näki kynttilän valoa. Lähemmäksi tultuansa näki hän pienen mökin, jossa asui vanha, köyhä eukko. "Lapsi parka", sanoi eukko, "mistä sinä tulet näin myöhään illalla?" Mutta siihen ei Adalmina osannut vastata. Hän ei edes tiennyt, kuka hän oli ja missä hänen vanhempansa asuivat. Sitä eukko suuresti ihmetteli ja armahti häntä ja sanoi hänelle: "koska olet niin köyhä ja yksinäsi suuressa maailmassa, niin saat asua minun luonani. Tarvitsen juuri jonkun vuohiani kaitsemaan metsässä. Sen saat työkseksi, lapseni, jos olet hyvä ja tottelevainen, ja tyydyt veteen ja leipään sekä vuohen maitoon, jota saat joskus, kun meillä on pidot."

Niin, siihen oli Adalmina varsin tyytyväinen ja suuteli kiitollisena eukon kättä. Sillä hänen tietämättään oli sininen haltiatar pitänyt sanansa: Adalmina oli nyt saanut sen lahjan, joka oli kauneutta, älyä ja rikkautta parempi, nimittäin hyvän ja nöyrän sydämen. Paljoa onnellisempi oli hän nyt kaitsemassaan vuohia, syödessään niukkaa leipäänsä ja maatessaan kovalla olki- ja sammalvuoteellansa. Paljoa parempi hän oli nyt kuin ennen, sillä nöyrää sydäntä seuraa monta oivallista lahjaa, niinkuin hyvä omatunto ja hiljainen tyytyväisyys, lepo ja rauha, hyvyys ja rakkaus, minne tahansa maailmassa joutuneekin. Ja missä vaan Adalmina kulki, siellä levisi päivänpaistetta hänen ympärilleen. Mutta se paiste ei lähtenyt enää hänen ulkonaisesta, katoavasta kauneudestansa, vaan siitä kirkastuksesta, joka paistaa maan päällä kaikkien hyvien ja hurskasten ympärillä.

5. Mutta kuninkaan kartanossa nousi hirveä melu kun prinsessa oli kadonnut. Ei siitä apua lähtenyt, että poloiset kamarineitsyt ja hämmästyksestä puolihöperöt kamaripalvelijat, jotka olivat seuranneet häntä veräjälle, viskattiin pimeään linnantorniin, johon ei päiväkään eikä kuu paistanut ja jonka ovella punaviittainen, rumapartainen teloittaja seiso, kirves olalla. Kuninkaan ja kuningattaren suru oli sanomaton. He käskivät koko valtakunnan pukeutumaan surupukuun ja kuuluttivat kaikissa kirkkoissa, että se, joka voi saada selvän Adalmina prinsessasta, saisi prinsessan vaimoksensa, jos hän ei vähempään tyytyisi, ja sitä paitsi puolen valtakuntaa kaupanpäälliseksi. Se oli tapana siihen aikaan, kuten jokainen tietää.

Ne olivat aika hyvät löytäjät, ja monella kuninkaan pojalla ja ritarilla oli halu ansaita niitä. Kolme pitkää vuotta peräkkäin, suvet ja talvet, ratsastivat he halki avaran maailman ja etsivät etsimistään, mutta eivät vain löytäneet. Vihdoin sattui niin, että nuori ja reipas Frankinmaan prinssi Sigismund etsimäretkillään joutui tuon vanhan eukon mökkiin. Siellä eukko istui surupuvussa; se tosin ei ollut kovin hieno, mutta musta se oli, olivatpa vuohetkin kivikkomaalla

mustat ja valkoiset. "Ketä surette, eukkoseni?" kysyi prinssi. "Kuningas on käskenyt kaikkien suremaan kadonnutta prinsessaamme", vastasi eukko; "mutta eipä hänestä suurta vahinkoa ollut. Kyllä hän oli kaunis ja rikas ja älykäs, mutta ihmiset väittävät, että hänellä oli ylpeä sydän, ja se oli paha asia, sillä sen tähden ei kukaan ihminen häntä oikein rakastanut."

Samassa tuli Adalmina vuohinensa metsästä kotiin. Prinssi katseli häntä eikä voinut käsittää, mitenkä tyttö, joka oli niin köyhä ja ruma, kuitenkin vaikutti hänen sydämeensä niin ihmeellisesti, että hän melkein heti piti hänestä. Prinssi kysyi työltä, oliko hän nähnyt prinsessaa. "En", vastasi Adalmina. "Se on ihmeellistä", sanoi prinssi, "kolmeen pitkään vuoteen en ole ketään muuta ajatellut kuin pientä prinsessaani. Mutta nyt en häntä enää etsi. Rakennan itselleni linnan tänne metsään ja asun täällä kaiken elinaikani."

Tuumasta toimeen. Prinssi rakensi linnan lähelle sitä lähdeettä, jonka partaalla Adalmina kerran oli muuttunut. Tapahtuipa sitten kerran hyvin lämpimänä päivänä, että prinssiä rupesi janottamaan, ja hän kumartui alas juomaan lähteestä. "Mikäpä tuo lie, joka niin ihmeen kauniisti kimaltelee veden pohjassa?" sanoi hän itsekseen. "Annahan katson, mikä se on."

Prinssi kumartui alas ja pisti käsivartensa lähteeseen ja nosti sieltä kultaisen kruunun, jonka huipussa oli ihmeen ihana helmi. Silloin hänen mieleensä välähti ajatus: entä jos se olisi Adalminan helmi! Hän läksi kruunuineen kuninkaan linnaan, ja tuskin kuningas ja kuningatar ehtivät nähdä kalliin koristuksen, niin he jo huudahtivat molemmat: "Adalminan helmi! Adalminan helmi! Oi, missä hän itse on, missä on kaunis, pieni prinsessamme?"

6. Nyt kuningas laski, että prinsessa, jos hän eläisi, olisi kahdeksantoista vuoden vanha. Hän muisti punaisen haltiattaren ennustuksen ja aavisti käyneen niinkuin todella oli käynytkin. Sen vuoksi hän uudestaan kuulututti kirkoissa, että kaikki tytöt, jotka olivat kahdeksantoista ikäiset, kokoontuisivat hänen kartanonsa pihalle kruunua koettelemaan. Ja se, jonka päähän se täysin sopi, oli tunnustettava oikeaksi ja kadonneeksi prinsessaksi, ja Frankinmaan prinssi Sigismund saisi hänet vaimokseen.

Tietysti kaikki tytöt heti riensivät kuninkaan kartanoon; ja ne, jotka olivat vaille tai yli kahdeksantoista vuotta, eivät olleet sitä muistaviansa. Oli kaunis kesäpäivä ja vähintään tuhat tyttöä seisojia pitkissä jonoissa onneaan koettelemassa. Aamusta varhain myöhään iltaan kulki kruunu päästä päähän, kaikki sitä koettelivat, mutta kelienkään se ei sopinut. Viimein tytöt rupesivat nurisemaan ja sanoivat: "kuningas tekee meistä pilkkaa; heittäkäämme arpa ja kuka voittaa, hän saakoon kruunun ja prinssin." Sitä keinoa piti prinssi Sigismund hyvin pahana ja käski heidän odottamaan päivän laskuun asti. "Olkoon menneeksi", sanoivat tytöt.

Vähää ennen auringon laskua asetettiin vartija tähystelemään, oliko vielä ketään tulossa maantiellä. Prinssi huusi: "Ilta kuluu; vartija, näetkö ketään tiellä?"

Vartija vastasi: "Näen kukkasten kallistavan päänsä uneen, sillä yö on tulossa. Mutta ketään en näe tiellä tulevan."

Taasen kysyi prinssi: "Ilta kuluu; vartija, näetkö ketään tiellä?"

Vartija sanoi: "Pilvi peittää laskevan auringon, ja lintu metsässä kätkee päänsä väsyneen siipensä alle. Yö on kohta käsissä, mutta en ketään näe tiellä tulevan."

Vielä kerran kysyi prinssi: "Ilta on kulunut; vartija, etkö näe ketään tiellä tulevan?"

Vartija sanoi: "Näen pienen tomupilven tuolla kaukana metsän rannalla. Nyt se lähenee; näen köyhän paimentytön, joka ajaa vuohiansa maantiellä."

"Koettakaamme kruunua paimentytön päähän", sanoi prinssi. Toiset tytöt, jotka pitivät itseänsä paljoa parempina, huusivat: "ei, ei!" Mutta kuningas tuotti paimentytön luokseen, ja katso, kun kruunua koetettiin hänen päähänsä, niin sopi se täydellisesti.

Samassa meni päivä maillensa ja tuli pimeä, niin ettei voinut selvästi erottaa paimentytön muotoa. Mutta Sigismund prinssi ajatteli mielessänsä: "Kas, hyvä Jumala tahtoo että ottaisin köyhän tytön vaimokseni, ja sen teenkin, sillä hänet olen ennen nähnyt eukon luona metsässä ja tiedän, että hänen ympärillensä päivä paistaa, minne hyvänsä hän käy."

Kaikki kansa huusi: "Kauan eläkööt Sigismund prinssi ja Adalmina prinsessa!" Mutta moni ajatteli itseksensä: "tuohan on vaan köyhä paimentyttö!"

7. Sitten paimentyttö vietiin kruunu päässä kuninkaan saliin, jossa loisti tuhansittain vahakynttilöitä. Mutta kaikkien tuhansien kynttilöiden loiston voitti Adalminan ihmeteltävä kauneus, kun hän kultaiseen pukuunsa puettuna seisojia äkkiä kaikkien keskellä. Sillä saadessaan takaisin helmensä, sai hän myös samalla jälleen punaisen haltiattaren lahjat. Mutta paras puoli asiassa oli se, että hän samalla sai pitää sinisen haltiattaren lahjan: hyvän nöyrän sydämen. Ja koska hän sai takaisin myös hyvän muistinsa, niin hän muisti vallan hyvin, kuinka ilkeä hänen sydämensä ennen oli ollut ja kuinka hän toiseksi muutettiin, ja kuinka köyhä ja ruma ihminen, jolla on rauhallinen omatunto, on paljoa onnellisempi kuin rikas ja kaunis kaikessa ylpeydessänsä. Senvuoksi lankesi hän nyt polvilleen isänsä ja äitinsä eteen ja pyysi heiltä ja kaikilta anteeksi entistä ylpeyttänsä, — ja osoitteeksi muuttuneesta sydämestään talutti hän esille metsätorpan köyhän eukon, syleili häntä ja sanoi: "Armeliassasi on rikas köyhyyydessään, mutta rikas, jonka sydän on kova, kärsii puutetta kaikkien aarteittensa keskellä".

Ja kaikki, jotka tämän näkivät, eivät olleet uskoa silmiänsä. Mutta Sigismund prinssi sanoi: "Minä

tiesin näin käyvän. Adalminan helmi on kaunis, mutta paljoa kauniimpi on nöyrä sydän."

Sitten vietettiin suuret, iloiset häät kuninkaan kartanossa, ja ne neljä kamarineitsyttä ja neljä kamaripalvelijaa pääsivät vapaiksi tornista ja punaviittainen, rumapartainen teloittaja asetti kirveensä nurkkaan. Ja kaikki huusivat mailla ja mantereilla: "Kaunis, kaunis on Adalminan helmi, mutta paljoa kauniimpi on nöyrä sydän!"

19. Se on kovaa.

"On todellakin kovaa ettei saa muuta kuin velliä, kun toiset saavat kahvia ja paljon muuta hyvää", sanoi Maunu istuessaan murkinapöydässä, suuri leipäpala kädessään ja vati höyryävää velliä edessään; "ja kovaa on myös että täytyy nousta niin aikaisin aamulla ja tehdä työtä koko päivä, kun toiset saavat olla laiskoina tahi tehdä, mitä tahtovat. Nyt täytyy minun taas lähteä lunta kahlaamaan, kun toiset saavat ajaa hienoissa reissä — se on kovaa, se on väärin."

"Se on suuri siunaus", sanoi iso-äiti melkein niinkuin itselleen, siinä missä istui ja kutoi lapasia Maunulle; "se on suuri siunaus, että meillä on ruokaa, kun monet tuhannet kärsivät nälkää; se on suuri siunaus, että meillä on asunto, kun monet tuhannet kodittomina mieron tietä kulkevat; se on suuri siunaus, että meillä on näkö, kuulo ja voimia työntekoon, kun niin moni on sokea, kuuro, kivulias ja heikko."

"Iso-äidin mielestä ei ole tietysti mitään kovaa", mumisi Maunu nurpeillansa — "jollei kova leipä", lisäsi hän sitten hiljemmällä äänellä, sillä häntä hävetti kumminkin hänen epäkohteliaisuutensa vanhaa iso-äitiä kohtaan.

"Kyllä, Maunu, kyllä minä tiedän jotakin, joka mahtaa olla hyvin kovaa."

"Mikä se?" kysyi Maunu uteliaasti, sillä hän luuli iso-äidin viimeinkin saaneen aihetta valitukseen ja tyytymättömyyteen.

"Se on sydämesi, poikani, ja se mahtanee olla hyvin kova, koska se ei ole kiitollinen Jumalalle hänen monista suurista hyvistä töistään."

20. Älä heitä kiveä, se ponnahtaa takaisin.

Kaksi poikaista tähtäili kivillä varpusta, joka hyppeli jonkun matkan päässä. Samassa tuli paikalle heidän iso-isänsä. "Älkää heitelkö kiviä, pojat; ne ponnahtavat takaisin." "Miten voi kivi ponnahtaa takaisin?" sanoi toinen pojista. "Kerron teille jotakin", sanoi iso-isä. "Onko se oikein tosi kertomus?" kysyivät pojat. "Se on tosi. Viisikymmentä vuotta takaperin olin minäkin poikainen, samallinen kuin tekin. Minua aina huvitti kivien heitteleminen. Olin siihen hyvin tottunut, ja kulutin aikaani sillä, kun minulla ei ollut ketään leikkiveroita. Eräänä päivänä oli minun määrä mennä työhön erään vanhan pariskunnan luokse. Ne olivat hyvin hyviä sekä ihmisille että eläimille, nuo molemmat vanhukset. Heidän asunnossaan oli pääskystenpesiä joka räystäään alla, ja seitsemän vuotta perätysten oli sinne heti, kun talvi oli ohitse, tullut sama lintu, pesinyt samaan paikkaan ja hautonut munansa pojiksi. Vanhukset olivat aina kovin iloissaan, kun se saapui. Tällä kertaa oli se tullut ihan samana päivänä, jolloin minäkin tulín sinne työhön. Se lenteli ja liverteli ja näytti sekin olevan iloissaan, kun taas sai palata vanhaan kotiinsa. Mutta minussa syntyi silloin tuo kiven heittämisen halu. Oli mielestäni lystiä koettaa, osaisinko siihen. Enhän edes toivonutkaan osaavani, se kun istui jotenkin etäällä, mutta olisihan kuitenkin lystiä koettaa. Se istui erään patsaan päässä ja katseli minuun päin. Se oli siinä aivan pelotonna. Minä tähtäsin varmasti, heitin ja kivi osui sen päähän. Se putosi kuolleena maahan. On totta mitä sanoin: se kivi ponnahti takaisin. Sillä nähdessäni linnun putoavan, tuli minun niin paha olla, kuin jos minua itseä olisi kivellä heitetty. Pysyin koko päivän tuolta paikalta niin kaukana kuin mahdollista; mutta minä kuulin, kuinka sen puoliso lenteli kuolleen toverinsa ympärillä ja valitti. Se koski ihan sydänjuuriini asti.

"Vanhukset eivät sanoneet mitään; mutta minä tiesin, että he surivat. En voinut sen jälkeen koskaan katsoa heitä suoraan silmiin. Kunpa olisin rohjennut heille edes kertoa, miten minä kaduin pahaan tekoani.

"He ovat jo vuosia takaperin kuolleet; mutta tuota tapausta en voi koskaan unhottaa. Tuntuu, nähkääs, siltä, kuin tuo kivi istuisi minun sisässäni — minun omassa-tunnossani."

21. Pääskyselle.

1. Oi pääsky, lintu pienoinen,
sä riemurinta kaunoinen!
Jo taasen riensit Pohjolaan,

jo taasen löysit meidän maan.

2. Oi, tuttu mulle vanhastaan!
Sun ääntäs taas mä kuulla saan;
noh, terve, terve tultuas,
ystäväni armias!

3. Sä kaunokieli, kultasuu!
oi, kuinka laulus luonnistuu,
kun lennät ilmass' liehuten
ja riemuvirttä veisaten.

4. Min vuoksi, pääsky, Pohjolaan
sä riennät? Oi sä riennät vaan
sen kauneutta katsomaan,
sen ihanuutt' imehtimään.

5. Sen saaret, salmet, laaksolot,
sen kuusikot, sen koivikot,
sen kukkaset koreudessaan, —
et löynne, pääsky, vertojaan!

6. Sen taivas ehtookullassaan,
sen aamurusko loistossaan,
ne toi sun, pääsky, Pohjolaan,
ne sai sun tänne saapumaan.

7. Sun Pohjolassa, herttainen,
on rakastella rauhainen;
sun tääll' on lysti ollakses
ja armas aikaellakses.

22. Joudu, kevät.

Kevät armas, joudu jo,
talven kahleet poista!
Nouse taasen, aurinko,
kirkkahana loista;
joudu jo.

Sua, kevät, kaipaen ma
päivänpaisteinesi,
kaipaen taasen tuoksua
kukkanurmiesi.
Joudu jo!

Kaipaen riemulauluja
pikkulintujemme,
kaipaen aallon loisketta
taasen rannoillemme, —
Joudu jo!

Joudu, kevät, sulata
talven routa maasta,
riennä, kerro mahdista
lämmön voimakkaasta!
Joudu jo!

Ehkä lämpö tunkisi
munkin sydämeeni,
talven roudat poistaisi —
Joudu keväimeni,
joudu jo!

23. Tulipalo.

Eräässä kylässä syttyi tulipalo. Enin osa kylän väestä oli silloin ulkotyössä jonkun matkan päässä. Kun sanoma saapui tästä onnettomuudesta, riensivät kaikki kotia pelastaaksensa omaisuuttansa. Heidän joukossaan oli myös muudan köyhä mies, jolla oli ainoastaan pieni mökki. Kun hänelle sanottiin, että tämä oli syttynyt tuleen, mutta että hän vielä ehkä voisi sen sammuttaa taikka

ainakin tavaransa pelastaa, kysyi hän, miten oli hänen lähimmän naapurinsa talon laita. Kun vastattiin, että sekin oli tulessa, sanoi hän: "Sittenpä täytyy minun rientää pelastamaan naapuriani, sillä hän on kipeä eikä voi itseänsä auttaa. Hän varmaankin odottelee minua." Heti kiirehti hän oman asuntonsa ohitse naapuri-raukan luokse. Tuli oli päässyt jo siihen huoneeseen, missä sairas makasi, ja palava katto oli alas putoamaisillaan. Siitä peljästyttä syöksyi mies savun ja liekkien lävitse sisään, otti sairaan syliinsä ja kantoi hänet onnellisesti turvaan.

24. Kelpo palvelija.

Parikymmentä vuotta takaperin paloi eräässä kylässä Sveitsissä muutamia taloja. Yhdessä näistä taloista palveli Jooseppi niminen mies eräällä käsityöläisellä. Hän heräsi tulen rätinään ja sen synnyttämään kamalaan valaistukseen. Nopeasti puki hän ylleen vähän vaatteita ja herätti muut palvelijat sekä mestarin perheen. Sitten kiirehti hän lasten huoneeseen, tempasi ne vuoteilta ja kantoi ulos. Vasta sitten toi hän oman arkkunsa, jossa hänellä oli se puku, jota hän asevelvollisena käytti; säästämänsä rahat ja muut vaatteensa jätti hän liekkien saaliiksi.

Kun hän syöksyi tuosta palavasta talosta ulos, kuuli hän mestarin emännän surkeasti valittavan, että yksi lapsi oli vielä poissa. Jooseppi syöksyi silloin hengen vaaralla uudelleen palavaan rakennukseen. Hän saikin lapsen käsiinsä ja toi sen vahingoittumattomana kartanolle, jossa hän laski sen vanhempien syliin.

Ennen paloa oli hän ajatellut vaihtaa paikkaa. Mutta nyt sanoi hän: "Kun mestarille on tällainen onnettomuus tapahtunut, en häntä nyt voi jättää; tahdon auttaa häntä talon uudestaan rakentamisessa".

Ei se ole hädässä ollut, joka ei toista auta.
Hädässä ystävä tutaan.
Mieli markkoja parempi, toimi töitä kallihimpi.

25. Varo vaatteitasi.

Arvo oli pieni, vilkas poika. Hänen isänsä oli kuollut, ja nyt täytyi hänen köyhän äitinsä yksinään tehdä työtä hankkiaksensa elatusta ja vaatteita itselleen sekä pojalleen. Tätä ei Arvo kuitenkaan tullut ajatelleeksi, vaan palasi usein leikeistään kotia vaatteet rikkinäisinä.

Kerran oli leikki ollut hyvin hilpeätä. Pojat olivat siinä kilpailleet, kuka paraiten voisi puuhun kiivetä. Arvo oli ollut siihen hyvin taitava, mutta seurauksena oli, että hänen vaatteensa menivät tavallista enemmän rikki. Äiti nuhteli häntä tästä lempeästi; kovuutta ei hän tahtonut käyttää, kun Arvo muuten oli siivo poika.

Arvo meni vuoteelleen ja nukkui pian, kun oli väsynyt leikistään, mutta heräsi myöhään yöllä ja huomasi äitinsä vielä istuvan työnsä ääressä. Äiti paikkasi hänen vaatteitaan, ja kyyneleitä valui hänen silmistään. "Miksi itket, äiti?" sanoi Arvo nousten istumaan vuoteellaan. — "Älä ole milläsikään, poikani", sanoi äiti, "en minä surusta itke." — "Miksi sitten itket?" — "Silmiäni kirveltää, kun valvon näin myöhään ja teen työtä tulen ääressä", vastasi äiti. — "Miksi et käy nukkumaan?" kysyi Arvo. — "Sittenpä et sinä pääsisi huomenna ehjin vaattein kouluun; tiedäthän sinä minun haluavan, että olet ainakin ehjiin ja puhtaisiin vaatteisiin puettuna."

Nytpä tulivat kyyneleet Arvonkin silmiin, ja hän pyysi äidiltään sydämestään anteeksi, että oli hänelle surua tuottanut. Äiti antoikin hänelle mielellään anteeksi ja unohti, nähdessään hänen kyyneleensä, ne monet yöt, jotka oli saanut valvoa ja tehdä työtä hänen tähtensä.

Arvo ei koskaan unohtanut tätä hetkeä, ja ne kyyneleet, joita äiti sittemmin hänen tähtensä sai vuodattaa, olivat aina pelkkiä ilokyyneleitä.

26. Löytö.

Eero löysi maantieltä veitsen. Hän oli hyvin iloinen siitä, sillä siinä oli kaksi terää ja kaunis valkoinen pää. Hän poikkesi metsikköön ja leikkasi sieltä itselleen sauvan. Mutta siellä huomasi hän myös, kuinka eräs mies saapui tuolle paikalle, josta veitsi oli löytynyt, ja katseli alaspäin etsivän näköisenä. Hän ei nähnyt Eeroa, joka oli metsikön varjossa. Eero ajatteli: "tuo mies on varmaan veitsen pudottanut".

Hän meni miehen luo ja kysyi, mitä tämä etsi. "Etsin veistä, jossa oli kaksi terää ja valkoinen pää", vastasi mies. Eero pisti käden taskuunsa, otti sieltä veitsen ja antoi sen miehelle, ilmoittaen löytäneensä sen maantieltä. Mies hyvin ihastui ja kiitteli Eeroa. Mutta Eero ymmärsi täyttäneensä velvollisuutensa. Emmehän saa koskaan pitää omanamme sellaista, mikä ei meille kuulu.

27. Lörpöttelijä.

Kalle oli aika lörppösuu. Aina hän puhui ja toimitti ja oli ymmärtävinään kaikki asiat paremmin kuin muut ihmiset. Vanha viisas mies, joka kerran kuunteli häntä ja väsyi tuohon alituiseen lörpöttelyyn, sanoi hänelle: "kun sinä nyt näytät kaikki tietävän, sanopas minulle, miksi meillä ihmisillä on kaksi korvaa, mutta vaan yksi suu!" Kalle vaikeni ja mietti kauan, mutta ei vaan päässyt sen perille. "Sanon sen sinulle", virkkoi vanhus; "sinulla on kaksi korvaa, mutta vaan yksi suu, jotta sinä enemmän kuuntelisit, mutta vähemmän puhuisit."

Ei puheen paljoudesta eikä kirjan suuruudesta.

28. Karhunnahka.

Kaksi nuorta metsämiestä lähti karhua ampumaan. Mennessään he jo iloitsivat nahasta, jonka ampumaltaan karhulta nylkisivät.

"Jos minä sen ampuan", sanoi toinen, "teetän sen nahasta itselleni turkin." "Mutta minä", sanoi toinen, "sen ampuankin ja sitten myön minä nahan."

Kun he olivat päässeet metsään, kuuluivat he karhun askeleiden rätinän. Sydän alkoi kumpaisellakin pamppailla. Ja kun karhu hirveästi möristen tuli yhä lähemmäksi, silloin heitti miehistä se, joka oli luvannut karhun nahan myödä, pyssynsä pois ja kiipesi kiireimmän kaupalla puuhun. Toinen, näin yksin jääneenä, ei uskonut enää voivansa karhua vastustaa, mutta ei myöskään päässyt pakenemaan. Onneksi muisti hän, että karhu ei kuollutta ihmistä koske. Hän heittäytyi pitkälleen maahan, pidätti henkensä ja oli olevinaan kuollut.

Karhu tuli julmistuneena häntä kohden. Mutta kun se huomasi, että tuo mies ei jäsentäkään liikuttanut, luuli se hänet kuolleeksi. Se nuuski häntä sieltä täällä, mutta kun se ei huomannut hänen hengittävän, lähti se tiehensä tekemättä mitään pahaa. Kun se oli jo kyllyksi etäällä, tointuivat nuo nuoret metsämiehet säikähdyksestään. Toinen kapusi alas puusta, toinen nousi ylös maasta.

Silloin kysyi se, joka oli puussa ollut: "kuulehan, sanopas minulle, mitä karhu kuiskasi sinun korvaasi". Toinen vastasi: "Kaikeaa sitä minä en ymmärtänyt; mutta yhden seikan se oikein selvästi mörähti minun oikeaan korvaani, nimittäin: 'älä myö karhun taljaa ennenkuin olet saanut itse karhun'. Ja vasempaan korvaani se kuiskasi: 'Se, joka hädässä jättää ystävänsä, on huono mies'".

Älä nuolaise, ennenkuin tipahtaa.
Ei suuret sanat suuta halkaise.

29. Ystävällinen vastaanotto.

Eräessä kaupungissa istui muutamana sunnuntaina jälkeen puolenpäivän perheen isä ja luki perheellensä Uutta Testamenttia. Hän oli juuri tullut näihin Jesuksen sanoihin: "Joka holhoo senkaltaisen lapsen minun nimeeni, hän holhoo minun" (Matth. 18, 5). — Katso, silloin seisoi eräs 8-vuotias poika hänen ovensa edessä ja pyysi almuja. Mies keskeytti lukunsa ja heitti vaimoonsa silmäyksen, ikäänkuin olisi tahtonut sanoa: "Älkäämme ainoastaan kuulko Jumalan sanaa, vaan eläkäämme myös sen jälkeen!" Vaimo, jonka sydän myöskin oli avoinna Herran varoituksille sanassa, vastasi: "Rakas ystävä! Minulla on aivan sama ajatus kuin sinulla; tehkäämme niinkuin on kirjassa." Sen perästä kutsuivat he pojan sisään, ottivat hänen hyvin ystävällisesti vastaan sekä kasvattivat häntä niinkuin omaa lastansa.

30. Pieni mierolainen.

1. Armas päivä paistaa,
kohta lämpimäks jo muuttuu sää,
hanki loisteessansa hohtaa,
sulain kiteet kimmeltää.

2. Poika repaleissa vallan
saloss' yksin kuljeksii.
Hongat, kuuset huminallaan
häntä täällä tervehtii.

3. Pieni mierolainen aina
yhä rientää eteenpäin,
eipä murhe mieltä paina,
rallatellen laulaa näin:

4. "Hopsis jalat! Väsymystä
tunnetteko? Talohon
kohta päästään, siellä kystä
minullekin kyllin on.

5. Hongat, kuuset, vaiheitani
tahdotteko tietää te?
Kuulkaa, tässä kulkeissani,
nyt mä teille kerron ne!

6. Aina muistan riemuin vielä
isän armaan mökkiä,
viisi meit' ol' lasta siellä,
vanhin niistä olin mä.

7. Muistan kuinka kotikaski
tähkäpäin jo kellerti;
noro hallan irti laski,
julma viljan runteli.

8. Talvi tuli, loppui leipä,
petäjäistä syötiin —
Äitiin tarttui tauti, veipä
hänet kohta hautaankin.

9. Häntä multaan saatoin, itkin
haudallaan ma hetkisen,
kyynel poskipäätä pitkin
vieri, jääksi hyytyen.

10. Siitä asti tepastellut
olen mieron tietä ain'...
Jopa sulle kertoellut
olen, metsä, muistelman.

11. Hopsis, jalat, joutukaa jo!
muuten yövyn korpehen.
Varjot synkät lankeaa jo,
tuolla päivä laskeiksen." —

12. Yhä kiitää, vaan ei vielä
ihmis-asuntoa näy.
Metsän haamut poikaa tiellä
uhkaa, mustaks yö jo käy.

13. Kylmä yltyy. Tähtein valo
syttyy taivahalle jo,
leimuelee pohjanpalo,
huokaa synkkä hongisto.

14. Kohta aamun koittehessa
öinen jylhyys häviää —
Vaan, ken tuolla kinoksessa
kalvenneena lepäjää?

15. Pieni mierolainen siellä
lepoon vaipui viimeiseen,
jäätynäänä kiiltää vielä
kyynel silmän murtuneen.

31. Korpi kurjalla kotina.

Kotihinsa muut menevät, Majoillensa matkoavat, Kurjall' ei ole kotia, Katalalla kartanoa; Korpi kurjalla kotina, Salo sauna vaivaisella. Moni on päivä päätön päivä, Useampi einehetön: Ilta ainaki tulevi, Yö etehen ennättävi. Moni tuikkari tulonen, Vilкуttavi valkiainen. Ei ole turvoa tulesta, Valkiaisesta varoa, Turvoa tuhoistakana, Vaivaistakana varoa. Tuikkaen tuli palavi, Vilкуtellen valkiainen Eessä lapsen armottoman, Kohalla kovaosaisen. Noin tunki tulen isäntä, Virkkoi valkian pitäjä, Tuvallinen tuumoavi, Ja sanovi saunallinen: "Pois turvaton tuvasta, Armoton katoksen alta! Tuulen vieä turvatonta, Ahavaisen armotonta, Varatonta vastarannan."

Älä sorra sorrettua, särje särjetyn sydäntä.

32. Armottoman osa.

Alahan' on allin mieli
Uiessa vilua vettä.
Alempana armottoman
Käyessä kylän katua.
Vilu on vatsa varpusella
Jääöksalla istuessa,
Vatsani minun vilumpi
Astuessani ahoja.
Syän kylmä kyyhkysellä
Syöessä kylän kekoa,
Kylmempi minun sitäi
Jäävesiä juoessani.

33. Muinaiset ajat paremmat.

Ajattelen aikojani,
Muistan muita päiviäni,
Parempia päiviäni,
Entistä elantoani.
Muin' oli ajat paremmat,
Päivät kaikki kaunihimmat,
Päivän laskut laupiaammat,
Koriammat huomenkoitot.
Toisin silloin touko kasvoi,
Toisin maa orahan otti.
Silloin nousi nuoret heinät,
Kun ma nousin nuorukainen;
Silloin kasvoi kaikki kaislat,
Kun ma kasvoin kaunis lapsi.
Kasvoin koissa korkiassa,
Ylenin ylituvissa,
Kaunihilla kannikoilla,
Liiioilla lihamuruilla.
Vaan tuli surma suutimaton,
Kesken yötä kenkimätön,
Pois otti minun poloisen,
Kauas kantoi Karjalasta
Näille ouoille oville,
Veräjille vierahille,
Jossa harvoin päivä paistoi,
Harvoin kuutamet kumotti;
Harvoin on kuultu kuikan ääni,
Harvoin kaakkurin kajatus;
Harvoin on hauki vierahana,
Siika ei sinä ikänä,
Lohen poik' ei polvenahan.
Niinpä nyt tätä nykyä,
Tällä tuhmalla iällä
Sijan tieän, kussa synnyin,
Kanssa kaiken, kussa kasvoin,
En tieä sitä sijoja,
Kussa kuolo kohtajavi,
Hengen loppu loukahtavi
Näillä ouoilla ovilla,
Veräjillä vierahilla.

34. Oikea kiitos-uhri.

Rikas nuorukainen, joka kauan aikaa oli sairastanut vuoteen omana, tuli viimein terveeksi. Ensi kerran hengittäessään raitista ilmaa ja katsellessaan luonnon kauneutta, sai hän ikäänkuin uuden elämän sekä kiitti ja ylisti Luojaansa kaikesta sydämestänsä.

"O Isä!" huudahti hän, "Sinä, joka vuodatat kaikkein päälle iloa ja siunausta, millä voipi ihminen, tämä heikko olento, palkita sinun äärettömän rakkautesi! Kuinka mielelläni tahtoisin uhrata sinulle kaikki, mitä minulla on!"

Eräs Jumalata pelkääväinen vanhus kuuli hänen sanansa ja sanoi: "Kaikki hyvyys tulee ylhäältä; tuonne ylös et sinä voi lähettää mitään takaisin; mutta tule minun kanssani, niin näytän sinulle, miten paraiten voit Jumalata kiittää ja ylistää."

Nuorukainen seurasi heti, ja he tulivat erääseen mökkiin, jossa vallitsi kurjuus ja viheliäisyys, sillä isäntä sairasti heikkona, emäntä oli suruun vaipunut ja puolialastomat lapset itkivät leipää. Nuori mies kauhistui tätä näkyä, mutta vanhus sanoi: "Katso tässä on alttari, jolle voit panna kiitos-uhrisi. Nämä ihmiset lähettää Herra sinun luoksesi. Kun sinä rakastat ja autat heitä, niin sinä myöskin paraiten rakastat ja ylistät omaa ja heidän Jumalaansa."

Nuorukainen antoi liiastansa tarvitsevaisille, hoiti ja virvoitti heitä, ja nämä kutsuivat häntä siunaten Jumalan enkeliksi.

35. Herrasmies ja köyhä.

Eräs ylhäinen herra, rikas ajallisesta hyvydestä, mutta köyhä jumalanpelosta ja kristillisestä uskosta, käveli muutamana iltana tiluksillansa. Hänen tiensä kävi vanhan, lahonneen mökin ohitse, jossa asui eräs mies monen lapsen kanssa sangen köyhissä varoissa. Kun rikas kuuli jonkun sisällä puhuvan korkealla ja selvällä äänellä, seisahtui hän kuuntelemaan. Ihmeekseen

kuuli hän, että köyhä sydämellisimmillä sanoilla kiitti taivaallista Isäänsä, joka oli antanut hänelle ja hänen lapsillensa vaatteet ja jokapäiväisen leivän.

"Mitä!" sanoi herra itseksensä, "tämä kiittää vaatteista ja ruoasta, ja minä en kiitä kaikesta ylellisyydestänikään!"

Hyvin häpeissään kiirehti hän kotiinsa ja oppi tästä hetkestä katsomaan elämää sen oikeassa valossa. Hän päätti palata sen Jumalan tykö, jonka hän rakkaudesta maalliseen tavaraan oli hyljännyt. Hänen elämänsä tuli tästä edes jokapäiväiseksi jumalanpalvelukseksi ja lakkaamattomaksi kiitokseksi. Eikä hän myöskään laiminlyönyt tehdä hyvää tälle köyhälle miehelle, joka tietämättänsä oli ollut syynä hänen mielenlaatunsa muuttumiseen.

36. Kiitollinen poika.

Eräs korkea herra tapasi kerran kävelemässä ollessaan ahkeran ja iloisen talonpojan, jonka kanssa hän rupesi puhelemaan. Muutamain kysymysten perästä sai hän tietää, ett'ei maa, jota talonpoika kynti, ollut hänen omansa, vaan että hän oli päivämies ja sai palkkaa pari markkaa päivältä. Herra, joka ei voinut ymmärtää, kuinka niin vähällä voisi tulla toimeen, ihmetteli, että talonpoika oli niin hyvällä mielellä.

Talonpoika vastasi: "Olisi hyvin huonosti, jos menettäisin ylläpitoon kaiken päiväpalkkani; minun pitää tulla toimeen kolmannella osalla. Toinen kolmas osa menee velkani suorittamiseen ja kolmannen osan panen korkoa kasvamaan."

Tätä ei herra voinut ymmärtää, mutta päivämies, huomattuansa hänen ihmettelevän, lisäsi; "Minä ja'an tuloni vanhempieni kesken, jotka eivät enää jaksu työtä tehdä, ja lapsien kesken, joista ei vielä ole työntekijöiksi. Edellisille palkitsen minä sitä rakkautta, jota he minun lapsena ollessani ovat minulle osoittaneet, se on minun velkani maksamista; jälkimmäisten toivon vanhoilla päivilläni pitävän itsestäni murheen; se on se pääoma, josta kerran olen kantava koron."

Korkea herra mieltäytyi hänen vastaukseensa niin, että otti pitääksensä murheen hänen pojistansa. Näistä tuli aikaa myöten yhtä kelvolliset miehet kuin heidän isänsäkin oli, jota he vanhana hellästi hoitivat ja runsaasti ravitsivat.

Anna kättä köyhän miehen,
köyhällä on lämmin koura.

37. Suvilaulu.

Oisin pääskynä mä piennä,
Suvilintuna iloisna,
Lenteleisin, liiteleisin,
Suomehen suhauttaisin.
Sitte sinne saatuani,
Perillensä päästyäni,
Ilmassa iloittelisin,
Räystähällä riemuitsisin
Kesän kauniin tuloa,
Tuloo armahan auringon.
Vaan jos itkevän näkisin,
Huolellisen huomaitisin,
Hälle mä visertelisin:
Mitäs itket ihmisparka,
Murehdit sä Mannun lapsi —
Kohtalosiko kovuutta?
Sydämeskö sulotuutta?
Katso luonnon kauneutta,
Ihanuutta ilman kaiken:
Suot jo läikkyvi sulana,
Järvet jäiden kahlehitta,
Nietos nurmelta katoopi,
Häviääpi maasta hanki,
Päivyyen taas paistaessa,
Ahavan puhaltaessa;
Korpi kukkia on täynnä,
Puiden latvat lintusia;
Kukat ne hajuelevat,
Lintusetpa laulelevat:
Iloitkaamme, riemuitkaamme,
Laulakaamme, kiittäkäämme!

Suven meille Luoja saattoi,
Jumalamme joudutteli!

Ellös itke ihmisarka,
Murehdi sä Mannun lapsi!
Hämpä, joka suven saattoi
Näille Pohjanki perille,
Joka kaikki suot sulatti,
Pani järvet aaltoomahan,
Kukat pienet kukkimahan,
Lintusetkin laulamahan, —
Suven saattavi sullekin,
Kesän kerran kerittävi,
Sielus nietokset sulattaa
Lempensä lämmittämällä,
Huoles hattarat hajottaa
Henkensä puhaltamalla.

38. Auringon säde.

Aamuauringon kultainen säde pilkisti sisälle pienen puutalon ikkunasta ja lankesi ompelukoneelle, jonka neula nuolen nopeudella hyppelehti ylös ja alas. Nuori leski istui siinä joukko keskentekoisia paitoja vieressään. Väliin hän katsoi kelloon. Itsekseen hän puheli: "Tänään pitäisi työn olla valmis, enkä ymmärrä, miten se käy mahdolliseksi klo 4:ksi". Silloin juuri auringon säde hymyili hänelle vasten silmiä. Hänen mielensä ihastui ja keventyi tästä. Reippaasti hän alkoi ommella uutta saumaa.

"Naapuri, onko teillä yhtään kiehuvaa vettä? Minulla ei vielä ole valkeata uunissa ja Kerttu raukka joisi niin mielellään kahvia." Vanhanpuoleinen vaimo seisoj ovesta ja lausui tämän pyynnön vähän arastelevasti. "Vesi kiehuu juuri minun pannussani, ottakaa vaan, ikävä, ett'en ennätä teitä auttaa", vastasi nuori nainen sydämellisesti. Hänen silmissään loisti auringon säde.

Kun vanha nainen palasi omaan huoneeseensa pannuineen, niin oli hänkin sydämessään tuntenut päivänpaistetta ja heijastus siitä näkyi hänen silmissäänkin.

Hän astui vuoteen ääreen, jossa nuori, sairas tyttö kalpeana lepäsi. "Suuttuiko hän, mummo?" kysyi tyttö, huolestuneena. "Ei ensinkään, hän oli niin ystävällinen ja herttainen, että se oikein teki sydämelleni hyvää", vastasi mummo.

Ja auringon säde lensi kalpean sairaankin sydämeen. Köyhäin lääkäri, joka ei ollut liioin ystävällinen mies, astui juuri huoneeseen. Hän puhui harvoin sairaittensa kanssa ja tänään oli hän tavallista huonommalla tuulella. Kerttu-raukan käsivarressa täytyi tehdä vaikea leikkaus, mutta tohtori näytti olevan aivan ilman sydäntä ja sääliä, vaikka kaksi sinistä silmää mitä herttaisimmasti häneen katseli. "Kiitos, herra tohtori", lausui tyttö ystävällisellä äänellä, kun työ oli tehty. "Hm, hän kiittää, vaikka minä vaan tuotin hänelle tuskaa", ajatteli tohtori itsekseen; ääneen hän jatkoi: "Te olette ystävällinen".

Kerttu muisti ystävällistä naapuria ja mummon ystävällisiä silmiä sekä sanoi iloisesti:

"Niin, minulle ovat myös kaikki ystävällisiä".

Kun tohtori lähenei kotiansa, niin oli auringonsäde hiipinyt hänenkin sydämeensä. — Itkusilmissä tuli Miina, tohtorin talouden hoitaja, aukaisemaan ovea. Hän oli pyytänyt kolmen päivän vapautta käydäkseen tervehtimässä sairasta sisartaan; mutta tohtori oli sen kieltänyt, hän ei tahtonut mennä ravintolaan ruokailemaan. Kynnyksen yli astuessaan muisteli tohtori juuri nuorta kiitollista sairastaan ja sanoi:

"Miina voi kuitenkin mennä sisarensa luo, olen asiaa lähemmin miettinyt."

Oi kuinka Miina tuli iloiseksi, hänen kasvonsa oikein loistivat, kun hän jälleen riensi keittiöön — auringonsäde oli pujahtanut hänenkin sydämeensä. Kerjäläistyttö seiso i keittiön oven pielessä. Miina oli juuri aikunut käskeä hänet pois, kun tohtori soitti ovikelloa. Nyt hän ystävällisesti sanoi:

"Tuossa, lapsi, on sinullekin vähän päivälliseksi". Ja sitte hän oikein täytti tytön korin ruokavaroilla.

"Äiti, äiti, minulla on leipää, lihaa, kalaa ja kaikenmoista hyvää tavaraa sinulle syödä", huusi pieni tyttönen tultuansa äitinsä luo. Kalpea ja riutunut vaimo pani kätensä ristiin ja sanoi: "Minä kiitän sinua, Jumala!" Auringon säde tunki hänenkin sydämeensä, ja se lämpeni, kun hän muisteli jumalallisen rakkauden aurinkoa. — Ystäväni, oletko huomannut, että jo pelkät ystävälliset sanat ja lempeät katseet ovat auringonsäteitä. Ja'a niitä ympäristösi, ja ne synnyttävät yhä uusia auringonsäteitä.

39. Rukous ruumiin ravinnosta.

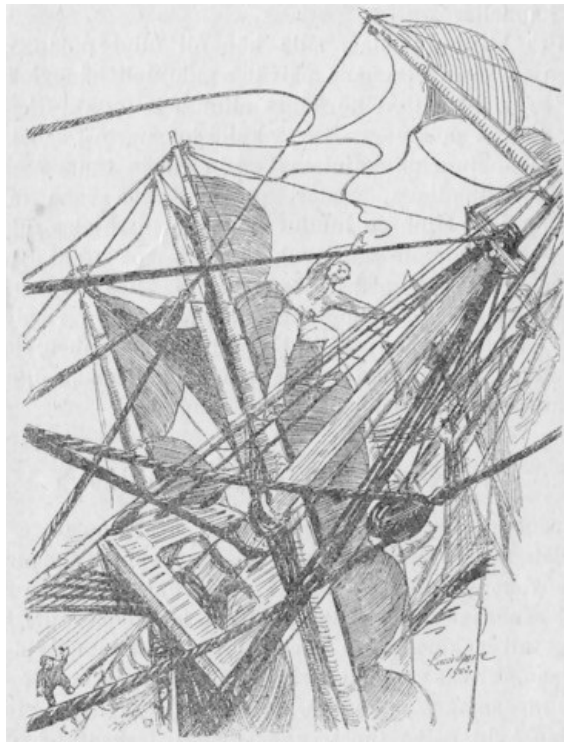
Suo, Herra, meille aina
ravinto ruumiin
ja leipä kallis lainaa,
oi Isä armoisin!
Sä kätes avaa, anna
myös meille tarpeemme
ja armolahjas kannan
nyt Suomen kansalle.

Suo maasta kasvaa jyvät
ja viljan pelloilla,
suo vuodentulot hyvät
kansalles armosta.
Vaan hallan vahingosta
sä meitä varjele
ja nälkävuodet poista,
jotk' uhkaa maatamme.

Kovasta köyhyydestä
meit' auta aina sä,
mut sydämemme estä
myös ylpeydestä,
ett' antimistas emme
kerskaisi milloinkaan,
vaan nöyrä sydämemme
sua yksin kiittäis vaan.

40. Laivapoika.

Eräs laiva oli matkalla valtamerellä. Se oli jo hyvin etäällä mannermaasta, kun nousi kova myrsky, jota kesti viisi päivää. Laiva oli semmoisessa vaarassa, että väki jo luuli hukkuvansa. Juuri kun myrsky oli kauneimmillaan ja heitteli laivaa sinne tänne mahtavilla aalloilla, joutuivat ison maston köydet epäjärjestykseen. Tämä vika oli korjattava. Mutta näytti melkein mahdottomalta tuollaisessa myrskyssä kiivetä ylös mastoon; ainakin oli sellaisessa yrityksessä kuolemanvaara tarjona. Kapteeni käski erään laivapojan sinne kiipeämään. Tämä poika oli hento ruumiiltaan, iältään vaan kolmetoistavuotias. Hän oli köyhän lesken ainoa poika. Äidin oli köyhyydessään täytynyt lähettää rakas poikansa merille elatustaan ansaitsemaan.

Kun poika oli kuullut kapteenin käskyn, katsahti hän ensin ylös maston huippuun ja sitten alas aaltoihin, jotka vyöryivät laivan kannen ylitse ja ikäänkuin kurottautuivat häntä syliinsä vetämään. Sitten katsahti hän kapteeniin, seisoi hetken ääneti, mutta sanoi sitten: "minä tulen heti".

Nyt juoksi hän kajuuttaan. Parin minuutin päästä palasi hän sieltä ja alkoi sitten ripeästi ja uskaliaasti kiivetä ylös köysiportaita myöten. Mies, joka on tämän tapauksen kertonut, oli silloin kannella maston vieressä ja katseli hämmästyneenä kiipeävää poikaa. Hän kysyi kapteenilta: "Miksi lähetätte tuon pienen pojan mastoon? Hän ei sieltä elävänä alas pääse." Kapteeni vastasi: "Miehet usein putoavat, pojat ne pitävät paikkansa; tämäkin poika kiipeää kuin orava". Mies katsahti ylös: nyt oli poika mastokorissa, nyt nousi hän ylemmäksi; myrsky kallisti laivan niin, että masto melkein koski laineisiin, mutta poika pysyi lujasti kiinni, ja neljänestunnin kuluttua oli hän jälleen terveenä ja reippaana laivan kannella.

Mies kiitti Jumalaa, sillä hän oli ollut pojan vuoksi suuressa tuskassa. Samana päivänä puhutteli hän vielä poikaa ja kysyi häneltä, eikö häntä ollut pelottanut. "Pelottipa kyllä", vastasi poika. — "Senpä kyllä huomasin", sanoi mies, "ja varmaankin sinä kajutassa ensin vähän tuumit asiata." "En minä tuuminut", vastasi poika; "minä vaan tahdoin ensin rukoilla. Minä en luullut sieltä hengissä alas tulevani, ja sen vuoksi tahdoin minä rukoilla ja uskoa itseni Jumalan huomaan. Sitten en enää peljännytkään." Mies kysyi häneltä edelleen: "Missä olet oppinut rukoilemaan?" "Sen opin kotona", vastasi poika; "äitini opetti minut siihen, ja kun läksin kotoa, pyysi hän minua aina rukoilemaan Jumalaa, että Hän auttaisi ja suojelisi minua hädässä."

41. Kunnioita isääsi ja äitiäsi.

Preussin kuninkaan Fredrik Suuren aikana oli eräässä preussilaisessa rykmentissä urhokas ja reima ratsumestari, jonka köyhät vanhemmat asuivat Meklenburgissa. Kun ratsumestari seitsenvuotisen sodan loputtua, kunniamerkillä koristettuna, tuli rykmenttinsä kanssa erääseen kaupunkiin kotiseudullaan, tulivat vanhukset sinne monivuotisen eron perästä jälleen tapaamaan poikaansa. He odottivat häntä torilla. Niin pian kuin poika tunsi vanhempansa, laskeutui hän heti alas hevosensa seljältä ja syleili heitä, vuodattaen ilokyyneleitä. Hän pyysi heitä muuttamaan luokseen ja tarjoutui sulostuttamaan heidän vanhuutensa päiviä, mikäli hänen vähät varansa sen myönsivät.

Kun kerran eräs upseeri laski siitä pilaa, että talonpojat istuivat ratsumestarin pöydässä, vastasi tämä kiitollinen poika:

"Miksikäs minä en kiittäisi ja kunnioittaisi elämäni ensimmäisiä hyväntekijöitä. Ennenkuin minä tulin kuninkaan ratsumestariksi, olin minä näiden poika."

Nämä sanat tulivat kenraalin korviin. Hän meni ratsumestarin tykö ja ilmoitti aikovansa vieraillla hänen luonansa sekä lausui toiveen saada hänen luonaan tavata muitakin upseereja.

Päivä, jolloin juhlallisuus oli tapahtuva, saapui. Kenraali tuli aivan täsmälleen ja huomasi upseerien jo olevan koossa. Pöytäan istuttaessa kysyi kenraali: "Mutta, rakas ratsumestari, missä ovat teidän vanhempanne? Minä luulen, että he syövät samassa pöydässä kuin tekin?"

Ratsumestari hymyili eikä tiennyt alussa, mitä vastata. Silloin nousi kenraali ylös, meni itse

hakemaan vanhuksia ja pakotti heidät istumaan viereensä sekä keskusteli heidän kanssaan mitä ystävällisimmällä tavalla. Pitäen heille julkisen puheen sanoi hän muun muassa: "Hyvät herrat! Kunnioittakaamme sen miehen vanhempia, joka käytöksellensä osoittaa, että kiitollinen poika on suurempi-arvoinen kuin kopea ratsumestari."

Myöhemmin sai kenraali tilaisuuden kertoa kuninkaalle siitä kunnioituksesta ja rakkaudesta, jolla ratsumestari kohteli vanhoja vanhempiansa. Fredrik Suuri oli siitä hyvin mielissään. Kun ratsumestari pian sen jälkeen tuli Berliiniin, kutsuttiin hänet kuninkaan pöytään päivälliselle.

"Kuulkaa, herra ratsumestari", sanoi kuningas, koetellakseen häntä, "mistä suvusta olette syntyisin ja kutka ovat teidän vanhempanne?"

"Teidän majesteettinne!" vastasi tämä suora sotilas, "minä olen alhaisesta kodista; vanhempani ovat talonpoikaista väkeä ja saavat nyt minun kanssani nauttia sitä varallisuutta, josta minä saan kiittää teidän majesteettianne."

"Se on oikein", sanoi kuningas hyvin iloissaan. "Se joka kunnioittaa vanhempiansa, on kunnollinen ja rehellinen mies, mutta joka heitä ylönkatsoo, hän ei ansaitse, että hän koskaan olisi nähnyt päivän valkeutta."

42. Huolellinen tytär.

Kuningas Kustaa III ratsasti kerran erään kylän läpi, eikä kukaan tiennyt, kuka hän oli. Eräältä talonpoikaistyöltä, joka palasi kaivolta, pyysi kuningas vähän vettä juodaksensa. Tyttö ojensi hänelle sitä rohkeasti ja ystävällisesti, sanoen: "hyvin mielelläni, mutta antakaa, herra, anteeksi, että minulla on kiire, sillä äitini odottaa minua." — "Mikä on sitten syynä kiireeseen?" kysyi kuningas. — "Äitini on sairaana, eikä ole ketään, joka häntä hoitaa." — "Vie minut äitisi luo", pyysi kuningas; "minä tahdon nähdä sen, joka sinusta on niin rakas." Sitten laskeutui hän alas hevosesä seljältä ja seurasi hellää tytärtä. — Viimein tulivat he sisälle matalaan majaan. Sieltä kuului heidän korviinsa syvä huokaus vanhan, yksinkertaisella olkivuoteella lepäävän vaimon rinnasta. Tyttö meni äitinsä luo ja sanoi: "Rakas äiti, tässä on vieras herra, joka tahtoo nähdä teitä". — "Muori parka", sanoi kuningas, "minä surkuttelen teitä!" — "Niin", vastasi sairas, "minun tilani olisi hyvin surkea, ellei Jumala olisi antanut minulle tätä hyvää tytärtä, joka tekee kaikki lieventääksensä minun kipujani ja hankkiaksensa minulle elämäni ylläpitoa. Jumala häntä siunatkoon!"

Kuningas tuli hyvin liikutetuksi ja sanoi: "Ottakaa tämä rahakukkaro! Minä olen teidän kuninkaanne, teidän isänne! Nyt tunnen minä ilon isänä-olosta ja olen pian näyttävä, kuinka suuressa arvossa minä pidän keskinäisen rakkauden." Tytölle sanoi hän: "pidä edeskinpäin huolta äidistäsi!"

Tuskin oli hän pääkaupunkiin palannut, niin hän äidille ja tyttärelle määräsi vuotuisen eläkkeen, jonka, toisen kuoltua, piti jäämän jälkeensä.

43. Ken unohtaa meidät viimeiseksi?

Tuomas niminen käsityöläispoika, joka työmatkoillaan oli kauvan oleskellut kaukana kotoaan, lähestyi iloisella mielellä kotikyläänsä. Aurinko oli polttanut hänen kasvonsa ruskeiksi, hänen hiuksensa ja vaatteensa olivat pitkistä vaelluksesta pölyisinä. Kun hän lähestyi kotikyläänsä, tuli häntä vastaan nuori mies, joka aikoinaan oli ollut hänen paras ystävänsä ja leikkikumppalinsa. Mutta tämä ei tuntenut kuljeksivaa vierasta. Murheellisena astui Tuomas kotikylänsä kujaa pitkin. Siellä näki hän sisarensa, joka hänen poissaollessaan oli joutunut naimisiin, istuvan naapuritalon ikkunan ääressä. Hän tervehti sisartaan ystävällisesti; mutta sisar ei tuntenut veljeään ja vastasi varsin kylmästi hänen tervehdykseensä. Kyyneleet tulivat Tuomaan silmiin ja kiirein askelin meni hän kotitaloaan kohti. Äkkiä näki hän edessään vanhan äitinsä, joka juuri tuli kirkosta. Tuomas tahtoi koetella äitiänsäkin ja sanoi sen vuoksi ainoastaan lyhyesti: "Hyvää iltaa!" Mutta äiti tunsikin poikansa heti, lankesi hänen kaulaansa ja huudahti ilosta: "Oi, rakas poikani, rakas poikani!" — Ystävät voivat sinut unhottaa, siskosikaan ehkei sinua enää tunne, mutta äiti ei sinua ikinä unhotta.

Suloinen syli isosen, äidin helma hempeämpi.

44. Puuvati.

Eräs vanha mies, jolta vanhuus oli heikontanut näön ja kuulon, asui poikansa tykönä. Kun hänen koko ruumiinsa vapisi, sattui välistä että hän syödessään riputteli ruokaa päällensä, joka niin suututti hänen poikansa ja tämän vaimoa, ettei hän enää saanut syödä heidän kanssansa, vaan sai uuninurkkaan kivilautasella niukan ruokamääränsä. Usein katsoi hän vesissä silmin pöytään,

jossa muut istuivat syömässä. Eräänä päivänä sattui hänelle se kova onni, että kivivati särkyi, ja kun pojan vaimo tästä häntä torui, ei hän virkkanut sanaakaan puolustukseksensa, vaan ainoastaan huokasi. Seuraavalla atriolla täytyi hänen tyytyä puuvatiin, jonka pojan vaimo oli vartavasten hänelle ostanut.

Eräänä päivänä, kun nuori pariskunta istui pöydän vieressä, kantoi heidän pieni, nelivuotinen poikansa puupalasia ja laudanpäitä kokoon, ja kun häneltä kysyttiin, mitä hän niillä aikoi tehdä, vastasi hän sävyisästi: "Minä teen astian, josta isä ja äiti saavat syödä, kun minä tulen isoksi".

Tämä viaton vastaus kävi vanhempain sydämelle ja pani heidät ajattelemaan, kuinka pahoin he olivat vanhusta kohdelleet ja että jotakin samanlaista voi tapahtua heille vanhoiksi tultuansa. Kun he hetkisen olivat vesissä silmin katsoneet toisiinsa, taluttivat he ukon pöydän ääreen, jossa hän täst'edes sai syödä heidän kanssansa niinkuin ennenkin.

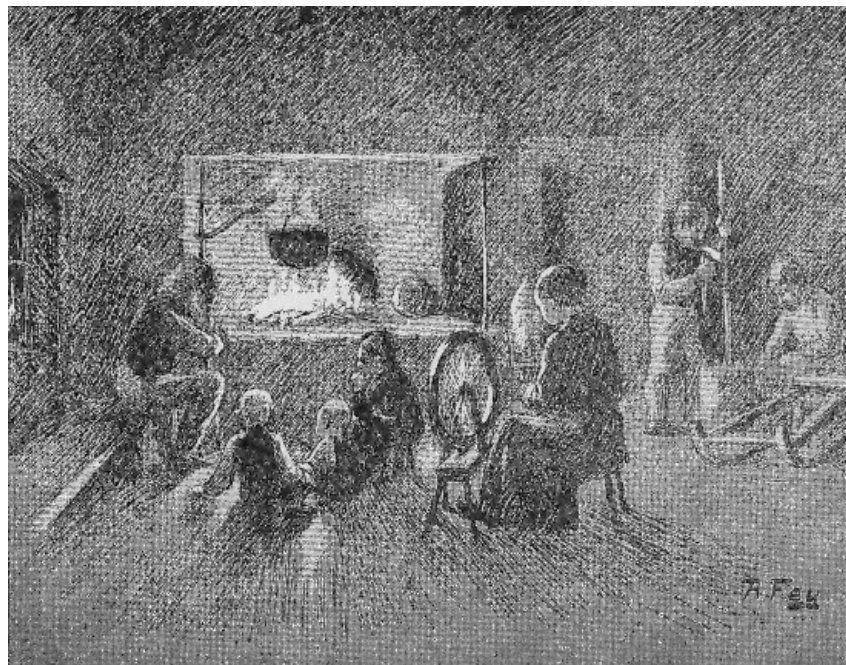
45. Pimiä isoton pirtti.

Oli mulla muoto muinen,
Oli muoto muien rinnan,
Kun ma notkuin nuorempana,
Kasvoin heinän karvallisna.
Hyvä oli lapsen lassa olla
Hyvän vanhemman varassa;
Ikävä isättä olla,
Outo äitittä eleä,
Vaiva suuri vanhemmatta:
Pimiä isoton pirtti,
Vaikka päivä paistakohon,
sokia emoton soppi,
Vaikka kuu kumottakohon.

46. Vähä ilo emottomalle käestä.

Käki kukkui kuusikossa,
Käki kukkui, lintu lauloi,
Kukkui muien kuultavaksi,
Autuallisten iloksi,
Ei minulle milloinkana,
Ei kuku ajasta siitä,
Kun kerran emoni kuoli,
Kaatui kaunis kantajani.
Elköhön emoton lapsi,
Elköhön sinä ikänä
Kauan kuunnelko käkeä
Päivän puolelta mäkeä:
Kun käki kukahtelevi,
Niin syän sykähtelevi,
Syän syttyvi tulelle,
Pää palolle paukahtavi.
Elköhön emoton lapsi,
Elköhön sinä ikänä
Kuunnelko kevätkäkeä
Pohjan puolelta mäkeä:
Itku silmähän tulevi,
Veet poskille valuvi,
Heriämmät hernet-aarta,
Paksummat pavun jyveä;
Kynnärän ikä kuluvi,
Vaaksan varsi vanhenevi,
Kuultua kevätkäkösen.

47. Ohoh kullaista kotia!

Lämmin paita liinainenki
Oman äidin ompelema;
Vilu on vaippa villainenki
Vaimon vierahan tekemä.

Lämmin on emosen sauna
Ilman löylyn lyömättäkin;
Kylmäpä kyläinen sauna,
Vaikka löyly lyötäköhön.

Koria kotoinen leipä,
Jos on täynnä tähkäpäitä;
Vihavainen vieras leipä,
Vaikka voilla voituohon.

Villainen emosen vitsa,
Ruokoinen isosen ruoska,
Joskon viikon virpokohon,
Rupeaman ruoskikohon;
Vitsa vierahan verinen,
Kyläläinen kynnäppäinen,
Josko kerran iskeköhön,
Tahi puolen koskekohon.

Ohoh kullaista kotia,
Armasta ison eloa!
Jos oli leipeä vähempi,
Niin oli unta viljemmältä;
Ei toruttu torkunnasta,
Makoamasta ei manattu.

48. Kuva.

Mun huonehessani seinäll' on
yks kuva halpa ja koruton,
se siinä ollut on monta vuotta,
ja aina ihaelen ma tuota.

En tiedä mi siinä viehättää,
lumenko peittämä harmaa pää,
vai surun uurtamat vaot nuoko,
vai silmän lempeä tuike tuoko.

En tiedä; mutta niin lämmin on
sen läheisyys kuin auringon,
ja ompa kuin hänen katsannastaan
heloittais taivahan rauha vastaan.

Ma tuntikausia ihailen

kuvoa tuot' yhä katselen.
Ei sulho kultoaan punastuvaa
niin tyystin katso, kuin minä kuvaa.

Ja kun ma katson, niin vähittäin
herääpi muistoja mielessäin,
niin armahaita, niin ihanoita
ja kaivatessani katkeroita.

Ma poies mennehen polvekseen
nään lapsuusmaailman riemuineen,
nään kynttilöitä ja joulupuita
ja ystävyksiä hymysuita.

Ja ompa kuin kuva elon sais
ja mua hellästi katsahtais,
ja ompa kuin hänen katsannastaan
heloittais taivahan rauha vastaan.

Ja senhän vuoksi niin lämmin on
sen läheisyys kuin auringon.
Mut ken se omi se armahainen?
Mun oma äitini on se vainen.

49. Eli Rem.

Kaukana tuolla suuressa Amerikassa on monta rautatietä, joilla vaunujen pyörät nopeasti kiitävät eteenpäin rautaisia kiskoja myöten, eikä siellä ole hevosia valjastettu vaunujen eteen, vaan ne kuljetetaan vesihöyryn avulla. Ja höyry kohoaa ensimmäisessä vaunussa kiehuvasta kattilasta ja käyttää höyrykonetta, ja höyrykone panee pyörät liikkeelle, ja niin kulkee ensimmäinen vaunu eteenpäin, vetäen kaikki muut perässään. Usein on koko pitkä jono vaunuja kiinnitetty toisiinsa, ja koska tämä kulkee kolme kertaa nopeammasti kuin virkku hevonen juoksee, niin ihmiset matkustavat mielellään rautatiellä höyryvaunussa. Sentähden ovat useimmiten kaikki vaunut täynnä, toiset ihmisiä, toiset härkiä ja lampaita ja toiset kaikenlaisia tavaroita, joita kuljetetaan paikasta toiseen.

Tosin on hyvä, että on rautateitä, ja melkein kaikissa maissa niitä jo onkin. Onpa Suomessakin, vaikka tänne lienee niitä kenties vaikeampi rakentaa, sillä täällä on paljon mäkiä ja järviä ja jokia, joiden yli rakennettavat sillat maksavat paljon rahaa. Vaan jopa sentään useimmat meilläkin matkustavat rautateillä. Tiedämmehän me, kuinka toisissa maissa on porattu teitä läpi korkeiden vuorien, ja toisissa paikoissa on rakennettu kauhean korkeita siltoja järvien ja syvien rotkojen yli; niin, on semmoisiakin rautateitä, joissa kuljetaan kattojen päällitse suurissa kaupungeissa. Kaikkea tätä on tehty sentähden, että ihmiset ja tavarat voisivat tulla pian perille; sillä aika on kaikista omaisuudesta kallein. Nyt jo saamme Suomessakin syödä ruokaveron Turussa, toisen Helsingissä ja kolmannen Viipurissa. Helsingistä matkustetaan kahdessa vuorokaudessa Ouluun; semmoinen matka käy nopeammin kuin rattailta istuen laiskaa kyytihevosta lyödessä.

Nyt tahdon kertoa jotakin, joka tapahtui rautatiellä Yhdysvalloissa Pohjois-Amerikassa, eikä siitä ole pitkä aikaa kulunut.

Siellä on kaupunki nimeltä York, ja ennenkuin tullaan kaupunkiin Baltimoresta, kulkee rautatie korkean sillan ylitse. Tapahtuipa, että höyryvaunun kulkiessa sillan yli putosi hehkuvia hiiliä vaunun-uunista sillalle, ja siitä syntyi tulipalo. Tuulen puhaltaessa kovasti ja kun ei ketään ollut lähellä silloin, kun vaunut ohitse kulkivat, oli pian koko silta tulen vallassa ja paloi poroksi.

Vähitellen tuli ihmisiä, jotka koettivat sammuttaa, mutta turhaan, Silloin huusi joku heistä, että kymmenen minuutin perästä odotettiin toista junaa samalta haaralta kuin edellinenkin; ja kun tien vieressä oli vuori, joka esti siltaa tielle näkymästä, ennenkuin oltiin aivan sen likellä, niin voisi tapahtua se onnettomuus, että toisen junan johtaja ei tietäisi sillan palosta, vaan kulkisi täyttä vauhtia sinne ja syöksyisi syvyyteen enemmän kuin sadan hengen kanssa, jotka seurasivat mukana vaunuissa. Siinä seisoi nyt kaikki neuvottomina ja säikähtyneinä eivätkä tietäneet, mitä heidän piti tehdä, ilmoittaakseen tuleville vaaraa.

Silloin oli siellä kaksitoistavuotias potka Eli Rem, ja hän oli rivakkaampi kaikkia muita. Hän rupesi juoksemaan pitkin tietä niin kauas kuin voi, eikä viipynytäkään kauan, ennenkuin hän näki pitkän jonon vaunuja tulevan tiellä täyttä kyytiä hyökäten häntä vastaan. Mitä teki nyt Eli Rem? Huutaminen ei paljoa auttanut, sillä ei kukaan olisi kuullut häntä suuren kolinan tähden, jota vaunut pitivät. Hänellä ei ollut aikaa kauan ajatella. Hän asettui keskelle tietä, niin että kaikkien vaunujen välttämättömästi täytyi kulkea hänen ylitsensä, jos tahtoivat eteenpäin, ja siinä seisoi hän huutaen ja hojuen käsillään ja viittaili minkä taisi. Junan kuljettaja, joka oli ensimmäisessä vaunussa ja ohjasi koko junaa, luuli pojan olevan hullun ja huusi taas puolestaan ja viittasi, että hän juoksisi pois tieltä. Mutta Eli Rem seisoi paikallaan; seisoi siinä kuolema silmiensä edessä, eikä kuitenkaan väistynyt, sillä hän tiesi, että monen ihmishengen pelastus riippui siitä, että hän seisoi paikallaan. Sillä tavalla täytyi junan kuljettajan seisattaa kaikki monet vaununsä, ett'ei

tulisi syyppääksi pojan kuolemaan. Mutta hän oli niin vihainen, että hän heti, kun juna seisautui, hyppäsi alas tielle ja rupesi lyömään Eli Rem parkaa, koska hän oli uskaltanut tehdä junalle semmoisen viivykkeen.

Mutta nyt tuli muitakin ihmisiä juosten sillalta ja he kertoivat, kuinka vähällä kaikki vaunut olivat syöstä syvyyteen. Silloinpa junan kuljettajan silmät suurenivat ja kaikki vaunuissa olijat saivat tietää, että heidän, lähinnä Jumalaa, oli kiittäminen Eli Rem'ia pelastuksestaan. Siinä syntyi hämmästyks ja ilo yht'aikaa niin suuressa määrin, ett'ei sitä voi kertoa. Kaikki tulivat ulos vaunuista, syleilivät ja suutelivat Eli Rem'ia kyyneleet silmissä, ja heti koottiin hänelle sata kultarahaa palkinnoksi. Sitten menivät he jalkaisin palaneelle sillalle, nähdäkseen sitä syvyyttä, joka oli ollut nielaisemaisillaan heidät kaikki. Rivakka Eli Rem tuli lavealta kuuluksi kaupungissa, ja kansa kantoi hänet riemukulussa hänen vanhempiansa taloon. Mutta enemmän kuin kullasta ja kunnian riemuksi hän siitä tiedosta, että hän hyvän Jumalan avulla oli pelastanut satojen ihmisten hengen.

Niin, mitä sinä olisit tehnyt Eli Rem'in sijassa, jos olisit seisonut keskellä rautatietä, kohiseva juna vaunuineen edessäsi ja aivan varmana kuoliaaksi musertumisestasi, jos juna olisi kulkenut eteenpäin? Mielelläsi olisit tahtonut tehdä hyvän työn ja pelastaa monen ihmisen hengen, mutta olisiko sinulla ollut rohkeutta sentähden panna alttiiksi omaa henkeäsi? Ja olisitko ollut niin nopea päättämään, ett'et yhtään silmänräpäystä olisi miettinyt, vaan heti katsanut kuolemaa silmiin, kun vielä oli aikaa? Niin, se ei ole varma. Sillä monella on hyvä tahto, mutta kaikilla ei ole miehekästä rohkeutta. Ja monella, jolla muutoin on sekä tahtoa että rohkeutta, ei ole samaa uskaliaasta päättävyyttä, kuin pienellä Eli Rem'illä, vaan he seisovat ja miettivät, kunnes kaikki on liian myöhäistä. Muista tämä, rivakka poika, kun sinunkin joskus on tehtävä hyvä työ! Siinä ei saa olla mitään epäilyä. Reippaasti työhön, nopeasti, viisaasti, uljaasti, ja Jumala suojelee sinua, niinkuin hän suojeli Eli Rem'ia.

50. Erotus.

"Ville, miksi olitte niin kauan vettä hakemassa? kysyi opettaja pieneltä pojalta.

"Ämpäri kaatui ja meidän täytyi palata takaisin", vastasi poika varmasti; mutta hänen muuten niin avonaiset ja rehelliset kasvonsa kävivät vähän synkemmiksi kuin tavallisesti, ja hän loi alas silmänsä opettajan katsoessa häneen.

Opettaja meni lattian poikki ja seisautui toisen pojan eteen, joka oli ollut Villen toverina vettä hakemassa.

"Kustaa, ettekö viipyneet veden ha'ussa kauemmin kuin olisi tarvittu?"

Kustaa silmäili hetken aikaa lattiaa hiukan levottoman näköisenä. Mutta se levottomuus ei kestänyt kauan; sitten katsoi hän opettajaansa suoraan silmiin.

"Viivyimme", vastasi hän rohkeasti; "me tapasimme Heikki Juusolan ja seisahduimme leikkimään hänen kanssansa; sitten kaatui ämpäri, niin että meidän täytyi uudestaan käydä kaivolla."

Sanokaapas, mikä erotus oli näiden molempain vastausten välillä? Kumpikaan ei suorastaan valehdellut. Mutta kumpaan luulette opettajan siitä lähtien enemmän luottaneen? Ja kumpiko heistä tunsivat itsensä onnellisemmaksi?

51. Puhu totta.

Pikku Yrjö sai kerran isältään lahjaksi sievän kirveen. Se tuotti hänelle hyvin suuren ilon, sillä hänellä oli aina halu veistellä kaikenmoisia pikku esineitä. Seuraavana aamuna meni isä pieneen puutarhaansa. Siellä kohtasi häntä kovin surkea näky. Nuori, kukkiva omenapuu, jota hän oli erityisellä huolella hoitanut ja josta hän nyt ensi kertaa odotti hedelmää, oli poikki kaadettuna käytävällä. Hän tunsivat sydämessään mitä suurinta katkeruutta tämän ilkityön johdosta.

Samassa tuli Yrjö iloisena puutarhaan, äsken saatu pikku kirves kainalossa. "Ken on tämän tehnyt?" kysyi isä vakavasti ja osoitti kaadettua puuta. Yrjö, joka lapsellisessa ajattelemattomuudessa oli tuon puun kaatanut, huomasi nyt isänsä vakavasta muodosta, miten pahasti hän oli tehnyt. Hän ymmärsi, että ansaittu rangaistus tulisi häntä siitä kohtaamaan, ja häntä hirvitti. Mutta kauan hän ei epäröinyt. Kalpeana, mutta lujalla äänellä sanoi hän: "Isä, minä olen sen tehnyt. Tahdoin koettaa, olisiko kirves terävä."

Isä katsoi hetken Yrjön rehellisiin silmiin. Suuttumus tuosta suuresta vahingosta oli hänessä kyllä suuri, mutta toiselta puolen ilahutti häntä pojan suoruus. "Isä, anna minulle anteeksi, en tee toiste enää semmoista", sanoi Yrjö. "Annan sinulle anteeksi", sanoi isä, "mutta minä toivon, että sinä myös koko elämäsi ajan aina puhut totta."

52. Rehellinen poika.

Eräs ruhtinaallinen henkilö käveli kerran vieraassa kaupungissa katua pitkin. Häntä vastaan tuli köyhä poika, joka pyysi almuja, koska hänen äitinsä oli kipeä. Ruhtinas sanoi pojalle, että hänellä ei ollut pientä rahaa, vaan ainoastaan suuria kultarahoja, jommoinkin olisi ollut pojalle liian suuri lahja. "Hyvä herra", sanoi poika, "antakaa minulle kultarahaa; minä käyn sen vaihtamassa ja tuon teille pientä rahaa!" Ruhtinas naurahhti, antoi hänelle kultarahan ja sanoi: "Jouduhan pian takaisin ja tuo raha minulle!" Mutta itsekseen ajatteli hän, että poika ei tulisi takaisin, vaan pakenisi kultarahan kanssa tiehensä. Tässä luulossa käveli hän jotenkin kauas edelleen. Mutta poikapa tulikin, toi rahat ja pyysi pientä ropoa. Ruhtinas sanoi: "Sinä lienet kunnon poika. Miksi et pitänyt kultarahaa omanasi?" "Siksi että en ole mikään varas", sanoi poika; "äitini ei myöskään varasta, vaan näkee mieluummin nälkää."

Ruhtinas antoi nyt pojalle kaikki nuo vaihdetut rahat ja käski pojan sanomaan äidillensä, että tämä terveeksi tultuansa kävisi hänen luonansa. Äiti tulikin, ja ruhtinas lahjoitti hänelle monta kultarahaa. Mutta pojan otti hän luoksensa, antoi hänelle hyvät vaatteet ja pani hänet käsityöoppiin. Poika oli ahkera ja kunnollinen. Vähitellen tuli hänestä rikas mies ja äitinsä turva.

53. Lapsuuden-aikainen muisto.

1. Eräs mies, joka jo oli miehuutensa iässä, kertoi seuraavan muiston lapsuutensa ajoilta:

Olin vain kolmentoista vuoden ikäinen. Vanhemmiltani olin taas, kuten usein ennen, saanut luvan mennä naapurikylään tervehtimään erästä koulutoveriani. Hän oli, niinkuin minäkin, talonpoikaisten vanhempain lapsi.

Hauskalta tuntui päästä muutamaksi päiväksi tuon toverini seuraan. Meillä oli keskenämme monta viatonta huvitusta, joissa aika kului rattoisasti. Milloin kävimme yhdessä marjoja poimimassa tai kalastelemassa, milloin taas läheisessä havumetsässä leikimme sotilaina tai vierittelimme kiviä pitkin jyrkkää kallionseinää alas ja kuuntelimme siitä syntyvää pauketta. Usein juttelimme myös satuja toisillemme.

Mutta voin sanoa, että pyrin tuohon taloon vieraaksi toisestakin syystä. Toverini koko koti tuntui näet minusta peräti miellyttävältä. En osaa sanoa, mikä sen vaikutti, mutta niin vaan tuntui minusta aina sinne saapuessani, kuin olisin astunut johonkin rauhoitettuun paikkaan, kau'as elämän levottomasta hyöriästä. Ja kuitenkin oli se vaan tavallinen talonpoikaistalo. Huoneet olivat yksinkertaisia, vanhanaikuisilla huonekaluilla varustettuja. Mutta tavallista suurempi järjestys ja siisteys vallitsi niissä. Kaikkialla oli kodikasta, kodin rauhallisuus ja lämpimyyden huokui sieltä vastaan.

Isäntä oli jo vanha mies ja vanhan-aikainen tavoiltaankin. Käytti itse muun muassa vielä pukumallia, jota viime vuosisadan alussa hänen kotiseudullaan käytettiin; muu väki talossa kyllä noudatti nykyaikaisempaa pukumallia. Ukon koko olennessa oli jotakin juhlallista. Harmaat hiukset valuiivat hartioille, kasvot ilmaisivat ankaraa vakavuutta, mutta samalla myöskin lempeyttä. Häntä katsellessa muistui elävästi mieleen raamatun patriarkat. Sen näköisiä hekin mahtoivat olla.

Emäntä oli hiljainen, lempeä olento. Alituisen oli hän toimissaan, hyörien sinne tänne, mutta aina tyyneys ja ystävällinen hymy kasvoillaan. — Sitä paitsi oli talossa useampia jo täysikasvaneita poikia ja tyttöjä. Toverini oli nuorin talon lapsista. Mutta tästä väkirikkaudesta huolimatta kävi tuossa talossa kaikki merkillisen tyyneksi ja tasaisesti. En koskaan havainnut mitään närkästystä väen kesken, ei koskaan kuulunut nurjaa sanaa, vielä vähemmän törkeitä ja sopimatonta puhetta. Ei milloinkaan puhuttu pahaa naapuritalojen oloista; jos joku vieras sellaista yritti, katkaistiin puhe talonväen puolelta jollakin sovittavalla lauseella. Erytinen Jumalan siunaus näkyi tässä talossa vallitsevan niin perheolojen kuin varallisuudenkin puolesta; sillä talo, vaikk'ei rikas ollutkaan, oli kuitenkin hyvästi toimeen tuleva.

Mistä lähteestä valui onni ja rauha tämän suomalaisen talonpojan majaan?

Varmaankin oli tälläkin perheellä aikoinaan ollut koettelemuksen päiviä. Nyt oli taistelut taisteltu, rauha oli astunut sydämiin, ja se rauha kuvastui kaikissa ulkonaisissakin oloissa. Minä näin tämän perheen sunnuntaisin ja muulloinkin kokoontuvan raamattunsa ympärille. Se avattiin, ja isäntä luki siitä jonkun luvun. Se raamattu oli vanha ja kulunut. Sitä oli nähtävästi paljon käytetty. Ja minä aloin aavistaa, mistä lähteestä tämän perheen rauha valui.

2. Sillä kerralla, josta kertomukseni alussa mainitsin, sain tästä talosta viedä erityisen muiston mukaani. Olin jo viipynyt siellä moniaita hupaisia päiviä ja tein pois lähtöä. Istuimme tuvan portailla, talon vanhukset, toverini ja minä. Oli ollut puhe siitä, miksi me nuoret miehiksi tultuamme aivoimme. Mitään varmaa ei tästä asiasta tietysti voitu sanoa puolelta eikä toiselta. "Tulevaisuutenne olkoon Herran kädessä", sanoi isäntä puheen lopulla. Emäntä huokasi syvään ja katsahtaen poikaansa silmillä, joissa asui hellä, pelonsekainen toivo. Se oli se huokaus, jonka niin moni äiti lähettää Korkeimman tykö rakastetun pojan tai tyttären tulevaisuuden tähden. Oi sitä äidin rakkautta ja hellyyttä!

Ryhdyin viimein lausumaan jäähyväisiäni talonväelle. Isännälle käteni tarjotessani tarttui hän

siihen lujasti ja piti kauan omassaan. Kirkas kyynel nousi hänen silmäänsä, ja näin että hän olisi tahtonut paljonkin sanoa, ellei liikutus olisi estänyt.

"Olkaamme aina *rehellisiä*", lausui hän viimein vapisevalla äänellä, "rehellisiä Jumalan ja ihmisten edessä, kyllä sitten meidän täällä ajassakin hyvin käy!"

Läksin kotimatkalle. Kesäistä metsätietä vaeltaissani oli alati silmäini edessä tuo korkeavartaloineen vanhus, kyynel silmässä, ja alati soivat korvissani hänen sanansa: "olkaamme aina rehellisiä!"

Nämä olivatkin vanhuksen viimeiset sanat minulle. En saanut enää koskaan häntä nähdä, sillä pian sen jälkeen vaipui hän ikuisen rauhan majoihin.

Olen sittemmin tutustunut moneen talonpoikaiskotiin rakkaassa Suomessamme. Ja, Jumalan kiitos, vielä löytyy niissä kodeissa Jumalanpelkoa, kuntoa ja rehellisyyttä ja pitää edelleenkin löytymän, jos vaan kasvava polvi osaa säilyttää näitä esi-isäin aarteita. Mutta rakkaimman muiston olen saanut tuosta talosta, jossa lapsuuteni aikana joskus oleskelin.

Olen sittemmin myös kuullut monta hyvää opetusta rehellisyydestä ja muista hyveistä, mutta valtavimpana kaikuu minulle vielä nytkin tuon vanhuksen vapisevalla äänellä ja kyynelsilmin lausumat sanat: "Olkaamme aina rehellisiä, rehellisiä Jumalan ja ihmisten edessä!"

54. Töllin aarre.

1. Töllä pieni kallellansa
seisoi mäen laidassa;
siinä äiti lapsiansa
vaalieli armasna.
2. Katovuott' ol' ollut monta.
Kärsintähän puuttehen
perhekuntaa avutonta
häätä neuvoi yhteinen.
3. Pala leivän karkeainen
ravintona lasten on,
mutta mieli nurkuvainen
täällä oli koditon.
4. Siunaukseen saman Herran,
joka lesken Zarpatin
jauhot riittämään sai kerran,
luotti äiti tämäkin.
5. Siunaten ja rukoellen
pienosille leivästä
jakoi äiti, kertoellen
heille Luojan ihmeitä.
6. Patriarkat, tuomaritkin
tuttuja jo heille on,
Tobiat ja Daviditkin,
Salomokin verraton.
7. Aapiskirjan, katkismuksen
kun he ehti oppia,
tuntevat he kaipauksen
saada lisää lukea.
8. Raamattu, tuo kirja parhain,
josta kaikki ihmehet
äiti heille kertoi varhain,
oi jos sen ois saanehet!
9. Kirveskalskehella isä
leipää suuhun yhdeksään
saanut ei, vaan äiti lisää
työtä teki yhtenäin.
10. Ravinto se niukanlainen
tölliss' oli aina vaan;
vaatetuskin vajavainen.
Miten kirjan hankkiskaan?
11. Raamatun tok' armaillensa

tahtoi äiti toimittaa,
vaikk' ois vuoret saadaksensa
pitänytkin louhenta.

12. Kärski nälkää, teki työtä;
rukin ääressä hän näin
kehräs monta pitkää yötä
kehruuksia emäntäin.

13. Ponnistusta kauan kesti;
viimein voitto saatihin,
vaikka tautikin se esti
pääsemästä maaliin.

14. Jopa kirstun laatikosta
markkaa löytyi kymmenen;
Piplian niill' äiti ostaa,
vahvan, nahkakantisen.

15. Uusi aika, armahampi,
koittaa pikku pirtissä,
kuiva leipä makeampi
ompi siitä päivästä.

16. Aamusilla kirja varhain
lukea jos otetaan,
illoin kääritähän parhain,
laatikkohon lasketaan.

17. Siitä lasten vaisu henki
voimaa, ravintoa juo,
perheen koko elollenki
siunauksensa se tuo.

18. Vähitellen tuosta vaihtuu
vuodet pitkät puuttehen,
öisen usvan lailla haihtuu,
päivä koittaa jällehen.

19. Taivas avaa akkunansa,
hedelmänsä jakaa maa;
äiti saapi lapsiansa
puutteetoinna kasvattaa.

20. Varttuneina maailmalle
töllin lapset kulkevat,
nukkumahan nurmen alle
toiset taasen muuttavat.

21. Suojanaan on eri teillä
elämän ja kuoleman
äidin rukous ollut heillä,
kallis sana Jumalan.

22. Vanha äiti, kaihomiellä
odotellen kutsua
Herran iloon, elää vielä
muistain pyhää lausetta:

23. Nuori olin, vanhenneeksi
tulin, mutt'en hurskasta
Herran nähnyt hyljänneeksi
enkä hurskaan lapsia.

"Kärsivä kaikki voittaa."

55. Säästäväisyys ja anteliaisuus.

Kerran iski salama erääseen kylään ja poltti sen kokonansa. Koska onnettomuus tapahtui heti leikkuu-ajan perästä ja vasta korjatut elot paloivat myöskin, niin oli vahinko sitä tuntuvampi. Kaksi talonpoikaa lähetettiin naapuriseutuun apua pyytämään. He tulivat varhain aamulla erääseen taloon, jonka omistaja oli varakas maanviljelijä. Hän oli paraillaan moittimassa renkiänsä siitä, että tämä oli jättänyt ne ohjakset, joita hän edellisenä iltana oli käyttänyt, yöksi ulos sateeseen, eikä ollut ripustanut niitä kuivumaan.

"Mitenkäs luulet tässä käyvän", sanoi toinen talonpoika toiselle; "mies on varmaan hyvin saita, emmekä tässä taida paljon hyötyä."

Lähettiläät tuumivat lähteä paikalla pois, mutta päättivät kuitenkin ennen lähtöänsä koetella, jonkatähden he kohteliain sanoin ilmoittivat asiansa. Isäntä vei heidät sijalle, panetti pöytään ruokaa ja juomaa, antoi heille melkoisen summan rahaa sekä lupasi vast'edes lähettää vahinkoa kärsineille ohraa ja ruista siemeneksi.

Molemmat talonpojat tulivat hyvin hämmästyksiinsä eivätkä malttaneet olla isännälle sanomatta, kuinka he puoli tuntia ennen olivat häntä arvostelleet, jonka arvostelun he nyt huomasivat aivan vääräksi. Isäntä vastasi: "Hyvät ystävät! Juuri sen kautta, että pidän huolen omaisuudestani, olen päässyt niin onnelliseksi, että voin auttaa toisia."

"Ei saaden rikastuta, vaan säästään."

56. Kymmenen hyvää ystävää.

"Soisin, että minulla olisi edes yksi hyvä ystävä, joka auttaisi minua eteenpäin maailmassa", mumisi Sakari nurpeillansa.

"Edes yksi hyvä ystävä!" kertoi vanha kiertokoulun opettaja; "et sinä paljoa pyydä, ja sinulla on kumminkin *kymmenen* hyvää ystävää, jotka voisivat auttaa sinua, jos vaan tahtoisit heidän apuaan käyttää."

"Ei, ei, minulla ei ole läheskään niin monta", huokasi Sakari, "ja ne muutamat, mitkä minä ystäviksi sanon, ovat niin köyhiä, ett'eivät ne voi minua auttaa..."

"Lue sormesi", kehoitti vanhus hyvänsävyisesti.

Sakari katseli suuria, voimakkaita käsiään.

"Lue peukalo ja kaikki muut sormesi", uudisti koulumestari.

Sakari luki. "Niitä on kymmenen", sanoi hän, "tuonhan minä jo ennen tiesin."

"No, älä enää koskaan sano, ettei sinulla ole kymmentä hyvää ystävää, jotka voivat auttaa sinua eteenpäin maailmassa", tuumaili vanhus. "Koeta sinä vaan, mihin ne kelpaavat, nämä ystäväsi. Se on paljoa parempi kuin että laiskana istut ja valitat, ettei sinulla ystävää ole, joka sinua eteenpäin auttaisi."

Poika mietti vanhan opettajan sanoja. "Taidatte olla oikeassa", sanoi hän vihdoin. —

Ja nyt, monen kymmenen vuoden kuluttua, tietää hän kokemuksesta kiittää kymmentä ystävänsä, sillä niiden avulla on hänellä nyt oma talo ja iloinen mieli.

"Ei laiskan touko kasva."

57. Huolellisesti.

"Kas niin", huudahti Heikki ja pani pois harjan; "takkini ei tosin ole ihan vapaa tomusta, mutta se ei tee mitään. Kuka siitä huoli!"

"Kaikki, mikä ansaitsee tulla tehdyksi, ansaitsee myös tulla hyvin tehdyksi", sanoi vakava, mutta ystävällinen ääni hänen vieressään.

Heikki, joka oli luullut olevansa yksin huoneessa, kääntyi kummastuen katsomaan, kuka puhuja oli. Hän näki isänsä.

"Poikani, takkisi on vielä aivan pölyinen. Harjaa se uudelleen ja hyvin. Kun kaikki pöly on siitä lähtenyt, niin tule minun kamariini."

"Tulen, isä!" vastasi Heikki, vaikka hän itsessään oli nurpeillansa, sillä hänestä oli takki kyllin hyvä semmoisena kuin se oli. Hän tarttui kuitenkin harjaan, ja kun takki oli pölystä ja tomusta ihan vapaa, meni hän isänsä luo.

"Heikki", sanoi tämä, "minä tahdon sinulle kertoa pienen kertomuksen. Tunsin nuoruudessani köyhän pojan, joka äidiltään oli oppinut sananparren: 'Kaikki, mikä ansaitsee tulla tehdyksi, ansaitsee myös tulla hyvin tehdyksi.' Tämä poika tuli juoksupoikana rikkaan asioitsijan palvelukseen; ja vaikka hänen tehtävänsä usein näyttivät olevan sangen vähä arvoisia, koetti hän ne huolellisesti toimittaa. Tämä miellytti isäntää niin, että hän otti pojan konttoriinsa. Ja poika noudatti sielläkin entistä ohjettaan. Jos häntä lähetettiin asialle, palasi hän kiireesti, sittenkun oli asian toimittanut; jos hänelle annettiin tilikirja kirjoitettavaksi, teki hän työnsä huolellisesti. Aste asteelta meni hän eteenpäin, kunnes hänestä tuli isäntänsä rahaston hoitaja ja viimein asiakumppani. Hän on nyt varakas mies, ja sydämestään soisi hän, että hänen poikansa Heikki ottaisi noudattaaksensa samaa ohjetta, mikä hänelle menestystä on antanut."

"Mitä, isä, oletteko te ollut köyhä poika?" huudahti Heikki.

"Olen, poikani, niin köyhä, että ensi toimeni oli harjata ja puhdistaa saappaita. Mutta kun minä tämän halvan työn huolellisesti tein, sain minä muuta toimitettavaa. Jumalan siunaus etupäässä ja äitini neuvo: 'kaikki, mikä ansaitsee tulla tehdyksi, ansaitsee tulla hyvin tehdyksi', jota yhäti olen noudattanut, ovat tehneet minut rikkaaksi mieheksi."

Heikki ei koskaan unohtanut tätä keskustelua; ja aina kun hän oli taipuva tekemään jotakin huolimattomasti, muistui hänen mieleensä ohje, jota meidänkin alati pitäisi muistaa:

Kaikki, mikä ansaitsee tulla tehdyksi,
ansaitsee myös tulla hyvin tehdyksi.

58. Rehellinen työ.

1. Älä koskaan häpeä rehellistä työtä. Arvosi ei riipu siitä, mitä työtä toimitat, mutta kyllä siitä, *miten* sitä toimitat. Jokainen rehellinen työ, jota huolellisesti tehdään, on kunniallinen. On nuoria, joiden mielestä moni ruumiillinen työ on alhainen ja alentava; mutta he erehtyvät suuresti.

Ihmiselle on joka päiväksi määrätty ruumiillista ja henkistä tehtävää, ja siitä, miten ihminen sitä tekee, siitä riippuu hänen arvonsa. Työ, jota tehdään ihmisten hyväksi ja oikeassa mielessä — oli se mitä laatua tahansa —, on aina ylentävää; mutta työ, jota teemme vastenmielisesti ja orjallisessa hengessä, — se alentaa. "Jos olisin kengänparsija", sanoi kerran eräs jalo kristitty, "niin pyrkisin maailman parhaimmaksi kengänparsijaksi." Nuorukainen, joka aina tahtoo tehdä parastansa, oli hänen tehtävänsä kuinka halpa tahansa, kohoo hyvin pian.

2. Eräänä päivänä huomasi muuan kauppias puotiansa sulkiessaan että viimeinen ostaja, köyhä, vanha ja raajarikko leski, oli unhottanut lattialle tiskin viereen pienen jauhosäkin. Kaikki palvelijat olivat jo lähteneet pois, ainoastaan yksi, joka joitakuuta päiviä sitä ennen oli kauppiaan palvelukseen tullut, oli enää puodissa. "Ole hyvä ja vie tuo säkki vanhan vaimon kotiin", sanoi hänelle kauppias. Kun poika siihen ylpeästi vastasi: "En minä ole tänne juoksupojaksi tullut", heitti kauppias häneen säälivän silmäyksen, otti sitten itse säkin kainaloonsa, sulki puodin ja vei säkin vanhan vaimon kotiin, jättäen siihen ylpeän ja hämmästyneen pojan miettimään tekoansa.

Olen nähnyt kaupunginpoikia, jotka pitävät arvoansa alentavana kantaa kotiin torilta äidin ostoksia. Vaikka näkevät että äiti väsyä raskasta koria kantaessaan ja vaikka tietävät että siinä on ruoka-aineita heille, niin häpeävät he tarjota apuansa; "sen saattaisi joku toveri nähdä!" Mutta eipä näistä, jotka tällaista häpeävät, tulekaan kunnan ihmisiä, joll'eivät muutu toisellaisiksi.

3. Seuraava kertomus eräästä Amerikan suurimmista miehistä ansaitsee tulla kaikkien aikojen nuorison mieleen painetuksi.

Ylituomari Marschall oli hyvä ja ylevä mies. Hyvät ihmiset eivät ole ylpeitä. Ylituomari Marschall'illa oli tapana itse käydä torilla ostoksillaan ja itse kantaa kotiin, mitä hän oli ostanut. Usein näki hänen aamuisin torilta palaavan, lihamytty toisessa kädessä, kasviksia toisessa. Kerran näki hän torilla nuoren herran, joka kiroili ja oli tuskissaan, kun ei saanut ketään, joka olisi kantanut hänen kotiinsa hänen pienet ostoksensa. Tuomari meni hänen luokseen, nuhteli häntä ystävällisesti, kysyi missä hän asui ja sanoi, kun oli sen kuullut:

"Tehän asutte likellä minun asuntoani; minä tahdon kantaa ostoksenne."

Kun sitten olivat ehtineet huoneen luo, jossa nuori mies asui, kysyi tämä: "mitä olen velkaa?"

"Ette mitään", vastasi Marschall; "meillähän oli sama tie, eikä mytty minua ollenkaan rasittanut?" Sitten erosivat he.

"Tunnetteko tuota kohteliasta miestä, joka kantoi myttyäni?" kysyi sitten tuo nuori keikari eräältä, joka oli nähnyt tapauksen.

"Tunnen kyllä. Hän on tuomari Marschall, Yhdysvaltain ylituomari."

"Miksi otti hän kantaakseen minun myttyäni?"

"Kaiketi saadaksensa teitä ymmärtämään, ettette ole liian hyvä auttamaan itseänne."

Jotenkin samallinen kertomus on meillä suuresta Elias Lönnrotistamme. Hän kulki tavallisesti semmoisessa puvussa, ettei kukaan osannut aavistaakaan, kuka hän oli. Kerran kantoi hän rantaan erään nuoren ylioppilaan pyynnöstä hänen matkalaukkunsa ja soui sitten hänet järven yli. Mutta kylläpä ylioppilas häpesi, kun sai tietää, kuka kantaja ja soutaja oli.

4. Eräs nuori mies oli saanut kirjanpitäjän toimen kaupungissa, joka oli hänen kotiseudultaan etäällä. Hän matkusti ottamaan saamansa toimen vastaan. Mutta kun hän saapui perille ja pyrki sen henkilön luokse, jolta hän oli paikan saanut, olikin tämä tehnyt vararikon ja koko liike oli suljettu. Siinä seisoj tuo nuori mies nyt neuvoton. Ei ollut hänellä rahaa eikä ystäviä. Oli talvinen aika, ja hänen siitä syystä vieläkin vaikeampi saada työtä. Mutta hän ei antautunut epätoivoon, vaan ajatteli: teen työtä mitä tarjotaan. Kävellessään kadulla huomasi hän erään talon kohdalla työmiehiä, jotka loivat lunta. Hän kysyi, eikö hän saisi auttaa. Siihen myönnyttiin. Hän sai lapion ja loi sillä lunta niin innokkaasti ja tarkasti, kuin olisi hän sitä tehnyt koko ikänsä.

Parin päivän perästä käveli talon omistaja lumenluojain ohitse. Hän oli rikas mies ja samalla hyvin huomaavainen. Ihmeekseen näki hän, että yksi lumenluojista oli erilainen kuin muut, näytti älykkäältä ja teki työtään reippaasti ja huolellisesti. Hän pysähtyi ja puhutteli tuota outoa lumenluojaa, joka vastasi kohteliaasti, mutta hyvin asiallisesti. Pari minuuttia juteltuaan pyysi herra lumenluojan tulemaan konttoriinsa. Ja siihen loppui lumenluonti. Tuo nuori mies sai talonomistajalta sen sijaan konttori-työtä, ja sitä hän toimitti yhtä tunnollisesti kuin lumenluontia. Hän sai isäntänsä luottamuksen ja kohosi hänen liikkeessään pian hyvään asemaan. Hänen menestyksensä johtui siitä, että hän ei kammonut halpaakaan työtä ja että hän tuota halpaa työtä teki huolellisesti ja reippaasti.

"Työ miehen kunnia."

"Laiska töitähän lukeepi, virkku ei mitään virka".

"Ei yhtä hyvää hyvästyminen, eikä kahta pahaa pahastuminen."

"Ei miestä nutusta arvaaman pidä."

"Kärsi pahaa, toivo parempaa."

59. Toisin ennen, toisin eilen.

Toisin ennen, toisin eilen,
Toisinpä tätä nykyä;
Toisin ennen toimi käski,
Toisin ennen työ opetti.
Toimi käski tonkimahan,
Maa väkevä vääntämähän,
Ei kun nyt tätä nykyä,
Elon entisen lopulla.
Eip' on maaten maa pietty,
Istuen isosen pelto;
Ei suannut suuri pelto,
Maa ei sallinut savinen
Miestä verkaista vaolla,
Koriata kuokan päässä,
Piian pitkiä hameita,
Sukan vartta valkiata.
Nyt tämä nykyinen kansa
Sekä kansa kasvavainen
Maaten maitansa pitävät,
Penkin päässä peltojansa;
Syövät maansa makkaroina,
Itröina isonsa pellon.

60. Puhtaus.

Olemmehan yksimieliset siitä, että terveys on ajallisen onnen ensimmäisiä ehtoja. Mutta jokainen, joka laiminlyö puhtauden noudattamisen, panee terveytensä lukemattomille vaaroille alttiiksi.

Ummehtunut, saastainen ilma asuin- ja makuuhuoneissa estää veren puhdistumisen keuhkoissa. Kalpeat kasvot, voimattomuus ja haluttomuus työhön ovat sen tavalliset seuraukset. Pitäkäämme siis asunnoissamme ilma puhtaana.

Asuinhuoneiden lattian, seinien ja katon liassa ja pölyssä asuu miljoonittain kaikellaisia taudin siemeniä. Lattialle sylkeminen on yhtä siivoton kuin tuhoa tuottava tapa, sillä se on omansa edistämään keuhkotaudin levenemistä. Pitäkäämme siis asuntomme puhtaana liasta ja pölystä.

Vaatteiden, käsien, astiain ynnä muiden esineiden likaisuus, samalla kun se on perin inhottava, on usein syynä tarttuvien tautien raivoamiseen. Ihon säännölliselle toiminnalle on ruumiin puhtaus välttämätön ehto. Pitäkäämme ruumiimme, vaatteemme, astiamme ja kaikki esineet, joita päivittäin käytämme, puhtaina.

Mutta jos puhtaus jo terveyden kannalta on tärkeä, eipä sen merkitys rajoitu vaan siihen. Yhtä suuriarvoinen on puhtauden noudattaminen yleensä koko ajalliselle onnellemme. Siivottomuus karkoittaa kodistamme rauhan, tyytyväisyyden ja hauskuuden. Ja pahinta on se, että ulkonaisen puhtauden puute tavallisesti on sisällisen likaisuuden merkinä. Siivottomassa ympäristössä eivät jalot sielun ominaisuudet menesty, sillä ihmisen ulkonainen elämä on sisällisen ihmisen kuvastin. Hyvä puu ei kanna huonoja hedelmiä? Siivottomat tavat, pahat ajatukset, riettaat puheet, tyhmit teot saavat aina alkunsa turmeltuneesta sydäimestä.

Sieltä tulivat nuo ruokottomat puheet, kiro sanat ja rivot laulut, joita valitettavasti niin usein saa kuulla siellä, missä nuorisoa on koolla. Olisipa onni, jos sinä, nuori ystävä, oppisit niitä kaikesta sydäimestäsi kammoamaan.

Kun sinä, suuremmaksi tultuasi, saat oman kodin, tee se kodikkaaksi ja hauskaksi. Pidä se puhtaana ja siistinä sisäpuolelta, pidä se puhtaana ja siistinä myöskin ulkopuolelta. Lukemattomat asunnot Suomessa ovat ulkopuoleltakin kolikkoja nähdä. Mikähän siihen on syynä? Etupäässä se, että niiden ympäriltä on kaikki puut hakattu pois. Istuta sinä asuntosi ympärille pieni puutarha koivuineen ja pihlajilleen. Hanki myös, jos voit, muutamia hedelmäpuita ja marjapensaita. Ne tulevat kaunistamaan sinun asuntoasi suuresti, ja tuletpa huomaamaan, että niistä on suurta hyötyäkin.

61. Vaarallinen varas.

"Missä on minun lakkini? En löydä sitä mistään. Voi voi, nyt minä tulen kouluun liian myöhään!" Näin valittaa Kalle poika aamulla kouluun lähtiessään. Ja lakkiaan etsiessään hän penkoo kaikki paikat hujan hajan.

"Minä olen kadottanut sormikkaani. Eikö kukaan ole nähnyt minun sormikkaitani? Voi kun minua suututtaa!" Lyyli tyttö se tällä tavalla asialle lähtiessään touhuua. Ja kaikki vaatteet etehisessä huiskii hän sinne ja tänne, sormikkaitaan etsiessään.

"Lainaa minulle lyijykynäsi, omani on hukkunut. Voi voi, minä en ennätä laskea lukuani ja saan jäädä jälki-istuntoon." Näin hätäilee Paavo vierustoverilleen.

"Nyt en voi ommella — olen hukannut sormustimeni. Mitenkäs nyt?" Se on kiusallinen seikka Laina tytölle, jonka pitäisi saada ajoissa pukunsa korjatuksi.

Tiedättekö, kuka kaikki nämä kysymykset ja voivotukset aikaansaa? Sanon sen teille: se on herra Epäjärjestys. Se on kiusallinen ja kauhea olento, kuten jokainen, joka vähänkin on rakentanut tuttavuutta sen kanssa, kyllä hyvin tietää. Se vie kapineet pois niiden oikeilta paikoilta, se hukkaa niitä, se tekee asunnot ikäviksi, se tuottaa mielipahaa ja kiivastumista, ja jos emme sitä karkoita luotamme, saamme pian huomata, että se on mitä vaarallisin varas.

Sinä ehkä huudahdat: Varasko! Onko epäjärjestys varas!

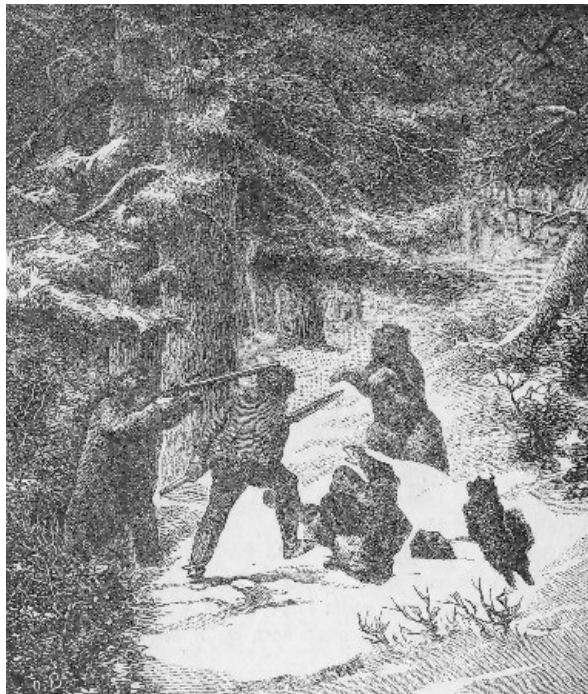
Siitä saat olla varma. Ja mikä asiassa on pahinta, on se, että se varastaa sinun parhaan kalleutesi, sen, jota et millään rahalla voi takaisin hankkia. Se varastaa sinun aikasi. Se tempaa ajan sinun käsistäsi ja hävittää sen, etkä mahda sille mitään. Älä siis päästä sitä ollenkaan kotiisi. Tunnen monta poikaa ja tyttöä, jotka sen vuoksi eivät ole osanneet läksyjänsä.

Harrasta aina järjestystä, pidä laatikkosi kunnossa. Pane kirjasi aina kirjojen pitopaikalle. Aseta lakkisi ja vaatteesi naulakoille. Hanki joka esineelle oma paikka ja pane joka esine omalle paikalleen. Koeta todenteolla estää tämä vaarallinen varas pääsemästä kotiisi.

62. Mitä et koskaan kadu.

Että aina koetat tehdä parhaasi mukaan.
Että vietät puhdasta elämää.
Että olet ystävällinen köyhille.
Että ensin kuulet, ennenkuin tuomitset.
Että suljet korvasi panettelulta.
Että olet kohtelias kaikille.
Että sääntillisesti pidät lupauksesi.
Että toisten teoista etsit aina hyvät puolet.

63. Karhu.

1.

Karhu on suurin petoeläin Euroopassa.

Ollen luonteeltaan epäluuloinen ja arka, kätkeytyy se etäisiin salomaihin, missä metsät eivät vielä ole harvenneet eikä uutis-asutuksia ole perustettu. Ennen muinoin oli se paljon yleisempi, asuskellen kaikissa osissa maattamme.

Harvoin tavataan karhu vuorilla ja ylävillä mailla, koska sen on niillä vaikea elatustaan löytää; sitä vastoin viihtyy se hyvin suurissa ja tiheissä metsissä, missä sillä on runsaasti saatavissa juuria ja mehukkaita kasveja sekä mustikoita, puolukoita ynnä muita marjoja. Nämä ynnä muurahaiset ovat nuoren karhun pääasiallisena ravintona. Kun se on tullut vanhemmaksi sekä päässyt lihan makuun, syö se mieluummin tätä ruokaa. Silloin se käy karjan kimppuun.

Karhu on mainion voimakas eläin. Se voi, takajaloillaan käyden, kantaa hevosen tai lehmän etukäpäpäällään. Se osaa uidaikin kauan ja nopeasti, ja kuumina kesinä kylpee se usein vedessä. Peloitettuna juoksee se nopeasti, mutta kömpelösti. Sillä on hyvin kehittyneet aistit: näkö on tarkka, kuulo hyvä ja hajuaisti erittäin hieno. Senpä tähden ihmiset vaan harvoin saavat sitä kesällä metsissä tavata.

Karhu ryntää muita eläimiä vastaan aina kahdella jalalla. Siten voi se vapaasti käyttää etukäpäpäliään saaliinsa kaatamiseen.

Vaikka karhu luonnoltaan on villi ja kiukkuinen, ei se kuitenkaan hyökkää ihmisen kimppuun, ellei sitä ole suututettu. Haavoitettuna ahdistaa se raivoisesti metsästäjää, varsinkin jos tämä pelkää ja juoksee pakoon. Mutta jos metsästäjä häikäilemättä käy karhua kohden, lähtee se useimmiten tiehensä ja osoittaa kiukkuansa vaan sammalille ja kannoille, heitellen niitä sinne tänne. Omituista on, että se vaan harvoin lyö ihmistä käpäpäällään; tavallisesti koettaa se puremalla tätä haavoittaa.

Kesällä karhu on aina laiha, mutta syksyllä, kun se kypsyeistä marjoista saa runsaasti ravintoa, lihoo se suuresti. Lokakuun loppupuolilla lakkaa se syömästä. Marraskuun keskitienoilla menee se pesäänsä, jonka se jo sitä ennen on valmistanut. Jos sitä ei häiritä, makaa se siinä koko talven yhtämittäisessä levossa.

Karhun pesänä on havuista, sammalista ja kanervista tehty vuode, jonka se laatii milloin mihinkin: vuoren-onkaloon, ulkonevan kallionkyljen alle, kaatuneen puun juurien alle, tyhjennettyyn muurahaispesään, maakuoppaan y.m. Kerrotaanpa sen joskus asettavan pesänsä suureen puuhunkin, milloin sen runko on sattunut jakautumaan kolmeen tai neljään haaraan, joiden väliin pesä mahtuu. Ennenkuin se menee pesäänsä, makaa se muutamia päiviä sen ulkopuolella avonaisella paikalla, tullakseen vakuutetuksi siitä, että pesä on turvallisessa paikassa. Vanhat uroskarhut makaavat usein koko talven paljaan taivaan alla, toisinaan aivan lumen peittäminä.

Vaikka karhu ei talvella mitään syö, pysyy se kuitenkin syksyisessä lihavuudessaan. Ja metsästäjät vakuuttavat, että naaraskarhu, joka talvileponsa aikana synnyttää penikkansa pesään, elättää niitä niin hyvästi, että ne ovat jotenkin lihavia ja suuria, kun ne emän kanssa lähtevät pesästä. Eikä emä kuitenkaan sillä aikaa mitään syö.

2.

Karhuja pyydetään monella tavalla.

Kun on satanut lunta paksulta, menee metsästäjä tammi- tai helmikuussa muutamain seuralaisten

kanssa pesälle. Jos tämä on kallion reunan alla, työntää kaksi heistä kankensa pesään siten, että ne käyvät ristiin. Karhu ryntää ylös ja pyrkii pesästä pois, mutta kanget ovat edessä; ja metsästäjä tappaa sen silloin pesään. Mutta jos karhu syöksyy ulos, ennenkuin kanget on työnnetty pesään, päästää metsästäjä koiransa sen kimppuun ja lähtee hiihtäen ajamaan sitä takaa, kunnes hän sen saavuttaa ja ampuu kuoliaaksi.

Kun karhu on kaatanut jonkun eläimen ja syönyt sitä kylläksensä, jättää se tavallisesti jäännöksen paikalleen tai kaivaa sen maahan. Kun tuollainen haaska keksitään, tehdään ampumamatkan päähän suojus, johon asettuu yksi tai useampia metsästäjiä varustettuina ladatuilla pyssyillä. He odottavat karhua jälleen haaskalle aterioimaan. Tavallisesti se tuleeekin vuorokauden tai parin perästä ja saa silloin surmansa.

Monella muullakin tavalla voipi karhu joutua pelottoman metsämiehen saaliiksi. Onpa joskus tapahtunut, että yksinäinen puunhakkaaja metsässä kävellessään on äkisti tavannut karhun ja kirveellään sen surmannut. Mutta rohkeutta ja kylmäverisyyttä sellaiseen tekoon tarvitaan.

3.

Esi-isämme pitivät karhua melkein jumalallisena olentona. Vanhoissa runoissamme ylistellään sitä monella tavalla ja annetaan sille monenmoisia lempinimiä, niinkuin "mesikämmen", "metsän kuningas", "metsän omena" y.m. Ja kun karhu oli kaadettu, pidettiin sen kunniaksi juhlallisia peijaisia, joissa laulettiin runoja kuolleen salon-uroon kunniaksi. Ja voipi sanoa, että kansa nytkin vielä katselee tätä "metsän kuningasta" jonkinmoisella kunnioituksella. Siihen on nähtävästi syynä sen mahtava voima, sen niin sanoaksemme "suora" luonto, josta on kaukana esim. revossa ja sudessa tavattava viekkaus ja kavaluus, sekä se peloton vastarinta, jota karhu ärsytettynä ja kuoleman uhatessa osoittaa. Kalliin nahkansa ja hyvien tapporahojen vuoksi, jotka sen kaatamisesta saadaan, on tämä otus alituisen vainon ja hävityksen alaisena. Tiheämmin asutuilta seuduilta on se jo hävinnytkin melkein sukupuuttoon.

64. Suksimiesten laulu.

1. Ylös Suomen pojat nuoret,
ulos sukset survaiskaa!
Lumi peittää laaksot, vuoret,
hyv' on meidän luikuttaa!
 Jalka potkee,
 suksi notkee
sujuilevi sukkelaan!

2. Heräs tuuli tuntureilla,
lehahtihe lentämään. —
Sukkelat on sukset meillä, —
lähtään veikot, kiistämään!
 Saishan koittaa
 kumpi voittaa,
eikö tuulta saavuttaisi

3. Koti kontion on tuossa,
siihen sukset kääntäkää!

Havuilla korpisuossa
vanhus nukkuu röhöttää. —
"Kuules, ukko,
oves lukko
miehissä jo murretaan!"

4. Kohoaapi kämmenille
metsän kuulu kuningas. —
"Lähtään otso painisille,
tässä löydät vertojas!"
Hammasluske,
keihäsruske
kai'uttavi korpea.

5. Jo on karhu kaatununna; —
keihäs sattui rintahan;
ukko nukkuu uupununna
sikehintä untahan. —
"Riemuellen,
soitatellen
viekää saalis kotihin!"

6. Vaan kun verivainolainen
Suomellemme rynnättää,
silloin saalis toisellinen,
veikot, meitä hiihdättää.
Käsi sauvan,
toinen raudan,
teräväisen tempoaa.

7. Verihinsä kohta nääntyy
kuka meitä vastustaa,
kenpä pakosalle kääntyy,
senkin suksi saavuttaa.
Pelastettu,
rakastettu
kohta omi kotimaa.

65. Ilves.

Kissan sukuisiin petoeläimiin kuuluu maassamme, tavallista kotikissaa lukuunottamatta, ainoastaan yksi eläin, nimittäin ilves.

Ilves on ison koiran suuruinen. Sillä on suuret, voimakkaat käpälät ja niissä hyvin terävät ja vahvat kynnet, jotka se, samoin kuin muutkin kissansukuiset pedot, voi vetää nahan sisään ja siten estää kulumasta. Häntä sillä on lyhyt; korvat ovat siitä omituiset, että ne päättyvät pitkällä, penselin-tapaisella mustalla töyhdöllä. Ilveksen nahka on tiheä-karvainen ja pehmeä. Naaman ympärillä on sillä parta, joka antaa tälle pedolle omituisen muodon, joten sen helposti erottaa muista eläimistä. Sen nahalla on vaihteleva pohjaväri: milloin punertava, milloin kelta-harmaa; mutta kaikilla ilveksillä on mustia tai tummanruskeita pilkkuja tuolla pohjaväriellä.

Nykyään löytyy ilveksiä ainoastaan Euroopan pohjoisissa salomaissa. Suomenkin metsissä on se vielä yleiseen tavattavissa. Se oleskelee vuorisilla metsämailla, joilta se talvisin kuljeskelee ympäristöllä.

Ilves etsii saalistaan tavallisesti hämärän aikana sekä joskus yölläkin. Keksittyään saaliin hiipii se aivan kuin kissa lähemmäksi ja ottaa sitte rohkean hypyn uhrinsa kimppuun. Jos se tapaa laitumella esim. lammaslauan, tappaa se paljon useampia kuin se jaksaa syödä. Etupäässä syö se kuitenkin lintuja, oravia ja jäniksiä; viimeksi-mainittujen lihaa pitää se sellaisena herkkuna, että se tavallisesti tappaa ne aivan sukupuuttoon niiltä tienoilta, missä se oleskelee.

Jäniksiä pyytäessään asettuu ilves väijyksiin lähelle jäniksenpolkua. Kun jänö sitä pitkin tulla puikkii, joutuu se ilveksen saaliiksi. Mutta jos jänis joskus pääsee pakenemaan, ei ilves lähde sitä takaa ajamaan, vaan hiipii nolona tiehensä tai asettuu uudelleen väijymään. Talvisin se joskus hautaa jäniksiä lumeenkin, saadakseen niistä toisella kertaa aterian itselleen.

Suurempia elukoita tappaa ilves siten, että hyppää saaliinsa niskaan, repii kynsillään auki kaulasuonet ja istuu sitten elukan päälle pureskellen sitä siksi, kunnes se verenvuodosta kuolee. Ensin syö se saaliinsa sisukset: sydämen, keuhkot ja maksan; lihan syöpi se vasta jälestäpäin, jos ei ole sattunut saamaan uutta saalista.

Vaikka ilves onkin arka, kulkee se kuitenkin nälän ahdistuksessa asutuille paikoille ja tunkeutuu karjattoihin, tappaen niissä viljalti pienempiä elukoita.

Päivillä pysyy ilves tavallisesti paikoillaan, maaten jollain suurella kivellä tai kallion reunalla,

josta on mukava silmäillä ympäri tienoota. Mutta jos saalis sattuu näkyviin, ei se malta olla hyökkäämättä sen niskaan.

Ilves kiipee hyvästi puihin, ei kuitenkaan saalista etsiäkseen, vaan vaaran ahdistaa. Varsinkin pakenevat nuoret ilvekset niihin.

Ilveksen ääni muistuttaa vähän kissan naukumista, mutta on paljon voimakkaampaa ja karkeampaa. — Luonteeltaan on ilves villi ja kiukkuinen. Henkeänsä puolustaa se viimeiseen asti. Kun koirat ahdistavat sitä, rähisee ja murisee se sekä repii niitä terävillä kynsillään; moni metsäkoira onkin tuollaisesta taistelusta saanut pahoja arpia. Jo pienet, tuskin päivän vanhat poikaset purevat ja kynsivät vimmatusti, kun niitä koettaa ottaa kiinni. Kuitenkin sanotaan niiden tulevan sangen kesyiksi. Vanhemmat ilvekset sitä vastoin eivät koskaan kesyynny.

66. Susi.

1.

Susi on sekä ruumiinrakennuksensa että kokonsa puolesta suuren lammaskoiran näköinen. Kaula ja ruumiin etupuoli ovat sillä hyvin vahvat ja jäntevät. Karva on varsinkin talvella tiheä ja pitkä; siinä on osaksi hyvin hienoa villaa, osaksi pitempiä ja karkeampia karvoja. Sen harmaa väri on talvella tummempi, keväällä vaaleampi. Susi on tavattavissa melkein koko Euroopassa, pohjois- ja keski-Aasiassa sekä myöskin pohjois-Afrikassa. Suomessakin on se kautta koko maan tunnettu.

Kesällä oleskelevat sudet mieluummin tiheissä ja synkissä metsissä, joissa niillä aina on sopivia piilopaikkoja tarjona. Mutta talvella kulkevat ne lakeille ja asutuillekin seuduille, varsinkin jos on kovia pakkasia.

Karhua likinnä on susi Euroopan suurin ja väkevin petoeläin. Ja sen tuhot ja hävitykset ovat paljoa suuremmat kuin karhun. Se on niin väkevä, että se juostessaan jaksaa kantaa lampaan kidassaan. Sillä on hyvin kolkko olento ja ulkonäkö, mutta tarkka kuulo, näkö ja hajuaistin. Nälissään ollessaan on se hyvin saaliin himoinen, kavala ja rohkea. Siten ryöstää se metsistä parhaat otukset sukupuuttoon ja, mikä vielä pahempi, hävittää maamiehen karjalaumoja suurissa määrin sekä anastaa usein metsästäjältä koirat.

Ylipäänsä on susi arkaluontoinen ja pelkuri, mutta nälän ahdistaa voi se, kuten jo mainittiin, käydä hyvinkin rohkeaksi, jopa toisinaan siinä määrässä, että hyökkää tiellä reeneen eteen valjastetun hevosen kimppuun. Aniharvoin on susi sellaisissa tiloissa ihmisiä ahdistanut. Milloin talvet ovat kylmiä ja tuiskuisia, silloin ovat sudet vaarallisia, varsinkin koska ne silloin kuljeskelevat laumoissa ja tappavat, mitä vaan eteen sattuu. Tulevatpa aivan lähelle ihmisasuntojakin ja tunkeutuvat navettoihin, joissa tietysti tappavat karjaa, mikäli ennättävät. Ja vaarallista on pienten lasten talvi-iltoina liikkua yksinään ulkona, milloin susia on kuuluvissa. Muutamia vuosia takaperin kuului länsi-Suomesta kamalia kertomuksia siitä, miten sudet olivat saaliikseen temmanneet pieniä lapsia.

Nälkäisenä voipi väkevempi susi syödä heikomman toverinsakin. Karhukin saattaa susilauman ahdistaa joutua alakynteen ja jäädä näiden petojen saaliiksi. Yleensä ahdistaa susi, ahnas ja ruokahaluinen kun on, suurempia elukoita, niinkuin lehmiä, lampaita, sikoja, poroja y.m., mutta tyytyy niiden puutteessa pienempiinkin. Haaskat ovat sille myös mieluisia.

Tavallisesti tappaa susi, samoin kuin ilveskin, yht'aikaa useampia elukoita ja sitten vasta ryhtyy syömään. Lapissa ovat porolaumat aina sen vainon esineenä, eikä se jätä niitä milloinkaan näkyvistään. Kun vaan joku poro jääpi muiden jälkeen tai erkanee laumasta, joutuu se heti suden saaliiksi. On tapahtunut, että susi yhtenä yönä on tappanut kolmekymmentä poroa.

2.

Sudet etsivät saalistaan enimmäkseen hämärän aikaan ja öisin. Talvella saapi usein havaita, että ne tekevät säännöllisiä matkoja, kulkien matkalla melkein samoilla paikoilla, joten usein voipi edeltäpäin arvata päivänkin, milloin ne jälleen saapuvat.

Saalista tavoittaessaan koettaa susi ensin hiipiä sitä lähelle ja sitten pitkillä hyppäyksillä päästä sen kimppuun. Jos se ei heti saa saalista kiinni, ajaa se sitä takaa. Jos on useampia susia yhdessä, juoksee tavallisesti yksi niistä ahdistetun elukan jälkiä myöten ja toiset koettavat syrjämatkoin päästä sen pakeille. Hevosia ja muitakin suurempia elukoita koettavat ne ajaa soille ja nevoille, käsittääkseen ne sieltä sitä paremmin.

Tavallisesti tarttuu susi saaliinsa kurkkuun. Isommat elukat, joihin se on tällä tavalla kiinni käynyt, hinaavat sitä usein mukanaan siksi, kunnes uupumuksesta ja verenvuodosta kaatuvat maahan. Silloin syö susi ensin kuolleen elukan jalommat, verisemmät osat, sitten muutakin lihaa siksi kunnes tuntee itsensä kylläiseksi. Jätteet kätkee se vastaisen varalle.

3.

Susi ja koira ovat verivihollisia; milloin ne vaan tapaavat toisensa, syntyy niiden kesken taistelu elämästä ja kuolemasta. Jos susi voittaa, syö se vastustajansa, mutta koira sitä vastoin jättää tappamansa suden tämän omien toverien saaliiksi.

Susi ei helposti kesyynny. Jos sen penikkanakin ottaa hoidettavaksi, pyrkii se vanhempana takaisin viileyteensä. Mutta suuri vaara on tarjona, jos tuollainen susi pääsee vapauteensa, se kun näet on kadottanut pelkonsa ihmisiä kohtaan.

Penikoitaan hoitaa emäsusi hellästi, kantaen niitä vaaran tullessa hampaissaan turvallisempaan paikkaan. Kuukauden vanhoina jättävät penikat jo pesänsä ja alkavat seurata vanhempiansa näiden retkillä.

Susi ei hauku, vaan ulvoo. Sitä saapi sen kuulla tekevän kovilla pakkasilla, nälän ahdistassa ja kun siltä on penikat ryöstetty.

Kun sudet kulkevat laumoissa, saapi havaita, että ne lumessa astuvat toistensa jälkiin; joten näyttää, kuin olisi vain yksi susi kulkenut. Kovemmillä teillä eivät ne näin varovaisia ole.

Suden elin-ajan arvellaan kestävän noin viisitoista, toisinaan kaksikymmentäkin vuotta. Sen nahka on arvokas, siitä kun saapi hyviä matkaturkkeja y.m.

67. Hukka, karhu ja repo.

1. Kerran hukka kulki kotiinsa Ilvolan taustalle. Sinne oli repo ja karhukin keräytyneet, ja heidän yhteinen ohrahuhtansa kun oli paraiksi joutunut, niin käytiin korjaamaan eloja. Nämä saatiinkin pian leikatuiksi, josta ehdettiin riihi, ja ohrat kun olivat kuivia, niin saatiin jo puimaan niitä, ja karhu haettiin apumieheksi. — Oltiin sitten kolmen miehen riihessä, niin kysyy karhu toisilta: "mitenkäs, kuomaseni, tätä työtä tehdään?" Repo, joka ei mielellänsä puimaan ruvennut, kapusi ylös parsille ja sanoi toisille: "teistä on toinen väkevä, toinen taitava tuiki: puikaatte te, kuomaseni, viskatkaatte riihi, minä mitätön mies täällä parsia pitelen, ett'eivät puut päällemme putoo."

Karhu siitä puida pänttäsi riihen, ja susi puolestaan viskasi elot, josta on silmänsä riimussa nytkin vielä, niinkuin riihen viskaajalla on. Heidän tätä tehdessä istuu repo parsilla vaan, siellä suotta aikojaan laulelee huviksensa ja aika välistä aina parren sortaa toisten päälle. "Tapat sie varsin!" sanoi hukka, "tahallasi puita päällemme pudottelet." "En, kuomaseni, en ainakaan tahallani pudottele", vastasi repo, "raskaita ovat nämä parret, niin putoelevat, en jaksa niitä pidellä." Tästä leppyivät toiset ja saadaan sovinnolla työ tehdyksi.

Oli siitä jo riihi puitu, viskattu ja ruvetaan jyviä tasaamaan, että kukin osansa saisi, niin sanoo hukka revolle: "milläpä nyt ja'amme, kuoma, kapallako vai millä?" "Isommalle isompi kasa, pienemmälle pienempi, se mielestäni on paras ja suorin jako", vastasi repo. Tähän tyytyivät toiset mielellänsä, ja siten tuli karhulle olet, sudelle ruumenet, revolle jyvät osaksi.

Yksissä kuletaan Ilvolan myllylle, ja kukin saapi riihiosaansa jauhattamaan, niin kuulevat karhu ja hukka, että heidän kivensä jauhaa eri äänellä, kuin revon. Tästä kummastuen kysyvät revolta: "Miksikä sinun kivesi panee 'jyrin, järin' jauhaissansa ja meidän panee 'tissis, tassis?'" "Pankaatte hiekkaa kiven silmään, niinkuin minäkin", vastasi repo, "niin panee kivenne samalla lailla, kuin minunkin." Neuvoa myöten kaatavat siitä karhu ja hukka hiekkaa kiven silmään ja alkavat jauhaa taas, niin panee heidänkin "jyrin, järin" ja vielä kovemmallalla äänellä, kuin revon. Täten sai jokainen riihiosaansa jauhattaneeksi, ja sovinnossa kuljettiin siitä jo kolmen miehen myllyltä kotiin, jossa jokainen korjasi jauhot aittaansa.

2. Kotiin tultua keittivät myllyssä käviät, kukin jauho-osastaan, puuroa, mutta ei tullutkaan karhun ja hukan keitos hyvää ja makeata, niinkuin oli toivottu, vaan mustaa, karvasta ja kelvotonta. Siitä pahoillansa lähtee karhu revon luona käymään, saisiko hän tuolta neuvoa, miten puuroa pitäisi keittää, että se parempaa tulisi. Niissä mielin kulkeekin revon kotiin, jossa perheenmies ikään oli murkinakseen puuroa keittänyt. Sen nähtyänsä katselee karhu tuttavansa keitosta ja sanoo siitä revolle: "miksi, kuomaseni, sinun puurosi on noin valkoista, minun keitokseni tuli niin mustaa ja karvasta?" "Mustaa minunkin olisi", vastasi repo, "vaan minä jauhani pesin joessa tuolla, niin sen kautta tuli minun puuroni näin hyvää ja kaunista." — Karhu, tämän kuultuaan, päätti hänkin pestä joessa jauhonsa ja kulki sitä tehdäkseen joen rannalle; mutta kun siinä jauhonsa veteen hajoitti, niin joki vei ne myötänsä, ja siihen meni puuroaineet iäksi päiväksi.

Paljoa paremmin tuskin kävi hukallekaan. Kun ei keittämänsä puuro ollut hänestä hyvänmakuista, luuli hän syyn olevan keittäjässä ja läksi, niinkuin karhukin, saamaan neuvoa revolta. Niissä mielin otti hän puuron aineita mukaansa ja kulki revon kotiin, jossa parhaallansa oli puuropata liedellä kiehumassa. Tämän nähtyänsä pyysi hukka revolta luvan keittääkseen hänkin samassa kohdin, että hän siihen työhön oppisi. Sen soi repo mielellänsä, ja keittivät nyt kumpikin siinä puuroa eri padalla, mutta yksillä tulilla. Saihan kumminkin revon puuro ennemmin valmiiksi, se kun oli aikaisemmin tulelle pantu, mutta hukan puuro oli mustaa, revon valkeata, vaikka sitä hukka ei niin kohta sattunut näkemään. Vaan kun tuli hukka ennen syömään ruvettuansa ulkona pistäymään, niin otti repo lusikallisen puuroa hukan padasta omaan pataansa. Tulipa hukka takaisin ja rupesivat syömään. Hukka maisteli suussaan puuroa ja sanoi: "eipä tämä maista juuri miltään; annapa, kuomaseni, maistaakseni, millinen sinulla on puuro." "Maista, kuoma, tuosta kohden, siinä on parasta", lausui repo. Hukka teki neuvoa myöten ja sai omaa puuroaan suuhunsa; mutta kun se ei hänestä paljon millekään maistunut, luuli hän vian olevan omassa suussansa eikä puurossa, ja virkkoi nuivilla nenin: "yksi mämmillä maku, yksi tapa talkkunalla,

vaan on väli maistajilla, — ei tämä ruoka mun suuhuni sovellu."

"Ei kavaluus kauas auta."

68. Kissa ketun palvelijana.

1. Kerran repo sai kissan palvelijakseen. Kodissaan sille työt määrättyään, niinkuin palvelijalle ainakin, lähtee repo tavalliselle matkallensa ja kohtaa kävellessään tuttavansa hukan. Tälle tekee hän hyvän päivän ja kysyy: "miten jaksat, kuomaseni?" "Meneehän tuo päivästä päivään, Mikko kulta, tosin olivat jo hampaani naulaan käydä, mutta sain toki viimeinkin hyvän härän tappaneeksi."

Sen kuultuansa antautui repo hukan seuraan, toivoen pääsevänsä hänen saaliistaan osalliseksi, ja alkoi hänen kanssaan pakinoida, sanoen: "et usko, kuoma, minkälaisen elävän minä äskettäin löysin; ei se ole suuren suuri, mutta on niin sievä ja ovela, että söisi sinutkin, jos sattuisit saapuville." "Vai niin; no pitäisipä minunkin se nähdä", sanoi hukka revolle. "Kyllähän sen nähdä saat", tuumaili repo, "mutta älä pahasti lähene sitä, muuten syöpi se sinut."

Hukka lähti nyt matkalle tätä ihmettä nähdäkseen ja kulki hiljaa hiipien revon asuntopaikalle. Sinne tultuansa rupesi hän pesän suusta kissaa katselemaan, mutta tämä kun hukan kuvan siinä näki, luuli sitä hiireksi ja töytäsi hukan kuonoon. Tämä, jonka turpaan kissan kynnet koskivat kipeästi, säikähti pahanpäiväisesti, luullen kissaa isoksikin eläväksi, ja pakeni metsään, minkä ennätti. Siellä selitti sitten revolle tapahtuman sanoen: "nyt siellä sun asunnollasi kävin, mutta en kuomaseni saanut koko elävää nähdä; kun vaan turpani pesän suuhun pistin, se niin kipakasti raapaisi sitä, että nytkin vielä vihamoipi." — "Johan sinua mennessäsi varoitin! Taisit tuhmasti lähestyä sitä, kun sinulle niin pahasti kävi", vastasi repo; "kiitä onneasi, ettei se sinua kiinni saanut ja peräti tappanut."

2. Käyvät hukka ja repo yksissä metsää sitten, niin yhtyy siellä heihin karhu, mistä lienee matkoiltaan tullut. Repo, joka entisten petoksiensa vuoksi pelkäsi häntä, aikoi ensi hämmästyksessään pakoon lähteä, mutta kävi tuosta kuitenkin kohta rohkeammaksi, kun hukka ja karhu rupesivat pakinoimaan keskenänsä. "Et usko", sanoi hukka karhulle, "minkälaisen elävän Mikko on kotiinsa saanut; ei se ole suuren suuri, mutta söisi se sinutkin, jos kynsiinsä saisi. Varsin nähdäkseni sitä kävin minä vast'ikään Mikon asunnolla, mutta en saanut kuin vilahdukselta vaan koko petoa nähdä, se kun oli niin vihainen, että oli silmät päästäni syödä."

Hukan kertomuksen kuultuaan halusi karhukin tätä näin ihmeellistä eläintä nähdä. Vanhan vihansa unhottaen alkoi hän repoa puhutella, sanoi: "etkö, Mikko, veisi minua sitä sinun vierastasi katsomaan?" — "En jouda nyt kanssasi lähtemään", vastasi repo, "minulla on täällä metsässä vähän asioimista; mutta lähde sinä, kuoma, yksinäsi, kulje minun asunnolleni, niin kyllä sen mun vieraani siellä näet. Karta kuitenkin, ett'et kovin rohkeasti sitä lähesty, muuten ehkä sen kynsissä henkesi heität."

Neuvon mukaan kulkee nyt karhu hiljaa ja varovasti revon asunnolle, jossa asettuu pesän suulle katsomaan; mutta kun kissa siitä vähän tirkistelijän turpaa näki, luuli siinä hiiren olevan ja tavoitti karhun kuonoa kynsiinsä. Tätä peljästyen läksi karhu pötkimään pakoon koko paikalta ja tuli toisten luo, sanoi: "no, sehän elävä lie. Se Mikon kodissa olija; kun vaan pesän suuta likenin, tulla töytti se päälleni, pitkä keihäs olalla." Karhu kissan häntää näet luuli keihääksi.

3. Kuultuansa, miten karhullekin oli käynyt, sanoi hukka: "pitäisi meidän se Mikon kodissa asuja eläin tarkemmin nähdä, mitä tuumaa pitäisimme?" "Kyllähän sen tarkoinkin nähdä saatte, kun tahtonette", vastasi repo. "Laatikaatte pidot ja kutsukaatte se vieraaksi, niin uskon minä sen tulevan." Tämä tuuma oli kaikista hyvä, ja hukka lupasi vasta tappamansa härän pitoruuaksi. Repo läksi kutsumaan kissaa pitoihin, sanoen lähtiessään: "minä kun vieraan seurassa kulen ja hänen kanssaan aterialle rupean, niin olkaa jossakin piilossa ja katselkaa sitä syrjästä, ettei se päällenne tulisi". — Revon neuvoa seuraten jäivät hukka ja karhu haaskan luo metsään; karhu kapusi kuuseen, hukka taas hongan murtoon peittäytyi.

Ei aikaakaan, niin tulikin repo kissan kanssa haaskalle. He rupesivat aterioimaan. Tätä ei kuitenkaan hukka nähnyt, kun ei piiloon mennessään muistanut asettua haaskaan päin. Repo keksi sen ja nykäsi vähän kápälällään kissaa, joka tästä rupesi murisemaan. Hukka kun niin oudon äänen kuuli, halusi nähdä itse eläintä, mutta kun sitä nähdäkseen kääntymään rupesi, niin hänen häntänsä risuissa vähän rusahteli. Kissa, joka hännän päätä hiireksi luuli, hyppäsi kesken syöntinsä sitä tavoittamaan, Sitäpä säikähti hukka kovasti ja juosta romahutti hongan murresta pois. Kissa puolestaan säikähti hukkaa ja kiipesi siihen kuuseen, jossa karhu oli piilossa. Tämä, joka pelkäsi kissan tulevan päällensä, hyppäsi kuusesta alas ja taittoi kolme kylkiluutansa. Vaikka näin oli ruumiinsa rikkonut, ei kuitenkaan rohjennut haaskalle jäädä, vaan pakeni peloissaan koko paikalta, ja niin jäi härkä revon ja kissan syötäväksi.

69. Harakka, varis ja kettu.

1. Repo metsää kävellessään keksii eräässä kohden puun, jossa harakalla on pesä ja pojat. Mikko, mielevä mies, asettuu kohta puun alle siihen ja alkaa sitä joka puolella tarkkaan katsella. "Mitä katsot, Mikko?" kysyi puun latvasta harakka. — "Katsonpahan tätä puuta suksekseni," vastasi repo. Sitä säikähtäen rukoili harakka: "älä, veikkonen, tätä puuta ota, minulla tässä on pesäni ja pesässä pojat." — "No, yhden pojastasi kun antanet", virkkoi repo, "minä en pesäpuutasi ota, vaan käyn suksipuuta etsimässä muualta." Häidissään suostui harakka toisen vaatimukseen ja heitti puun latvasta yhden pojistaan revolle, joka siepaten saaliinsa läksi sukkelaan tiehensä.

Tästä ihastui harakka, luullen vallan viisaasti tehneensä, kun siten muut poikansa revolta säilytti; mutta toisena päivänä tuli repo jälleen ja asettui taas puun juurelle. "Mitäs siinä istut?" kysyi harakka. "Katson tätä puuta suksekseni", vastasi repo. "Älä, veikkonen, tätä ota", rukoili harakka, "johan me eilen sovimme siitä, ett'et tätä puuta kaataisi, vaan katsoisit suksipuuta muualta." "Taisihan se välipuheemme semmoinen olla", vastasi repo; "mutta katso, minä en niin sopivaa suksipuuta löydä koko metsästä, kuin tämä on. Täytynee minun siis tämä sinun pesäpuusi kumminkin kaataa, ell'et mulle pesästäsi vielä toista poikaa anna." Mikäs neuvoksi? Harakkarukan täytyi vielä toinenkin poikansa antaa revolle, joka hyvillään läksi matkaansa.

Suruissaan istuu nyt pesässään harakka, niin tulee varis hänen luoksensa vieraaksi ja kysyy, pesää katsellen: "mihin, ystäväiseni, kaksi poikaasi on kadonnut?" "Minä ne revolle annoin", vastasi harakka. "Repo, näet, kaksi päivää perätysten on minun pesäpuutani käynyt sukseksen katsomassa, niin sille täytyi kaksi poikaani antaa, ettei hän koko pesäni sortaisi." — "Ei sinun olisi pitänyt revolle mitään antaa, ei poikaa, ei muuta, eihän hänellä ole veistä, ei kirvestä, millä hän puun kaataisi", tuumasi varis. Tämän neuvon pani harakka mieleensä ja päätti toiste olla varovampi, jos repo vielä koettaisi viekastella.

2. Jo tuleekin toisena päivänä repo pesäpuun juurelle taas ja alkaa sitä sukseksen katsella, saadakseen sillä keinoin kolmannen pojan harakalta, mutta tämä on jo entisestään viisastunut eikä enää repoa pelkää, vaan sanoo pilkaten: "saat repo reuhkana matkaasi mennä, ei sulla ole veistä, ei kirvestä, millä mun pesäpuuni kaataisit." "Ken sinua neuvoi?" kysyi repo kummastellen. "Varis vieraana kävi, se minua neuvoi." "Vai varis sinua opasti; no viisas hän on olevinansa, mutta maltahan, vielä minä hänenkin petän."

Sen sanottuansa läksikin Mikko, mielevä mies, harakan pesäpuulta matkaansa ja kulki aukealle kedolle, johon heittäytyi pitkällensä, ojentaen kielen suustansa pitkälle, oli muka olevinaan kuollut. Ei aikaakaan, niin varis lentomatkoillansa keksi revon tässä ja laskeusi hänen päällensä, luullen kedolla makaajata kuolleeksi. Rupesi jo kieltä kuoliaan suusta nokkimaan; mutta repo, joka tätä varsin odotteli, rämähti samassa eleille ja sieppasi variksen kiinni, sanoen: "nyt ei sinua variskulta viisautesi auta, etkä kynsistäni ennen pääse, kuin mun vatsani täytteet". — "Älä, veli kulta, niin pahalla tapaa syö, syö hyväisesti", rukoili varis, "työnnä tuonne törmän alle, kuhun jää siipi, kuhun jalka kiviin, risuloihin, josta ihmisetkin näkevät, miten olet minua rangaisnut."

Repo teki neuvon mukaan, mutta varis ei maata myöten mennytkään, vaan lemahti lentoon ja sanoi mennessään revolle: "oli sinulla neroa pyytääksesi, mutta ei ollut neroa saalistasi syödä!"

70. Kyöstin metsästys.

1. Haaviston Kyöstinkin piti saada isältään pyssy. Olihan hän jo iso poika, joka muka kyllä jo ymmärtäisi pyssyä käyttä. Olisi kerrassaan lystiä kulkea saloilla pyssy olalla, niinkuin muutkin metsämiehet, ja ampua jäniksiä, metsoja, teeriä ynnä muuta metsän riistaa. Kyöstin isä pani aluksi vastaan, mutta viimein hän taipui antamaan hänelle vanhan haulikon käytettäväksi. Ja nyt oli Kyösti vasta miestä mielestään. Hän jo edeltäpäin iloitsi siitä, kuinka hän nyt voisi hämmästyttää kotiväkeä metsästyskertomuksillaan.

Ensimmäisenä poutapäivänä lähti hän liikkeelle. Pyssy oli muhkeasti olalla, reppu riippui kainalossa. Ikävä vaan, ett'ei hänellä ollut metsästystorvea, niinkuin herrasmetsästäjillä.

Hän vaelsi ensin pitkin maantietä, mutta poikkesi sitten tiheään petäjämetsään. Käveli jolkutteli, joskus lauleli ja viheltelikin. Tämä oli tosiaankin somaa ja kerrassaan miesmäistä. Kunpa nyt vaan joku saalis osuisi hänen tiellensä! Petäjiköstä saapui hän niityn laidalle. Siellä kasvoi kaunista koivikkoa. Ja mikäs on tuo tuolla koivun latvassa? On teeri totta tosiaan. Kyöstin sydän alkoi pamppailla. Hiljaa, tuskin hengittää uskaltuen, hiipi hän nyt ampumamatkan päähän. Nostaa pyssyn, tähtää, laukaisee. Mutta mikä ihme! Kun ruudinsavu oli hälvennyt, näki Kyösti teeren yhä edelleen istua kököttävän koivun latvassa. Hän panee pyssyynsä uuden panoksen, tähtää uudelleen ja laukaisee. Mutta sama tulos taaskin! Teeri istuu edelleen koivun latvassa. Nyt Kyöstiä suututti. Hän otti kiven maasta ja aikoi näin käsivoimin hyökätä teeren kimppuun. Hän meni lähemmäksi ja ojensi jo kätensä heittoon, kun hän viimeinkin huomasi, että koivun latvassa oli vaan — teeren kuva. Ja hän muistaa, kuinka naapurin miehet talvella juuri näillä tienoilla olivat olleet teeriä ampumassa. He olivat jättäneet käyttämänsä kuvan koivun latvaan. Kyöstiä suututti ja hävetti, hän sylkäsikin nolon mielialansa osoitteeksi. Tästä tapauksesta ei hän aikonut kotona mitään kertoa, kaikki nauraisivat hänelle kuollakseen.

2. Asteli tuosta sankarimme taas eteenpäin niityn laitaa. Hänen hyvä mielialansa oli melkoisesti laimentunut. Ei tehnyt mieli enää laulaa ja vihellellä. Mutta koettaa tahtoi hän edelleen. Hän saapui jälleen petäjämetsään. Kuului pieni risahdus erästä petäjästä. Kyösti silmäsi sinne. Pian

keksi hän petäjän oksalla käpyä pureskelevan oravan. Ja se ei totta tosiaan ollut mikään kuva, vaan ihka elävä orava, sievä ja ketterä. Kyöstin huomattuaan se parilla hyppäyksellä liivahti petäjän latvapuoleen. Mutta Kyösti näki sen sieltäkin. Entä jos ampuisin oravan! Mutta eihän oravan liha kelpaa syötäväksi. Eipä kyllä, mutta onhan oravan nahka kuitenkin kaupaksi käypä, saisihan sillä parikymmentä penniä. Mutta kukapa sen näin kesän aikaan ostaisi? Ja enhän minä osaa oravaa nylkeäkään. Ei maksa vaivaa oravaa ampua. Mutta jos en minä itse mitään hyötyä saisikaan, voisihan sen kuitenkin ampua ja lahjoittaa sen luurangon koulun luonnontieteellisiin kokoelmiin. Sepäs vasta oli mainio ajatus! Minä ampuan "tieteellisessä tarkoituksessa". Nämä sanat oli Kyösti jostakin sanomalehdestä lukenut, ja hän tunsii sydämensä paisuvan luonnontieteellisestä harrastuksesta. Ehkäpä opettaja lukuvuoden lopulla tai muussa sopivassa tilaisuudessa antaisi yleisönkin tietää, että koulun oppilas Kyösti Haavisto oli koulun kokoelmiin lahjoittanut oravan luurangon. Kyöstin pyssy kohosi oravaa kohden. Mutta vielä empi hän. Mitä pahaa on tuo viaton, sievä eläin sinulle tehnyt? Miksi tahdot turhanpäiten sen elämän katkaista? Pyssyn piippu vähän aleni. Mutta taas muisti Kyösti koulun luonnontieteelliset kokoelmat. Piippu jälleen nousi. Ampujan "käsi käski, toinen kielsi". Kyösti tuossa kahden vaiheilla ollessaan yhä kiihtyi. Käsi vapisi, sydän tykytti, ei hän pystynyt enää oikein selvästi ajattelemaankaan, mutta ampua hänen lopultakin piti. Ja hän ampui. Laukaus tärähti niin että metsä kaikui.

Huohottaen, kasvot kiihkosta punaisina rupesi Kyösti nyt tarkkaamaan, mikä vaikutus laukauksella oli ollut. Ei näkynyt maassa oravaa. Minne oli se joutunut? Vihdoin näki Kyösti, että se oli tarttunut erääseen petäjän oksaan. Ja hän huomasi, että se vielä eli. Se oli siis vaan haavoittunut. Tottumaton metsästäjä oli huonosti ampunut. Mitäs oli nyt tehtävä? Jättääkö orava tuonne ylös itseksensä kitumaan ja kuolemaan? Mutta sehän olisi julmaa. Tiesi kuinka monta päivää se vielä siellä saisi kitua. Ei, sitä ei Kyösti voinut tehdä, niin julma hän ei toki ollut. Hän rupesi nyt viskelemään sitä kivillä, saadakseen sen alas putoamaan. Se viimein onnistuikin. Tuossa makasi nyt tuo eläinraukka hänen edessään verissään, mutta elävänä. Ilkeä tunne täytti Kyöstin sydämen. Miksi oli hän ampunut turhanpäiten, miksi oli hän viattomalle eläimelle tuottanut tällaisen kärsimyksen? Ja Kyöstistä tuntui, kuin olisi hän sillä hetkellä tahtonut piiloutua pois Jumalan ja ihmisten kasvojen edestä häpeätään kätkeäkseen.

Mutta asia oli auttamattomissa. Kyöstin omatunto oli nyt herännyt. Hän ymmärsi, ett'ei hän voinut pahaa työtään lisätä vielä sillä, että jättäisi oravan kitumaan. Hänen täytyi tavalla tai toisella lopettaa se. Hui miten ilkeä tehtävä!

Kyösti palasi kotiansa. Ei hän kenellekään retkestään kertonut. Näytti hyvin umpimieliseltä ja nololta. Mutta pyssyn ja laukun hän pani seinälle, eikä hän niihin sen jälkeen enää koskenut. Hänen metsästys-intonsa oli mennyt. Kun hän täysikasvuinen miehenä sitten tästä ensimmäisestä ja viimeisestä metsästysretkestään kertoi, lisäsi hän: Ikävä tapaus se minulle oli, mutta paljon minä siitä opin. Siitä päivästä asti en ole voinut nähdä luontokappaleita rääkättävän.

71. Käki.

1. Tällä linnulla, joka on niin yleiseen tunnettu ja jota keväällä kesän ennustajana niin hartaasti odotellaan, on hyvin omituiset elintavat.

Käki oleskelee melkein koko Europassa sekä Aasiassa ja pohjois-Afrikassa. Suomeen saapuu se Toukokuun alkupuolella, mutta muuttaa jo Elokuun lopulla ja Syyskuun alussa takaisin etelään, Välimeren tienoille.

Käki vaihtaa pari kertaa väriänsä. Poikaset eivät ole vanhempien käkien näköisiä eivätkä aina toistensaakaan näköisiä. Kaksivuotiset naaraskäet ovat milloin punasensruskeita, milloin harmaita. Vanhempana on käellä yläpuoli ruumista sinisenharmaa ja alapuoli valkea tummilla poikkijuovilla. Sen pituus on noin 14f tuumaa.

Väriänsä, ruumiinrakennuksensa ja lentonsa puolesta on käki hyvin haukan näköinen, josta syystä kaiketikin kansan kesken on noussut se väärä luulo, että käki täysikasvuinen muuttuisi haukaksi.

Käki lentää nopeasti, mutta kävelee vaivaloisesti, jonka vuoksi se vaan hätätilassa laskeutuukin maahan. Se on levoton, hätäinen ja arka lintu. Toisten lintujen, vieläpä toisten käkienkin seuraa se karttaa, ja varsinkin pikkulinnut sitä hyvin vihaavat. Ainoastaan oman naaraansa kanssa elää se sovinnossa, ja sille se kesällä antaa sointuvan ja miellyttävän kukuntansa kuulua. Tämä kaunis kukunta onkin tehnyt käen niin suosituksi linnuksi.

Käki elää perhosen ja muitten hyönteisten toukista, ja koska sillä on hyvä ruokahalu, syö se sellaisia suuret määrät.

2. Yksi tämän linnun merkillisimmistä ominaisuuksista on se, että naaras itse ei haudo muniansa eikä pidä huolta poikasistaan. Se näet salaviihkaa laskee munansa jonkun toisen linnun valmiiseen pesään ja jättää ne vieraan haudottaviksi. Kivitaskujen, västäräkkien, leivosten ynnä muiden hyönteisistä elävien pikkulintujen niskoille laskee se siten muniensa ja poikaistensa hoidon. Kun naaraskäki on keksinyt sellaisen linnun pesän, hiipii se sinne pesän omistajan poissa ollessa ja laskee munansa pesään, usein vielä työntäen ulos ne munat, mitkä siellä entuudestaan olivat. Käki munii vuosittain 4 tai 5 munaa, ja joka munalle etsii se uuden pesän, joka tavallisesti kuuluu jollekin toiselle lintulajille kuin edellinen pesä. Munimis-aika kestää Touko- ja Kesäkuun,

vieläpä osan Heinäkuutakin. Munat ovat hyvin erilaisia värilleen: sinisen vihreitä, valkeanharmaita, valkeankeltaisia, ruskeita, harmailla ja ruskeilla pilkuilla ja viivoilla kirjavoituja. Käen omaan suuruuteen verraten on sen muna hyvin pieni, tavallisesti vaan sen kokoinen, kuin senkin linnun muna, jonka pesää se hyväksensä käyttää. Toisinaan laskee se munansa pesään, jolla on niin ahdas aukko, että se ei itse pääse sinne sisälle. Sillä on kuitenkin keinonsa: se munii maahan, ottaa munan nokkaansa ja heittää sen sitte pesään, jolloin usein tapahtuu, että sekä käenmuna että pesässä ennen löytyvät munat särkyvät.

3. Pikkulintu, joka tällä tavalla on saanut käenmunan pesäänsä, suuttuu siitä toisinaan ja heittää munan ulos; mutta tavallisesti rupee se sitä kuitenkin omien muniensa ohessa hautomaan. Munasta päässyt käenpoika on hyvin pieni ja tavattoman ruma; sillä on suuret silmät ja leveä suu, joten se on enemmän sammakon kuin linnun näköinen, mutta sillä on kova ruokahalu ja se kasvaa pian. Muutaman päivän päästä ryöstää se kaiken ravinnon kasvinkumppaneiltaan ja työntää ne viimein ulos pesästä. Avuttomina ollen ne silloin tavallisesti kuolevat. Emälintu tuollaisissa tapauksissa esiyytyy niinkuin usein äidit ihmistenkin kesken: se lapsi, joka sille enemmän surua tuottaa, on sille kaikista rakkain. Niinpä antaa se omien poikastensa kuolla ja koettaa viimeisetkin voimansa panna liikkeelle jaksaaaksensa hankkia elatusta ahnaalle kasvatillensa, jolla on alituinen nälkä. Eräs tiedemies näki kerran myöhään syksyllä, miten yksinäinen västäräkki hyvin kiireissään kokosi hyönteisiä sekä sitten lensi onttoon tammeen ruokkiakseen siellä olevaa täysikasvuista käenpoikaa. Tämä oli näet yhä edelleen puun sisässä olevassa pesässä, josta se ei mahtunut ulos lentämään. Vasta sitten, kun aukko kirveen avulla suurennettiin, pääsi se vankeudestaan. Tämän kasvattinsa vuoksi oli tuo pieni västäräkki raukka laiminlyönyt ajoissa muuttaa lämpimiin maihin, ja piankin olisi sille kylmyyden ja nälän kautta tuho tullut.

Käenpojan ääni on: tsis, tsis, tsis ja tsis, sis, sis. Nälissään ollessaan se varsin myötäänsä sillä tavalla ääntää, ja siitä on helppo huomata sen oloaikka.

Käenpoika ei siis ole mikään miellyttävä olento. Mutta onpa tahdottu tehdä se vielä ilkeämmäksi, kun on syyttä parjattu sen olevan niin ahnaan, että se lopulla, täysikasvuiseksi tultuaan, muka söisi omat elatusvanhempansa.

"Käki tuo suven sanoman, pääsky päivän lämpeämän."

72. Lintuselle.

Oi lausu lintu pieno,
sa peippo pihlajan,
kuink' aina voit sa laulaa,
iloita ainian?
Sun laulus aamust' iltaan
ma kuulen kultaisen,
ja ain' on kirkas äänes
ja rikas riemu sen.

Niin elantos on niukka,
niin ahdas asuntos,
mut majas maireutta
vain soi sun laulelos.
Et kylvä etkä niitä,
et korjaa latohon,
vaan huoli huomisesta
se sulle outo on.

Kuin moni maailmassa
sai kultaa, kunniaa
ja loistolinnoiss' asuu,
maat, vallat omistaa,
mut huoleen hänet huomen
ja kyyneliin se koi
vain nostaa, jolle juuri
sun ylistykses soi!

Miks ylös nurkusilmän
niin kylmän vain hän luo?
Hän mitä vaatii, kaikki
kun Luoja lahjaks suo?
Edessä jalkojensa
kun kaikk' on riemut maan,
miks' alempaansa tallaa
ja lisää huokaa vaan?

Ei, laula, lintu pieno,
vaan onnest' ainiaan,

en valitusta virtees
sekoita konsanaan.
Tee aina kesän tullen
pihaani pesäses,
opeta aamuin, illoin
ilohos, onnehes.

73. Suomen salossa.

Honkain keskellä mökkini seisoo
Suomeni soreassa salossa;
honkain väliltä siintävä selkä
vilkkuvi koittehen valossa.
Hoi la la la la laa,
Hoi la la la la laa!
kaikuu mun suloinen Suomeni maa!

Kaukana korvessa kähkönen kukkuu,
sulhonsa suloutta ylistää;
paimenten soitanto laitumen tieltä
ääntänsä korviini vilistää.
Hoi la la la la laa,
Hoi la la la la laa!
kaikuu mun suloinen Suomeni maa!

Omanpa henkeni kieltä ne puhuu
honkain humina ja luonto muu;
itse en sydäntäin hillitä taida,
riemusta soikohon raikas suu.
Hoi la la la la laa,
Hoi la la la la laa!
kaikuu mun suloinen Suomeni maa.

74. Varpunen.

Jos ruikutella voisin
ma kielin sataisin
tai kiurusena oisin
kohoova pilvihin, —

niin aina kiitteleisin
suloista Suomea,
ja Jumalalle veisin
ma huokauksensa.

Hän silmät ehkä loisi
myös meihin raukkoihin
ja päivän paistaa soisi
saloihin synkkihin.

Ei ääni mulle suotu
oo satakielisen;
heikoksi siipi luotu,
ei kannaltaivaasen.

Vaan laulustani kuitenkin
en huoli vai'eta,
kun ääni lintuin muitten
ei kuulu talvella.

Paremmat laulu-äännet
keväällä ehtinee,
niin kuunnelleessaan noita
jo varpu vaikenee!

75. Syksytoiveita.

Poispäin, pois vaan siirtyvi päivä, ja yö yhä karttuu,
lehto jo kellastuu, syys hopeoitsevi maan;
talvea ennustaa tavienki ja telkkien lähtö,
— miekkoset pääsevät pois pakkasen alta ja yön!

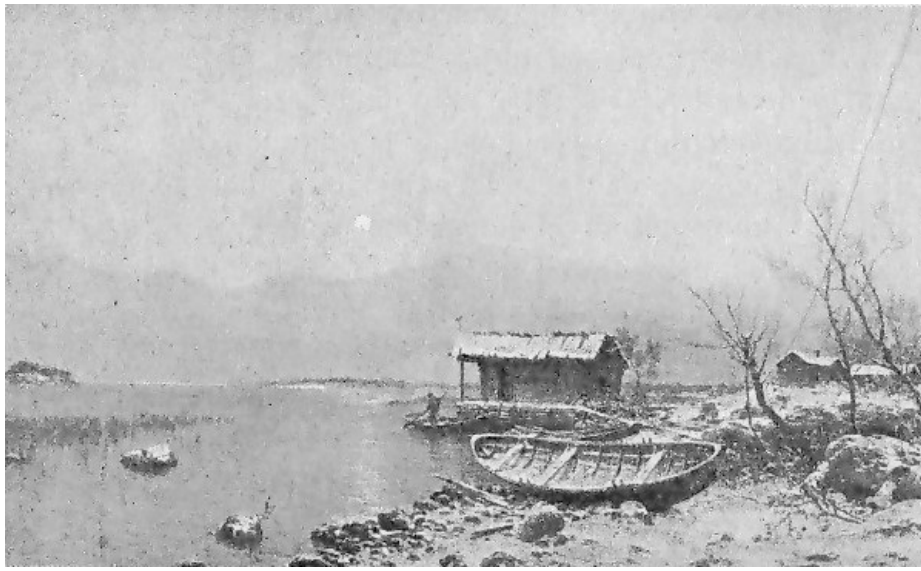
Enpä mä kuitenkaan voi surra, jos talviki tulee,
kun suven-aikainen työn' turha se ollut tok' ei;
aumoja on ahoviereni täynnä, ja purnuni [jyvähinkaloni] paisuu,
karjani karttunehen täyttävi rieska ja kuu [rasva].

Jonka ma maan povehen elon uuden siemenen kylvin,
ei huku siellä se, ei, vaikka se nyt mätänee,
[Elon uuden siemen, jonka kylvin maan poveen, ei huku siellä.]
mut suvi uus' kuni [kun] kirkastaa taas maita, se nousee
uutena viljana vaan tuhvasta taivaasen päin.

Ihminen, näinpä se sunkin suhtasi on elämässäs,
surras syyt' ole ei, vaikkapa vanhaksi käyt,
vaikkapa vanhuuden lumi pääsi ja partasi niettä,
[kinostaa, tekee lumen näköiseksi],
hiljemmin suonesi lyö, jalkasi horjuen käy.
Nuorra [nuorena] ja voimasi päivinä teit sinä miehenä työtä,
kasvopa karttunut sen nyt isänmaallesi jää,
tuo isänmaallesi jää, sekä jääpipä lapsesi hurskaat,
joidenka mielihin myös kelvon ja kunnian loit.
Itse sä kuolet pois, ja sun raajasi multahan pannaan,
henkesi kuolematoin kuoloa tunne tok' ei,
vaan valo uus' kun kirkastaapi jo uusia maita,
uutena luomana myös nouset sa taivaasen päin.

76. Talven aika.

Usein kuulee valitettavan talvien pituutta ja kolkkoutta täällä pohjoismaissa. Väitetään vielä, että meillä muka olisi yhdeksän kuukautta talvea eikä kolmeen kuukauteen mitään kesää. Sietääpä lähemmin tarkastaa, ovatko nuo valitukset ja puheet oikeutettuja, vai liioiteltuja.

Varsinaisia kesäkuukausia ovat tosin ainoastaan kesä-, heinä- ja elokuu. Mutta useimmiten on jo toukokuukin niin lämmin ja ihana, että sen saapi kesääjäksi lukea. Jos sitten, kuten usein on laita, vielä syyskuussa kestää kauniita ja lämpimiä ilmoja, niin pelastamme Pohjolle kesää noin viisi kuukautta. Ja jäljellä olevat seitsemän kuukautta eivät nekään ole pelkkää talvea. Maalis- ja huhtikuu ovat näet kevätkuukausia, jolloin talven valta heltii, lumet ja jäät sulavat. Kun kirkkaalla kevät-ilmalla päivä paistaa heleästi ja leivonen livertelee ylhäällä ilmassa, tuntuu sydämessä niin suloiselta, kuin olisi jo kesä käsissä. Ikävin vuoden-aika on epäilemättä pimeä-öinen ja kolkko syksy, jota tavallisesti kestää loka- ja marraskuun ajan. Ja sitten alkaa tuo monen niin kammoksuma talvi. Mitäpä siinä oikeastaan on vikaa ja moittimista?

Ei se ole niin pitkän pitkä, ett'ei sitä kestää voisi. Joului-, tammi- ja helmikuuhun vaan ovat varsinaisia talvikuukausia. Monesti toivoisi maamies sen pitemmäksikin, päästäksensä syksyn ja kevään epätasaisista ilmoista ja huonosta kelistä. — Eikä talvi ole niin kylmäkään, ett'ei sitä kärsiä voisi. Hyvät ja lämpimät vaatteet tosin tarvitaan, jos ulkoilmassa on liikuttava, mutta näin varustettuna eipä mitään hätää olekaan. Ja kun pakkaseen kerran tottuu, ei se niin ankaralta tunnukaan. Jos olisi valittavanamme Afrikan kuumuus tai Pohjolan talvi, ennen toki pitäisimme raikkaan, pirteätä mieltä herättävän talvemme. — Mutta hirmuiset ovat talven tuiskut ja pyryt, sanotaan. Totta on, että näiden aikana ei ulkoilmassa ole hauska liikkua, mutta muistettava on, että tuiskuja on verraten paljon vähemmän, kuin kirkkaita ja tyyniä ilmoja. Pysymme siis tuisku-illoilla lämpimässä huoneessamme, istuen hauskan uunivalkean ääressä ja toimitellen kotiaskareitamme. — Väärin on myös sanoa talvea kolkoksi. Puhdas, valkea lumi silloin kattaa maat ja vedet; ja kirkkaina päivinä hohtavat lumikiteet kuin timantit hangen pinnalla. Eikä kaikki ole silloin kuollutta luonnossa. Havumetsät pysyvät talvellakin vehreinä; kun silmä väsyä valkeiden lumikenttien katselemiseen, tarjoavat nuo metsät silloin miellyttävän vaihdoksen näköalassa. Entäs talven ihanat tähti- ja kuutamoyöt! Olet varmaankin ollut joskus matkalla tuollaisena yönä. Hiljaisuus vallitsee luonnossa, et kuule muuta kuin aisakellon yksitoikkoista kilahtelemista ja reenjalaksen narinaa. Tähän pian väsyisit, mutta kun nostat silmäsi tähtikirkkaaseen, kuun valaisemaan avaruuteen, on siellä näky niin mahtavan kaunis, että väsymys kylläkin pakenee. Ja pian kiitävät ajatuksesi kauas avaruuden maailmoihin, taakse loistavien tähtitarhain. Kaunis ja juhlallinen on silloin Pohjolan talvi. — Ei ole tarvis puhuakaan talven huvituksista, ne me nuoret kyllä tunnemme. Tiedämme myös, minkä edun talvi tarjoaa kaikelle liikkeelle, kun pääsee jäitä ja muita oikoteitä myöten kulkemaan keveämmin ja nopeammin, kuin kesällä, sekä liikkumaan kuormilla metsissä ja muilla paikoilla, minne kesällä ei ole yrittämistäkään. — Pian kuluvat nuo varsinaiset kylmät talvikuukaudet. Joululta alkavat päivät pian pidetä, pian tulee "Kyntteli", josta muutamat jo kevättä lukevat, ja kun maaliskuun loppupuolelle päästään, ollaan jo armaisen kevään kynnyksellä.

Mikäpä siis vikana meidän talvillamme! Ilman sitä piankin kesään kyllästyisimme. Kun hyvä Luoja on suonut meille näinkin paljon hyvää talven mukana, olkaamme tyytyväiset ja kiitolliset, vaikka talvi joskus ankaraltakin tuntuu. Onhan lämpimillä kesämailla taas omat haittansa, joista me raittiin Pohjolan asukkaat emme mitään tiedä.

"Ei mene kesä vesittä, eikä talvi pakkasitta."

77. Lumisateella.

Lumia lentää
ristin ja rastin,
leikkiä lyöden ja
taistellen;
vaan väsyneinä
vaipuvat viimein

etsien rauhaa
povehen maan.
Mutta kun päivä
keväinen kutsuu,
pilviks ilmahan
haihtuvat taas.

Ihmiset myöskin,
maailman lapset,
raatavat, lempivät,
taistelevat;
vaan väsyneinä
horjuvat hautaan
töistähän, teistään
lepäjämään.
Kerran kun kutsuvi
Jumalan ääni,
henkinä nousevat
taivahasen.

78. Unen tullessa.

Hiljaa, hiljaa! Ilta on.
Taivas tummeneepi.
Luonto tyntyy leponon,
maa jo himmeneepi.

Haukottava hämäryys
pirtin pienen täyttää.
Pärekin jo pihdissään
pienemmästi näyttää.

Tuutusessa tummemmin
keinuu leino lapsi —
alkaa armas äitikin
tulla tummemmaksi.

Sitte saapuu unonen,
päreän sammuttaapi,
pitkin pirtin penkkejä
hiljaa hamuaapi —

Istuvaiset nujertaa
vitkon [vähitellen] vuotehelle,
pitkälleen jo äidinkin
kaataa kätkyelle.

Yö jo on ja hämynen
pirtti unelmoipi.
Sirkka uunin korvassa
tyytyväisnä soipi — —

79. Toukokuulla.

Maa oli paljastunut lumesta, ja jäät tekivät lähtöänsä. Siellä täällä näkyi jo vihanta ruoho nousevan maasta, ja puiden lehdet olivat "hiirenkorvalla". Sattui olemaan oikein ihana Toukokuun päivä. Iloinen lapsilauma vaelsi maantietä pitkin. Tänään oli näet koululla lupapäivä, ja opettajansa johdolla kulkivat lapset nyt muutaman virstan päässä olevaan Tuomisalon metsikköön vapauttansa viettämään. Oli määrä siellä varsinkin kukkia poimia.

Maantien varrella oli taloja ja peltoja. Kyntömiehet ja hevoset olivat ahkerassa puuhassa; kaurankylvö tapahtui näet parhaillaan. Hikisinä kulkivat sekä kyntäjät että hevoset auran ääressä, mutta maamies unhotti väsymyksen ajattellessaan, että hyvä Jumala hänen kylvönsä siunaisi ja antaisi sen tehdä hedelmän ajallansa. Ruisvainiot vehreydessään olivat ihanat nähdä. Kauan lumen alla maattuunsa näyttivät oraat nyt sitä suuremmalla innolla pyrkivän nousemaan. Koko maisema näytti hymyilevän kevään kirkkaassa auringonpaisteessa. Ylhäältä sinertävästä avaruudesta kuului kiurun suloinen kevätviserrys. Luonto vietti onnellista lapsuutensa aikaa. Ja lapsuuden onni ja ilo loisti nuorten koululastenkin kasvoilla.

Lähestyttiin jo matkan päämäärää, Tuomisaloa. Siinä kasvoi sekä lehti- että havupuita. Sen

päivänpuoleisella kupeella oli sievä nurmi. Ruoho ei vielä ollut sanottavasti nousnut, mutta sen sijaan kasvoi siinä jotakin muuta, mikä oli omiansa elähyttämään lasten mielet. Se oli näet koristettu monilukuisilla valkovuokoilla. Oletko nähnyt näitä keväimen ihania lapsia? Taivaan puhtaus ja viattomuus asuu vuokon lumivalkeassa kukassa; sen lehdillä on kevään ensimmäinen heleä vehreys; sen tuoksu on vieno ja raikas, kuin olisi se henkäys tuon keväällä uudistuvan ja kirkastuvan luonnon povesta. Mieli täytyy selittämättömällä armaudella sitä katsellessa.

Mutta syvemmällä metsän sisässä kukkii vielä valkovuokon sisar, tuo vähän aikaisempi sinivuokko. Jo silloin kun leivon laulu alkaa kuulua taivaalta, aukaisee sinivuokko kukkansa. Keväisen päivän paisteesta ja taivaan sinestä kaiketikin sen kukka saapi tuon ihmeen ihanan sinivärinsä, joka on kuin ensimmäinen toivon ja elämän hohde talven kylmyyden ja kolkouden jälkeen.

Valko- ja sinivuokoista sommittelivat lapset nyt herttaisen kauniita kukkavihkoja. Opettaja huomautti heille, että heillä noissa vihoissaan oli viattomuuden ja toivon värit. "Nehän oroat oikeat lasten värit", sanoi hän. "Niin — ja niistä väreistä me Suomessa pidämme", sanoi yksi pojista.

Vielä muutamia muitakin kevätkukkia oli nähtävissä. Kaino orvokki esimerkiksi oli jo aukaissut vaaleansiniset terälehtensä; voikukka ja rentukka näyttelivät heleän keltaisia kukkiensa. Tämän ihanuuden lisäksi levisi aukenevista puiden lehdistä raitis tuoksu, suloinen hengittää, kuin olisi ikuisen nuoruuden henkäys siinä asunut. Ja koko metsikkö kajahteli pesivien laululintujen viserryksistä. Rastaat, peipot ja sirkut pitivät oikein kilpalaulajaisia. Laulu ei tosin tahdin mukaan käynyt, mutta se oli niin heleätä, riemullista ja sydämellistä, että sitä kannatti kuunnella; suruisimmankin sydän olisi siitä jälleen virkistynyt. Ja väliaikoina kuului tuon tuostakin käen sointuisata kukuntaa, josta luonnonihanuudelle herkäät esi-isämme ovat laulaneet:

Kun käki kukahtelevi,
niin syän sykähtelevi,
itku silmähän tulevi,
ve'et poskille valuvi.

Kyllä oli siis lapsille tänä Toukokuun päivänä ihanuutta ja hauskuutta tarjona. Keveillä sydämillä ja nauttien tästä Luojan lahjoittamasta kauneudesta, jolle ei vertoja löydy, viettivät he päivänsä Tuomisalon metsikössä luonnon helmassa, leikkien, lauleskellen ja kukkia poimien.

"Kuu kiurusta kesään, puoli kuuta peipposesta,
viikkokausi kivenviasta, yksi päivä pääskysestä,
västäräkistä ei vähääkään."

80. Kauneinta metsässä.

1. Niin, kauniina kesä-aamuna se oli ja aikaisin olikin; luulen, ett'ei kello ollut enempää kuin viisi, sillä aurinko oli vielä alhaalla ja koivun varjot näyttivät pitkiltä viheriällä nurmella. Isä ja äiti eivät sallineet, että nukuimme kauan aamusella, ja kotona oli vanha kalastaja, jonka oli tapana kello neljän aikana huutaa ikkunamme takaa: "nouse nuottasille! nouse nuottasille!" ja nuolen nopeudella nousimme vuoteelta; kyllä tuo alussa tuntui raskaalta, mutta lopuksi ymmärsimme, että on totta, mitä vanhat ihmiset sanovat "aamuhetki kullan kallis". Niin, niin, siksi tulee kauniisti käydä levolle jo yhdeksän aikaan illalla.

Mutta pitihän minun sanoa, miten oli aamulla metsässä. Niin, siellä oli viheriää ja raitista ja hyvin suloista. Siellä oli monenlaisia puita, alkaen pilviin ulottuvasta hongasta, joka kerran vielä aikoo korkeaksi mastopuuksi, tuohon nystyräiseen katajapensaaseen asti, joka lohdutti itseänsä sillä, että muka hänkin voisi kohota puuksi, jos karsittaisiin oksat ja latva ja sidottaisiin paaluun; vaan näetsen, siitä minä en huoli, sanoi hän; enemmän rakastan vapauttani. Ajatteleppas, jos olisin puu, niin lapset eivät tulottuisi minuun, kun tulevat poimimaan katajia ripotellaksensa tuvan lattialle pyhäaamuna.

"Se onkin ainoa, mihin kelpaat", sanoi kuusi, joka isostellen seisoi hänen ääressään. "Sinä olet omiasi poljettavaksi, raukka", arveli kuusi.

"Mitäpä siitä?" sanoi katajapensas. "Onhan siinä kyllä, että voin ihmisiä ilahuttaa hyvällä metsätuoksullani. Sitä paitsi kelpaan savustusaineeksi sääskien karkoittamiseksi ja kelpaanpa vielä kaareksi poikien jousipyssyyn, ja minun marjoistani keitetään nestettä ja siitä tehdään siirappia ja sitten..."

"Äläpäs nyt. Ole vaiti", sanoi pihlaja, "kuuluu kovin itserakkaalta, kun noin luettelee ansioitansa. Tahtoisinpa tietää, kuka on kaunein täällä metsässä. Mitä sinä siitä sanot?" Ja silloin pihlaja somasti ravisteli tuuheita, valkoisia oksiansa, sillä hän oli juuri nyt parhaimmassa kukoistuksessaan juhannuksen aikaan.

"Sitäpä sopii kysyä", korotti äänensä tuomi, sillä hän oli niin valkoinen, kuin olisi hän juuri ollut lumisilla; hän kukkii näet, hänkin juuri par'aikaa. "Miettikäämmepä tarkoin, kuka meistä mahtanee olla kaunein", hän sanoi. Ja samassa levisi tuomen lumivalkoisista kukista suloinen tuoksu.

Koivun mielestä oli tuo hyvin viisaasti puhuttu, sillä hän oli kauniisti järjestänyt pitkät, viheriät hiuksensa ja heilutti kepeästi kiharoitansa hiljaisessa aamutulessa. "Minä olen ihan varmaan kaunein", ajatteli hän salaa itsekseen.

"Meidän pitäisi kysyä kukkasilta", sanoi vaahtera, joka levitti vilpoisen, tuuhean lehtikattonsa mättäiden yli, jotka olivat täynnä vuokkoja ja valokin kukkia.

"Se ei ensinkään ole tarpeellista", tiuskasi siihen mänty. "Kaunis on vasta se, joka on suuri ja voimallinen. Katsokaapas minua? Enkö ole mahtavan näköinen?" Ja sitte tekeytyi hän niin ankaran näköiseksi, että oikein pelottaisi muita.

Tammi seisoi tyvenenä ja kuunteli. "Narrimaista on noin arvostella omassa asiassa", arveli hän. "Olenpa varma siitä, että jokainen teistä luulee olevansa kaikista kaunein. Kysykäämme siksi peipposelta, joka keinuu tuolla ylhäällä koivun latvassa. Hän ei ole puolueellinen."

Tuumasta toimeen; he kysyivät peipposelta. Mutta hän mielti asiaa kauan eikä tahtonut laulaa totuutta kaikkein kuultavaksi.

2. Sitte tuli kaksi pientä lasta, poika ja tyttö, jotka asuivat pienoisessa mökissä metsän rinteellä. Kun he lähtivät ulos varhaisena, ihanana kesäaamuna, panivat he kätensä ristiin ja sanoivat: "Hyvä Jumala, mitenkö metsäsi on kaunis! Hyvä Jumala, miten sinun maailmasi on ihana! Hyvä Jumala, auta meitä pieniä, köyhiä lapsukaisia, että kasvamme sinun viisaudessasi ja todistamme sinun voimastasi ja ylistämme sinun armoasi kaikkena elinaikanamme!"

Kun puut metsässä kuuluivat lasten rukouksen, vaikenivat he ihmetyksestä ja mielen liikutuksesta; heidän huminansa hiljeni melkein äänettömään kuiskaukseen, ja selvästi saattoi kuulla peipposen liverryksen, kun hän tuossa viserti koivun latvassa:

"Kaunis, kaunis on viheriä metsäni ja koko Jumalan luomakunta on kauttaaltaan kaunis. Mutta minä sanon teille, te puut, jotka kysytte, mikä on kauneinta metsässä, että kaikesta, mitä ihanaa ja kaunista Jumala on antanut kasvaa tässä seudussa, ei ole mitään niin rakastettavan hyvää ja viattoman suloista, kuin nämä kaksi lasta, jotka kiittävät Jumalan hyvyttä kirkkaana aamuhetkenä. Sillä kauneus ja voima ja taito ja suuruus on kaikki mitätöntä, ellei ole nöyrää sydäntä, joka unohtaa itsensä, antaen kaiken kunnian yksin Jumalalle. Lasten rukous Jumalalle on parempi kuin lintujen laulu ja puitten viheriäisyys ja kukkasten tuoksu. Jumala teitä siunatkoon, rakkaat pienet lapset! Jumala teitä siunatkoon, pienet kukkasets elämän suuressa metsässä, ja antakoon teidän kasvaa viisaudessa ja armossa ijankaikkisesti!"

81. Kevätlaulu.

Jo kinos sulaa, katoaa
Pois noron ouruvesiin,
Ja roudatonna taasen maa
Käy hangen alta esiin,
Jo päivän silmä keväinen
Taas paistaa meille myhäillen —
Jo kevät tullut on!

Jo riutuu ulapalla jää
Ja laineen kahle irkoo,
Taas tantereella nukkapää
Jo kohta nurmi virkoo,
Ja koivun urvut aukeaa
Ja vihannaksi lehto saa —
Jo kevät tullut on!

Taas taivaan alla kiurusen
Soi ääni korkealla,
Ja tuttavamme kähkönen
Taas kukkuu kankahalla,
Ei malta pieni perhokaan
Nyt uinailuaan jatkamaan —
Jo kevät tullut on!

Siis mielen routa, murhe pois!
Sen kevään lämmin voittaa —
Ken kaihon orja olla vois,
Kun riemun aika koittaa?
Siis kevään laulu raikas vaan

82. Kevät

1. Touon aika lähenee,
Kylmät hallat vähenee,
Päivä kirkkahasti
Paistaa, ihanasti
 Korkealta,
 Taivahalta
Siintävältä, loistavalta.
Virta vilpas vieriiä,
Järven laine kieriiä
Hiljallehen rantaan,
Pois katoopi santaan.
Koivut, haavat
Lehden saamat,
Tuomet, raidat kukoistavat.
Pensaat ja puut,
Niityt ja haat,
Laaksot ja muut
Ruohoiset maat
Kaunistuvat ihaniksi.
Saaret, mantereet,
Luodot, tantereet
Muuttui taas jo tuttaviksi.
Kukkula ja suo,
Kaikki tyyni tuo
Hauskuutensa tullessaan.

2. Pienet linnut visertää,
Pyyt ne puissa viheltää,
Teeret kuhertavat.
Kumppaninsa saavat
 Pikkusetkin
 Lintusetkin,
Itse pienet perhosetkin.
Sorsat ruo'istohon ui,
Kyttä maahan kumartui,
Rastas laulaa puussa,
Äijä lahden suussa
Ruuheksansa
Verkostansa
Päästelempi saalistansa.
Tuohen ja muun
Astian tuo
Ympäri puun
Lapset ja juo
Mahlajaansa naureskellen.
Sitten lähdetään
Leikittelmään
Luikaten ja lauleskellen!
Kiekot kieppumaan,
Pallot paukkumaan,
Mailallansa kukin lyö.

3. Paimentorvi paikoin soi,
Äijä laitumelta toi
Touko-pellollensa
Pari-hevosensa.
 Lapset kanssa
 Lampaissansa
Soittelevat huilujansa.
Nuori kansa tuomistoon,
Maahan istui ruohistoon;
Naiset kukkasista
Kaiken-muotoisista
Vääntää vaulat,
Suuret paulat
Kaunistamaan päät ja kaulat.
Niin kevät tuo

Riemuja maan,
Uudeksi luo
Luonnon ja maan
Hauskuudeksi sydämelle.
Laihot toukokuun,
Kasvut maan ja puun
Muistuttavat ihmiselle
Uutta elantoo,
Uutta olentoo,
Uutta eloo elämään.

83. Sinikaunokki.

Kysytte miks' elokaunikki
Kasvoi pellon leipäviljahan,
Kyntömies vaikk' ei ois tahtonut? —
Taivassinellään se muistuttaa,
Että on maan päällä muutakin —
Taivahista, pyhää, ihanaa —
Paljon muutakin kuin leipä vaan.

84. Niittypuro.

Näin moititaan: voi kuink' on murheinen
Ja synkän musta niittypuron juoksu,
Vaikk' onkin niityn metsä lehväinen
Ja partahilla kukkain tuhat tuoksu.

Ei muisteta: tuo puro kotoisin
On synkältä ja hallaiselta suolta,
Ja korven kautta juosten, kuulikin
Se näljänhätää, itkua ja huolta.

Nyt, kukkaniityn läpi kulkeissaan,
Vilkastui puro, iloisammin hyppii,
Vaan murhe kuvastuupi muodossaan,
Kun rinnassa viel' entismuistot sykkii.

85. Keväällä.

Nyt on Suomen suloin aika:
Nyt sen luonto kukoistaa,
Nyt sen kaikuu laulun taika —
Väinön kannel kajahtaa.

Katso kuinka järvet hohtaa,
Suomen sulojärvet nuo,
Lehtoloista sua kohtaa
Tuoksut, joita kukat luo.

Tarkastele, nuorukainen,
Onko kaunis maa, min näät:
Tuolla hoikka koivahainen,
Täällä kuuset kukkapäät;

Tuolla niitty tuoksuvainen,
Sinilampi laineineen,
Täällä metsä laulavainen,
Jylhät vuoret rotkoineen.

Lehtoloissa linnut laulaa
Linnun kielin suloisin,
Suomalainen myöskin laulaa
Suomen kielin kotoisin.

Nyt on Suomen suloin aika:
Nyt sen luonto kukoistaa,

Nyt sen kaikuu laulun taika —
Väinön kannel kajahtaa.

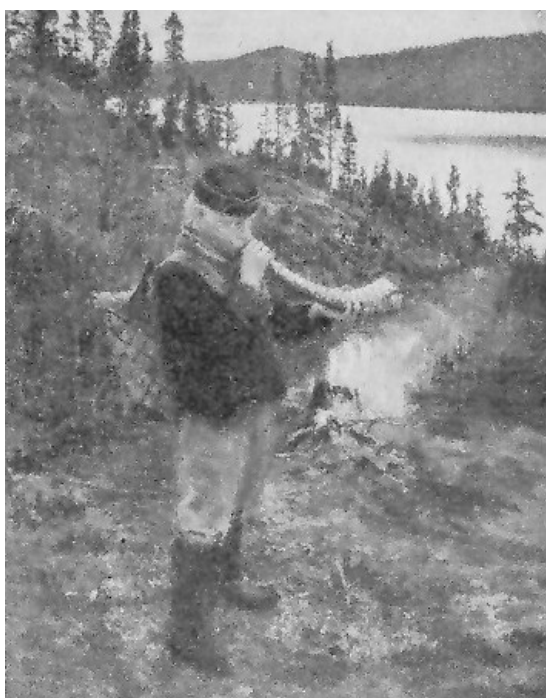
Nyt on sunkin suloin aikas:
Sull' on voimat nuoruuden,
Sull' on sulo lemmen taikas:
Lempi suuri Suomehen.

Toimeen siksi! kaikin voimin
Työsi maalles omista —
Lempi vahva töin ja toimin
Paljon, paljon aikaan saa.

86. Kuluu ikä laulamattaki.

Noin sanoi minun emoni,
Varotteli vanhempani:
"Elä lapsi paljon laula,
Tytär tyhjiä sanele;
Ikä kultainen kuluvi,
Aika armas rientelevi,
Sinun lapsen lauluissasi,
Kurjan kukkumaisissasi."
Vaan ellös emoni surko,
Valitelko vanhempani,
Iän kultaisen kulusta,
Armahan ali menosta,
Minun lapsen lauluissani,
Pienen pilpatuksissani! —
Ikä kuitenkin kuluvi,
Aika armas rientelevi,
Jos en laula polvenani,
Hyrehi sinä ikänä;
Aika kultainen kuluvi,
Päivä kaunis karkelevi,
Ilman lintujen ilosta,
Varvuisten visertämistä.

87. Mipä paimenten olla?

Mipä meiän paimenien,
Kupa karjan katsijojien?
Ei ole paha paimenien,
Pah' ei karjan kaitsijojien:

Kiikukka joka kivellä,
Laulukka joka mäellä,
Joka suolla soitteluksa,
Lyömmä leikkiä aholla,
Syömmä maalta mansikoita,
Ja juomma joesta vettä.
Marjat kasvun kaunistavi,
Puolukat punertelevi.
Vesi ei voimoa vähennä,
Jokivesi ei varsinkana.

88. Paimenen pyhä.

Kaukaa kuuluu kumahellen
ääni kirkon kellojen,
Tuota tarkkaa kaihoellen
Mäellä paimentyttönen.

Tuota tarkkaa — Kyneleitä
Vierii vienoposkillen — —
Silloin sana tuulten teitä
Syöksee immen sydämeen:

"Älä itke, paimen pieno!
Herra kuulee tässäkin!"
Silloin vaipuu tyttö vieno
Maahan, Herran jalkoihin.

Pyhävirttä huminoipi
Sitte maa ja taivaskin —
Mäeltä mäelle sana soipi:
Herra kuulee tässäkin.

89. Luoja tietää, sinä et.

1. Nosta silmäs, ihminen,
Lue tähdet taivaan;
Mittaa koko avaruus
Tarkallensa aivan!

Sano, miks' ei luonnon lait
Vanhene ja hajoo,
Korkeuden kappaleet
Syvyytteen vajoo?
Ihminen, sä vaikenet,
Luoja tietää, sinä et.

2. Mistä tuuli matkustaa,
Mihin pilvi kulkee?
Kuka taivaan akkunat
Aukaisee ja sulkee?
Montako on lehteä
Puissa, pensastoissa?
Monellako linnulla
Pesänsä on noissa?
Ihminen, sä vaikenet,
Luoja tietää, sinä et.

3. Montakohan pisaraa
Meressä on vettä?
Montakohan maassa on
Hietajyväkettä?
Ota pienin elävä,
Suurimpaan se vertaa,
Onko toinen suurempi
Toista monta kertaa?
Ihminen, sä vaikenet,
Luoja tietää, sinä et.

4. Sano, mont' on päällä maan

Ollut asukasta?
Mont' on tällä hetkellä,
Monta tulee vasta?
Voiko järkes tunkea
Kuolon salaisuuteen,
Kuinka tomu kirkastuu,
Virkoo eloon uuteen?
Ihminen, sä vaikenet,
Luoja tietää, sinä et.

90. Kärsivällisyys.

Saarijärven salomailla asui
tilallansa hallaisella Paavo,
perkas, hoiti ahkerasti maataan,
mutta Jumalalta kasvun toivoi.
Vaimoineen ja lapsineen hän siinä
niukkaa leipäänsä söi hiess' otsan,
ojat kaivoi, kynti, touon kylvi.

Tuli kevät, nietos suli mailta,
myötänsä vei puolet orahista;
tuli kesä, raekuuro kulki,
kaatoi maahan puolet tähkämäistä;
tuli syksy, kaikki ryösti halla.

Tukkaa riistäin Paavon vaimo lausui:
Paavo parka, kovan onnen lapsi!
Sauvaan turvaa, Herra meidät hylkäs;
miero raskas, raskahampi nälkä.

Vaimon käteen tarttuin Paavo lausui:
Herra koettelee vain, meit' ei hylkää;
pane leipään puoleks petäjäistä,
kaksin verroin minä ojaa kaivan,
mutta Jumalalta kasvun toivon.

Pantiin leipään puoleks petäjäistä,
kaksin verroin ojaa kaivoi Paavo,
lampaat myi ja siement' osti, kylvi.
Tuli kevät, nietos suli mailta,
mut ei orahia vesi vienyt:
tuli kesä, raekuuro kulki,
kaatoi maahan puolet tähkämäistä,
tuli syksy, kaikki ryösti halla.
Rintahansa lyöden vaimo lausui:
Paavo parka, kovan onnen lapsi,
kuollaan pois, jo Herra meidät hylkäs;
kova kuolo on, mut toivo turha.

Vaimon käteen tarttuin Paavo lausui:
Herra koettelee vain, meit' ei hylkää.
Pane toinen verta petäjäistä,
ojat kahta suuremmat ma kaivan,
mutta Jumalalta kasvun toivon.

Pantiin toinen verta petäjäistä,
kahta suuremmat loi ojat Paavo,
karjan myi ja siement' osti, kylvi.
Tuli kevät, suli nietos mailta,
mut ei orahia vesi vienyt:
tuli kesä, raekuuro kulki,
mut ei kaatunutkaan kaunis olki;
tuli syksy, halla kultaviljan

koskematta korjaajalle säästi.

Silloin Paavo polvistuen lausui:
Herra koettelee vain, eipä hylkää.
Myöskin vaimo polvistuen lausui:
Herra koettelee vain, eipä hylkää.
Mutta miehellensä virkkoi vaimo:
Paavo, Paavo, riemull' ota sirppi,
syrjähän nyt petäjäinen silkko,
rukihsen nyt ma leivän leivon.

Vaimon käteen tarttuin Paavo lausui:
Vaimo, vaimo, *sit'* ei kuri kaada,
veljeään ken hädässä ei hylkää;
pane leipään puoleks petäjäistä,
veihän naapurimme touon halla.

91. Mökin poika.

Jo olen hetken heilunut
ma kirves kädessäin,
mut voimani on vaipunut —
ei horju honka näin.

Jäi ennen jälki, kun ma löin;
nyt käs' on tarmotoin,
kun talven pettua ma söin
ja vettä päälle join.

Jos muille työhön muuttaisin,
ehk' etu eessä ois,
isännän ehkä löytäisin,
ken selvän leivän sois.

Kai kaupungissa palkan tois
työ, toimi totinen. —
Niin tuumin, mutta tuonne
pois en toki toivo, en.

Niin kuvastuisko kukkulat
siell' lahtiin siintäviin,
ois päivän koitot korkeat
ja laskut lauhat niin?

Niin humisisko honkapuu,
lois tuomi tuoksuaan,
ja laaksoss' impi laulusuu
mua konsa kohtaiskaan?

Vain lelu tuulen lennättää
on pilvi turvaton. —
Kodotta, vailla ystävää
mit' ihmis-elo on?

Ehk' kuulee Herra ääntä maan
ja avun antaakin;
parempi vuosi parempaan
jo leipään auttaakin.

92. Makkonen.

1. Makkonen oli rehellinen ja varakas talollinen Siikajoen pitäjään kuuluvassa Paavolan kappelissa. Hän oli kirkon isäntä ja nautti kaikissa tärkeissä asioissa koko pitäjän luottamusta. Hän teki paljon hyvää köyhille; samoin myös hänen vaimonsa. Tällä oli itsellä kymmenen lasta, ja hän sääli eritenkin kaikkia orpolapsia. Hän oli ahkera ja järjestystä rakastava emäntä, hoiti hyvin lapsiaan ja totutti niitä pienestä pitäen jumalanpelkoon ja ahkeruuteen. Pojat olivat metsässä ja pellolla uuraan isänsä mukana ja ottivat, mikäli ikä ja voimat sallivat, osaa kaikkiin töihin. Tyttäret taas auttoivat äitiä navetassa ja aitassa, pellolla ja niityllä. Mutta olipa tällä vireällä emännällä vielä aikaa käydä valmistamassa kaikki talonpoikaispidot niillä seuduilla. Hän oli sävyisä ja viisas eukko, ja hänen neuvojansa kysyttiin moninaisissa asioissa.

Onnellisena ja tyytyväisenä eleli Makkonen omaistensa keskuudessa. Kun hän näki vaivansa tulevan palkituksi ja täyteläiset tähät pellolla hiljaa huojumassa, kohotti hän hartaana kätensä taivasta kohden, kiittäen kaikkien hyvän lahjain antajaa. Hän oli hurskas mies. Oli todella kunnioitusta herättävää nähdä Makkosen sunnuntai-illoin lukuisan perheensä keskuudessa, havuilla koristetussa tuvassa, pitävän iltarukouksen. Heleällä ja sointuvalla äänellään aloitti hän ensin virren. Kaikki väki yhtyi siihen, laulaen tuolla heleän suruisella äänellä, joka kansan virsilaulussa on huomattavana. Lastenkin äänet kuuluivat kirkkailta ja liikuttavan kauniilta. Virren jälkeen luki Makkonen luvun raamatusta sekä muutamia iltarukouksia. Sen jälkeen taas veisattiin hartain sydämin. Rukoushetki päättyi siten, että Makkonen luki Herran siunauksen. Sitten levitti yö pyhän hiljaisuuden ja rauhan Jumalan siunaukseen uskotun perheen yli.

2. Mutta tähänkin rauhan majaan löysivät pian surut ja tuskat tiensä. Kuolon ankarimmat iskut kohtasivat Makkosen perhettä.

Tarttuva tauti levisi paikkakunnalla nopeasti. Makkonen ja hänen perheensä jäsenet olivat ensimmäisiä hoitamassa ja auttamassa niitä, jotka olivat sen uhreiksi joutuneet. Mutta pian makasi tuo jalo mies itse taudin kaatamana, osoittamansa hyväsydämyyden uhrina. Hän kuoli ja parin päivän päästä myöskin hänen vaimonsa ja kolme vanhinta lasta.

Noiden vainajien ympärillä nyyhkytti seitsemän orpolasta, vanhin vasta kahdentoista ikäinen poika. Ystävät, naapurit ja köyhät sukulaiset itkivät, muuta he eivät osanneet näiden hyväksi tehdä. Makkonenhan oli ollut heidänkin parhaana tukenaan ja neuvonantajanaan. Pitivät kuitenkin huolen vainajain kunniallisesta hautaamisesta.

Hautajaisiin saapui seurakunnan kunnioitettu pappi itse ja kysyi siellä: "kutka läsnäolevista tahtovat ottaa hoitaakseen pienokaisia ja heidän kotiaan?"

Kaikki olivat liikutettuja ja halukkaitakin, mutta tehtävä ei ollut helppo — tarvittiin mietintöaikaa.

Mutta ennenkuin kukaan vielä ennätti vastata, tapahtui jotakin hämmästyttävää. Pekka, talon vanha uskottu palvelija, joka aina ennen oli ollut siisti ja puhdas, mutta nyt noessa ja takkuisena, kuin vanha vahtikoira, kapusi alas uunilta, jossa hän syömättä ja itkien oli viettänyt kolme vuorokautta. Hänen silmiänsä kirvelti, hän ei voinut niitä nostaa päivää vasten. Ruskealla karkealla kädellään pyyhkieli äijä nyt kyyneleitä, jotka väkisten virtailivat hänen silmistään ja estivät häntä puhumasta. "Voi, voi!" oli kaikki, mitä hän ensi aluksi sai sanotuksi, katsellessaan noita seitsemää orpolasta. Mutta viimein voitti hän luontonsa ja nosti äkisti vanhimman pojan käsivarrelleen, ja melkein huutamalla lausui hän: "Tässä on minun isäntäni! Häntä tahdon minä palvella vaikkapa palkatta, kun hän vaan lupaa tulla yhtä rehelliseksi ja hyväksi mieheksi, kuin hänen isänsäkin oli, ja pitää huolta pienistä siskoistaan. Ne ovat kaikki minulle niin rakkaat, ne ovat minun hyväntekijäni lapsia!"

ääneen nyyhkyttäen lupasi tuo kaksitoistavuotias poika kiitollisena tämän ja vakuutti noudattavansa kokeneen Pekan neuvoja kaikessa. Liikutettuina ilmoittivat talon muutkin palvelijat seuraavansa Pekan erimerkkiä.

Pappi oli hyvin mielissään tästä köyhän palvelusväen myötätuntoisuudesta. Itse tarjoutui hän pikku orpojen neuvonantajaksi ja tueksi, uskoen heidät Kaikkivaltiaan suojaan.

3. Äidin sijaiseksi lapsille valittiin eräs vanha hyväntahtoinen sukulainen. Sitte tarkastettiin talon raha-asiat. Tehtiin silloin se vähän odottamaton huomio, että talo vielä oli suuressa velassa; osa ostosummasta sekä korot olivat kyllä säntillisesti maksetut.

Kun tämä kaksitoista-vuotias isäntä tämän kuuli, näytti hän äkisti saavan aivan miehen voiman. Vakavasti lausui hän: "Minä yksin tahdon maksaa isä vainajan velan. Sisarten ei tarvitse siihen perintöön ottaa osaa. Minä uskon että Jumala antaa minulle voimaa tehdä työtä niin että talo tulee velattomaksi."

"Pidä sanasi, poikaseni", sanoi pappi, "ja tapahtukoon sinulle niinkuin uskot!"

Seuraavana päivänä hautajaisten jälkeen oli nuoren isännän ensimmäisenä huolena neuvotella Pekan kanssa, mitä olisi myötävä sen pikku velan maksamiseksi, mikä oli hautajaisten vuoksi täytynyt ottaa.

Pekka sanoi, että sitä varten tulisi myydä vaan pari tynnöriä tervaa. Mutta isännän itsensä tuli nyt tehdä ensimmäinen matkansa kaupunkiin, koska Pekan ja muiden renkien täytyi jäädä kotiin raskaampiin töihin.

Matka päätettiin tehtäväksi jo seuraavana päivänä. Hevonen valjastettiin ilman ajopeliä kolmen tervatynnyrin eteen, niin että ne pyörivät hevosen perässä. Sillä tavalla talonpojat yleensä kuljettavat tervaa maamatkoilla.

Pari naapurua läksi samalla viemään tervaansa kaupunkiin, joten nuori Matti Makkonen sai heidät matkatoverikseen.

4. Parin päivän päästä saapuivat matkamiehet Ouluun. Oli pimeä ja myöhäinen syysilta. Matkatoverit hajaantuivat kukin majataloonsa. Matti raukka jäi yksin kadulle. Kaupungin hälinä huumasi hänet niin, ettei hän muistanutkaan majatalon nimeä, johon hänen piti mennä.

Pimeys tuli yhä suuremmaksi, satoi lumiräntää, ainoatakaan ihmistä ei ollut näkyvissä. Valot sammuiivat akkunoista toistensa jälkeen. Myrsky yhä yltyi. Lämpimätkänä ja väristen seisoskeli poika raukka tuossa pimeässä syysyössä. Lumi pieksi kyyneleet pois ja hänen poskensa

punaisiksi. Hän ajoi väsynyttä hevostaan jonkun matkan eteenpäin, mutta pysähtyi taas; ei tiennyt minne mennä, mistä suojaa saisi! Pelkäsipä hän vielä että poliisi tulisi ja veisi hänet putkaan — tällä olivat matkatoverit häntä ilkamoisillaan pelotelleet. Poika parka oli jo miltei lohduttomassa tilassa. — Mutta silloin muistui hänelle mieleen Jumala, muistui mieleen pienet siskot, kuinka ne kotona nukkuivat rauhassa ja lämpimässä. Tästä sai hän vähän lohdutusta. Rohkeampana ajoi hän eteenpäin kirkkokatua; mutta se loppui rantaan, eikä hän vieläkään nähnyt ihmisiä eikä tulta akkunoissa. Ei hän nähnyt paria tähteäkään, jotka yön synkeydessä näyttivät viittovan hänelle lohdutusta ja valoa.

Matin tila kävi yhä surkeammaksi. Itkien ja hampaat kylmästä kalisten päätti hän viimein panna kaiken rohkeutensa liikkeelle; hän koputti lähellä olevan apteekin ovea, kun huomasi sen akkunoista valoa hämmöttävän.

Eräs proviisori avasi oven, näki säälien pojan surkean tilan ja käski hänen ajamaan kuormansa kartanolle. Sitte johti hän hänet yöksi lämpimään huoneeseen. Pian vaipui tuo nuori matkalainen makean unen helmaan.

Aamulla kun talon herra oli saanut nähdä pojan ja kuullut hänen kertomuksensa, tarjosi hän hänelle majaa luonaan ja lupasi ostaa hänen tervansa. Talon nuoret tyttäret myös puhelivat ystävällisesti hänen kanssaan ja tarjosivat hänelle makeisia. Mielellään olisi Matti jäänyt sinne, mutta hän sanoi, että isä-vainajansa oli jäänyt heidän entiseen majataloonsa jonkun verran velkaa ja että hän ei siitä syystä voinut siitä majatalosta luopua, vaikka hänen isänsäkin oli jo aikonut sen tehdä, koska se ei ollut mikään luotettava paikka.

"Jos tahdot", sanoi apteekkari, jota poika miellytti, "saat sinä minulta rahoja tuon velan maksuksi. Ne voit sitte tuonnempana maksaa. Voit myös siirtää talon velan minulle."

Nyt oli Matti ilon ja riemun vallassa. "En koskaan, en koskaan unhotta teidän hyvyttänne minua kohtaan", sanoi hän silmät kyynelissä ja puristaen tuon hyväntahtoisen herran kättä. Siinä oli vakavuutta tuossa pojan kiitoksessa — ja sanansa hän piti kuolinpäiväänsä asti, kuten kunnan mies ainakin.

5. Kaksikymmentä vuotta Matti Makkosen ensimmäisen kaupunkimatkan jälkeen eli köyhä leski halvassa mökissä Kajaanin tullin läheisyydessä Oulussa. Kolme laihtunutta ja nälkäistä lasta oli hänen luonaan. Hän oli jakanut niille viimeisen leivän ja käskenyt niiden menemään varhain nukkumaan, jotta hänen ei tarvitsisi kuulla heidän vielä pyytävän ruokaa, sitä kun hänellä ei sillä kertaa enää ollut. Lapset, jotka olivat tottuneet itsensä kieltämiseen, lukivat iltarukouksensa ja kävivät levolle, vaikka nälkäinen vatsa viivyttikin unen tuloa. Äiti sen jälkeen kävi kaupungissa viemässä ompeluksia, joita hän viime päivinä oli valmistanut. Hänen täytyi kuitenkin palata tyhjin käsin, sillä häntä oli käsketty vasta seuraavana päivänä maksua perimään. Näin jäivät ruokavarat ostamatta. Toimettomana palasi hän kotiin lastensa luokse. Uni ei tullut yöllä hänen silmiinsä. Aamulla varhain nousi hän työhön, rukoiltuaan Jumalalta apua hätäänsä.

Äkisti alkoi hän kuunnella, hän oli kuulevinaan kärrynpyörien ratinaa. Hän katsahti ulos akkunasta ja näki talonpojan, joka hiljaisesti ajoi kuormaa kartanolle. Huomattuaan, että talonpoika, kuormansa tyhjennettyään, aikoi huomaamatta lähteä pois, meni hän ulos ja tunsu Matti Makkosen. Yllätettynä, hämillään ja punehtuen pyysi tämä kunnan mies anteeksi, että hän muka nyt vasta voi maksaa vanhaa velkaansa.

Molemmille tuli kyneleet silmiin. "Et sinä, Matti, ole minulle mitään velkaa", sanoi leski. "Minkä olit isälleni velkaa, sen olet kunniallisesti kuolinpesälle maksanut."

"Teidän suvullenne olen minä ainaisesti velkaa omasta ja omaisteni toimeentulosta", sanoi Makkonen, jolla jo itsellä nyt oli kahdeksan lasta. "Älkää hyljätkö sitä pientä korvausta, minkä minä nyt, mitään rasiudesta siitä tuntematta, voin tarjota hyväntekijäni tyttärelle. Voisinko milloinkaan unohtaa, kuinka tekin olitte hyvä minulle, orporaukalle!"

Näin pelasti Jumala lesken puutteesta tuon kiitollisen Makkosen kautta. Eikä tämä kerta jäänyt ainoaksi. Sillä niin kauan kuin lesken lapset vielä olivat pieniä, toi Makkonen vuosittain hänelle lahjaksi maantuotteita. Ja yhä oli hän niin arkatuntoinen, että väitti vaan maksavansa vanhoja velkoja.

"Jumalall' on onnen ohjat, Luojalla lykyn avaimet."

"Ei itku hädästä päästä, parku päivistä pahoista."

"Lupaus hyvä, anto parempi." "Miehen sana miehen kunnia."

93. Korpiemme raivaajille.

Synkkä metsä ennen peitti salomaita Suomenmaan,
Tuskin lomiin korpikuusten pääsi päivä paistamaan;
Ikihongat, satavuosin paikoillansa seisooneet,
Kauvan peitti isänmaamme päivärinnat, jyrkänteet.

Kauvan kaikui korpimailla vihellykset kontion;
Herrana se siellä liikkui, kuninkaana kuusikon.
Mahtavana, vapahana, kuni ikikuuset nuo,

Kulki kotiseudullansa metsän herra vankka tuo.

Mutta kaukaa idän puolta kuului kummat kohinat,
Aamusilla päivää vasten väikkyi savuhattarat.
Silloin tällöin korpimailta kuului isku kirvehen.
ääntä tuota oudostellen painui karhu korpehen.

Mutta yhä lähemmäksi kohu kumma kulki vaan,
Luonnon vanhaa hiljaisuutta häiriellen tullessaan. —
Suomen kansa siellä kulki etsinnässä isänmaan.
Löytänyt sen täällä oli, kävi kodin laitantaan.

Perheinsä tänne saapui kaukaa uutisasukas;
Mies ol' vankkahartehinen, tanakka ja voimakas.
Silmäyksen ympärilleen heitti ajatuksissaan,
Kontin laski seljästänsä, loihe siitä lausumaan:

"Jopa löysin talonpaikan! Tuoss' on sija navetan,
Tuohon paikkaan tallin laitan, tuohon lammaskarsinan,
Mutta tähän pirtin laitan, avaran ja korkean. —
Kestäköön sen hirret vielä jälkeen niiden kaatajan!"

Kirveen otti kätehsensä ajatuksin totisin,
Korven kuusta kaatamahan kävi kourin jänteivin.
Kirves-iskut korpimaalta kajahteli kaikuen,
Kokkohongat, korpikuuset maahan kaatui ryskäten.

Talo nousi taivas-alle synkän korven keskehen,
Korpi yhä kauemmaksi väistyi iskuin kirvehen.
Kohta laajat vainiotkin ympäröivät taloa,
Viljapellot, karjan kellot kiitti miehen kuntoa.

Kiitos sulle kunnostasi, talonpoika tanakka,
Korpiemme raivaaja ja peltojemme perkaaja!
Sulle, tarmo esi-isäin, kiitosta ja kunniaa
Lausuu polvet nousevaiset — sua kiittää Suomenmaa.

94. Iloinen tarina jäniksestä ja pojasta.

— Katsoppas tätä! huudahti Pekka ja heitti tuvan ovesta sisään valkean jäätyneen jäniksen.

Kaikki tuvassa olijat riensivät Pekan saalista ihaillemaan ja häntä itseään kiittelemään:

— No, jopahan sai saaliin!

— Mistä sinä sen sait?

— Jo sitä on poikaa!

— Sinusta se vasta metsämies tulee!

Olikin se Pekka nyt miestä mielestään. Kaiken talvea oli jänislanka ollut pellon alla aidan raossa ja melkein joka päivä oli hän käynyt pyydystään kokemassa, mutta aina oli se ollut tyhjä. Nyt oli siihen vihdoinkin käynyt, kun ei sitä enää osannut odottaakaan. Pekan posket hehkuivat, silmät loistivat ja voiton riemulla riiputteli hän saalista takajaloista. Kaikki muut häntä kehuivat, äiti vaan ei mitään virkkanut. äänetönnä hän vaan hämmenteli puuropataa lieden päällä, sitten sanoi hän:

— Pupu parka! Kun toki raatsit pihajäniksen tappaa!

Pekka ei ollut ensin kuulevinaanakaan. Äidin säälittelemisen häiritsi kuitenkin hiukan hänen iloaan ja hän koetti puolustella itseään sillä, että sanoi:

— Itsepähän kävi lankaan!

— Vaan kukas sen pani sen langan?

Mutta siitä ei Pekka välittänyt, virkkoi vaan:

— Nyt niitä vasta oikein aletaan pannakin lankoja!

Eikä hän nyt koko talvena joutanut muuta tekemään eikä ajattelemaan kuin jänislankojaan. Päiväkaudet hiihteli hän talon takalistolla ja missä vaan oli pupu polkua tehnyt aitain alatse laihopeltoihin tai tepastellut syönnöksillään haapapuiden ympärillä, siihen sito i Pekka pyydöksensä ja oppi vähitellen niin taitavasti niitä asettelemaan, että oli melkein ainainen jänisrokka mökin padassa porisemassa. Hyvin ne talonväet siitä Pekkaa kehuivat ja kylässäkin häntä kiiteltiin. Mihin hän vaan tuli, sanottiin hänestä: — Tämä Pekka se vasta poikaa on! — Äiti vaan ei koskaan kiitellyt. — Kaulastaanpahan on taas kuristunut. Kuinkahan kauvan lie tuokin kitunut! oli hänen tapanaan surkutella.

Yksi oli kuitenkin Pekalla huoli, se, ett'ei saanut käymään lankaansa sitä jänistä, jota olisi mielensä kaikista enimmin himoinnut. Se oli pihajänis sekin, joka kaikilla uusilla lumilla laukkaili talon ympäryksen jälkiä täyteen. Se oli tullut sen entisen pihajäniksen sijaan, joka oli Pekan ensimmäinen saalis, niinkuin uusi jänis usein ilmestyy entisen olinpaikoille.

— Antaisit tuon olla pyydystelemättä, sanoi äiti. Se siinä niin somasti tepastelee.

— Laihoapa tuo tarvelee, virkkoi Pekka vastaan.

Ja hän ponnisti nyt kaikki voimansa juuri tätä jänistä saadakseen.

Mutta kun hän viritti lankansa yhteen aidan rakoon, alkoi jänis pitää polkuaan toisesta. Pekka haki kaikki lankansa metsästä ja sulki joka raon. Mutta silloin kulki jänis sisään ja ulos veräjistä. Eikä se näyttänyt mitään pelkäävän. Välistä pistihe, niinkuin se entinenkin pihajänis, ihan pirtin oven edessä, ikäänkuin ivatakseen Pekan pyyntihommia.

Mutta nyt oli Pekka huomannut, että se kulkiessaan pihaan ja pihasta metsään, jossa sillä oli makuupaikkansa jossain mökin takana olevan korkean vuoren rinteellä, pistäytyi alangon niittyladolla. Se kiersi aina ladon ihan lähitse nurkkia ja kävi syömässä heinän rippeitä ladon edestä. Pekka viritti lankansa siihen jälen päälle ja pisti kepakon, johon vaskilanka oli kiinnitetty, ladon seinärakoon. Panipa vielä vähän tuohenkäprüykin jälen alle, että se siihen astuessaan säikähtää ja lentää suin päin satimeen.

Varhain seuraavana aamuna, joka oli sunnuntai, lähti Pekka uutta pyydystään kokemaan. Jo kaukaa näki hän, että saalis oli käynyt satimeen ja oli vielä elossa. Pekalta pääsi ilon huudahdus ja hän ponnisti pitkän potkun suksillaan. Se hyppi ja telmi siellä ja pölyytteli lunta ympärilleen.

Kun se oli käynyt kiinni vaan toisesta takajalastaan ja Pekka pelkäsi sen pääsevän irti, hyppäsi hän lähelle tultuaan alas suksiltaan ja aikoi käydä sulin käsin saaliiseensa kiinni. Mutta silloin katkesi lanka irti kepakosta ja Pekan kainaloiden alatse pääsi jänis pakoon. Ennenkun Pekka ehti päästä syvästä lumesta taas suksilleen, oli se jo matkainsa päässä niityllä.

Takajalassa laahustava lanka vaikeutti kuitenkin jänön kulkua ja hetken päästä oli Pekka sen kintereillä. Mutta juuri kun hän oli sen saavuttamaisillaan, lähti se taas menemään. Peräkkäin, jänis vähän edellä ja Pekka jälessä, kulkivat he niityä myöten, poikkesivat pelloille, pistäytyivät vähän metsän reunassakin ja tulivat taas aukealle. Mutta sitten lähti jänis pyrkimään vuorta kohti ja pääsikin sinne. Vastamäessä jäi Pekka suksineen yhä enemmän jälelle, ja kun jänis istua kökötti vuoren harjulla, ponnisteli Pekka vasta puolimäessä.

Pekkaa alkoi jo uuvuttaa, hiki valui virtanaan otsalta ja sydän läähätti niin, että täytyi välistä pysähtyä henkeä vetämään, kun jalkaakin livetti niin, että oli tuon tuostakin siimalleen tuuskahtaa. Päästyään mäen päälle jaksoi hän tuskin jäsentä liikauttaa.

Mutta uupunut on jäniskin. Se on painautunut kiven kupeeseen ja laskee aivan lähelle. Vähän toinnuttuaan lähettää Pekka sitä sauvallaan, mutta sauva menee sivu ja töksähtää hankeen. Siitä pelästyneenä puhaltuu jänis laukkaan entisiä jälkiään alas vuoren rinnettä.

Ehtimättä ottaa sauvaansakaan syöksee Pekka jälkeen. Siinä hän nyt viimeinkin luulee sen saavuttavansa alamäessä ja huimaavaa vauhtia kiitävät he nyt molemmat rinnettä alas. Mutta keskellä mäkeä on kaatunut puu ja sen latvan alle pujahtaa jänis. Pekka ei saa suksiaan käännetyksi, vaan lentää rydön yli sen toiselle puolelle suin päin lumeen.

Kun hän siitä selviää, seisoo hän polviaan myöten kinoksessa. Toinen sukki on pystyssä hangessa, toinen on ryöstäytynyt menemään mäen alle. Jänis istuu toisella puolella kaatunutta puuta ja katselee Pekkaa surullisin silmin. Sillä on lanka jalassa ja lanka on hangannut sen verille, niin että hankikin punottaa.

Pekka ei taida sille mitään. Molemmat ovat uuvuksissa. Pekka läähättää niinkuin olisi sydän rinnasta ryöstäytymässä ja jäniskin näyttää huohottavan. Voimatta siinä mitään katselevat he toisiaan.

Hetken päästä tointuu kuitenkin jänis sen verran, että lähtee hiljalleen kuukkimaan pois ja kato katajapensaiden taa.

Pekalta pääsee itku ja kun hän on aikansa itkenyt kahlaa hän toisen suksensa avulla alas niitylle toisen suksensa luo ja pääsee viimein, yhä vetistellen, kotiansa.

Äiti on juuri tullut kirkosta ja panee Pekan kertomaan mitä hänelle on tapahtunut.

— Ja sitäkö sinä itket, ett'et saanut jänistäsi? sanoo äiti. Ja minä kun luulin sinun itkeväsi sitä, että pupuparka sinun tähtesi nyt siellä vaivaisena kolmijalkana kulkea remputtaa. Entäs jos olisit *sinä* jäniksen sijassa ja lanka luutasi kalvaisi?

Muuta ei äiti sanonut, mutta Pekka pillahti yhä katkerampaan itkuun ja itki nyt sitä, mitä äiti oli sanonut. Itki koko illan ja itki vielä yölläkin maatessaan vuoteellaan seinäänpäin kääntyneenä. Niinpiankun hän vaan muisti jäniksen ja sen verisen jalan ja miten se oli häntä surullisesti katsellut, alkoivat kyneleet aina vuotaa. "Entäs jos olisit *sinä* jäniksen sijassa ja lanka luutasi kalvaisi."

Niinpiankun päivä alkoi valeta, hiipi Pekka ylös vuoteeltaan ja hiihti metsään sille paikalle, missä oli kaatunut mäen rinteessä. Siinä löysi hän helposti jäniksen jälet, joihin oli verta tippunut. Hän

noudatteli niitä ja tapasi vähän päästä jäniksen makuultaan näreen juuresta. Se ei yrittänytkään pakoon lähteä, sillä lanka oli takertunut näreeseen.

Pekka irtautti langan jänön jalasta ja päästi sen menemään. Iloisena otti se muutamia lyhyviä laukkoja ja kapsahti sitten takajaloilleen istumaan. Se katseli kuin ihmeissään Pekkaa, vilkutteli korviaan ja puulautui sitten menemään, töpöhännällään ystävällisesti hyvästiä vilkuttaen.

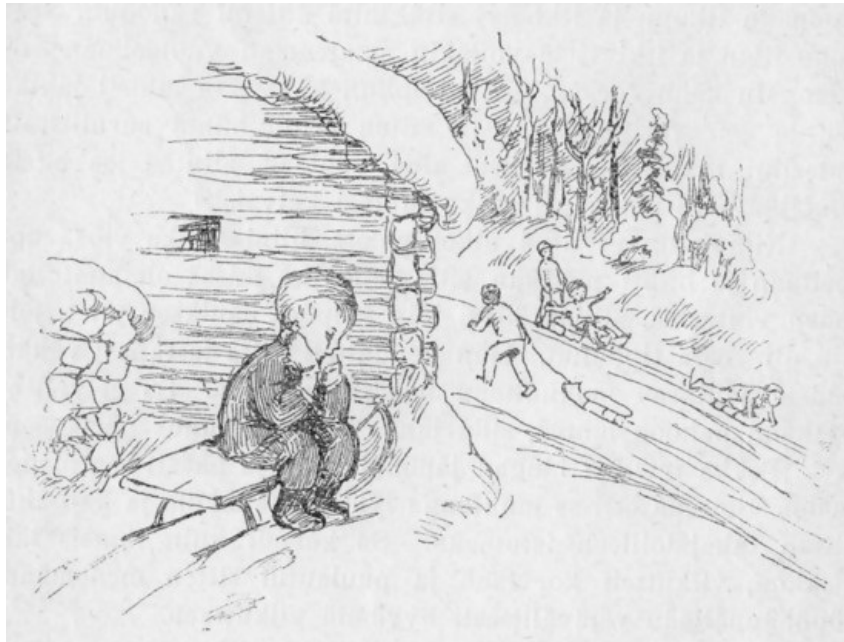
Kun Pekka tuli kotiin, ei ollut hänellä muuta saalista kuin katkennut jänislanka. Mutta ei hän ollut saanut milloinkaan mielestään niin hyvää saalista. Hänen oli niin herttainen olla ja elää, että ilokyynel kihautti hänen silmissään.

Sen päivän perästä ei Pekka enää pitänyt jänislankoja, vaan hävitti muidenkin panemat langat, jos niitä milloin tapasi metsässä.

Se jänis, jonka hän oli päästänyt menemään, koteutui pian taas tepastelemaan talon ympärillä — ja eikö tuo tepastelle tuolla vielä nytkin.

95. Haltijan joululahjat.

Lapset olivat joulun aattoiltaa kuluttaakseen menneet mäkeen. He laskivat alas rantatörmästä ja aina nousivat. Mutta kun alkoi tulla hämärä, rupesi nouseminen tuntumaan niin kovin raskaalta. Pikku-Heikki, joka oli nuorin ja jolla sentähden oli huonoin ja raskain kelkka, ei jaksanut yhteen menoon ponnistaa mäkeä ylös. Hänen täytyi istuutua levähtämään saunan eteen, joka oli puolivälissä pihasta rantaan.

Taas uuvutti häntä niin, että silmiä huikasi ja rentonaan heittäytyi hän kelkkaansa. Mutta kun hän siinä istui tiepuolella saunan seinämällä, niin tuli hänen mieleensä ajatus, joista semmoinen pikku poika ei tiedä, mistä ne aina tulevat:

— "Mitenkähän se vanha ruuna jaksaa sitä isoa vesitynnöriä kiskoa?"

Tuskin oli hän ne sanat saanut mielessään lausutuksi, kun saunan takaa samassa hivahti hänen eteensä tielle pikku haltija, semmoinen unienkeli, joita Heikki usein näki unissaan öillä ja välistä ilmisissään päivälläkin. Se oli melkein Heikin itsensä näköinen ja kokoinen, semmoinen, mimmoisena hän oli nähnyt itsensä salin suuressa kuvastimessa, ja sentähden ei Heikki sitä pelästynytäkään, kun se hänelle virkkoi:

— Ei se jaksaisikaan, jos en minä auttaisi.

— Mitenkä sinä autat?

— Tule mukaani, niin saat nähdä. Istu vaan siinä kelkassasi, kyllä minä vedän.

— Minnekkä sinä menet?

— Menen joululahjoja viemään.

— Annatko minullekin?

— En anna sinulle, kun eilen vanhaa ruunaa piiskalla selkään sivalsit, vaikka sillä oli täysi vesitynnöri reessä.

— Kenellekäs sitten annat?

— Annan kaikille niille eläimille, joita pahat ihmiset ahdistelevat ja pahoin pitelevät ja kiusaavat.

— Minkätähden sinä viet minut metsään? kysyi Heikki, kun näki haltijan kääntyvän hakaveräjälle päin. Vaikka ei ollut hankiainen, niin ei kelkkaa upottanut.

— Vien jäniksille joululahjoja.

— Jäniksillekö joululahjoja? Jopa sinä olet soma...

— Olehan vaiti nyt!

Oli menty vähän matkaa hakaan, niin vihelti haltija hiljaa ja Heikki näki valkosen jäniksen tulla kuukkivan pensaikosta ja kepsahtavan kahdelle jalalle haltijan eteen.

— Iloista joulua sinulle! Tulin sanomaan sinulle, että olen kaatanut haapoja pihapellon alle, jossa ei kukaan tiedä niitä kaatuneen. Saatat mennä sinne mistä tahdot, et tarvitse pelätä lankoja, jotka olen katkonut, etkä koiraakaan, se on pantu koppiinsa. Sano muillekin, että saavat sieltä mennä jouluruokaa hakemaan. — Kuulehan, elähän mene... Sano siellä, kun tapaat ne peltopyyt, että menevät vaan riihen alle, jos tahtovat joulujuuvia noukkia... Kissa makaa tuvan uunilla joulunpyhät.

Iloissaan lähti jänis mennä hippasemaan ja heitti kuperkeikan mennessään.

— Meneeköhän ne sinne? kysyi Heikki.

— Käyhän huomenna katsomassa, niin näet.

— Sinäkö ne jänislangat katkot? kysyi Heikki, kun muisti kuulleen, että jänikset usein olivat vanhimman veljen pyydyksiä katkoneet.

— Minä ne katkon ja lauvon loukut, liisin rihmat, pilaan pyssyt ja koirat lumoon. Minä niille ruokapaikankin neuvon, ajan lumen laihopelloilta, panen tuulen haapoja kaatamaan ... kohta olisivat kaikki hyvät metsän eläimet lopussa, jos en minä niitä aina hoiteleisi.

— Vaan äitipä panee ohralyhteet varpusille jouluksi.

— Niin, kun minä panetan. Kun se muissa töissään hääri eikä muista, piiperrän minä sen korvaan niinkuin varpunen ja silloin se muistaa.

— Piipersitkö tänäänkin, kun äiti yhtäkkiä sanoi: ai, ei pidä varpusia unohtaa!

— Silloin juuri seisoin sen korvan takana, vaikk'ette nähneet.

Puhuessaan näin oli haltija juosta hipsutellut keveästi kuin koira hankea pitkin piennarta myöten pihaan päin. Tallin eteen tultuaan kävi hän Heikkiä kainaloihin ja hyppyyttää ponnahtti hänet luukusta ylisille pehmeihin heiniin. Haltija kurkisti alas häkkiin, se oli heiniä täynnä. Sitten pudottautui hän Heikin kanssa häkin läpi ruunan eteen ruuheen, joka oli puolillaan vasta pantuja kauruja.

— Mikset sinä syö? kysyi haltija.

Mutta ei ruuna vastannut, seisoi vaan alla päin, huuli lerpallaan ja korvat veltoina.

— Polle! sanoi haltija taas hyväilevällä äänellä ja taputteli ruunaa kaulalle. Etkö tunne minua, minähän olen se jouluhaltija?

Jo hörhähti ruuna vähäsen ja kohotti hiukan päätään.

— Ei maista ruoka, sanoi haltija. Se ei osaa valittaa vaivojaan, mutta kyllä minä tiedän, mitä se ajattelee. Koko vuoden on sen pitänyt yksinäisenä hevosena raskaita kuormia kiskoa. Kaupungissakin piti nyt joulun edellä käydä jouluvaroja noutamassa umpikelillä. Kiire oli ja kovasti ajettiin eivätkä nousseet vastamaessäkään reestä, vaikka Polle pysähtyi odottamaan. Sitten on ollut kerta päivässä halolla, toisen heinässä, ja aamuin ja illoin on saanut vesitynnörin jyrkästä termästä vetää. Eihän se vielä mitään, kun kuitenkin ruokaa antavat, mutta siitä on mielensä niin murheellinen, ettei syödä saata, kun eivät turpaa hyväile, eivät kaulalle taputa, vaan selkään piiskalla sivaltavat. Se löi sinua, Polle, eilen tämä poika, mutta tämän päivän perästä se ei enää milloinkaan lyö. Ethän lyö, Heikki?

— En lyö, vakuutti Heikki, itku kurkussa.

— Ei se lyö eikä anna muidenkaan lyödä, kun suureksi kasvaa; vaan lupaa olla ystävällinen sekä sinulle että muillekin hevosille ja eläimille. Tule nyt, Heikki, tänne Pollea taputtamaan.

Jo kohotti Polle yhä enemmän päätään ja korviaan pyöräytti ja sen silmissä näkyi, että se alkoi leppyä.

— Vielä ne, Polle, sinulle ilopäivätkin koittaa, puhui haltija yhä hellemmällä äänellä. Huomenna saat herralta uudet kulkuset länkiisi ja uudet tiuvut ja mäkiyöt pislaihelain kanssa. Katein silmin sinua kirkonmäellä muut hevoset katselevat ja niin olet kuin ori ikään. Ja kun talven kestää jaksanet, niin jo tulee kesä, Polle, kuuletko, tulee kesä! Laitumelle pääset, kulet siellä missä tahdot, kahlaat polviasi myöten heinikossa, porskuttelet järvien rantoja, yöt mehevillä ahomailla syöskentelet ja päivät viileissä viidakoissa seisoskelet. Kelpaako elääksesi?

Nyt hörhähti ruuna niin, että sieramet suurina tuprusivat, kyömisti kaulaansa ja nyhtäsi ison heinävihkon häkistä.

— Jokos maistaa! Pidä nyt mielessäsi, mitä olen puhunut eläkä murheitasi muistele eläkä huoliasi haudo. Tämä Heikkikin tulee sinua nyt joka päivä taputtelemaan.

Mielihyvissään näykkäsi ruuna Heikkiä huulillaan, tavotellen häntä nuollakseen, pisti turpansa sieramia myöten kauroihin, ja alkoi niitä purra rouskutella.

— Rouskuttele, ruuna, rouskuttele, kehoitteli haltija. Me lähdemme nyt ja jätämme sinut rauhaan. Hyvästi, Polle! Hauskaa joulua!

— Ethän sinä sille joululahjoja antanutkaan, sanoi Heikki, kun olivat tulleet tallin eteen yläsillan ja luukun kautta ja Heikki taas istui kelmassaan.

— Enkö antanut? — kun mielensä kevensin ja sydämensä sulatin! Nyt se sitä kesään asti muistelee.

— Muistaakohan se?

— Hevosella on hyvä muisti. Kun sitä kerta vuodessakaan hyvin kohtelet ja hellästi sille haastelet, niin muistaa se vaan sen ja kaikki pahat päivänsä unhottaa ja raskaimmatkin kuormansa iloisin mielin vetää. Nyt tiedät, miten se vanha ruuna jaksaa sitä isoa vesitynnöriä kiskoa. — Hauskaa joulua nyt sinullekin!

— Joko sinä menet?

— Minulla on kova kiire. Pitää mennä vielä navettaan lehmiä lohduttelemaan, jotka talvikauden

kytkyessä kiusaantuvat ... kuuletko, kuinka ne jo ammuvat, kun tuntevat minun mailla olevan ... ja monet muut talot ovat käytävät, joissa minua tänä iltana odotetaan, ja paljon on semmoisia pikku poikia kuin sinä olet, Heikki, joita minun täytyy tavata! Muista nyt Pollea hyvin kohdella.

— En lyö enää Pollea; huudahti Heikki innoissaan, mutta silloin nyyhtäsi haltija kelkan jukkoa ja antoi jalallaan vauhtia taka-kaplahiin, niin että kelkka lähti vinhaa vauhtia kiitämään ja kiiti kuin myötämäkeen. Mutta kun Heikki siitä vauhdista tointui, niin oli kelkka siinä, missä oli ollut silloin, kun haltija sitä ensin vetämään lähti, ja Heikki istui kelkassa, kaikki muut lapset ympärillään.

— Missä sinä olet ollut, kun me huudettiin? ne kysyivät. — Nukuitko sinä?

— Ei saa enää milloinkaan Pollea lyödä, vastasi Heikki.

— Mitä sinä horiset?

— Vaan pitää kaulaa taputtaa jouluna, toimitti Heikki. Kun minä isoksi kasvan, niin en anna kenenkään Pollea lyödä.

Toiset lapset Heikille nauramaan, mutta Heikki puhui vaan jäniksistä ja peltopyistä, joille pitää jouluna ruokaa antaa ... tulkootpahan huomenna katsomaan, niin itse näkevät.

Ja sitä samaa Heikki poika hoki aina tuontuostakin joulu-illan kestäessä eikä huolinut, vaikka toiset hänelle nauroivat ja sanoivat, että ne on taas niitä Heikin houreita.

Vaan Heikki uskoi niin varmasti siihen, mitä haltija oli hänelle sanonut, että meni jouluaamuna pellon alle katsomaan, oliko siellä jänis käynyt haapoja syömässä. Oli se käynyt, ja oli peltopyidenkin jälkiä riihen edessä. Vielä meni Heikki talliinkin, ja pyöreänä kuin säkki seisoj Polle pilttuussaan ja katseli ystävällisesti silmillään. Ja navetassa märehivät lehmät pitkällään parsissaan, niinkuin ei heiltä olisi mitään puuttunut.

Vaan kun Heikki palasi joulukirkosta ja näki jonkun aikovan piiskalla hevostaan sivaltaa, niin huusi hän:

— Elä lyö! — jolloin mies kääntyi jälelleen niin ihmeissään, että jäi lyönti lyömättä, ja pudotti piiskan kupeelleen rekeen.

96. Jouluaamu.

1. "Anna lasten nukkua", kuiskasi äiti Majjalle, "ne heräävät itsestään kyllä varhain ennättääksensä kirkkoon; mutta sytytä jo kynttilät akkunoihin!" Molemmat menivät, ja lasten kamari jäi jälleen pimeäksi. Vilaukselta näkyi vaan kiharatukkaisia päitä pehmeillä pään-alaisilla. Pimeässä välkkyi valoisia unelmia suljettujen silmälautasien alla.

On jouluaamu.

Kynttilöitä sytytettiin pappilan joka akkunaan, ja kauas loisti niiden valo pitkin tietä tervehtimään vaeltajia, jotka kirkolle pyrkivät. Himmeänä aamuna valaisi iso huone loistavine akkunoineen ympäristön.

Jo kuuli Maija itseänsä huudettavan. Lapset olivat heränneet, ja vilkas liike syntyi heidän kamarissaan. "Mitä kello on? missä minun vaatteeni ovat, Maija? ehdimmekö vielä kirkkoon? miks'ei Maija ole meitä herättänyt?" kysyttiin yht'aikaa, että Maijan oli vaikea kaikkeen vastata. Rauhallisemmiksi tulivat he vasta, kun kuulivat isän vielä olevan kotona. Kiireesti ja iloisesti pukivat lapset yllensä. Tässä puuhassa eivät ajatukset ennättäneet selvitä. Pian toinen toisensa perästä valmistui ja meni ulos kamarista.

On jouluaamu! Outo hiljaisuus vallitsee kaikkialla, vaikka äidillä, isolla sisarella ja Liisalla onkin paljon askaroimista saadakse kaikki niin toimitetuksi, ett'ei kenenkään sen vuoksi tarvitsisi olla kirkkoon menemättä.

Kimeitä kulkusia kuului ulkoa. Lapset katsoivat ulos akkunasta, mutta muuta eivät nähneet kuin hahmot omista verevistä kasvoistansa.

Isä teki lähtöä kirkkoon. Isot turkit oli hän pukenut päällensä ja myhäillen sanoi hän jäähyväiset lapsille. Sinne jäivät nyt lapset yksinensä isän kamariin, jossa kuitenkin pian rupesi heille ikävältä tuntumaan, kun isä oli poissa. Kirkkoon, kirkkoon he haluavat, sinnehän jokainen tänä aamuna pyrkii.

Jo olivat toiset valmiit lähtemään. Täysi työ oli äidillä ja isolla sisarella saada lapset ottamaan kylläksi vaatteita yllensä, ett'eivät kirkossa paleltuisi. He katsoivat näet äidin varovaisuuden kokonansa liialliseksi. Äiti ja Johannes istuivat toiseen rekeen, iso sisar Väinön ja Selman kanssa toiseen. Ainoastaan pikku sisar nukkui vielä makeata unta, josta häntä ei suinkaan saanut herättää. Maija jäi hänen hoitajaksensa ja kodin vartiaksi.

Hauska oli matka kirkolle jouluaamuna. Virkut olivat hevoset; keveästi luistivat reet sileällä tiellä; kulkuset soivat kimeästi. Metsä molemmin puolin tietä lepäsi pimeässä varjossa; mutta tähdet taivaalla tuikkivat, ja valkoinen lumi tiellä ja tien vieressä valaisi himmeästi kuljettavaa tietä.

Samassa jo metsä loppui. Joka akkunasta koko kirkonkylässä näkyi loimuava takkavalkea. Käyden ajettiin kirkkomäkeä ylös. Siinä voi jo kirkon akkunoissa erottaa joka kynttilän erikseen, ja korkea torni haamotti tähdikästä taivasta kohden.

2. Jumalanpalvelus oli jo aljettu, kun astuttiin kirkkoon. Äiti tahtoi Väinöä istumaan kanssansa penkkiin; mutta vaikka kirkossa oltiin, pani Väinö vastaan. Oikealla puolen käytävää, jossa muut miehet istuivat, piti hänenkin istua, ja uskaliaasti seurasi hän Johannesta, jättäen naiset omaan huomaansa.

Ensin tietysti katsottiin, ja paljon oli täällä katsomista. Satoja kynttilöitä alttarilla, kruunuissa, saarnastuolilla ja penkkien väliseinillä. Lukkari veisasi ankaralla äänellä, mahtavasti johtaen miesten vakavia, höriseviä, sekä vaimoväen heleitä, kimakoita ääniä. Penkeissä istui monta hyvin tuttua, ja käytävillä seisoi lapsia vanhempinensa, nojaten penkin seiiniin. Juuri keskellä kirkkoa, jossa käytävät ristitsevät toisiaan, seisoi Takalan muori, pikku Liisa piti häntä lujasti hameesta, mutta Jooseppi, joka oli Väinön ikäinen, piti totisena molemmin käsin lakkiaan leukansa alla.

Virsi loppui ja isä, joka valkeassa messupuvussaan seisoi alttarin edessä, rupesi messuamaan. Mahtavasti kaikui hänen äänensä kirkossa ja hän näytti niin oudon vakavalta.

Sitten alkoi lukkari taas veisata, ja juuri samaa virttä, joka eilen ehtoolla kotona veisattiin. Ihmeellistä oli sitä tässä nyt kuulla. Tuossa istuu äiti ja Selma ja iso sisar, ja tuolla alttarilla seisoo juhlallisessa puvussa isä. Lapsista tuntui ikäänkuin olisivat kotona olleet; ehkä koti yht'äkkiä oli kirkoksi muuttunut. Kaikki tuntui niin pyhältä. Pyhältä näytti kansa, joka hartaudella veisasi. Pyhältä se kirkas valo, jonka joulukynttilät loivat kirkkoon. Ja niin sanomattoman lempeältä kuului isän ääni, kun hän alttarilta lausui: "älkää peljätkö, sillä katso, minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikelle kansalle. Teille on tänäpäivänä syntynyt Vapahtaja."

Niistä sanoista hän sitte saarnasi.

Pyhä oli tämä aamu. Kuin muinoin Betlehemissä kaikui enkelein kiitoslaulu: "Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa, ja maassa rauha, ja ihmisille hyvä tahto." Kuvat alttaritaululla, Vapahtaja ja lapset, joita hän siunasi, ja kansa, joka seisoi siinä läsnä, näyttivät elävän, ja he hymyilivät pyhästä ilosta.

97. Suomen luonto.

1. Suomen luonto on milloin hymyilevän kaunis, milloin synkän surumielinen. Melkein kaikkialla tapaa siinä ylängöitä, laaksoja, vesiä ja soita. Ylängöt ovat tavallisesti havumetsäisiä kumpuja, mäkiä ja kangasmaita. Laaksoissa nähdään lehtimetsiä, viljeltyjä maita ja kyliä. Vedet ovat milloin jokia ja koskia, milloin sinertäviä sisäjärviä. Suot ja nevat ovat vesiperäisiä maita, joiden pinnalla silmä näkee vaan sammalta ja muutamia kitukasvuisia puita.

Laaksot ja alankoseudut ovat tavallisesti viljeltyjä. Laakson syvimässä osassa juoksee joki tai välkkyelee sievä sisäjärvi, jonka rannalla usein on kirkko sekä kyliä siellä täällä. Kyläin välillä on peltoja ja niittyjä, ja etäämpänä rajoittaa tätä viljeltyä maata tumma metsä joka taholla.

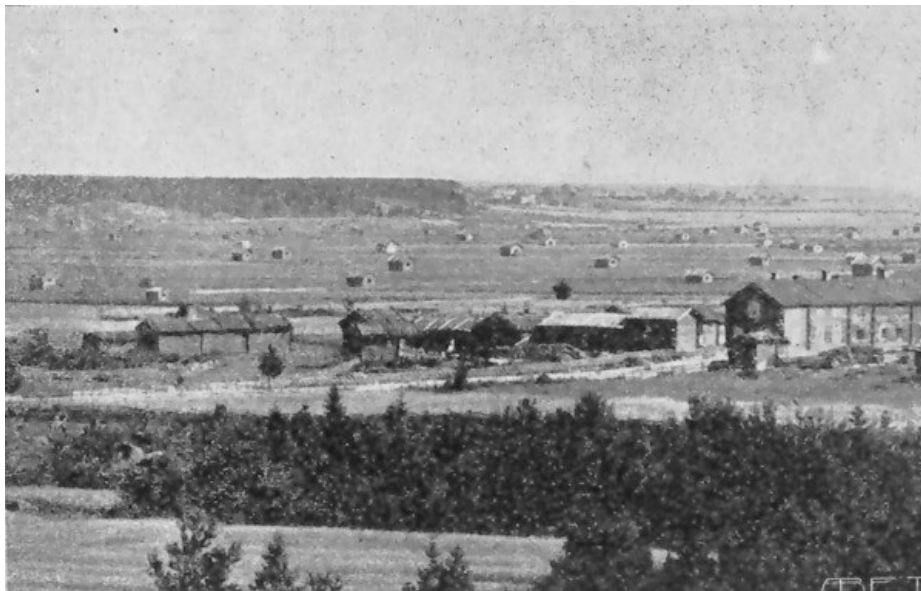
Enin osa maamme pinta-alasta onkin vielä metsien peittämänä. Ne täyttävät laaksojen välillä olevat ylänköseudut ja erottavat siten viljellyt tienoot toisistaan. Varsin usein on tuollainen metsien rajoittama laaksoseutu erityisenä pitäjänä, jossa asukkaatkin kielensä ja tapainsa puolesta eroavat naapuripitäjien asukkaista.

2. Vaikka kaikilla Suomen maakunnilla onkin nuo edellä mainitut päätunomerkit, on niillä jokaisella kuitenkin luonnossa jotakin omituista, mikä erottaa ne toisistaan. Suomen pohjoisimmassa kolkassa, Utsjoen tienoilla, on maa kuivaa ja hedelmätöntä. Vuoret ovat alastomia, pyöreitä tunturikumpuja; niiden välisissä vesiperäisissä laaksoissa kasvaa vaan

kitukasvuisia koivuja. Ainoastaan Tenojoen laaksossa, jota jyrkät vuoret suojelevat kylmiltä tuulilta, kasvaa koivu- ja mäntymetsää, mutta puut ovat matalia ja pieniä. Vähän etelämpänä, Inari-järven tienoilla, kasvaa jo vuorilla metsää; ja Ivalo-joen suupuolella saapi nähdä Suomen pohjoisimmat peltomaat.

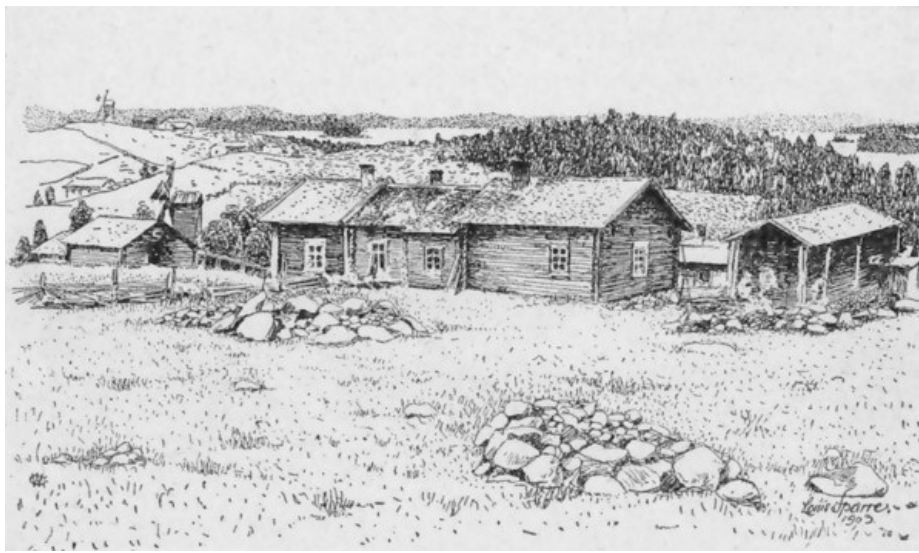
Suolaselän eteläpuolella, Kemi-joen laaksossa, on tuntureita jo harvemmassa, kummuilla kasvaa metsää, ja niiden väliset maat ovat enimmäkseen kankaita ja upottavia nevoja. Näissä äärettömän laajoissa salomaissa ovat virrat melkein yksinomaisina kulkuteinä. Koskipaikoissa, joita on lukuisasti, sauvotaan veneet ylös tai alaspäin, aina matkan päämäärän mukaan. Virtain ja järvien rannoille on näiden seutujen harvalukuinen väestökin asettunut, raivaten sinne niittyjä ja pieniä peltotilkkuja. Maanselän itäpuolella olevat seudut ovat varsinaista vuorimaata. Kuusamoa kutsutaan pohjolan Sveitsiksi. Sen korkeilla vuorenhuipuilla pysyy lumi melkein koko kesän sulamatta.

3. Etelä-Pohjanmaa on rinnemaata, joka hiljalleen viettää mereen päin. Siinä on rinnatusten monta samansuuntaista jokilaaksoa. Näitä erottaa toisistaan matalat vuorenselänteet, jotka ikäänkuin kylkiluut ruumiissa kulkevat maanselästä mereen päin. Toisinaan ei näitä selänteitä saata ollenkaan huomatakaan, ne kun useinkin ovat maanpinnan tasalla. Kukin laakso on vanhoista ajoista asti muodostanut jonkinmoisen yhteiskunnallisen kokonaisuuden. Maa on nimittäin tullut viljellyksi pitkin jokivarsia. Jokien suupuolille rakennettiin ensimmäiset kirkot, ja sieltä kulki sitten viljelys rantoja myöten jokien lähteille asti. Tästäpä syystä ovatkin Pohjanmaan pitäjät aina näihin asti ulottuneet ikäänkuin pitkät vyöt meren rannalta Suomenselkään. Melkein kaikki vanhimmat emäkirkot ovat lähellä meren rantaa parin kolmen penikuorman päässä toisistaan, mutta niiden entiset kappelit ovat sisämaassa, joskus kymmenen ja vielä useammankin penikuorman päässä emäkirkosta. Kappelit tosin ovat nykyään jo itsenäisinä pitäjinä, mutta maakunnan muoto vielä ilmaisee, miten viljelys niillä tienoilla on kulkenut. Jokien rannat ovat tavallisesti parin virstan leveydeltä viljeltyjä.

Maantiet, jotka jokivarsia myöten johtavat rannikolta sisämaahan, kulkevat enimmäkseen hyvin asuttujen kylien ja viljelymaiden läpi. Matkustaessa esim. Kyrö-joen vartta saapi kulkea penikuormamäärin aaltoilevien viljavainioiden sivutse. Näiden viljeltyjen jokilaaksojen väliset paikat ovat metsiä, matalia vuoria ja laajoja, viljelykseen kelpaavia suomaita. Ylimalkaan on maa siellä tasaista. Suomen suurimmat tasangot löytyvät etelä-Pohjanmaalla. Siitäpä syystä kaiketi nuo tienoot ovatkin kaksi kertaa olleet sotatanterina, joilla maamme kohtalo on ratkaistu.

4. Aivan toisenlainen on Savon ja Karjalan luonne. Tämä osa maattamme on ehkä maailman järvirikkaimpia tienoita. Samalla on siinä tiheässä vaaroja ja kumpuja. Korkeita ja jyrkkiä hiekkaharjanteita kulkee siellä pohjoisesta etelään päin, ja näiden välillä on pitkät sarjat yksityisiä kukkuloita. Niiden väliset laaksot ovat, varsinkin pohjois-Savossa, pieniä ja ahtaita. Soita löytyy viljalti. Maa on hyvin kivikkoa, mutta heinä ja vilja kasvaa siinä hyvästi. Omituista Savon maisemille on, että, järvien rantoja lukuun ottamatta, tavallisesti vaan harjannepaikat ovat viljeltyjä. Niillä näkee kyliä ja pelloja, kun sitävastoin alavilla paikoilla on tiheitä lehtimetsiä, jotka hyvin menestyvät vanhoilla kaskimailla.

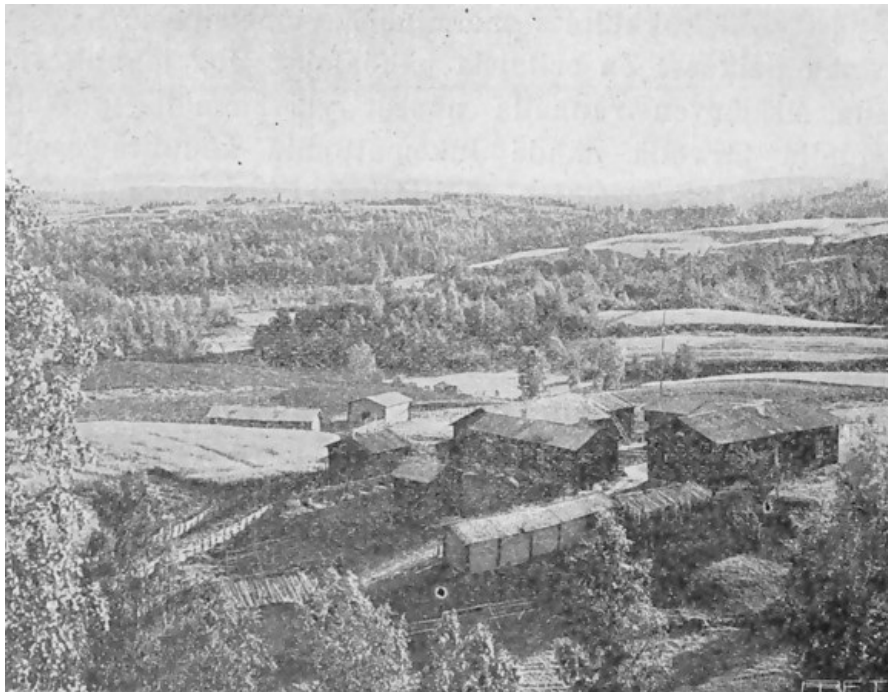
Kun kauniina kesä-aamuna joltakin korkealta mäeltä katselee savolaista maisemaa, on silmäin edessä mitä viehättävin näköala. Katselijan jalkain juurella leviävät vihannat lehtimetsät, joiden välissä ja ympärillä siellä täällä kimaltelee jonkun sisäjärven salmet ja lahdekkeet. Edempänä kohoaa ylänkö, jonka harjalla on harmaita kyliä, viljavainioita ja viheriäisiä lehtoja. Tämän harjanteen takaa näkyy toinen samanlainen ja samansuuntainen harjanne, vähän tummempana ja epäselvempänä vaan; ja äärimmäisenä, näköpiirin rajalla, voi ehkä vielä hämärästi nähdä kolmannen harjanteen, jonka metsiä, vainioita ja kyliä paljaalla silmällä ei enää voi erottaa. Siellä täällä kohoaa harjanteiden välillä vielä yksityisiä kukkuloita tummine havumetsineen.

Joka paikassa on erilaisia näköaloja. Jos jonkun suuremman sisäjärven rannalla nousee ylävämmälle paikalle, saat tuolla järvellä nähdä lukemattomia kauniita saaria. Toisinaan on järvenselkien välillä saari, jonka muodostaa pitkä hiekkaharjanne, mikä on ikäänkuin luonnollisena siltana rantojen välillä. Tällaisista saarista on tullut mainioksi varsinkin Punkaharju, joka kohoaa Puruveden kirkkaasta helmasta. Se on seitsemän kilometriä pitkä, mutta ainoastaan 3, paikoin 12 metrin levyinen ja noin 25 metriä korkea. Sen rinteillä kasvaa runsaasti kaunista havu- ja lehtimetsää. Sekä saaren oman kauneuden että niiden kauniiden näköalain vuoksi, joita se tarjoaa, käy siellä vuosittain paljo huvimatkailejoita.

Karjalan pohjois-osassa on luonto melkein samanlaista kuin Savossa. Harjanteet ovat siellä korkeammat, mutta loivemmat. Etelä-Karjalassa, Laatokan pohjois- ja luoteisrannalla, näkee sitävastoin graniitti-vuoria ja niiden välillä hymyileviä laaksoja. Maisemat ovat siellä samoin kuin myöskin etelämpänä, Vuoksen ympäristöillä, hyvin kauniita. Suomenlahden rannikolla on matalia vuoria, joiden välissä on tasangoita. Salpausselän ja Suomenlahden välisellä maalla tapaa paljo rapakiveä.

5. Samoin kuin Savossa ja Karjalassa, näkee Hämeessäkin kukkulain ja laaksojen, maiden ja vesien alituisesti vaihtelevan. Kuitenkin on maisemien luonto siellä vähän toisenlainen. Hämeen metsissä on etupäässä mäntyjä ja kuusia. Ne eivät ole ahtaissa laaksoissa, vaan harjanteiden huipuilla. Sieltä ne ikäänkuin suojelevat vartiat katselevat alas tasangolle, missä laajat vainiot ja kauniit, saarekkaat sisäjärvet leviävät niiden juurella.

Kehittyneemmän viljelyksensä kautta on Hämeen maisemilla, Savon maisemiin verraten, hymyileväisempi luonne. Kasvikuntakin on niissä rikkaampi. Vaahterat ja pähkinäpuut kasvavat etelä-Hämeen metsissä, ja viljavainiotkin antavat lukuisampia tuotteita. Paitsi tavallisia viljakasvia saapi siellä nimittäin nähdä runsaasti myöskin pellava-, nisu- ja herneviljelyksiä.

Hämeen pohjoiset osat ovat enimmäkseen korkeita hiekkaharjanteita ja kankaita. Ne ovat Suomen metsärikkaimpia seutuja. Valitettavasti ovat kulovalkeat ja metsänhaaskuu siellä saaneet aikaan sen, että paikoittain löytyy pitkiä aloja, jotka ovat aivan paljaat metsistä ja kasvavat ainoastaan kanervaa ja pensaita.

6. Satakunnan sisäosissa on luonto melkein samankaltaista kuin Hämeessäkin. Kun satakuntakin on rinnemaata ja jyrkempää, kuin muut Suomen rinnemaat, juoksevat vedet siellä ylimalkaan nopeammin, ja koskia ja putouksia on runsaasti. Ei missään Suomen maakunnassa ole vesivoimaa enemmän käytettävissä kuin Satakunnassa. Suomen suurimmat ja tärkeimmät tehtaat ovat niiden vesien varsilla, jotka Kokemäenjoen kautta laskevat mereen. Maakunnan keskitse, luoteesta kaakkoon päin, kulkee pitkä vuorenharju, jonka muutamat kohdat, niinkuin Pyynikin ja Kangasalan harjut ympäristöineen, ovat ihanimpia Suomessa. Satakunnan pohjois-osassa levenee Suomenselkä yläväksi hiekkatasangoksi, jonka laiha maanlaatu vaan niukasti ja usein riittämättömästi palkitsee viljelijän vaivat. Sitävastoin on Kokemäenjoen laakso Suomen enimmin viljeltyjä ja asuttuja seutuja.

7. Suomenlahteen viettävä rannikkomaa Salpausselän eteläpuolella kuuluu suurimmaksi osaksi Uuteen-maahan. Sielläkin on maanpinta ylimalkaan hyvin epätasainen, vähemmin kuitenkin maakunnan itäisessä osassa, jossa matalien vuorien välissä tavantakaa on suuria ja hedelmällisiä laaksoja. Länsiosassa, jossa Lohjanselkä kulkee, vaihtelevat vuoret ja kangasmaat. Salpausselän ja Lohjanselän välisessä kulmassa oleva laakso on luontonsa puolesta Hämeen kaltaista. Metsäiset kukkulat, kauniit sisäjärvet ja hymyilevät, viljeltyt laaksot vaihtelevat sielläkin.

Uudenmaan saariston sisäosat ovat luonnon-ihania. Niiden kauneutta on monin paikoin vielä keinotekoisesti lisätty. — Uudellamaalla on paljo kauniita herraskartanolta, hyvin rakennettuja talonpoikaistaloja, viljavia vainioita sekä hyvin hoidettuja metsiä. Kaikesta näkyy, että viljelys siellä jo on vakaantuneempaa laatua.

Varsinais-Suomeen kuuluu Itämeren rannikko ja tämän ääressä oleva laaja saaristo. Rantamaalla, jota vesi on leikellyt lukemattomiksi saariksi, niemiksi ja lahdiksi, tapaa korkeita ja jyrkkiä kallioita sekä pieniä, hyvin viljeltyjä vainioita. Ei missään ole viljelys niin tunkeutunut jokaiselle pienimmällekkin tilkulle, kuin täällä, Suomen vanhimman sivistyksen pohjalla. Täällä vallitsee Suomen manner-ilma lempeimmillään, rytimaita näkee useimpien talojen ja torppainkin edustalla; mehiläisten hoito on yleinen; metsissä kasvaa tammia, saarnia, lehmuksia, jalavia y.m. pohjois-Suomelle tuntemattomia puulajeja. Saaristossa on kauniita paikkoja, esimerkiksi tuo runoilijain ylistämä, tuuheiden tammi-puiden peittämä Ruissalo y.m. Ja historiallisia muistoja tapaa täällä kaikkialla. — Maakunnan sisäosissa ovat vuoret matalampia, ja toisinaan tapaa suuria lakeuksiakin. Maanlaatu on kuitenkin pitkällisen viljelemisen kautta laihtunut.

Ahvenanmaa ympärillä-olevan saariston kanssa muodostaa erityisen maakunnan. Siinä on syvälle pistäytyviä lahtia ja vuonoja, pieniä kukkuloita ja viljavainioita. Lempeä meri-ilma sekä hedelmällinen maanlaatu ovat siellä synnyttäneet kasvikunnan, joka on rikkaampi, kuin missäkään muualla Suomessa. Niityt tarjoavat karjalle mehukasta ravintoa, jonka vuoksi karjantuotteet aina ovat olleet Ahvenanmaan vientitavaroita. Ylipäänsä on tuon pienen saaren luonto viehkeä ja miellyttävä. Talot ovat hyvin rakennetut ja useimmiten punasiksi maalatut sekä varustetut puutarhoilla. Tämä kaikki vielä lisää seudun kauneutta.

98. Kirkkovenheessä.

Hei! soutakaamme pojat
ja norjat neitokset!
Me kilvan soutakaamme,
ett' aallot vaahtoiset
vierellä venehemme
hilpeinä hyppelee
ja kokka mahtavasti
edessä kohisee.

Ah, kaunis ompe ilma,
tää Herran päivä on!
Vienosti vedet välkkyy,
on taivas sumuton,
ja metsät vehreässä
on juhloverhossaan,
ja vakavina vaarat
nostaapi rintojaan.

Ja uutta ihastusta
vaan nousee mielehen,
kun venhe viilettääpi
välitse niemien,
ja joka salmen suulla
meit' yhä tervehtää
taas uudet rannat, saaret —
oi, hausk' on retki tää!

Me airokkahat, kelvot
olkaamme soutajat:
pois joukostamme
veltot ja — turhan-kiskoajat!
Ken voimat taiten käyttää
ja, harras toimessaan,
mies ompe kestävähän —
se meistä miesi vaan!

Mut kunnan perämiesi
täss' ensi arvonn saa,

hän kaikki karit tuntee
ja suunnan suuntoaa,
hän, hänpä meidät saattaa
vakaasti valkamaan,
siis kiitoksemme hälle
nyt ensin kaikukaan!

Ja nyt me laulakaamme,
oi siskot, veikkoset,
tään Suomen suloutta,
mi hurmaa sydämet!
Ja niinkuin mieli puhdas
nyt kirkkomatkan' on,
niin työssä tälle maalle
se puhdas olkohon!

Ah, herttainen on hetki,
tää Herran päivä on!
Jo kirkon torni nousee
tuolt' yli kuusikon.
Ja aamupaistehessa
se noin kun hohtelee,
totuuden pyhän tietä
se meille viittailee.

Niin maamme tulevaisuus
myös meille hohtakoon,
kuin pyhä templi tuolla,
ja meitä kutsukoon!
Se hohto sydämemme
innolla täyttäköön,
ja vauhti rientojemme
sen ilmi näyttäköön!

Hei! Soutakaamme veikot
ja siskot armahat!
Me kilvan soutakaamme,
ett' aallot vaahtoisat
vierellä venehemme
hilpeinä hyppelee
ja kokka mahtavasti
edessä kohisee.

Ja laulakaamme kaikki
nyt täysin sydämin,
kuink' on tää maamme kallis
ja meille rakkahin,
mut Herrallemme harras
myös kiitos kohotkaan,
ett' armostaan loi meille
näin armaan isänmaan!

99. Punkaharjusta.

Oli kerran miestä kolme,
jotka sattuiivat Savosta
kulkemahan kuuluisahan,
haluisehen Helsinkiin.
Tuunan salmehen tulivat,
joss' on saari salmen suussa;
yli salmen saatettiin
sille puolen Punkaharjun.

Astuvat ylämäkeä,
kääntelevät, katselevat,
istuvat, ajattelevat;
kuuntelevat kukkumista,
kesä-linnun laulamista,
kuinka siinä linnut lauloi,
linnut lauloi, metsä soitti,
antoi aurinko ilonsa,
päivä paistoi pitkin nientä;
siitä koko luonto liikkui,
ilma silmissä iloitsi,
ilahutti ihmiskunnan.

Kaikki' näitä katsellessa,
läikkyviä lähteitä,
järven, lahen lainehia,
kerran vielä keskenänsä
miehet mielestä hyvästä
puhelevat puolestansa:

"Kun ois tässä kukkasia,
lehtipuita lempehiä,
oksakaan omenapuuta,
oisipa osa hyveä
Paratiisin maan paria,
Aatamin asunto-maata!"

Tuosta kärryihin kävivät,
rupesivat rattahille.
Ratas vieräi tietä myöten,
aatos Luojan töitä myöten.
Ajoit siltoa sinistä
sekä harjua haluista;
siell' on puista portti tehty,
katu-varret kaunistettu.
Tämä silta on silloin tehty,
kun on kuu kokohon pantu,
kun on aurinko aljettu,
laskettuna maan perustus!
Viel' ei vaivu vuoliaiset,
eikä arkut alta murru!

100. Savolaisen laulu.

Mun muistuu mielelleni nyt
Suloinen Savonmaa,
sen kansa kaikki kärsinyt
ja onnehensa tyytynyt,
tää armas, kallis maa.

Kuin korkeat sen kukkulat,
kuin vaarat loistoiset!
Ja laaksot kuinka rauhaisat,
ja lehdot kuinka vilppahat,
kuin tummat siimehet!

Sen salot kuin siniset on,
puut kuinka tuuheat,
ja kuin humina hongikon
Syv' on ja jylhä, ponneton,
ja tuulet lauhkeat!

Ja kussa tähdet tuikkavat
kovalla talvella,
ja kussa Pohjan valkeat
suloisemmasti suihkavat
kuin Savon taivaalla?

Tok' yhtä vielä muistelen,
sen suihke armaampi,
se silmä on savottaren,
johonka taivas loistehen
ja sinens' yhdisti.

Me emme liioin kerskuko,
sanomme kumminkin:
Muu Suomi, ellös ilkkuko,
jos meill' on hoikka kukkaro,
jos köyhiks' keksittiin.

Useinpa pelto kultainen
se sulla kellerti,
kun meidän vaivat, viljehen
kumohon löi vihollinen
ja poltti tuhkakksi.

Ja monta kertaa sattui niin,
kun meitä vainot löit,
kun vaimot, lapset kaadettiin
ja miehet sortui sotihin,
sä rauhan leipää söit.

Jos kielin voisi kertoa
näkönsä vanhat puut,
ja meidän vaarat virkkoa,
ja meidän laaksot lausua,
sanella salmensuut;

niin niistäpä useampi
hyv' ois todistamaan:
"Täss' Savon joukko tappeli,
ja joka kynsi kylmeni
edestä Suomenmaan!"

Siis maat' en muuta tietää voi
Savoa kalliimpaa,
ja mulle ei mikään niin soi
kaikesta, minkä Luoja loi,
kuin: "armas Savonmaa!"

101. Salomaa.

Yht' ihanaisena, kuin sinut kerran näin, olet tuossa

tai'an luomana taas, kaunoinen salomaa.
Taas näen sun, mökin tyynen tuon, kukat, varjovat pensaat,
lammen välkkyävän, vaarat korkeat nuo.
Nään sinut ennellään, nään taas tutut lempeät kasvot,
joit' olen kaivannut kuin kesä lämmintään.
Kaikki ma taasen nään: lukemattomat armahat muistot
kuin kukat kirren alt' elpyvät taas elohon.

Tuolla ma lammellas olen soudellut useasti,
salmia kierrellyt, kaikua kiusannut;
katsellut sylissä olen Vellamon neitosen maata,
hurmaavan ihanaa, luokseen viettelevää;
taikkapa, keinuen laineillas, vetes välkkyvän karjan
kietonut verkkoihin, nostanut venheeseen.

Tuoll' olen vuorellas sen louhistot kapuellut,
noussut kotkan laill' ain' yhä korkeuteen,
noussut ja nähnyt mun pyhän, armaisen isänmaani
niinkuin morsiamen tyynenä loistossaan;
nähdyt auringon alas vaipuvan salmien helmaan,
kultia lähteissään heitellen yli maan,
tai punottain, ujostellen kuin salon impyyn nähnyt
Kuuttaren kehräävän rihmaa häähamoseen;
tuon olen nähnyt ja siin' useast' olen istunut yöhön,
ääneti istunut vaan, aatoksiss' uneksuun.

Mut unohtaisinko nuo suloiset, ikimuistoiset hetket
tuolla sun helmassas, seurass' ystävien!
Muistoja tuo joka puu, joka kukkainen, joka pensas,
polkusi mutkikkaat, viirisi salkoineen.
Istunut tuoll' usein lakan all' olen, hartahin mielin
kuunnellut tarinaa ai'an muinoisen,
nähdyt valtavat hahmot sen sekä rohkeudella
taas tulevaisuuden verhoa nostellut;
nähdyt kaunoiset unet maalleni,
toivonut sille, toivonut taivasten antimet runsaimmat,
toivonut sille kuun hopeoita ja kultia päivän,
teilleen valkeuden, rauhoa rannoilleen...
Niin, mitä toivoinkaan, mitä aattelinkaan, mitä näinkään
tuolla sun helmassas, kukkainen salomaa!

Kaikki kun taasen nään, on sielullain pyhäpäivä,
valkaistu tupa sen, työn tomut laastut pois,
kaikki on tyyntä ja rauhaisaa, vaan rinta se sykkää,
muiston kellot kun kaukaa kaikuen soi.

102. Sylvia-linnun laulu kesäpäivänä Kangasalla.

Ma oksalla ylimmällä
oon Harjulan seljälteen.
Niin kauas kuin silmään siintää
näen järviä lahtineen.
Kas, Längelmänvesi tuolla
voin hopeisin hohtelee,
ja Roineen armaiset aallot
sen rantaa hyväilee.

Kuin lemmikin sulosilmä,
niin kirkas, niin sininen,
on välkkyvä Vesijärvi,
mi hiljalleen keinuen
tuoll' hiipivi heidän luokseen
ja satoja saariaan
niin hellästi tuudittelepi
kuin emonen lapsiaan.

Vaan ympäri lehtorantain
on hongikko mietteissään
ja vanhuksen lailla katsoo
kuin lapset lyö leikkiään,
ja peltojen laihot heitä
ne tervehtii aaltoillen
ja niittyjen kukkivat nurmet
luo tuoksuja tuulehen.

Mik' aarre, oi köyhä Suomi,
ois sulosi vertainen!
Tuon järvies sinivälkkeen,
tuon hopeisen, kultaisen!
Jos murhe tai riemu nostaa
tääll' lauluhun säveleet,
niiss' ainian kuvastuupi
näa kirkkahan-sinervät veet.

Mä vaan olen lintu pieni
ja siipeni heikot on;
vaan oisinko uljas kotka,
niin nousisin lentohon,
ja nousisin taivoon asti
luo Jumalan istuimen,
ja nöyrin, hartahin mielin
näin laulaisin rukoellen:

Oi taivahan pyhä Herra,
sä isämme armias!
Ah, kuink' on sun maasi kaunis,
kuink' ihana taivahas!
Sä järveimme säihkyellä
suo lempemme tulta vaan!
O Herra, intoa anna
ain' maatamme rakastamaan!

Kuka Suomalainen, jolla on edes hiukkanenkaan kauneuden tuntoa, ei ole sykähtävin sydämin useasti ihailnut synnyinmaansa somia näköaloja! Kas tuota jylhää vuorta! Se nousee jyrkkänä korkeutta kohti, sen halkeamista ja rotkoista kohottavat ikivanhat hongat kumpuraisia oksiansa; pienoinen metsälampi kuvastaa sitä tyynessä kuvastimessansa; kaikki on siinä jylhää, mutta sentään sopusointuista ja silmää miellyttävää, somaa. Käy vähä matkaa metsän halki, tulet ehkä kunnaalle, josta aivan toisella näky kohtaa silmääsi. Edessäsi näet suuren järvenselän, jonka sinertävien laineiden läikynnässä uiskentelee vihertäviä saaria, rannalla rehottelee viljavainioita ja heinäniittyjä, ja niiden välistä pilkistelee siellä täällä ihmisasunnoita. Etäällä järven toisella puolella siintää korkeita kunnaita taivaan rannalla. Tällaisia näköaloja tapaa lukemattomilla vaihdoksilla pitkin Suomen nientä, vaan erittäinkin Savo on niistä rikas.

Jos joskus käyt Kallaveden tienoilla, älä suinkaan jätä käymättä Puijon mäellä, jos sinulla on luonnon ihanuudelle vähänkin avoin mieli. Kauniina kesäiltana on näky tästä mitä herttaisimpia. Luo silmäsi minnepäin tahansa, joka haaralla näet Kallavettä saarineen ja niemineen. Sen hopeahohtoisilla ulapoilla tai sinertävillä salmilla keksinee ehkä silmäsi sauhua tupruttavan höyryveneen, joka kiittää samaa nientä kohden, jonka keskisellä mäellä juuri luontoa ihaillet. Samalla niemellä on Savon suurin kaupunki, Kuopio. Harvalle kaupungille on luonto suonut niin soman ja miellyttävän kävelypaikan kuin Kuopiolaisilla Puijon mäki on.

104. Suomi kaunis.

On Suomi kaunis, kun tyyn' on ilta
ja laulu rastahan laaksoss' soi
ja päivä laskeva taivahilta
viel' laakson lehtoja purpuroi!

Ja päivän noustess' on kaunis Suomi,
kun koski soittavi kanneltaan
ja nurmi kukkii ja rannan tuomi
kun hurmaa mun sulotuoksullaan.

Ja kaunis Suomi on silmäellä,
kun taivas suo valonlahjojaan
ja kirkas kuu, kuni äiti hellä,
luo katsehen joka nukkuvaan.

Mut Suomi kuitenkin on kaunihimpi,
kun aate kansoa innostaa
ja joka mies, joka ainut impi
sen eestä itsensä uhraa.

105. Uudenmaan saaristossa.

— "No maisteri!" sanoi minulle isäntäni, jonka luokse olin muuttanut kesäksi Uudenmaan saaristoon. "Lähdettekö tänään verkonlaskentaan?"

— "Lähden mielellänikin", vastasin minä, "sillä tämä rantanuotan veto alkaa käydä hyvin yksipuoliseksi."

Ja todellakin! Jokapäivä aina samat apajalle joudut, samat köyden vääntämiset, samat nuotiovalkeat ja rantakalan syönnit, ja ennen kaikkia niukka saalis, — niistä olin jo saanut tarpeekseni.

Päivällisen jälkeen läksimme, minä neljäntenä miehenä, ulapalle. Erään kallion kohdalla laskettiin ensin seisovat verkot. Ne pantiin noin 10 sylen päähän toisistansa aivan vaakasuoriin linjoihin, kiinni molemmista päistä. Minua oudostutti tuo verkkojen laskeminen niin lähelle toisiaan samaan suuntaan, mutta veneväki naurahti vain. — "Odottakaa huomiseen", virkkoivat he. "Ennen yötä laskevat muut verkkojansa vielä meidän verkkojemme väliin, ja kalaa tulee, jos vaan on tullakseen!"

Alkoi jo olla ilta, kun läksimme yhä edemmäksi ulapalle, ja vasta kaukana selällä laskettiin 3 ja 5:kin syltä korkeat verkot, useampia yhteen jataan. Viimeinen verkko kiinnitettiin veneeseen ja purjeet laskettiin alas. Tuulen ja merenvirtain oli määrä kuljettaa meitä, minne tahtoivat; joko hailparven päälle tahi ohi. Onnen kauppa on kalamiehen toimi kerrassaan.

Tuli yö kylmineen, tuulineen ja pimeyksineen. Olihan jo elokuu puolivälissä. En voi kieltää, ett'en tuntenut hieman pelkoa tällaisesta umpimähkäisestä kulusta aavalla meren selällä. Eikä tämä pelko suinkaan vähentynyt niistä kertomuksista, joilla venemiehet höystelivät yksinkertaista illallistamme. Ne päättyivät, nämä kertomukset, usein runsaasti saaliisiin, mutta usein myöskin myrskyihin ja menetettyihin verkkoihin ja välistä rannalle jääneisiin leskiin ja orpoihin. Toiselta puolen taas oli tässä yöllisessä keinumisessa meren ulapalla jotakin salaista viehätystä. Välistä

vingahti tuuli maston köysissä, ja aalto löi vilkkaammin veneen kylkeen; ja silloin liikahti uninen pursi kiivaammin, niinkuin liikahtaa torkkuva mies, kun pää hiljalleen painuessaan viimein kadottaa tasapainonsa. Ylhäällä taivaalla kimaltelivat tähdet. Minä koetin haeskella niistä harvoja tuttaviani, — mikä ääretön paljous niitä, joita en ensinkään tuntenut! Minä panin kokkaan pitkäksi ja tunsin tuommoista suloista raukeamista jäsenissäni. En enää selvään erottanut miesten puheita. Joskus vaan, kun vihuri tuli ja vene keikahti, kuului joku virkkavan:

— "Kaisa!"

Välistä heräsin nauruun; joku miehistä oli kai sanonut jonkun sanasutkauksen. Kuulin vielä kun joku virkkoi:

— "Tuolla on Söderskär!"

En jaksanut enää kohottaa päätäni. Olin näkevinäni Söderskär'in majakan vilkkuvalkeat. Mutta nekin kävivät yhä harvemmiksi. Minä nukuin kokonaan. Heräsin kovaan puheeseen ja alituisiin liikkeisiin. Aamu oli jo valjennut, mutta taivas oli pilvessä ja meri lakkapäissä. Venemiehet vetivät verkkojansa veneeseen kiiruimman kaupassa. Minä hyppäsin ylös ja yritin auttaa, mutta koko yritykseni jäi sikseen, kun isäntä virkkoi:

— "Kyllä nyt on parasta että maisteri pysyy kokassa!"

Kiivaasti tekivät miehet raskasta työtään. Ei kykene moiseen toimeen se, jolla ei ole vuosikausien harjaantumista siinä. Kerrassaan ankara työ! Ei arvaa sisämaan mies, siepatessaan vadista hailia pyrstöstä kiinni ja lyödessään sitä vadin laitaan, kuinka monta hikipisaraa, kuinka monta ponnistusta on vaadittu, ennenkuin tämä välttämätön särvin on joutunut valmiina vatiin! — Tuuli yltyi yltymistään. Se vonkui kamalasti köysissä ja vene keikkui kovasti aalloilla, jotka vihaisesti möyryivät sen ympärillä. Minä odotin joka hetki isännän käskyä: "hakkaa poikki!" Mutta yhä vetivät miehet, ja hopean hohtoisina kiilsivät hailit verkkojen silmukoissa, pyrstöänsä lyöden, kunnes uusi päälle tullut verkkokerros pakotti niiden olemaan alallaan. Suurella mielen jännityksellä katselin minä miesten työtä. Viimeinen verkko oli jo nousemaisillaan. Ja vihdoin, kun sen pää jo näkyi, komensi isäntä:

— "Reivaa purje ja vedä ylös!"

Käsky oli pian noudatettu. Tuuli työnnähti vimmatusti purjeeseen. Vene keikahti tavattomasti, ja niin läksimme laitamytäiseen kulkemaan rantaan päin.

— "Söderskär'ia kohti!" komensi isäntä.

Tuimasti kiiti vene reivatuillakin purjeilla kilpaa sen laidoilla kiehuvien aaltojen kanssa. Söderskär alkoi kohota yhä ylemmäksi taivaan rannasta, kunnes vihdoin, parin tunnin purjehduksen perästä, laskimme sen kallioiseen kylkeen.

Helpoltapa tuntui jälleen päästä kuivalle maalle ja saada lämmitellä ystävällisten majakkamiesten tuvassa.

— "Myrskyksi vaan vetää taas", puhuivat Söderskär'in miehet. "Kunhan vaan ei tulisi samallaista möyryä, kuin oli tässä toissa yönä. Herra varjelkoon!"

— "Tapahtuiko mitään erinomaista?"

— "Tapahtuipa niinkin. Virolainen jaala koetti päästä silloisessa hirveässä myrskyssä tänne, mutta eivät tienneet poloiset tuota salakaria tuolla — näettekö, kuinka sen pinta paljastuu nytkin aallon pohjalta! Me yritimme apuun, mutta aalto kävi niin kova, ettemme päässeet liikkeelle ensinkään. Jaala tuli suoraa päätä karia kohti. Aalto paiskasi sen kariin."

— "Pirstaleiksiko meni?"

— "Ei pienaakaan enää nähty. Sinne meni pursi ja miehet!..."

Kamalalta kuului tämä jutelma, kerrottuna majakkamiehen yksitoikkoisella äänellä.

Kuinka olisi meidän käynyt, jos olisimme samana yönä olleet ulapalla?...

106. Vaasan marssi.

Miss' aukee laaja Pohjanmaa,
veet merten, virtain vaahtoa,
me siellä maassa hallojen
niin kasvoimme kuin kuuset sen!

Ei niitä sää
voi säikyttää,
ei kuihtumaan
saa talvetkaan,

ei puute, kurjuus korpimaan.

Kuin aallot järvein tuhanten

käy rannoillamme yhtehen,
niin liittohon myös meidät saa
sun nimes, kallis synnyinmaa.

Jos vainomies
sun sulkee ties,
niin kuolemaan
me taistellaan

kuin Vaasan urhot ainiaan.

Et turvatta sa, Suomi, jää,
on vankka pohjas ranta tää,
ja muuris meidän olla suo,
jot' eivät myrskyt maahan luo.

Pois unteluus,
ja hervakkuus!

Niin onnehen
maan pohjoisen
vie kunto, työ sen poikien.

107. Karjalan marssi.

Suloisessa Suomessamme
oisko maata armaampaa,
kuin on kaunis Karjalamme,
laulun laaja kotimaa!
Kun seison Imatralla
ja kuulen kuohuaan,
se huutaa pauhinalla
näin mulle ainiaan:
Suloisessa Suomessamme
oisko maata armaampaa,
kuin on kaunis Karjalamme,
laulun laaja kotimaa!

Vaan, veikot, konsa kaikuu
näin äänin tuhansin
ja rinnoistamme raikuu
laulu ihanin:
Suomessamme armahassa
Väinön kiel' on vallassaan!
Silloin kannel Karjalassa
suloisin on soinnultaan!

Ja salon siimeksessä
kun kannel vieno soi,
sävelten helkkehessä
näin hongat huminoi:
Suloisessa Suomessamme
oisko maata armaampaa,
kuin on kaunis Karjalamme,
laulun laaja kotimaa!

108. Laulu Suomessa.

Arvon mekin ansaitsemme
Suomenmaassa suuressa,
ehk'ei riista riemuksemme
saavu miesten maatessa;
laiho kasvaa kyntäjälle,
arvo työnsä täyttäjälle.

Suomen poika pellollansa
työtä tehdä jaksapi,
korvet kylmät voimallansa
perkailee hän pelloksi;
rauhass' on hän riemullinen,
mies sodassa miehuullinen.

Opin teillä oppineita

Suomessa on suuria,
Väinämöisen kanteleita
täällä tehdään uusia;
valistus on viritetty,
järki hyvä herätetty.

Suomen tytön poskipäihin
veri vaatii kukkaset,
hall' ei pysty harmaa näihin,
näit' ei pane pakkaset;
luonnossa on lempeyttä,
sydämessä siveyttä.

109. Ruhtinaalle.

Eläköön armias,
rakkahin Ruhtinas
Suomenkin maan!
Täälläkin toimea,
tapoja, taitoa,
parempaa oloa
kartuttamaan!

Pahojen pelvoksi,
oikeuden ohjaksi
eläköön hän.
Korvenkin kodassa
kullekin omansa,
orvolle osansa
säilyttämään!

Karttaa suo, Jumala,
kamalain juonia
kansan ja maan!
Hänestä hoivamme,
turvamme toivomme,
armahin apumme
ain' olkohon!

Eläköön Ruhtinas,
vilpitön valtias
meidänkin maan;
rantamme rauhassa,
lakimme vahvana,
uskomme vakaana
varjelemaan!

110. Virsi kotimaan puolesta.

Oi kuningasten kuningas,
sä maan ja taivaan valtias,
myös tälle maalle silmäs luo
ja armos runsaat lahjat suo!

Vähäinen meidän kansa on,
maailman silmiss' arvoton;
vaan mitä mahtavinkaan vois,
jos voimaa sult' ei saanut ois?

Kuin tomu edessä on vaan
suuruudet, voimat, vallat maan;
kun viittaat, korkein alenee
ja matalaiset ylenee.

Kuink' usein juuri valitset
aseikses pienet, alhaiset,
siks että sinun voimasi
selvemmin heissä näkyisi!

Kun tahdoit kansan valitun,

otitpa ylenkatsotun
ja halvan Juudan kansan,
sen teit vartijaksi totuuden.

Ja Betlehempä, pienoisin
tuo kaupungeista Juudankin,
sai armon armoist' ylimmän,
Messiaan nähdä syntyvän.

Oi Herra, kuule meitä myös!
tee meissäkin sun armotyös!
Suuruutta emme rukoile,
me pienuutemme tyydymme.

Jos meidän kansa aina sais
vaan olla palvelijanaish,
sun töitäs aina toimittaa,
valistua ja valistaa!

111. Suomelle.

Sinua, kultainen ja kallis maamme,
sinua kaikki työmme tarkoittaa;
elomme, onnemme me sulta saamme,
sä ihanteemme, kaunis Suomenmaa.
Jo pienoisista saakka meille kannoit,
kuin äiti lapsillensa kaikki annoit,
ja tyhjiks usein rintas imetit,
ja usein kärsit nälkää saadaksesi
paremman toimeentulon lapsillesi,
ja usein vilussa sä värjähdit.

Mut huolet' ollos! Viel' on lemmen tulta,
mi jäät ja lumet poluiltasi luo,
ja työmme harras poistaa nälkäs sulta
ja elon sulle huolettoman tuo.
Ja innon, jonka kätkit sydämeemme,
sill' erämaasi viljaviksi teemme,
näin vaivannäkös palkiten ja työs.
Ja vaikka nääntyisimme alla säiden,
kun hyvä vaan on olla meidän äiden,
niin silloin hyv' on olla meidän myös.

Ja mitä — vaikk' ei työmme suuremp' oisi
kuin kipunan, mi syntyy sammumaan,
ja verrata vaikk' eloamme voisi
meressä yksityiseen pisaraan? —
Sun tähtes vaan me käymme riemahdellen,
kuin aalto kosken kuohuun hyppiellen,
ja katoamme tuimaan taisteloon.
Mut sinä, Suomenmaamme, tulet rikkaaks
ja suureks, mahtavaks ja mainehikkaaks.
Jumala synnyinmaata siunatkoon!

112. Kansalaislaulu.

Olet maamme armahin Suomenmaa,
ihanuuksien ihmemaa!
Joka niemeen, notkohon, saarelmaan
kodin tahtoisin nostattaa.

Kodin ympäri viljavat vainiot
kalarantoja kaunistais,
jalon kansan kuntoa laulelmat
yli aaltojen kuljettais.

Saisi kuulla maailma kummakseen,
miten täälläkin taistellaan;
pyhän, kauniin, oikean voitellen
ilojuhlina riemuitaan.

Kuinka kansa, pieni ja köyhäkin
edistykselle uhria toi,
ihanteen, jalon aatteen alttariin
rovon viimeisen kantaa voi.

Kuinka uskaltaa sekä toivoa
tämä kansa on tohtinut,
vaikka vallitsi nälkä, kuolema,
valo maast' oli sammunut.

Tohti toivoa sekä voittaakin,
valon temmata soihdukseen,
omat laulunsa nostaa kuuluviin,
ihanimmaksi oppaakseen.

Työhön, työhön yhtenä kansana siis,
rehellisehen, arvoisaan!
Saman maan, saman kansan onnelle
joka korsikin kannetaan.

Kaikki, kaikk' ylös yhtenä miehenä nyt
Suomen onnea valvomaan!
Hetken työ tuhatvuosiin vaikuttaa,
isänmaahan ja maailmaan.

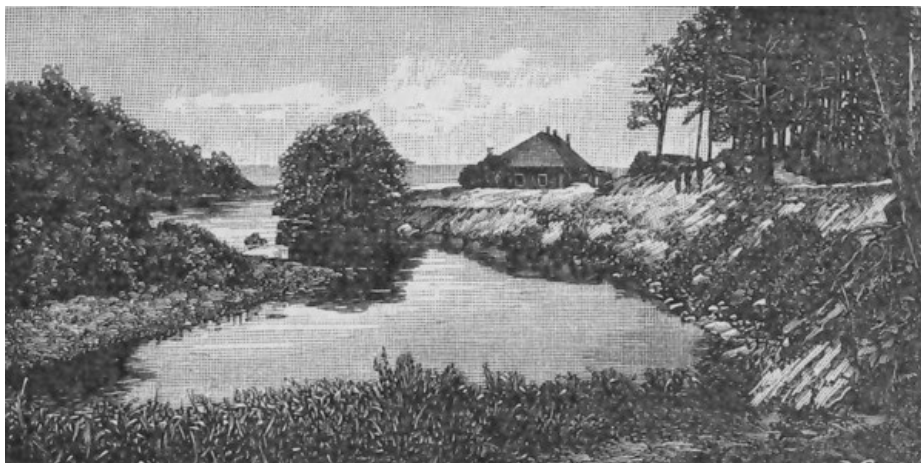
113. Tuo kerta rajalle rauha.

Oi Ukko ylinen herra,
taivahallinen Jumala,
tuo kerta rajalle rauha,
Suomehen sula sovinto,
rauha raukoille rajoille,
sana kaunis Karjalahan!

Kun toisit rajalle rauhan,
Suomehen hyvän sovinnon,
viel' ois miestä mielehistä,
sulhoa sulosanaista,
kyntäjäksi, kylväjäksi,
siemenen sirottajaksi;
itku ei kuuluisi kujilla,
valitus vajojen päissä,
lehot ei nurmelle leveisi,
pellolle petäjän taimet.

114. Suomen kansan sukulaiset.

Me Suomalaiset olemme toista sukuperää kuin enimmäkseen muut Euroopan kansat. Nämä näet kuuluvat n.s. indo-eurooppalaiseen kansaryhmään, jonka alkuperäinen kotoperä lienee Indian ja Persian välirajalla, josta se muinaisuudessa on levinnyt Eurooppaan. Me Suomalaiset sitä vastoin kuulumme n.s. ural-altailaiseen kansaryhmään, jonka aikaisimmat asunto-ajat on havaittu olleen Altai- ja Uralivuorten tienoilla. Niinkuin me Suomalaiset, jotka nyt elämme täällä Suomenniemellä, niin on paljo muitakin Suomensukuisia kansoja jo varhain noilta alkuperäisiltä kotitienoiltan siirtynyt Euroopan puolelle, jossa niitä vieläkin tavataan suuret määrät. Aivan ilman heimolaisia me emme siis täällä Euroopassa ole.

Eteläpuolella Suomenlahtea, Virossa ja Liivinmaan pohjois-osassa, asuvat **Virolaiset**. Ne kuuluvat Suomen kansan hämäläiseen heimoon. Niiden kielikin on niin suomenkielen kaltaista, että sitä pian oppii ymmärtämään. Virolaiset ovat älykästä ja vilkasta kansaa, vaikka ovat saaneet aina tämän vuosisadan alkupuolille asti olla orjina saksalaisten tilanomistajain alla. Heillä on sanomalehtiä ynnä muuta kirjallisuutta, kuin myös muinais-aikuisia kansanrunoja, jotka ovat Suomalaisten runojen luontoisia. He harrastavat suuresti soittoa ja laulua. Heitä on noin yhden miljoonan vaiheilla.

Itäpuolella suomen rajaa asuu **Karjalaisia**, jotka ovat tunnetut suuresta kauppahalustaan. He vaeltelevat usein täällä Suomessakin kaikenmoista rihkamaa kaupustelemassa. Kansa heitä nimittää "reppuryssiksi" ja "Arkangelin miehiksi". Kun kauemmin kuulisit heidän puhelevan keskenään, oppisit pian ymmärtämään heidän kieltänsä, joka on kyllä suomenkieltä, vaikka venäjänkielen tapaiset suhaus-äännet ja venäläiset lainasanat tekevät sen korvallemme oudoksi. Heidän keskuudestaan ovat enimmäkseen Kalevalan runot saadut. **Inkeriläiset** Pietarin ympärillä ovat myös Karjalaisia.

Sukulaisiamme ovat vielä Inkerinmaan länsiosassa elävät **Vatjalaiset**, sekä äänisjärven rannalla ja sen eteläpuolella asuvat **Vepsäläiset**, kuin myös **Liiviläiset** Kuurinmaan rannalla. Nämä nyt mainitut heimolaisemme ovat vähälukuiset, yhteensä vaan muutamia tuhansia.

Kaikki tähän asti luetellut sukulaiskansat voisimme pitää lähimpinä sukulaisinamme; sillä heidän kielensä ovat vielä suurella määrällä oman kiellemme kaltaisia. Etäisempiä sukulaisia ovat meille seuraavat kansat.

Lappalaiset asuvat Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän pohjois-osissa, elättäen itseään porokarjoilla ja kalastuksella. Heillä ei ole hirsistä rakennettuja tupia, vaan kotia. Nämä tehdään siten, että maahan pistetään seipäitä, joiden yläpäät yhdistetään yhteen; seipäät peitetään saralla tai muilla kankailla; keskelle kotaa tehdään kivistä tulisija, ja niin asunto on valmis. Lappalaisten kieli eroaa jo suuremmissa määrässä Suomen kielestä, vaikka sukulaisuus niiden välillä onkin helposti huomattava.

Niillä tasangoilla, missä suuri Volgajoki Venäjällä tekee mutkan etelään päin, asuu laajalti Suomensukuisia kansoja. Niistä mainittakoon ensinnäkin **Mordvalaiset**, nerokas, maata viljelevä kansa, jonka lukumäärä nousee päälle miljoonan. Heille läheistä heimoa ovat vähempilukuiset **Tsheremissit**, jotka niinkään elävät maanviljelyksellä, mutta myöskin metsästyksellä. Paitsi

kieliensä kautta, ilmaisevat nämä kansat vielä ulkonäkönsä, tapainsa y.m. kautta suomalaista sukuperäänsä.

Näistä koilliseen päin, Kamajoen tienoilla, asuu hajallaan Venäläisten kesken **Syrjäänejä, Votjakeja ja Permalaisia**, jotka ovat läheistä heimoa toisilleen. Nämä ovat Suomensukuisia kansoja, kuten heidän kielensäkin osoittaa. Syrjäänit ovat pohjois-Venäjän uutterinta kauppakansaa. Votjakit ja Permalaiset ovat maanviljelijöitä. Näiden yhteinen lukumäärä tekee noin 400,000 henkeä.

Urali-vuorien molemminpuolin ja Obi-virran varsilla asuu kaksi puolivilliä kalastaja- ja metsästäjäkansaa, **Vogulit ja Ostjakit**, jotka myös ovat Suomensukuisia. Heidän lukumääränsä tehnee vaan likemmä 30,000 henkeä.

Useimmat näistä itä-Venäjällä asuvista Suomen-sukuisista kansoista arvattavasti vähitellen sekaantuvat Venäläisiin ja häviävät siten pois. Heillä ei näet ole mitään kirjallisuutta tai omaa sivistystä, mikä heitä estäisi häviämästä; sitäpaitsi asuvat he hajallaan pienenä vähemmistönä lukuisan venäläisen väestön keskellä.

Mahtavin meidän Europalaisista sukulaiskansoistamme on uljas **Magyarein eli Unkarinkansa**. Heitä on noin 6 1/2 miljoonaa. Heillä on asuttavanaan laaja ja hedelmällinen Unkarin maa, Tonavan ja sen lisäjoen Tizsan varsilla. He ovat sivistynyttä kansaa, jolla on laaja kirjallisuus ja kehittynyt kieli. Tulisesti rakastavat he isänmaataan ja ovat hankkineet sille itsenäisen valtiollisen aseman Itävallan rinnalla, jonka keisari on Unkarin kuningas. Unkarinkieli on aikojen kuluessa jo siksi muuttunut, että meidän Suomalaisten on aivan mahdoton siitä mitään ymmärtää. Mutta oppineet miehet, jotka ovat Suomen ja Unkarin kieltä toisiinsa verranneet, ovat huomanneet selvän yhtäläisyyden näiden kielten rakennuksessa, vieläpä koko joukon yksityisiä sanojakin todistavan tätä sukulaisuutta.

Ylimalkaan ovatkin kaikkien etäisempien sukulaistemme kielet ennättäneet muuttua siinä määrässä, että ainoastaan kielitieteilijät pystyvät tuon sukulaisuuden huomaamaan ja osoittamaan. Kuinka kuitenkin vielä yksityisissä sanoissakin tuo yhtäläisyys ilmautuu, sen seikan valaisemiseksi liitämme tähän muutamia esimerkkejä. Suomen kielen *kala* on Virolaisilla *kala*, Liiviläisillä *kalaa*, Lappalaisilla *guolle*, Mordvalaisilla *kal*, Voguleilla ja Ostjakeilla *kul* ja Unkarilaisilla *hal*; *käsi* on Virolaisilla *käsi*, Liiviläisillä *keizh*, Lappalaisilla *kät*, *gietta*, Tsheremisseillä *ket*, Voguleilla ja Ostjakeilla *kat*, *keet*, Unkarilaisilla *keez*; *neljä* on Virolaisilla *neli*, Lappalaisilla *nelje*, Mordvalaisilla *nila*, Syrjääneillä ja Votjakeilla *njod*, *nil*, Voguleilla ja Ostjakeilla *nile*, *ne* ja Unkarilaisilla *needj*.

Olemme täten luetelleet Suomenkansan sukulaiset. Niinkuin olemme nähneet, eivät ne ole maailman mahtavia kansoja. Useat niistä ovat asettuneet epäedullisille asuinpaikoille, kylmille pohjan perille, missä maanviljelys ja sen rinnalla syntyvä sivistys eivät ole mahdollisia; useat taas ovat hajallaan Venäjän suurilukuisen kansan keskellä ja ehkä vähitellen häviävät sen sekaan. Edullisimmissa oloissa ovat tähän asti olleet Unkarilaiset ja me Suomenmaahan asettuneet Suomalaiset, koska meillä on kaikki sivistyneiden kansain ehdot ja olomuodot sekä mahdollisuus omaa kansallista elämää säilyttää.

115. Vieraalla maalla.

(Virolainen laulu).

Yksinäin, yksinäin
täytyy pois mun rientämäin!
Silmän täyttää kyynel karvas,
loitos jäi mun maani armas,
kauas kallis synnyinmaan'.

Synnyinmaan', synnyinmaan'!
konsa taas sun nähdä saan?
Konsa kumpus mulle loistaa,
sylis hellä huolen poistaa
kaipaavalta kyynelin?

Kyynelin, kyynelin
vierahissa kuljeksin.
Tääll' ei äidinkieli kaiu,
huuliltain ei laulut raiu.
Kaukana on äidinkieli'!

Äidinkieli', äidinkieli'!
Lemmekäs kuin äidin mieli'!
Vieras kiel' on outo, vento,
tuosta taukos laulun lento —
Vieras ään' on lemmetön.

Pohjolain, Pohjolain!
Siell' on hauska vaeltain!
Siellä vienot lauluin liikkuu,
kukkasilmikot ne kiikkuu
päällä niittyin loistavain.

116. Antti sedän pakinoita.

1.

Oli suuri ilopäivä Kuusiston Laurilla, kun hänen setänsä, urkuri Antti Arvola, tuli Kuusistoon muutamiksi päiviksi kalastelemaan. Kuusiston läheisyydessä oli näet muutamia pienempiä järviä, joista kesäisin sai runsaasti ahvenia. Lauri, kaksitoista-vuotias kansakoululainen, sai noilla kalaretkillä olla sedän mukana. Antti-setä piti paljon pienestä kalastus-toveristaan. Hän oli puhelias mies, ja milloin ei kala ottanut oikein syödäkseen tai milloin hiljalleen soudeltiin pitkin järven selkää, silloin Antti setä jutteli Laurin kanssa monenmoisista asioista. Ujostelematta uskalsi Lauri sedältä kysellä, mitä vaan halusi. Ja paljon oli Laurilla kyseltävääkin, koulussa oli näet pojan tiedonhalu herännyt.

"Kuulkaapas, setä", sanoi Lauri, kun he veneessä istuivat onkimassa Särkijärven selällä, "se meidän Matti renki ei osaa edes nimeänsä kirjoittaa, vaikka on jo vanha mies."

"Eihän se niin kummallista ole", vastasi setä, "onhan vanhemman kansan joukossa vielä sellaisia, jotka sitä taitoa eivät osaa, kun he lapsuudessaan eivät ole saaneet mitään koulua käydä."

"Mutta parissa viikossahan tuon taidon oppisi", virkkoi Lauri. "Kun vaan kirjaimet oppii ja tavata osaa, eihän se ole konstikaan."

"Eihän se niin vaikea taito olekaan, kun sen saa nuorena oppia."

"Kukahen lienee kirjoitustaidon ensin keksinyt?"

"Se on vähitellen keksitty. Muinaisajan ihmiset koettivat monella tavalla saattaa ajatuksiansa näkyvään muotoon. Alkuperäisin tapa oli piirtää esineiden kuvia merkitsemään niitä vastaavia sanoja. Nuo kuvat aikojen kuluessa muodostettiin yhä yksinkertaisemmiksi piirteiltään, kunnes niistä vähitellen kehittyi kirjaimia, joilla merkittiin äänneitä."

"Missä maassa on kirjoitustaito ensin keksitty?"

"Vanhassa Egyptissä. Sen vanhimmat kirjalliset muistomerkit ovat piirretyt jo noin neljätuhatta vuotta ennen Kristuksen syntymää."

"Kylläpä ovat vanhoja."

"Nykyään, kun kirjoitustaito on niin yleinen, emme oikein pysty käsittämäänkään, miten suurenmoinen tämän taidon keksiminen on alkujaan ollut. Paljon on ihmishenki saanut ponnistella, ennenkuin se kömpelöistä ja hämäristä kuvakirjoituksista on johtunut kirjaimien keksimiseen ja käyttämiseen. Senpä vuoksi kirjoitustaito nykyäänkin vielä esim. Afrikan tai Australian raakalais-ihmisistä tuntuu kerrassaan ihmeelliseltä, jopa yliluonnolliselta. Muistuu mieleeni eräs tapaus, joka sattui englantilaiselle lähetyssaarnaajalle Williams'ille Rarotongan saarella, joka oli yksi Austraalian saarista.

"Kun hän eräänä aamuna tuli kirkon rakennus-paikalle, huomasi hän unohtaneensa kulmamitan kotiinsa. Hän otti lastun ja kirjoitti siihen hiilellä muutamia sanoja vaimolleen pyytäen häntä lähettämään kulmamitan. Sitten kutsui hän luoksensa erään saaren asukasten päämiehistä ja sanoi hänelle: 'vie tämä vaimolleni!' Mies, joka oli hyvin vilkasluontoinen, katseli lähetyssaarnaajaa aivan hämmästyneenä sanoen: 'Tämä lastuko on minun hänelle vietävä? Sittenpä on hän pitävä minua ihka hupsuna ja toruva minua turhasta juoksusta.' 'Ei suinkaan' vastasi Williams, 'mene sinä vaan lastullesi kiireesti!' Kun mies huomasi täyttä totta tarkoitettavan, otti hän lastun ja kysyi, mitä hänen tulisi Williams'in vaimolle sanoa. Williams vastasi: 'Sinun ei tarvitse sanoa hänelle mitään; lastu sanoo hänelle kaiken, mitä hänen tarvitsee tietää.' Tästä kummastui mies yhä enemmän ja piti mahdottomana, että lastu, jolla ei mitään suuta ole, voisi puhua. Uudistetusta käskystä riensi hän kuitenkin perille ja antoi siellä lastun Williamsin rouvalle. Tämä luki siinä olevan kirjoituksen, heitti sen maahan ja toi miehelle kulmamitan. Mies oli ihmeissään ja kysyi: 'Mistäs tiesit sinä että miehesi tarvitsee kulmamittaa?' 'Lastuhan sen sanoi.' 'Mutta minä en kuullut lastun mitään puhuvan', intti mies. 'Minäpä kuulin', sanoi rouva; 'lastu antoi minulle tietää, mitä mieheni tarvitsee; vie nyt kiireesti kulmamitta hänelle!' — Mies nosti lastun maasta ja lähti juoksemaan kylän kautta työpaikalle, lastu toisessa, kulmamitta toisessa kädessä. Ja vastaantulijoille uhosi hän Englantilaisten muka suurta viisautta, kun he saavat lastutkin puhumaan.

"Hänelle sitten kyllä koetettiin tuota salaisuutta selvittää, mutta se kävi sittenkin hänen ymmärryksensä yli. Taikakaluksi luuli hän tuota lastua ja kantoi sitä jonkun aikaa kaulassaan."

"Kylläpä oli tuhma", sanoi Lauri.

"Ehkäpä mekin olisimme olleet yhtä tuhmia hänen sivistysasteellaan", sanoi Antti setä.

2.

Seuraavana päivänä istuivat Antti-setä ja Lauri jälleen onkimassa. Lauri kertoi:

"Olin pari viikkoa takaperin isän kanssa kaupungissa. Päätin tällä kertaa viimeinkin päästä erääseen paikkaan, johon jo kauan olin halunnut. Olin nimittäin monasti itsekseni aprikoinut, miten oikeastaan kirjat ja sanomalehdet syntyvät. Kotona ei sitä kukaan osannut oikein minulle selvittää. Mutta nyt piti minun saada siitä selvä, minun piti päästä kirjapainoon. Isä sen viimein lupasikin; eräs hänen tuttavistaan vei minut sinne. — Siellä minä sitten näin, kuinka latojat latoivat irtonaiset metallikirjaimet vieretysten sanoiksi, riveiksi ja kokonaisiksi sivuiksi. Näin vielä, kuinka nuo ladotut sivut pantiin painokoneeseen ja kuinka ne tuon koneen avulla ensin mustattiin ja sitten peitettiin paperilla, joka painettiin niitä vasten niin tiukkaan, että nuo mustatut metallikirjaimet jättivät siihen kuvansa. Näin, kuinka tällä tavalla saatiin lyhyessä ajassa sadottain jäljennöksiä tuosta latomuksesta. Ymmärsin nyt, kuinka voidaan saada tuhansia arkkeja painetuksi, kun kerran yksi arkki on noilla metallikirjaimilla ladottu, ja kuinka samaa kirjaa voidaan helposti painaa monta tuhatta kappaletta. Mutta sanokaapas, setä, joko vanhassa Egyptissäkin tunnettiin kirjapaino."

"Ei toki", vastasi Antti-setä, "ei sitä tunnettu Egyptissä, eikä muinaisessa Kreikassa eikä Roomassakaan, vaikka näissä maissa oli hyvin rikas kirjallisuus. Kaikki kirjat siellä kirjoitettiin käsin. Ja niinpä tehtiin vielä kauan jälkeensä. Sillä kirjapaino keksittiin vasta noin neljäsataa viisikymmentä vuotta takaperin."

"Kertokaa, setä, jotakin sen keksimisestä!"

"Niinkuin jo mainitsin, kirjoitettiin kaikki kirjat sitä ennen käsin. Jos tahdottiin jostakin kirjasta useampia kappaleita, palkattiin suuri lukumäärä kirjureita, sekä lukija, jonka sanelemisen mukaan kirjurit kirjoittivat. Näin saatiin samaa kirjaa joku satamäärä kappaletta valmiiksi. Mutta mitä se riitti miljoonille ihmisille! Senpätähden kirjat vanhaan aikaan olivatkin hyvin harvinaisia ja kalliita. Ainoastaan rikkaat pystyivät niitä itselleen hankkimaan. Raamatusta esimerkiksi maksettiin noin 2,500 Suomen markkaa, Ymmärrettävää on, että näin ollen enemmistö ihmisistä oli suuressa tiedottomuudessa. Mutta kirjojen tarve tuli yhä suuremmaksi, ja mietittiin helpompia keinoja niiden monisteleminen. Ikäänkuin ensimmäisenä ituna kirjapainon keksintöön on pidettävä puunleikkaustaitoa. Keksittiin näet, että kuvia kävi helposti monisteleminen. Kuva ensin leikattiin laudalle sillä tavalla, että se tuli olemaan korkeammalla laudan muuta pintaa. Jos kuvat sitten siveltiin värillä ja paperi pantiin sen päälle, syntyi tähän vastaava kuva. Sillä tavalla väriä ja paperia uusimalla, saattoi valmistaa kuinka monta samallaista kuvaa tahansa. Pian johduttiin tästä leikkaamaan kirjoituksiakin puuhun ja niitä samalla tavalla monistelemaan. Mutta kovin suuritöinen oli isompien kirjain monisteleminen sillä tavalla, koska oli jokaista kirjan sivua varten leikattava eri lautansa. Ilmestyi viimein mies, joka nerollansa keksi vapautuksen tästä vaivaloisesta työstä ja kerrassaan aukasi tien kirjallisuuden levenemiselle ja siten samalla kaikelle henkiselle kehitykselle ihmiskunnassa. Se mies oli saksalainen Johan Gutenberg, kotoisin Mainz'in kaupungista.

"Kun kirjoituksen leikkaaminen puuhun vaati paljon aikaa ja vaivaa, heräsi näet Gutenbergissä ajatus laatia irtonaisia kirjaimia, joita saattoi latoa toistensa viereen sanoiksi, lauseiksi, sivuiksi ja siten kokonaiseksi kirjaksikin sekä, kirjan valmistuttua, purkaa ne jälleen irti toisia kirjoja varten. Tässä ajatuksessa juuri piili Gutenberg'in keksinnön ydin ja ponsi. Yritys onnistui, ja suuri keksintö oli siten tehty.

"Gutenberg'in irtonaiset kirjaimet eli *kirjasimet* olivat ensin puusta tehtyjä. Niitä ladottiin rinnatusten; siten syntyi sivu ja useampia, mikäli tarve vaati; latomus kun kostutettiin musteella ja paperi painettiin sitä vasten, syntyi paperiin vastaava jäljennös. Kun latomus uudelleen kostutettiin ja siihen painettiin uusi paperi, syntyi siten taas uusi jäljennös, näin saattoi nyt valmistaa satoja ja tuhansiaakin jäljennöksiä. Mutta monta vajanaisuutta oli tuossa keksinnössä vielä. Puusta oli näet työläs leikata kirjaimia niin paljo, kuin niitä pitempää latomusta varten tarvittiin, jota paitsi puukirjaimet tulivat karkeita ja pian kuluivat. Tämän hankaluuden poistamiseksi ryhtyi Gutenberg valamaan kirjaimia metallista. Se onnistui. Kirjasimet tulivat kestävämpiä sekä säännöllisiä ja siroja muodolleen. Myöskin laati hän painokoneen eli prässin, jonka avulla saattoi tasaisesti painaa paperin latomusta vastaan. Täten oli nyt kirjapainotaito keksitty."

"Siitä miehestä vasta rikas mahtoi tulla", sanoi Lauri.

"Niinpä luulisi. Mutta Gutenbergin kävi, niinkuin useampien, jotka ovat jotakin suurta ihmisten hyväksi tehneet. Hän sai osakseen puutetta, kateutta ja kiittämättömyyttä. Kun hänellä ei ollut itsellä varoja hankkia kirjapainoa, täytyi hänen lainata rahoja eräältä rikkaalta Fust nimiseltä porvarilta. Kun kirjapaino oli saatu valmiiksi ja siinä alettu painaa Pyhää Raamatua, vaati Fust äkisti rahansa takaisin. Gutenbergin täytyi nyt luovuttaa koko kirjapaino Fustille. Sittemmin perusti Gutenberg kyllä vielä uuden kirjapainon, mutta sekin täytyi varattomuuden takia luovuttaa toisiin käsiin. Köyhänä ja vastuksista väsyneenä kuoli Gutenberg v. 1468. Jälkimaailma on kyllä ymmärtänyt hänen keksintönsä suuruuden ja pystyttänyt hänelle muistopatsaan."

3.

"Milloinkas Suomeen saatiin ensimmäinen kirjapaino?" kysyi Lauri Antti sedältä seuraavan päivän kalastusretkellä.

"Se perustettiin Turkuun vuonna 1642. Mutta suomalaisia kirjoja painettiin jo sitä ennen

Tukholmassa", vastasi setä.

"Kuka on ensimmäiset kirjat suomeksi kirjoittanut?"

"Sen miehen nimi oli Mikael Agrikola. Hän on suomalaisen kirjallisuuden isä."

"Mihin aikaan eli tämä mies?"

"Hän eli noin kolmesataa viisikymmentä vuotta takaperin eli siihen aikaan kuin katolinen oppi Suomesta poistettiin ja Lutherin uskonoppi tuli maahan."

"Mikä mies se Luther oli? Olen hänestä kyllä yhtä ja toista kuullut ja lukenut, mutta oikeata käsitystä minulla ei hänestä vielä ole."

"Hän oli oppinut, Jumalan hengen valaisema mies, joka Saksanmaalla nousi katoollisen kirkon suuria erehdyksiä vastustamaan. Hän väitti muun muassa, että Pyhä Raamattu on oleva meidän ainoa opettajamme uskon asioissa. Katolinen kirkko ei sallinut kansan edes lukeakaan Raamattua, mutta Luther käänsi sen saksan kielelle ja vaati, että kaiken kansan tuli itse oppia sitä lukemaan. Myöskin piti kansalle nyt saarnattaman sen omalla kielellä, eikä enää latinan kielellä, kuten katoollisissa kirkoissa tehdään."

"Mutta kertokaapa jotakin Mikael Agrikolasta!"

"Hän oli köyhän kalastajan poika Pernajan pitäjältä. Kun hän oli hyvin lahjakas ja opinhaluinen, pääsi hän hyvän ihmisten avulla koulutielle. Olipa hän jonkun aikaa Saksanmaallakin tohtori Lutherin oppilaana. Palattuaan sieltä kotimaahansa, alkoi hän levittää Lutherin oppia maahamme sillä tavalla, että rupesi toimittamaan suomeksi hengellisiä kirjoja. Ensiksi toimitti hän aapisen, sitten katekismuksen ja rukouskirjan. Tärkein kaikista hänen kirjoistaan oli Uuden Testamentin käännös. Se ilmestyi painosta vuonna 1548. Sen jälkeen suomensi Agrikola vielä muitakin Raamatun osia. Koko Raamattua hän ei ehtinyt suomentaa, se saatiin noin sata vuotta myöhemmin eli vuonna 1642. Näin laski Agrikola perustuksen meidän kirjallisuudellemme ja samalla Lutherin opille. Hänestä tuli senjälkeen Turun piispa, mutta tässä tärkeässä toimessa ehti hän olla ainoastaan kolme vuotta. Hän kuoli vuonna 1557."

"Vai sellainen se oli suomalaisen kirjallisuuden alku. Olikos suomenkieli silloin samanlaista kuin nytkin?"

"Jokseenkin samanlaista, mutta sitä ei kirjoitettu aivan samalla tavalla kuin nyt. Agrikolan täytyi itse harkita ja keksiä, miten suomenkieltä olisi kirjoitettava, sitä kun ei oltu sitä ennen kirjakielenä käytetty. Luonnollista oli, että tämä ensimmäinen yritys oli monessa suhteessa vaikea. Saat ehkä joskus lukea jonkun näytteen Agrikolan aikuisesta suomenkielestä. Kyllä sitä ymmärtää, mutta huomaa samalla, että sanojen oikeinkirjoitus on erilainen kuin nykyään."

"Olen lainakirjastossa nähnyt tavattoman paljon suomalaisia kirjoja. Onkohan siinä kaikki, mitä suomeksi on painettu?"

"Eipä suinkaan! Siellä lienee vaan pieni osa siitä, mitä meillä nykyään on suomalaista kirjallisuutta. Ei ole nykyisenä aikana meillä suomalaisilla enää luettavan puutetta. Kuka tahansa voi nyt hyvistä kirjoista tyydyttää tiedonhaluansa."

4.

Seuraavana päivänä sattui olemaan erittäin ihana kesäpäivä. Särkijärvi rantoineen, saarineen ja salmineen oli lumoavan kaunis. Kalamiesten mieli kävi tästä iloiseksi. Hiljalleen soudeltaissa puhkesi Lauri laulamaan. Hän lauloi: "Ma oksalla ylimmällä oon Harjulan selänteen". Kun laulu oli päättynyt, lausui Antti-setä:

"Onhan sinulla hyvä ääni; mutta kaunis on itse laulukin. Tiedätkö kenen tekemä se laulu on?"

"Opettaja sanoi, että sen on tehnyt **Sakari Topelius**", vastasi Antti.

"Aivan oikein. Tunnetko mitään muuta, mitä Topelius on kirjoittanut?"

"Lukukirjassa on häneltä kaksi kaunista satua: 'Koivu ja tähti' ja 'Adalminan helmi'. Sitten on hän kirjoittanut 'Luonnonkirjan' ja 'Maamme-kirjan'."

"Kyllä niin. Mutta hän on kirjoittanut paljon muutakin. Ensinnäkin suuren joukon kauniita satuja lapsille. Vielä on hän kirjoittanut paljon ihania runoja, sellaisia kuin tuo äsken laulamasi, sekä suuren joukon kertomuksia Suomen entisiltä ajoilta. Kun saat koulussa ensin lukea Suomen historiaa, sitten voit lukea Topeliuksen kertomuksiakin. Niiden nimenä on 'Välskärin kertomukset'. Mutta tiedätkö, mikä mies Topelius oikeastaan oli?"

"Sitä en tiedä."

"Hän oli opettajana Suomen yliopistossa. Mutta samalla kirjoitteli hän runoja, satuja ja kertomuksia. Ne ovat erittäin hyvää ja jaloa luettavaa Suomen lapsille ja nuorisolle. Senpä vuoksi tulee lasten myös tuntea tämä suuri suomalainen runoilija."

"Vieläkö Topelius elää?"

"Hän kuoli syvästi kunnioitettuna, rakastettuna ja kaivattuna vuonna 1898, kahdeksankymmenen vuoden ikäisenä. Hanki itsellesi lainakirjastosta Topeliuksen 'Lukemisia lapsille' ja lue niitä lupa-aikoina. Tule huomaamaan, kuinka tämä mies todella oli

Suomen lasten suuri ystävä ja opettaja."

"Sen tahdon tehdä ensi tilassa. Mutta olkaa, setä, hyvä ja selittäkää minulle, mitä kirjoja Kalevala ja Kanteletar ovat! Olen niistä kuullut paljon puhuttavan."

"Kalevala ja Kanteletar sisältävät Suomen kansan vanhoja runoja, siis semmoisia runoja, joita kansa itse on sepittänyt ja laulanut. Kalevalassa on kertovia runoja, mutta Kanteletarissa laulurunoja. Elias Lönnrot on ne kaikki kansan suusta koonnut ja sitten julkaissut."

"Mitenkä hän ne kokosi!"

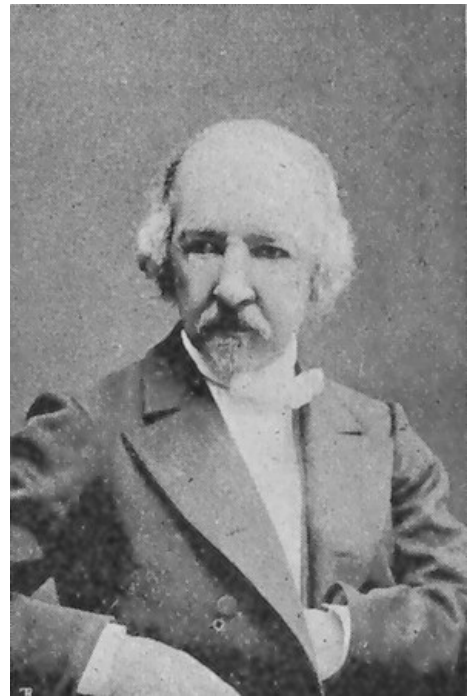
"Hän matkusteli paljon kansan keskuudessa, varsinkin itä-Suomessa ja Venäjän Karjalassa; kansa lauloi hänelle ja hän kirjoitti laulut muistiin."

"Vieläkös se Lönnrot elää?"

"Lönnrot kuoli vuonna 1884, kahdeksankymmenen kahden vuoden ikäisenä, hänkin koko Suomen kansan kunnioittamana ja rakastamana. Hänestä kuin myös Kalevalasta ja Kanteletarista saat kyllä koulussasi enemmän tietoja."

"Minä en ole koskaan täällä kuullut tuollaisia vanhoja runoja laulettavan. Olisi hauska tietää miten niitä laulettiin."

"Tavallisesti siten, että kaksi laulajaa istui vieretysten tai vastatusten, pitäen toisiaan kädestä, ja lauloi yhden säkeen kerrassaan, jonka toinen laulaja vielä yksinään uudisti. Usein myös säestettiin laulua kanteleella."

"Sepä mahtoi olla juhlallista. Onpa kerrassaan ikävää, ettei kansa täällä niitä osaa laulaa. Ja entäs se kanteleen soitto! Opettajallamme on kantele, ja olen kuullut hänen sillä joskus soittavan. Se on kovin kaunista se soitto, paljon kauniimpaa kuin Mäkelän Taavetin viulunsoitto taikka Arposen Villen hanurin renkutus."

"Kyllä se on kaunista. Enkä minä tässä suhteessa muuta soisi, kuin että hanurit katoaisivat kerrassaan ja niiden sijalle tulisi vanha kanteleemme joka taloon ja mökkiin. Ajattelen, kuinka esimerkiksi iltapuhteet täällä maakansan keskuudessa kuluisivat rattoisasti ja jalostavasti, jos joka perheessä olisi kantele ja joku, joka osaisi sitä soittaa. Takkavalkean iloisesti loimutessa tehtäisiin kaikenmoisia käsitöitä, mutta yksi joukosta aina ilahuttaisi muita laulullaan ja kanteleensoitollaan. Laulettaisiin ja soitettaisiin hyviä lauluja ja lopuksi joku virsi. Se olisi ihanaa iltapuhteiden viettoa. Kyllä raa'at puheet ja huonot laulunrenkutukset, jotka nyt rumentavat kansamme elämää, sitten vähitellen väistyisivät pois. Hankkikaapas te, koululaiset, jokainen itsellenne kantele! Ehkäpä pystyisitte sellaisen käsityönäkin koulussa tekemään. Ja oppikaa sitä soittamaan, se taito ei ole ylen vaikea."

117. Poika Sammatista.

Sammatti on paikkakunta pobjois-Uusmaalla. Siellä on paljo vuoria ja järviä sekä korkeita, vanhoja, varjoisia metsiä. Seutu on kaunista, mutta yksinäistä ja köyhää.

Siellä on Paikkarin torppa Valkjärven rannalla. Torpassa asui ammoiden sitte köyhä mies vaimonsa ja seitsemän lapsensa, viiden pojan ja kahden tytön, keralla. Torppa oli köyhä; mitä suuremmaksi lapsilauma kasvoi, sitä niukemmaksi kävi jokapäiväinen leipä. Mutta torppari ja hänen vaimonsa olivat jumaliset ja ahkerat. Heistä oli turha nähdä nälkää, kun he voivat ja jaksoivat tehdä työtä. Torppari osasi vähän räätälin-työtä, ja kun pojat kasvoivat, niin että voivat vähin autella töissä, ryhtyi hän talvi-aikoina käymään taloissa ompelemassa vaatteita.

Torpan luona oli iso mänty. Siinä pojat hyvin mielellään kiipeilivät. Eräänä päivänä näki torppari neljä poikaansa ylhäällä männynssä. Kolme vanhinta poikaa syisi ja tyrkki ilon innoissaan toinen toistansa ylimmillä oksilla, mutta neljäs poika, Elias nimeltään, istui alempana oksalla selin runkoa vasten ja luki.

"No, Elias", sanoi isä, "etkö sinäkin tahdo kiivetä korkealle täällä maailmassa? Mitä sinä nyt teet?"

"Luen katkismusta", vastasi poika.

"Kaikkiapa saakin kuulla!" ilvehti isä. "Vastahan sinä olet kuudennella vuodella. Tulehan alas, niin opetan sinut ompelemaan nuttua!"

Elias laskeutui maahan ja oppi kuromaan yhteen nutun eri kappaleet; mutta kun se oli tehty, kiipesi hän jälleen puuhun kirjojensa. Kuuden vuoden iässä osasi hän koko katkismuksen ulkoa. Pappi ja kaikki naapurit ihmettelivät kylänluvuissa. "Kuulkaas, isä torppari", sanoi pappi, "tuo poika teidän pitäisi toimittaa kouluun."

"Ei ole varaa", vastasi isä.

Mutta miten olikaan; kun naapurit eivät lakanneet ihmettelemästä pojan suurta oppia, kokosivat vanhemmat säkillisen leipiä, pytyä voita ja toisen suolaisia muikkuja sekä lähettivät pojan lähimpään kouluun Tammisaareen. Mutta Sammatissapa puhuttiin pelkkää suomea ja Tammisaaren koulussa opetettiin kaikki ruotsiksi. Kovalla poika oli, mutta täytyipä sentään asian käydä, ja kävikin se, sillä poika oli uutera. Kohta hän osasi katkismuksensa ulkoa ruotsiksikin. Mutta kauanpa ei ollut kotoa lähettää leipää, voita ja muikkuja, ja niin täytyi pojan lopettaa koulunkäyntinsä parin vuoden kuluttua. Se on tapahtunut monellekin köyhälle pojalle Suomessa.

"Rupea sinä räätäliksi, rakas poikani, ja kulje minun kanssani!" sanoi isä. Pikku Elias huokasi, sillä häntä enimmin huvitti kirjansa, mutta hän oli tottelevainen, nöyrä ja oppivainen, kulki isänsä kanssa taloissa, ompeli ja palttoi niin että sormia pakotti. Välistä sattui niinkin, että hänellä oli kirja taskussa ja hän hiipi johonkin komeroon lukemaan aikaisin aamulla ja myöhään iltasilla. Kynttilää hänellä ei ollut pimeänä vuoden aikana, mutta osataanpa lukea päreenkin valossa. Ja hauskinta oli kirja kädessä istua Ison Männyn pitkällä oksalla, varisten raakkuessa sen latvassa. Mutta kun hän yksinään käveli suuressa metsässä tai souteli pienellä ruuhellaan yksin kalastelemassa Valkjärvellä ja jyrkät vuoret katselivat kuviansa syvästä vesipeilistä sekä aikainen aamuaurinko kultasi honkain latvat, silloin tuli pojan mieleen ihmeellisiä ajatuksia. Hänestä tuntui, kuin kuulisi hän luonnon sydämen sykkivän ja osaisi lukea runoja aaltojen väreistä. Kun tuuli humisi honkain tummissa latvoissa, oli hän kuulevinaan muinaisia, ammoiden unhottuneita satuja. Tähdet taivaalla sanoivat: "täällä asuu Jumala!" Ja jokainen nuori kuusenvessa, joka yleni salon sammalikosta, sanoi: "tässä on isänmaa!" Ne kaksi sanaa juurtuivat niin syväälle hänen sydämeensä, ett'ei hän koskaan voinut unhottaa niitä.

Kun hän sellaisilta retkiltä palasi torppaan ja isä käski häntä ompelutyöhön, alkoi hän itkeä. "Miksi itket?" kysyi isä. Poika oli vaiti ja itki, mutta viimein hän tunnusti, että hän mieluisemmin lukisi kuin ompelisi. "No, minä puhun pastorin kanssa", lohdutti isä.

Pastori sanoi: "lähetä poikasi kouluun Turkuun, siellä hän oppii enemmän kuin Tammisaareessa." Isä mietti asiaa, ja miten hän neuvottelikaan naapurien kanssa, sai hän vähän apua, ja poika lähetettiin Turkuun. Hänet otettiin koetteeksi alimmalle luokalle, jossa hän sai kumppaniensa kanssa lukea latinaa ja ruotsia. Kyllä siinä tarvittiin ahkeruutta ja kärsivällisyyttä, mutta vähitellen rupesi kuitenkin onnistumaan, ja poika luki koulussa kolme luokkaa. Mutta silloin loppuivat taas varat köyhästä torpasta, ja Eliaksen täytyi laukku seljässä vaeltaa kotiin ilman vähintäkään toivoa koskaan enää päästä sinne takaisin.

Eräänä sunnuntaina hän joutui kirkolla pastorin puheille, joka kysyi häneltä, miten hänen lukunsa edistyi. Eliaksen täytyi tunnustaa että hän nyt lueskeli vain saksia, neulaa ja silitysrautaa. "Mitä hullua!" virkkoi pastori; "pyydä isältäsi, että saat tulla pyhinä iltapäiväksi minun luokseni, niin opetan sinulle latinaa!"

Tuohon isä suostui, poika kävi pyhä-illoin, jolloin jouti räätälin ammatiltaan, pastorin luona ja luki latinaa. Viikon varrella nousi hän tuntia aikaisemmin ja kävi levolle tuntia myöhemmin kuin muut ja käytti ne hetket läksyjensä lukemiseen. Siten hän pääsi niin pitkälle, että saattoi mennä Porvooseen lukiolaiseksi.

Hänestä tulikin nyt lukiolainen. Hän luki ja näki nälkää. Isä ja äiti eivät voineet lähettää hänelle muuta kuin kotikutoista sarkaa, josta hän itse sai ommella itselleen vaatteet, mutta jotainhan

hänen piti myöskin syödä ja juoda. Hän läksi lupa-aikoina kyliin ja lauloi siellä leipäkakusta tai ruiskappasesta. Jumalisessa kodissaan oli hän oppinut monta virttä, ja osasi hän muitakin lauluja. Hyviä kylän ihmisiä liikutti kuulla köyhän lukiolaisen laulavan heille, ja he antoivat mielellään hänelle vähän lisää evässäkkiin. Täten sai hän kokoon suuren määrän viljaa, joten hänen ei tarvinnut enää nälkää nähdä. Mutta hänen piti päästä ylioppilaaksikin, ja siihen hänellä ei ollut rahaa. Pitikö hänen nyt uudestaan vielä ruveta räätäliksi?

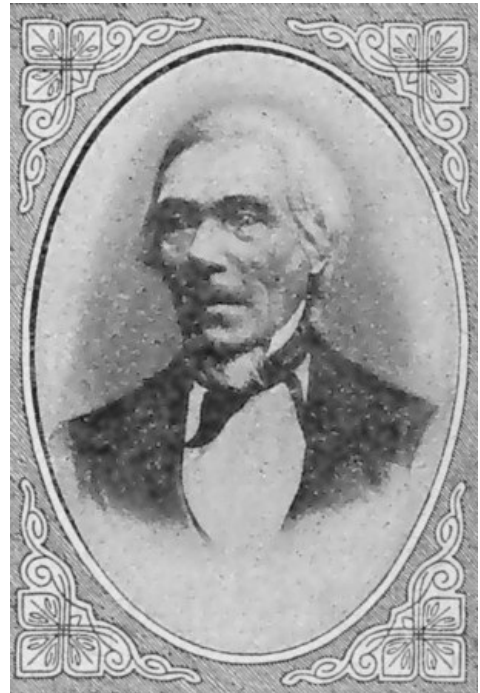
Elias sai kuulla Hämeenlinnassa tarvittavan apulaispoikaa apteekkiin. Hän astuskeli sinne ja selitti saavansa kyllä selon latinalaisista lääkkeenmääräyksistä. Hänen onnistui päästä apteekkiin, ja vähitellen tuli hän kelvolliseksi proviisoriksi. Säästettyään kokoon pikku summan matkusti hän Turun yliopistoon ja tuli ylioppilaaksi. Hän oli silloin kahdenkymmenen vuoden iässä.

Nyt ansaitsi hän leipänsä johtamalla pienempien poikain lukemisia. Siinä sivussa täytyi hänen hoitaa omiakin lukujansa. Seitsemän vuoden kuluttua suoritti hän maisteritutkinnot. Silloin oli hänen tiensä maailmassa turvattu.

No sinä, joka luet tätä pikkukertomusta, tahdotko tietää, mikä tuli Sammatin pojasta, joka lukutiellään sai näin paljon kovaa kokea. Minä kerron sen. Hänestä tuli yksi kuuluisimpia ja suurimpia miehiä, kuin koskaan on Suomessa syntynyt. Hänestä tuli lääkäri, kirjailija, professori, virsien sepitsijä ja kielentutkija. Eikä siinä kyllä, sillä niiksi voi moni muukin kohota; vaan hänestä tuli se mies, joka etäisistä salomaista etsi ja löysi ne vanhat, kauniit, muualta jo ammoin unohtuneet runot, joissa on Suomen kansan vanhimmat muistomerkit muinaisajoilta. Hän liitteli ne kokonaiseksi ja ikäänkuin lahjoitti kansalle sen muinaisuuden ja antoi sille uutta rohkeutta elää ja katsella tulevaisuutta kohti. Tuskinpa oli maassamme niin köyhää tölöä, ett'ei hänen nimensä siinä olisi ollut tuttu ja rakas; tuskin oli mitään niin etäistä maanosaa, ett'ei hänen kuuluu kansanlaulukokoelmansa olisi siellä ollut tuttu ja ihmetelty oppineiden miesten keskuudessa. Ja kun hän hyvin iäkkäänä kuoli, kokoontuivat sekä rikkaat että köyhät, ylhäiset ja alhaiset hänen hautansa ympärille osoittamaan hänen muistollensa kunnioitusta.

Mitä muuta tahdot vielä tietää Sammatin pojasta? Sitäkö, miten nöyrä, yksinkertainen, jumalinen ja ihmisystävällinen hän oli. Hän ajatteli aina, että muut olivat tehneet paljon enemmän kuin hän. Hän käveli paljain jaloin kesällä ja hiihteli talvella; hänen pukunsa oli niin yksinkertainen, että, missä häntä ei tunnettu, käskettiin hänet kyökkiin palvelusväen pariin istumaan. Hän katsoi itseään aina Jumalan ja kansan palvelijaksi; milloin ei pyhinä sattunut olemaan pappia yksinäisessä Sammatissa, luki hän kirkossa saarnan; ja hän on sepittänyt monta ytimekästä virttä suomalaiseen virsikirjaan. Hän autteli salaa monta köyhää, oli yhtä lempeä kaikille eikä hänellä ollut yhtään vihamiestä, mutta monta, hyvin monta ystävää. Kas, sellainen mies voi tulla joka pojasta, vaikkapa ei jokainen saakaan niin suurta mainetta.

Jos vielä tahdot tietää hänen nimensäkin, niin sanon sen sinulle, sillä ei sitä voida salata, se on Paikkarin torpasta levinnyt yli maan ja maailman. Joka tuuli on sen kertoellut Suomen kuusille, hongille ja koivuille; joka aalto merellä ja järvellä on kertonut rannoillensa; joka äiti sanonut sen lapsillensa; eikä miespolvi, joka nyt elää, suinkaan unohda sitä kertomatta tuleville miespolville. Sammatin poika oli Elias Lönnrot.

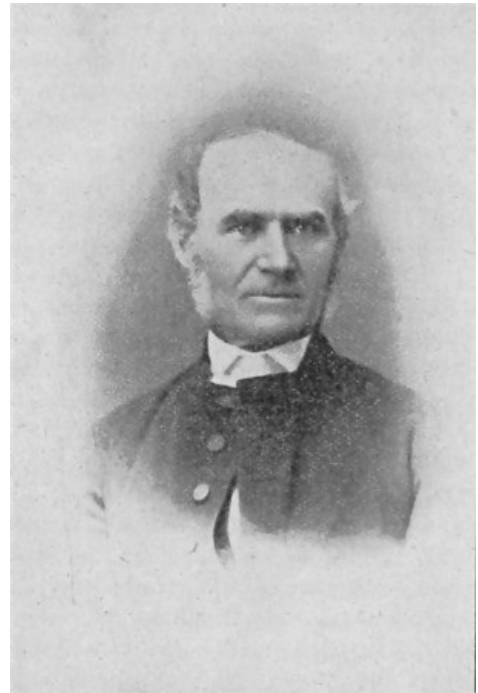
118. Uno Cygnaeus.

Nykyään on kansankin lapsilla Suomessa tilaisuutta saada hyödyllistä ja tarpeellista opetusta. Varsinaisissa oppikouluissa tarjotaan laajaa ja perinpohjaista opetusta kaikille niille, jotka pyrkivät tiedemiehiksi tai papeiksi ja muiksi virkamiehiksi. Niissä kuitenkin vaan varakkaimpien lapset voivat käydä. Sitä vastoin voivat usiammat lapset jo käydä kansakouluissa. Niitähan nykyään jo löytyy melkein joka pitäjässä, muutamain paikoin jo melkein joka suuremmassa kylässäkin. Ja niissä tarjotaan opetusta kaikissa niissä asioissa, jotka ihmiselle ovat tärkeimmät tietää, jotta hän voisi olla ja elää Jumalata pelkääväisenä, kunnollisena ja toimekkaana kansalaisena. Kristinopin perustotuudet niissä selvitetään; opetetaan hyvästi lukemaan, kirjoittamaan ja lukua laskemaan; annetaan tietoja kansamme ja koko ihmiskunnan entisistä vaiheista; opetetaan tuntemaan kotimaa ja vieraat maat sekä Jumalan ihmeellistä luomakuntaa; harjoitetaan kaunista laulua, vieläpä voimistelua ja käsitöitäkin. Onnellisiksi voimme nyt sanoa Suomen lapsia, kun heille on kansakouluissa tarjona tällaiset opin ja tiedon aarteet. Näin ei ole ollut vielä kauan laita. Noin kolmekymmentä vuotta takaperin olivat kansakoulut vielä maassamme aivan harvinaisia. Kansan lapset saivat tyytyä siihen lukutaitoon, mitä heille kotona osattiin opettaa. Jos kiertokoulussa — missä nimittäin sellaisia löytyi — vielä lisäksi opittiin vähän

kirjoitusta, niin olikin saavutettu se sivistysmäärä, mikä yhteiselle kansalle vielä miespolvi takaperin oli mahdollinen saavuttaa.

Että laajempi tiedon ja opin tie on tullut Suomen lapsille kansakoulujen kautta avatuksi, sen on vaikuttanut etupäässä yksi jalo mies, jolla oli tähän asiaan lämmin into ja harrastus. Se mies on Suomen kansakouluoppilasten aina muistettava. Hänen nimensä oli **Uuno Cygnaeus**.

Uuno Cygnaeus syntyi Hämeenlinnassa 12 p. Lokakuuta 1810. Suoritettuaan yliopistossa maisterin ja papintutkinnot, oli hän ensin jonkun aikaa pappina Viipurissa, mutta määrättiin sitten lutherilaisen seurakunnan pastoriksi venäläisille uutis-asutuksille Amerikan luoteiskulmassa. Siellä oleskeli hän viisi vuotta. Palattuaan Pietariin oli hän siellä v. 1846-1858 ruotsalaisen seurakunnan pappina ja koulun tarkastajana sekä uskonnon-opettajana suomalaiselle nuorisolle. Tällä ajalla hän varsinkin tutustui etevien ulkomaisten kasvattajain periaatteisiin kansan-opetuksen alalla. Kun Suomessa Keisari Aleksanteri II:sen toivomuksesta alettiin kansakoulujen perustamista tuumia, lähetti Cygnaeus hallitukselle kirjallisen mietintönsä tästä tärkeästä asiasta. Hänen siinä lausumansa aatteet katsottiin suuressa määrässä huomiota ansaitseviksi. Hallitus määräsi nyt Cygnaeuksen matkustelemaan sekä koti- että ulkomaille ja siten ottamaan selvää kansakouluasioista. Matkoilta palattuaan ja annettuaan kertomuksen tekemistään havainnoista, sai hän toimekseen valmistaa ehdotuksen kansakoulujen ja seminaarien järjestämisestä Suomessa. Hänen ehdotuksensa sitten pääasiassa hyväksyttiin. Itse nimitettiin hän v. 1861 Suomen kansakoulujen ylitarkastajaksi. V. 1863 perustettiin Jyväskylään seminaari mies- ja nais-opettajain valmistamista varten kansakouluille. Cygnaeus itse oli tätä laitosta järjestämässä ja johtamassa ensi vuosina. Sen jälkeen oli hänen harrastuksensa ja työnsä yhä suunnitettuna seminaarien ja kansakoulujen kehitykseen maassamme. Seitsemän uutta seminaaria on perustettu ja kansakouluja on syntynyt vuosi vuodelta yhä enemmän. Pian alkaa jo jokaisella Suomen lapsella olla tilaisuutta kansakoulusivistyksen saamiseen. Kansamme itse on näet jo ruvennut huomaamaan, että hengenlahjain kehittäminen ja terveellinen oppi ovat kaikille ihmisille välttämättömät ja että nousevan nuorison kasvatus on elämän kalliimpia velvollisuuksia. Sen vuoksi rientää Suomen lapsia, poikia ja tyttöjä, nyt joukottain kansakouluihin. Ja me saamme toivoa, että niistä kerran kasvaa Suomelle kunnollisia kansalaisia. Mutta se on etupäässä tohtori Uuno Cygnaeuksen ansio, että näin pitkälle on päästy. Sydämensä rakkauden ja elämänsä voiman uhrasi hän tämän tärkeän asian hyväksi. Sen edistämiseksi työskenteli hän elämänsä loppuun asti. Paljo oli hänellä hankaluuksia ja vastuksia voitettavana, mutta hänen harras intonsa ja uupumaton toimintansa poisti vaikeudet. Ja elämänsä ehtoolla sai hän iloita työnsä hedelmistä. Kansakoulu oli tullut Suomessa yleiseksi, se oli tullut kansalle rakkaaksi.

Uuno Cygnaeus kuoli 2 p. Tammikuuta 1888. Häntä ja hänen työtänsä on Suomen kansa aina kiitollisena muisteleva, sillä kansakouluaitosten järjestämisellä on hän johtanut koko kansamme suurempaan sivistykseen, henkiseen ja taloudelliseenkin kehitykseen.

119. Torpan pojasta kuvanveistäjä.

Kolmekymmentä vuotta sitten oli Virolahden pitäjässä Haminan lähellä pieni poika, jota sanottiin Sillanpään Johannekseksi. Hänen isänsä oli herrastalon torppari. Koti oli köyhä ja Johannes sai pienestä pitäen tottua tekemään mitä voi. Kymmenvuotiaasta oli hän kesäisin pantu käymään toisen torpan lemmiä paimenessa. Mutta Johannes ei ollut mikään vetelehtijä, joka olisi työtä surkeillut, vaan niitä iloisia ja virkkuja poikia, jotka aina ovat toimessa. Paimenessa ollessaan hän teki vispilöitä ja luutia tai vuoleskeli haarukoita, joilla kiinnitetään vaatteita köysiin kuivamaan. Toisinaan hän taas naperteli kaikenlaisia somia leikkikaluja, sillä hän oli oikein näppärä puukkoa käyttämään. Omissa pienissä tomissaan hän viihtyikin paremmin kuin ikäistensä seurassa. Kun Johannes oli kolmentoista vuoden vanha, rupesi herrastalon neiti pitämään koulua torpparien lapsille, ja siihen pääsi Johanneskin. Koulussa saivat lapset harjoitella käsitöitäkin; tytöt kutoivat sukkaa, neuloivat j.n.e, pojat taas saivat vuoleskella kaikenlaisia esineitä puusta mallien jälkeen. Enimmin heitä viehättivät eläimenkuvat, joita he kilvan jäljittelivät. Mutta Johannes se kuitenkin oli paras mestari, niin että toiset pian luopuivat kilpailusta hänen kanssaan. Kerran vuoli hän mallin mukaan istuvan luppakoiran kuvan, jonka opettajatar lähetti veljelleen, kauppiaille Viipurissa. "Onpas se aika mestari, joka tämän on tehnyt!" huudahti kauppias sitä katsellessaan. Se oli sievästi ja puhtaasti tehty, mutta varsinkin koiran katse ja asento oli osattu häämäästytävään elävästi. Johannes tahtoi yhä uusia malleja. "Antakaa vaikka mikä kuva, kyllä minä sen toimeen saan", pyysi hän opettajattareltaan. Neiti antoi hänelle pienen sveitsiläisen huoneenmallin, tuskin nuppineulankaan pituisen ja korkuisen. Hän piti mahdottomana että Johannes paksuilla sormillaan voisi tehdä semmoista. Mutta jonkun ajan perästä tarjosi poika

hänelle nöyrästi ja vaatimattomasti pienen soman rasian, johon oli kätetty uusi sveitsiläinen huone, melkeinpä mallia pienempi ja sievempi. Siitä pitäen hankki neiti Johannekselle erityisiä, vaikeita malleja. Hän leikkasi puusta samanlaiset ja niin hyvin että se herätti kaikkien kummastusta; nähtiin että hänessä oli paremman kuin tavallisen torpanpojan alku. Tuo viipurilainen kauppias kutsui poikaa luoksensa tulemaan, ja Johannes lähtikin. Eräs venäläinen kenraali, joka sattui käymään Viipurissa, sai nähdä pojan teoksia ja päätti toimittaa hänet Pietariin oppimaan kuvanveistäjäksi. Vielä koetellakseen poikaa käski hän Johanneksen leikata puusta Viipurin linnan kuvan. Sen tämä tekikin, ja Viipurin linna syntyi ihka uutena leppäpölkystä.

Mutta Pietariin ei Johannes kuitenkaan tullut lähtemään. Muutamat viipurilaiset keräsivät hänelle rahoja, joilla hän pääsi Helsinkiin erään etevän kuvanveistäjän luo oppiin. Ja niin oli taiteilijan alku valmis lähtemään ulos maailmaan.

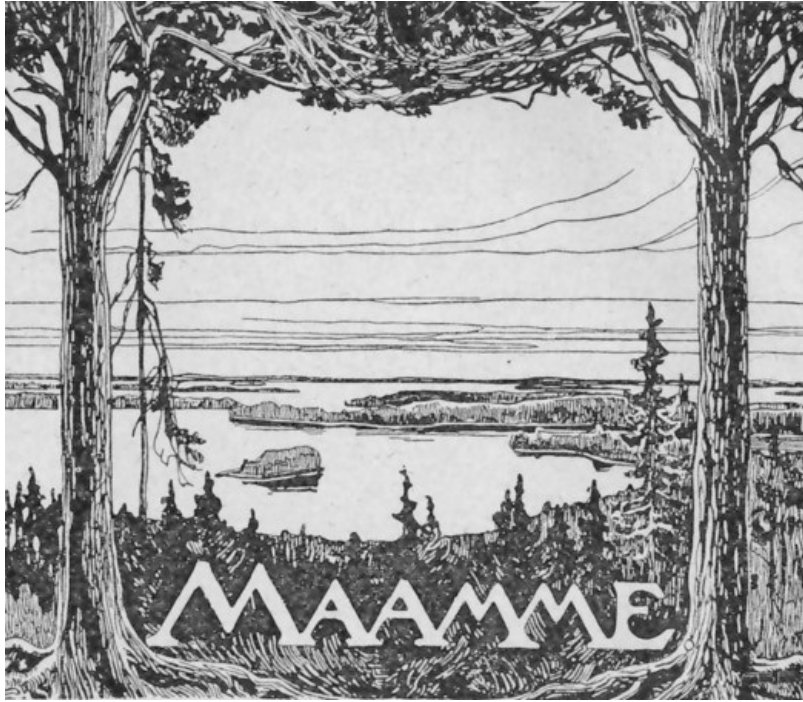
Takasén tekemä Rebekan kuva.

Johannes Takasesta — se oli pojan nimi — tuli kuuluisa kuvanveistäjä, jonka teoksia ihailaan milt'ei hienoimpina ja taiteellisimpina, mitä kukaan taidenieikka on luonut. Hän muutti sittemmin Roomaan, jossa ovat maailman suurimmat taideteoskokoelmat, ja jossa kuvanveistäjillä siis on paras tilaisuus edistyä taiteessaan. Siellä hän sitten oli monta vuotta, taistellen hädän ja puutteen kanssa, mutta kuitenkin hylkäämättä jaloa taidettansa. Hän on kaavailut Juhana Vilhelm Snellmanin rintakuvan, joka on pystytetty Kuopiossa puistoon tuomiokirkon edustalle, ja hän sai myöskin toimekseen jalon Keisarimme Aleksanteri II:n kuvapatsaan valmistamisen sitä muistopatsasta varten, joka oli pystytettävä Helsinkiin hänen kunniakseen. Hän ei kuitenkaan ehtinyt työhön ryhtyä; kuolema katkaisi hänen elämänsä langan sitä ennen, kun hän vasta oli 35 vuoden ikäinen. Syvää surua herätti Suomessa hänen varhainen kuolemansa, sillä taiteilijan lahja, kyky nähdä kauneutta luonnossa ja ihmisissä ja sitä esittää, on harvinainen Jumalan lahja.

120. Laula, laula, veitoseni.

Laula laula veitoseni,
kuku, kuku kultaseni;
anna aikasi ilohon,
ääni laske laulamahan!
Ota kaunis kantelesi,
soitto kultainen kuleta,
kielet soppehen sovita,
käännä sormet soittamahan,
jotta kuuluisi kujilla,
kajahtaisi kankahilla,
sekä soitto, jotta laulu,
jotta ainoinen ilosi —
kuuluisi kyliä myöten,
kajahtaisi kaikin paikoin,
Savossa soria soitto,
ilo kaunis Karjalassa!

121. Maamme.

Maa, isänmaamme, Suomenmaa,
soi sana kultainen!
Ei laaksoa, ei kukkulaa,
ei vettä, rantaa rakkaampaa,
kuin kotimaa tää pohjainen,
maa kallis isien.

On Suomi köyhä, siksi jää,
jos kultaa kaivannet.
Sen vieras kyllä hylkää,
vaan meille kallein maa on tää;
sen salot, saaret, manteret
ne meist' on kultaiset.

Ovatpa meille rakkahat
koskemme kuohuineen,
ikuisten honkain huminat,
täht'yömmä, kesät kirkkahat,
kaikk', kuvineen ja lauluineen
mi painui sydämeen.

Täss' auroin, miekoin, miettehin
isämme sotivat.
Kun päivä piili pilvihin
tai loisti onnen paistehin,
täss' Suomen kansan vaikeimmat
he vaivat kokivat.

Tään kansan taistelut ken voi
ne kertoella, ken?
Kun sota laaksoissamme soi,
ja halla nälän tuskan toi,
ken mittasi sen hurmehen
ja kärsimykset sen?

Täss' on sen veri virrannut
hyväksi meidänkin,
täss' iloaan on nauttinut
ja tässä huoltaan huokaillut
se kansa, jolle muinakin
kuormamme pantihin.

Tääll' olo meill' on verraton
ja kaikki suotuisaa;
vaikk' onni mikä tulkohon,
maa, isänmaa se meillä on.
Mi maailmass' on armaampaa
ja mikä kalliimpaa!

Ja tässä, tässä on tämä maa,
sen näkee silmämme;
me kättä voimme oientaa
ja vettä, rantaa osoittaa
ja sanoa: kas tuoss' on se,
maa armas isäimme!

Jos loistoon meitä saatettais
vaikk' kultapilvihin,
miss' itkien ei huoattais,
vaan tähtein riemun sielu sais,
ois tähän kurjaan kotihin
halumme kumminkin.

Totuuden, runon kotimaa,
maa tuhatjärvinen,
miss' elämämme suojan saa,
sa muistojen, sa toivon maa,
ain' ollos, onnees tyytyen,
vapaa ja iloinen.

Sun kukkas vielä kuorestaan
vapaaksi puhkeaa;
viel' lempemme saa hehkullaan
sun toivos, riemus nousemaan,
ja kerran laulus, synnyinmaa,
korkeemman kaiun saa.

122. Jos ma lauluille rupean.

Jos ma lauluille rupean,
virrentöille työnteleme,
laulan pihlajat pihalle,
tammen keskitalhualle,
tammelle tasaiset oksat,
joka oksalle omenan,
omenalle kultapyörän,
kultapyörälle käkösen;
kun käki kukahtelevi,
kulta suusta kuohahtavi,
vaski leuoilta valuvi,
kultaisehen kuppisehen,
vaskisehen vakkasehen,
ilman maahan vieremättä,
rikoille ripoamatta.
Siitä tammen taittelemma,
pihlajat pirottelemma,
tyvet teemmä tynnyriksi,
latvat laivan mastiloiksi,
kesken kestopöytäsiiksi,
pikariksi pienet oksat.

123. Omat on virret oppimani.

Ei ole seppä sen parempi,
eikä tarkempi takoja,
jos syntyi sysikeolla,
kasvoi hiilikankahalla.

En olo opissa ollut,
käynyt mailla mahtavien,
samonnut Lapin saloja,
souellut Viron vesiä;
omat on virret oppimani,
omat saamani sanaset,
tiepuolista tempomani,
risukoista riipomani,
pajukoista poimimani,
vesoista vetelemäni,

kanervoista katkomani,
päästä heinän hieromani.
Kun olin piennä paimenessa,
lassa karjan kaitsijana,
metisillä mättähillä,
kultaisilla kunnahilla,
kirjavaisilla kivillä,
paistavilla paateroilla;
tuuli toi sata sanaa,
tuhat ilma tuuvitteli,
virret aaltona ajeli,
laulut läikkyi lainehina.
Ne minä kerälle käärin,
sykkyrälle syylättelin,
panin aitan parven päähän,
kukkarohon kultaisehen,
rasiahan rautaisehen,
vaskisehen vakkasehen.

124. Sananlaskuja.

1. Aika muuttuupi moneksi, ihminen ajan keralla.
2. Edessä pitkä kanto kaskessa.
3. Ei hyvä sana haavoita.
4. Ei yhtä hyvää hyvästyminen, eikä kahta pahaa pahastuminen.
5. Ei hädällä kauas keritä.
6. Ei kaikki kultaa, joka kiiltää, ei kaikki hopeata, joka hohtaa.
7. Ei lopu uni maaten, eikä työ tehden.
8. Ei kaikki suuhun, mitä sydämessä.
9. Ei miestä nuttuunsa arvaaman pidä.
10. Ei niin hyvää, ketä ei moitita, eikä niin pahaa, ketä ei kiitetä.
11. Ei pidä ennen hypätä, kuin oja tulee.
12. Ei saa siltoa sanoista, puita siihen tarvitahan.
13. Ei Turku tunnissa tehty.
14. Ei vesa kauas kannosta kasva.
15. Ennen rauta katkeaa, kuin miehen sana ratkeaa.
16. Joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee.
17. Joka tyynellä makaa, se tuulella soutaa.
18. Juuresta puuhun noustaan, ei latvasta.
19. Kokenut kaikki tietää, vaivainen kaikki kokee.
20. Lupaus hyvä, anto parempi.
21. Miehen sana miehen kunnia.
22. Niinkuin korvessa huhutaan, niin korpi kaikaa;
niinkuin tyhmälle puhutaan, niin tyhmä vastaa.
23. Odottavan onkeen kala tulee.
24. Parempi oma olkivuode, kuin on vieras höyhenvuode.
25. Pata kattilaa soimaa, musta kylki kummallakin.
26. Syy sysissä, syy sepissä.
27. Totuus ei pala tulesakaan.
28. Viha viepi viljan maasta, kateus kalan merestä.
29. Vähästä paljo tuleepi, kipinästä tuli syttyy.
30. Väärin menee väärin saatu, pahasti pahoin koottu.

125. Kalevalan kertomuksia.

I. Väinämöinen.

Hämärässä muinaisajassa syntyi Väinämöinen, laulaja laveasuinen, tietäjä iänikuinen. Hänen äitinsä oli ilman jumala, Ilmatar. Vasta luodun maan päälle astuttuaan Väinämöinen rupesi sitä viljelemään. Hän kaatoi ensimmäisen kasken ja kylvi siihen ensimmäisen ohran.

Hänen asuinpaikkansa oli Väinölässä. Siellä hän eleli aikojansa. Hänestä tuli suuri laulaja, viisain mies koko kansan joukossa. Maine hänen viisaudestaan ja laulutaidostaan levisi etäälle. Kuulipa sen myöskin nuori lappalaisuro, Joukahainen nimeltään. Hän luuli itseään suureksi laulajaksi ja kävi kovin kateelliseksi Väinämöistä kohtaan. Vastoin vanhempiensa kieltoa lähti hän tapaamaan Väinämöistä, kilpailakseen hänen kanssaan laulutaidossa ja viisaudessa.

Kolme päivää matkustettuaan saapui hän Väinölään. Siellä tuli Väinämöinen häntä vastaan ajaen hevosella. Nuori Joukahainen ajoi häntä vastaan niin varomattomasti että valjaat takertuivat

toisiinsa. Kysyi vanha Väinämöinen: "ken olet sinä, joka noin tuhmasti ajat vastaan?" Joukahainen vastasi: "olen nuori Joukahainen, mutta sanohan, mitä kurjaa sukua sinä itse olet". Väinämöinen ilmoitti nimensä ja sanoi: "Kun olet nuori Joukahainen, vetäy syrjähän vähäisen, olethan nuorempi minua". Tähän vastasi Joukahainen: "mitäpä miehen nuoruudesta tai vanhuudesta. Kumpi on tiedoilta parempi, se tiellä seisokoon, toinen tieltä väistyköön. Jos lienet vanha Väinämöinen, laulaja iänikuinen, niin ruvetkaamme laulamahan, mies miestä oppimahan, toinen toista voittamahan." Väinämöinen lausui: "Mitäpä minusta on laulajaksi, kun olen kaiken aikani elellyt vaan näillä Väinölän ahoilla, kotipellon pientarilla; mutta sanohan sinä, mitä sinä enintä tiedät, yli muiden ymmärtelet."

Nyt alkoi Joukahainen ladella tietojansa. Mutta ne olivat aivan jokapäiväisiä asioita, jotka olivat kaikille tunnettuja. Väinämöinen sanoi: "Nuo tietosi ovat lapsen tietoja, eikä partasuun uroon. Laula syntyjä syviä". Joukahainen laului: "Tiedänpä tiaisyn synnyn; tiedän tiaisyn linnuksi, kyyn käärmeeksi, kiiskin kalaksi. Vuoresta on vesi syntyisin, tuli on syntynyt taivahasta, rauta ruostehesta. Märkä mätäs on maista vanhin, paju puista ensimmäinen, hongan juuri huoneista, paasi padoista." "Muistatko vielä enemmän, vai joko lorusi loppuivat?" kysyi Väinämöinen.

Silloin Joukahainen turvautui valheeseen. Hän kertoi muka olleensa niiden uroiden joukossa, jotka maailman loivat. Väinämöinen sanoi: "Sen sinä suorastaan valhettelit, sillä ei sinua silloin nähty eikä kulttu". "Kun ei liene itselläni mieltä ja viisautta", sanoi Joukahainen, "kysyn mieltä miekaltani. Lähde, Väinämöinen, miekan mittelöhön." Väinämöinen vastasi: "En pelkää sinun miekkojasi enemmän kuin sinun tietojasikaan. Mutta en lähde sinun katalan kanssa miekkasille." Nyt Joukahainen murtti suuta, väänti päätä ja lausui: "Sen, joka ei lähde minun kanssani miekkasille, sen minä laulan tunkiolle, nutistan läävän nurkkaan."

Jo loppui Väinämöisen kärsivällisyys, suuttuneena alkoi hän nyt itse laulaa. Se oli vasta uroon laulua, sen voimasta järvet läikkyi, maa järisi, vuoret vaskiset vapisi. Ja hän lauloi nuoren Joukahaisen syvälle suohon, niin että hän sinne oli uppoamaisillaan.

Jo tunsu Joukahainen lähteneensä etevämpänsä kanssa kilpiluun. Hän alkoi nyt rukoilla henkensä edestä ja lupasi Väinämöiselle ylen kalliit lunnaat, jos tämä peräyttäisi pyhät sanansa ja päästäisi hänet suosta. Väinämöinen siihen vihdoin suostuikin. Joukahainen pääsi suosta ja lähti alla päin, pahoilla mielin kotiansa.

2. Kerran lähti Väinämöinen Pohjolaan pyytääkseen itselleen Pohjolan tytärtä puolisosiksi. Mutta matkalla väijyi häntä Joukahainen, jonka sydämessä asui katkera viha ja kateus Väinämöistä kohtaan. Kun hän viimein keksi Väinämöisen ratsastavan meren lahtea pitkin, jännitti hän jousensa ja ampui. Nuoli sattuikin Väinämöisen hevoseen, mutta Väinämöinen itse suistui meren aaltoihin.

Siellä hän ui kahdeksan päivää ja oli viimein aivan menehtymäisillään. Tällöin keksi hänet suuri kotka, jolle Väinämöinen kerran oli osoittanut hyvyyttä. Se käski Väinämöisen nousemaan selkäänsä ja kantoi hänet Pohjolaan. Kun Louhi, Pohjolan emäntä, sai tietää, että vieras oli kuuluisa Väinämöinen, ihastui hän suuresti ja kestitsi Väinämöistä kaikella tavalla. Mutta Väinämöisen teki mieli kotia. Pohjolan emäntä sanoi: "Hyvähän täällä on ollaksesi, armas aikaellaksesi, syödä lohta lautaselta, sivulta sianlihaa." Mutta tähän vastasi Väinämöinen: "Mies on maallansa parempi, kotonansa korkeampi. Soisipa Jumala että vielä pääsisin omille maille. Parempi omalla maalla vesi virsun alta, kuin vieraalla maalla mesi kultamaljoista." Pohjolan emäntä lupaa saattaa hänet kotimaalle, jos hän takoo Pohjolaan sammon, lupasipa vielä tyttärensäkin siitä hyvästä hänelle puolisosiksi. Väinämöinen sanoi: "En taida sampoakaan, mutta jos saatat minut omille maille, lähetän sinulle seppo Ilmarisen, joka on taivasta takonut, ilman kantta kalkutellut, se sinulle kyllä sammon takovi." Tähän lupaukseen luottaen toimitti Pohjolan emäntä Väinämöisen kotimatkalle.

3. Väinämöinen laati itselleen venettä, mennäkseen uudelle kosioretkelle Pohjolaan. Laulun voimalla hän sitä valmisteli. Olikin jo saamaisillaan sen valmiiksi, mutta ei muistanut kolmea loitsu-sanaa, joilla olisi veneen keulat saanut kuntoon. Monelta taholta koetteli Väinämöinen noita loitsusanoja saada, mutta turhaan. Läksipä hän niitä etsimään Tuonelan Tuonelaan, kuolleiden valtakunnasta. Kolme viikkoa matkailtuaan saapui hän Tuonelan joelle. Hän näki joen toisella rannalla Tuonen tyttären ja huusi sille: "Tuo venettä, Tuonen tyttö, yli joen tullakseni!" Tuonen tytär esteli häntä Tuonelaan elävänä tulemasta. "Parempi olisi sinun palata omille maille; paljon on tänne tulleita, ei paljon palanneita." Kun Väinämöinen yhä pyysi, vei Tuonen tytär hänet viimein joen yli Tuonelaan. Siellä Tuonelan emäntä antoi hänelle tervetuliaisiksi olutta, jossa sammakot ja madot uiskentelivat. Kysyi sitten, miksi Väinämöinen oli Tuonelaan tullut. Väinämöinen ilmoitti tulleen etsimään sanoja, joilla veneensä valmistaisi. Tuonelan emäntä virkkoi: "Ei Tuoni sanoja anna, etkä sinä ikinä enää täältä kotiisi pääse". Väinämöinen laskeutui levolle, mutta ei nukkunut. Tuoni itse ja hänen emäntänsä valmistivat suuren vaskinuotan, ja Tuonen poika laski sen Tuonelan jokeen, jotta Väinämöinen ei pääsisi pakenemaan. "Jokohan nyt lienee tuhoni tullut?" arveli Väinämöinen. Mutta pian keksi hän keinon paetakseen. Hän loitsi itsensä saukoksi ja pujahti semmoisena Tuonen verkon lävitse. Näin pelastui hän Tuonelasta, mutta paljon oli hän siellä kokenut ja nähnyt. Hän kielsi kenenkään ihmisen sinne itse ehdon tahdon menemästä, koska se paikka on ylen kamala. — Veneen valmistamiseen tarvittavat loitsusanat sai Väinämöinen sitten ammoiden kuolleen jättiläisen Antero Vipusen vatsasta ja laitto veneensä valmiiksi.

4. Suuren viisautensa ja tietäjä-taitonsa käytti Väinämöinen Väinölän kansan hyväksi. Väinölän ja Pohjolan välille syttyi sota sammosta, jonka Ilmarinen oli sinne takonut ja joka tuotti Pohjolalle suurta onnea ja rikkautta. Väinämöinen ja muut Väinölän uroot kävivät sampoaa ryöstämässä

Pohjolasta, ja siitä syntyi suuri taistelu Väinölän ja Pohjolan väen välillä. Siitä taistelusta on kertomus tuonnempana. Kuinka Väinämöinen tällä retkellä myös teki ensimmäisen kanteleen hauin leukaluusta ja soitollansa hurmasi koko luomakunnan, kerrotaan myös tuonnempana.

Kerran kuu ja aurinko laskeutuivat alas puunoksalle kuuntelemaan Väinämöisen soittoa. Louhi, Pohjolan emäntä, otti ne siitä ja kätki Pohjolan Kivimäkeen. Pimeys tuli maailmaan. Vilu tuli viljoille, karjoille olo kamala, outo ilman lintusille, ikävä ihmisille, kun ei päivä paistanut eikä kuu kumottanut. Vihdoin sai Väinämöinen arvan avulla tietää, että kuu ja aurinko olivat piilotettuina Pohjolan kivimäessä. Väinämöinen päätti mennä ne sieltä pois hakemaan. Kun hän astui Pohjolan tupaan, istuivat siellä Pohjolan miehet miekka vyöllä. Väinämöinen vaati kuun ja auringon päästettäväksi irti Pohjolan kivimäestä, mutta siihen ei suostuttu. Silloin Väinämöinen vaati Pohjolan väkeä taisteluun. Ulos kartanolle mentiin nyt taistelemaan. Väinämöinen kaatoi miekallaan Pohjolan väkeä kuin nauriin varsia. Nyt pääsi hän vapaasti kivimäkeen. Mutta sieltä ei ollutkaan niin helppo kuuta ja aurinkoa saada, ovet eivät auenneet käsivoimalla eikä loitsuillakaan. Väinämöinen palasi kotia teettäöksensä Ilmarisella sopivia aseita ovien avaamiseksi. Louhi sai tästä tiedon ja hätäytyi. Hän päästi kuun ja auringon kivimäestä. Ne nousivat jälleen entisille sijoillensa taivaalla. Siitä nousi ilo koko luomakunnassa, ja Väinämöinen tervehti kuuta ja aurinkoa toivottaen, että ne aina tuottaisivat terveyttä ja onnea kansalle.

5. Kristinuskon Suomeen tullessa lähti Väinämöinen, joka ei uutta uskoa suvainnut, Väinölästä pois. Hän astui meren rannalle ja lauloi siellä viimeisen kerran. Hän lauloi itsellensä vaskisen veneen. Siihen hän astui ja läksi purjehtimaan. Lähtiessään lauloi hän: "Annahan ajan kulua, päivän mennä, toisen tulla, taas minua tarvitahan uuden sammon saattajaksi, uuden soiton suoriaksi, uuden kuun kulettajaksi, uuden päivän päästäjäksi, kun ei ole kuuta, aurinkoa eikä iloa maailmassa". Siitä purjehti hän vaskisella veneellään yläsihin maaemihin, alaisihin taivosihin, jätti kantelon jällelle, soiton Suomelle sorean, kansalle ilon ikuisen, laulut suuret lapsillensa.

II. Ilmarinen.

Väinölän uroista oli seppo Ilmarinen kuuluisa taitavana takojana. Jo maailmaa luotaissa oli hän taivoa takonut, ilman kantta kalkutellut.

Hän se myös takoi Pohjolaan onnea ja rikkautta tuottavan sammon. Se oli taottava joutsenen kynän nenästä, maholehmän maitosesta, ohran pienestä jyvästä, kesäuuhen untuvasta. Kun Ilmarinen oli löytänyt sopivan pajapaikan ja rakentanut palkeet ja ahjon, työnsi hän nuo aineet tuleen. Kolme päivää ja yötä lietsoivat orjat palkeilla. Seppo Ilmarinen kallistui nyt katsomaan ahjoon. Sieltä tuli kultakaarinen jousi. Seppo Ilmarinen ei sitä hyväksy, se kun oli pahantapainen, joka päivä ihmishengen vaati. Hän katkaisi jousen, tunki palaset uudelleen ahjoon ja pani orjat lietsomaan. Seuraavana päivänä ilmestyi ahjosta kullalla koristeltu vene. Ei Ilmarinen siihenkään tyytynyt, se kun olisi suotta sotahan lähtenyt. Hän särki veneen, työnsi kappaleet uudelleen ahjoon ja pani orjat jälleen lietsomaan. Tällä kertaa tuli ahjosta kultasarvinen hieho. Ei tyytynyt Ilmarinen siihenkään, se kun metsissä olisi makailut, maidon maahan kaadellut. Hän leikkeli hiehon paloiksi, työnsi ne ahjoon ja pani orjat jälleen lietsomaan. Nyt tuli kultateräinen aura tulesta. Oli aura hyvännäköinen, ei ollut hyvän tapainen, kylän pellot olisi kynnellyt, vainiot vakoellut. Seppo Ilmarinen katkaisi auran kahdeksi ja työnsi ahjoon. Nyt laittoi hän tuulet lietsomahan. Ne lietsoivat kolme päivää niin, että tuli tuiski ikkunasta, säkenet ovesta räiskyi, ja savu nousi pilviin asti. Ilmarinen kallistui silloin katsomaan, mitä ahjossa syntyisi. Ja hän näki siellä nyt kirjokantisen sammon valmistuvan. Ilmarinen takoi sen nyt taitavasti: yhteen laitaan jauhomylllyn, toiseen suolamylllyn, rahamylllyn kolmanteen. Siitä jauhoi uusi sampo, jauhoi purnun puhteessa, yhden purnun syötäviä, toisen myötäviä, kolmannen kotipitoja. Pohjolan emäntä oli siihen kovin ihastunut ja kätki sen Pohjolan kivimäkeen yhdeksän lukon taakse. Palkaksi sai Ilmarinen kauniin Pohjolan neidon puolisoikseen.

III. Lemminkäinen.

Väinölän uroita oli myöskin kaunis Lemminkäinen eli Kaukomieli. Hänkin oli mahtava loitsija, mutta samalla ylen sotaisa ja seikkailuihin taipuvainen.

Kun Pohjolassa vietettiin seppo Ilmarisen ja Pohjolan neiden häitä, jätettiin Lemminkäinen häihin kutsumatta, hän kun oli niin toraisa ja tappelun haluinen. Tästä suuttui Lemminkäinen kovasti ja päätti käydä Pohjolassa kostamassa tämän häväistyksen.

Saavuttuaan Pohjolan tupaan käyttäytyi hän hyvin ylpeästi. Hän kävi istumaan peräpöydän päähän ja komensi Pohjolan väkeä kestitsemään itseänsä. Pohjolan emäntä sanoi, ett'ei talossa nyt ollut vieraalle tarjottavaa, kun vast'ikään oli häät pidetty. Lemminkäinen vastasi: "Jopa on täällä syömät syöty, häät juotu, pidot pidetty. Oi sinä Pohjolan emäntä, Pimentolan pitkähammas, pidit häät häijyn tavalla, kutsuit kaiken muun kansan, minun heitit kutsumatta. En nyt liene Lemminkäinen, ellei minulle anneta syötävää ja juotavaa." Pohjolan emäntä käski nyt tuoda Lemminkäiselle olutta. Mutta siinä oluessa mateli matoja ja sisiliskoja. Lemminkäinen onki ne pois ja joi oluen. Mutta hän vaati edelleen parempaa kestitystä. Pohjolan isäntä silloin sanoi: "Miksi sinä tulit tänne, ken sinut tänne kutsui?" Virkkoi Lemminkäinen: "korea kutsuttu vieras, koreampi kutsumaton; anna minun ostaa olutta itselleni!"

Tästä Pohjolan isäntä suuttui. "Ei tässä pidot parane, jos ei vieraat vähene, talo työlle, vieras tielle", lausui hän, sivalti miekan seinältä ja vaati Lemminkäistä kaksintaisteluun. Tämä oli siihen heti valmis. Miehet mittelivät miekkojansa. Pohjolan isännän miekka oli vähän pitempi. Lemminkäinen sanoi: "Sinunpa miekkasi pitempi, sinun ensin iskeminen". Pohjolan isäntä koetti iskeä Lemminkäistä päähän, mutta ei tavannut; sen sijaan kävi miekka orteen, niin että se meni

poikki. Ilkkuen sanoi Lemminkäinen: "Mitä pahaa orret tekivät, kun niitä tavoittelet? Mutta tukala on tora tuvassa, tuvan uuden turmelemme. Käykäämme ulos pihalle, tantereelle tappelohon, pihalla veret paremmat, kaunihimmat kartanolla." Ja niin menivät taistelijat pihalle. Siellä Pohjolan isäntä yritti uudelleen lyödä Lemminkäistä miekallaan, mutta ei osannut. Sanoi Lemminkäinen: "Annappas minäkin koitan, jo on vuoroni minunkin". Ja hän löi, niin että tulta miekasta tuiski, ja katkaisi Pohjolan isännältä kaulan.

Mutta nytpä Pohjolan emäntä julmistui: Hän lauloi tuhannen aseellista miestä, jotka olisivat Lemminkäisen tuhonneet, ellei hän kiireimmän kautta olisi paennut Pohjolasta.

IV. Sota sammosta ja Väinämöisen soitto.

(Kalevan runot 39-43 lyhennettyinä.)

Vaka vanha Väinämöinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Veli seppo, veikkoseni,
lähtekämme Pohjolahan
tuon on sammon saa'ntahan [saantaan, hankintaan],
kirjokannen katsantahan;
laatikaamme laiva suuri,
johon sampo saatetahan
Pohjolan kivimäestä,
vaaran vaskisen sisästä!"

Sanoi seppo Ilmarinen:
"Vakavampi mainen matka,
lempo menköhön merelle,
surma suurelle selälle!"

Sanoi vanha Väinämöinen:
"Lysti on venon vesillä,
purren juosta jolkutella,
veet väljät välkytellä;
vaan kuitenkin, kaikitenki,
kun et mieline merisin,
niin on maisin matkatkamme,
rantaisin ratustelkamme!"

"Tao nyt mulle uusi miekka,
tee miekka tuliteräinen,
jolla hurttia hutelen,
Pohjan kansan kaikottelen,
Saaessa [saadessa, tullessa] otolle sammon,
kirjokannen katselohon."

Tuo on seppo Ilmarinen
takoi miekan mieltä myöten,
senp' on kullalla kuvasi,
hopealla huolitteli [koristeli].

Vaka vanha Väinämöinen
sai miekan tuliteräisen
kätehensä oikeahan;
senpä kuu kärestä paistoi,
päivä paistoi lappeasta,
tähet västistä [kahvasta] valotti.

Sylkytteli miekkoansa
vuoren rautaisen raossa,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Jo minä terällä tällä
vaikka vuoret poikki löisin,
kalliot kaha jakaisin!"

Lähteä luku [aika] tulevi,
liitto [määrä-aika] käyä kerkiävi;
yks' on vanha Väinämöinen,
toinen seppo Ilmarinen,
läksivät hevon hakuhun,
kuloharjan kuuntelohon,
suvikunnan [vuoden vanha] suitset vyöllä,
varsan valjahat olalla.

Astua ratustelevat
kahen miehen rantamaita,
kuului rannalta kujerrus,

valitanla valkamalta.

Vaka vanha Väinämöinen
meni tuota katsomahan,
näki purren itkemässä,
venosen valittamassa,
kysytteli, lausutteli:
"Mitä itket puinen pursi,
itketkö sä puisuuttasi,
hankauttasi haveksit [huolehdit]?"

Pursi puinen vastoavi,
vene hankava sanovi:
"En mä itke puisuuttani,
hankauttani haveksi;
itken viejäistä [sellaista, joka veisi] vesille,
laskiaista lainehille."

"Muut purret, pahatki purret,
ne aina sotia käyvät,
tuovat täytensä rahoja,
alustansa aartehtia;
minä lahon lastuillani,
venyn veistännäisilläni;
pahimmatkin maan matoset
alla kaarteni asuvat,
linnut ilman ilkeimmät
pesän pielessä pitävät."

Vaka vanha Väinämöinen
tuossa tuon sanoiksi virkki:
"Elä itke puinen pursi,
vene hankava havise,
kohta saat sotia käyä,
tappeluita tallustella!"

Vaka vanha Väinämöinen
lauloi purren lainehille,
lauloi ensin laitapuolen
sukapäitä [sileätukkaisia] sulhosia,
lauloi toisen laitapuolen
tinapäitä [tinakoristeilla varustettuja] tyttäriä,
lauloi vieläki lisäksi
teljot täytehen väkeä,
kuss' oli vähän sijoja,
nuorukaisilta esinnä.

Pani sulhot soutamahan,
neiet ilman istumahan;
sulhot souti, airot notkui,
eipä matka eistykkänä [edistykään].

Pani neiet soutamahan,
sulhot ilman istumahan;
neiet souti, sormet notkui,
eipä matka eistykkänä.

Muutti vanhat soutamahan,
nuoret päältä katsomahan;
vanhat souti, päät vapisi,
eipä vielä matka eisty.

Siitä seppo Ilmarinen
itse istui soutamahan.
Jopa juoksi puinen pursi,
pursi juoksi, matka joutui,
loitos kuului airon loiske,
kauas hankojen hamina.

Ahti saarella asuvi,
Kaukoniemen kainalossa;
kalatuutta Kauko itki,
leivätyyttä Lemminkäinen,
Ahti aitan pieneyttä,
veitikka osan vähyyttä.

Veisti laitoja venehen,
uuen purren pohjapuuta,
päässä pitkän nälkäniemen,
paltalla [rinteellä] kylän katalan.

Se oli korvalta korea,
silmältä sitäi parempi;
näki purren kulkemassa,
venosen vaeltamassa,
selvällä meren selällä,
ulapalla aukealla.

Huuti mies nenästä niemen,
verevä vesien poikki:
"Kenen on vene vesillä,
kenen laiva lainehilla?"

Miehet purresta puhuvat:
"Mi olet mies metsän asuja,
kun et tunne tuota purtta,
keksi Väinölän venettä?"

Sanoi lieto Lemminkäinen,
virkkoi kaunis kaukomieli:
"Jo tunnen perän pitäjän,
jo älyän aiollisen;
minnekä menette, miehet,
kunne läksitte, urohot?"

Sanoi vanha Väinämöinen:
"Kohti pohjoista kulemme
samppoa tapoamahan,
kirjokantta katsomahan,
Pohjolan kivimäestä,
vaaran vaskisen sisästä."

Sanoi lieto Lemminkäinen:
"Ohoh vanha Väinämöinen!
otappa minua miestä
urohoksi kolmanneksi,
kun saat sammon nostantahan,
kirjokannen kannantahan;
vielä mieki miesnä maksan,
jos saisi tapella tarve."

Vaka vanha Väinämöinen
otti miehen matkoihinsa,
veitikan venosehensa.

— — —

Vaka vanha Väinämöinen
laskea karehtelevi
tuon on pitkän niemen päästä;
laski päivän maavesiä,
päivän toisen suovesiä,
kolmannen kosen [kosken] vesiä.

Äsken [sitten] tuonne tultuansa
noille väljille vesille
puuttui pursi juoksemasta,
venonen pakenemasta.

Vaka vanha Väinämöinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Oi sie lieto Lemminpoika,
kallistaite katsomahan,
miss' on pursi puuttumassa,
kivelläkö vai haolla."

Se on lieto Lemminkäinen
kallistitte katsomahan.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Ei ole veno kivellä,
ei kivellä, ei haolla,
vene on hauin hartioilla."

Vaka vanha Väinämöinen
itse miekkansa veälti [tempasi],
tempasi terävän rauan,
veti haukea ve'estä;
hauki katkesi kaheksi,
pursto pohjahan putosi,
pää kavahti karpahasen [venheeseen].

Jo otti venonen juosta;
vaka vanha Väinämöinen
luotti [lähestytti] purren luotosehen,
ravahutti [ravakasti laski] rantasehen.
Siitä hauki keitetähän,
murkinoiahan muruina,
jäipä luita luotoselle,
kalan luita kalliolle.

Vaka vanha Väinämöinen
noita tuossa katselevi,
sanan virkkoi noin nimesi:
"Mikä tuostaki tulisi,
noista hauin hampahista,
leveästä leukaluusta,
jos oisi sepon pajassa,
miehen mahtavan käsissä?"

Sanoi seppo Ilmarinen:
"Ei tule tyhjästä mitänä,
kalan ruotasta [ruodosta] kalua,
ei seponkana pajassa."

Vaka vanha Väinämöinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Noistapa toki tulisi
kalanluinen kanteloinen,
kun oisi osoajata,
soiton luisen laatijata."

Itse loihe laatijaksi,
tekiäksi teentelihe,
laati soiton hauvinluisen,
suoritti ilon ikuisen.

Kust' on koppa kanteletta [kanteleen koppa]
Hauvin suuren leukaluusta.
Kusta naulat kanteletta?
Ne on hauin hampahista;
Kusta kielet kanteletta?
Hivuksista hiien ruunan.

Kun oli soitto suorittuna,
vaka vanha Väinämöinen
käski nuoren, käski vanhan
soittamahan sormillansa
tuota ruotaista rojua,
kalanluista kanteletta.

Soitti nuoret, soitti vanhat,
soitti keskikertaisetki,
ei ilo ilolle noussut,
soitto soitollen ylennyt.

Se on lieto Lemminkäinen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Ei ole teissä soittajata,
tuokatte minulle soitto
kahen polven pystyn päähän,
kynnen kymmenen nenähän!"

Saip' on kantelon käsille,
soiton alle sormiensa;
tuota käänti, tuota väänti,
tuota sormin suoritteli,
eikä soitto soitakkana,
ei ilo iloakkana.

Sanoi vanha Väinämöinen:
"Ei ole tässä nuorisossa
tuon on soiton soittajaista;
joko Pohjola paremmin
saisi soiton soittamahan,
josp' on laitan Pohjolahan."

Siitä vanha Väinämöinen
laittoi soiton Pohjolahan;
soitti pojat Pohjolassa,
soitti pojat jotta piiat,
ei ilo ilolle tunnu,
eikä soitto soitannolle.

Sokea sopesta lausui,
ukko vanha uunin päältä:
"Heretkätte, heittäkätte!
puhki korvani puhuvi,
läpi pääni läylentävi [rasittavi],
viepi viikoksi uneni."

Noin ukko sanoiksi virkki:
"Jos ei soitto Suomen kansan
vasta vaikuta ilolle,
tahi uuvuta unehen,
niin vetehen visko'otte [viskatkaatte],
aaltoihin upottaotte!"

Soitto kielin kerkiävi,
kantelo sanoin kajahui:
"En mie vetehen joua,
alle aaltojen asetu,
ennen soitan suorijalla,
vangun [äännän] vaivan nähnehellä."

Soitto vietihin visusti,
kannettihin kaunihisti,
miehen laatijan kätehen,
pyytänehen polvuksille.

— — —

Vaka vanha Väinämöinen
istuiksen ilokivelle,
hopeaiselle mäelle,
kultaiselle kunnahalle.

Otti soiton sormillensa,
käänsi käyrän polvillensa,
kantelen kätensä alle,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tulkohon jo kuulemahan,
kun ei liene ennen kuullut
iloa iki runojen,
kajahusta kanteloisen!"

Alkoi soittoa somasti;
jo kävi ilo ilolle,
riemu riemulle remahti:
ei ollut sitä metsässä
jalan neljän juoksevata,
koivin koikkelehtavata,
ku ei tullut kuulemahan,
iloa imehtimähän.

Oravat ojentelihe
lehväseltä lehväselle,
tuohon kärpät kääntelihe,
aioillen asettelihen,
hirvet hyppi kankahilla,
ilvekset piti iloa.

Tapiolan tarkka ukko,
ja kaikki Tapion kansa
kulki vuoren kukkulalle
soittoa tajuamahan.
Itseki metsän emäntä
loihe koivun konkelolle

kanteloista kuulemahan,
iloa imehtimähän.

Mi oli ilman lintusia,
kahen siiven sirkovia [kahdella siivellä lentäviä],
ne tulivat tuiskutellen,
kiiätellen kiirehtivät
soittohon sulan urohon,
Väinämöisen vääntelöhön.

Korkealta kokko lenti,
halki pilvien havukka,
allit aaltojen seliltä,
joutsenet sulilta soilta;
pieniäki peipposia,
sirkkuja sivertäviä,
leivoja satalukuisin,
rastahia ratki paljon,
ilmassa ihastelivat,
hartioilla haastelivat,
tehessä isän iloa,
soitellessa Väinämöisen.

Itse ilman Luonnottaret,
ilman impyet ihanat,
iloa imehtelivät,
kanteloista kuuntelivat,
ken se ilman vempelellä,
taivon kaarella kajotti,
ken se pienen pilven päällä
rusoreunalla rehotti.

Uipi hauvit hangotellen,
ve'en koirat vengotellen,
lohet luo'oilta samosi,
siikaset syväntehiltä,
säret pienet, ahvenetki,
mujehetki, muut kalatki,
kaikki parvihin panihe,
rantahan rakenteleikse
virttä Väinön kuulemahan,
soittoa tajuamahan.

Ahto aaltojen kuningas,
ve'en ukko ruohoparta,
rinnoin aalloillen ajaikse
ja lapaikse lainehille;
sisarekset Sotkottaret,
rannan ruokoiset kälykset,
ve'en kalvolle vetäikse,
luikahaikse lumpehelle;
itseki ve'en emäntä,
ve'en eukko ruokorinta
väännäikse vesikivelle,
vatsalolle vaivoaikse,
tuota ääntä kuulemahan,
iloa imehtimähän,
kun oli ääni kummanlainen,
soitanto ylen sorea.

Siitä vanha Väinämöinen
soitti päivän, soitti toisen;
ei ollut sitä urosta,
ollut ei miestä eikä naista,
kellen ei itkuksi käynyt,
kenen syäntä ei sulannut.

Itsensäki Väinämöisen
tippui tilkat silmistänsä,
vierivät vesipisarat
karkeammat karpaloita,
hereämmät [suuremmat] hernehiä,
pyöreämmät pyyn munia.

Ve'et pyöri silmistänsä
kaunihille kasvoillensa,

rehe'ille rinnoillensa,
päteville polvillensa,
jalkapöy'iile jaloille,
maahan alle jalkojensa,
läpi viien villavaipan,
sarkakauhtanan kaheksan.

Vierivät vesipisarat
rannalle meren sinisen,
rannalta meren sinisen
alle selvien vesien.

Olipa sorea sotka
ve'essä vilvoitteleiva
rannalla meren sinisen;
sanoi vanha Väinämöinen:
"Usein utuinen sotka
suullasi sukelteleihet
alle syvien vesien,
käyppä poimi kyyneleeni
alta selvien vesien,
annan sulle sulkaturkin."

Saipa sotka poimimahan,
poimi kyynelet merestä,
alta selvien vesien,
kantoi Väinölle kätehen:
jo oli muiksi muuttunehet,
kasvanehet kaunoisiksi,
helmiksi heristynehet,
simpukoiksi siintynehet,
kuningasten kunnioiksi,
valtojen iki iloksi.

— — —

Vaka vanha Väinämöinen,
toinen seppo Ilmarinen,
kolmas lieto Lemmin poika
siitä lähtevät selälle,
tuonne kylmähän kylähän,
pimeähän Pohjolahan.

Päästyänsä matkan päähän
vetivät venosen maalle,
teloille teräksisille,
valkamaille vaskisille.

Astuvat tuville tuosta,
alle kattojen ajoihe;
kysyi Pohjolan emäntä,
tutkaeli tullehilta:

"Mipä miehillä sanoma,
millä matkalla olette?"

Vaka vanha Väinämöinen
tuopa tuohon vastoavi:
"Sammosta sanomat miesten,
sillä matkalla olemme;
saimme sampuen jaolle,
kirjokannen katselulle."

Louhi Pohjolan emäntä
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ei pyyssä kahen jakoa,
oravassa kolmen miehen;
hyvä on sampuen hyrätä
Pohjolan kivimäessä,
hyvä olla itseniki
sammon suuren haltijana."

Vaka vanha Väinämöinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Kun et antane osoa,
tuota sammon toista puolta,
niin on kaiken kantaniemme,
vienemme venehesemme."

Louhi Pohjolan emäntä
tuo tuosta pahoin pahastui,
kutsui Pohjolan kokohon,
pään varalle Väinämöisen.

Vaka vanha Väinämöinen
kävi kanteloisehensa;
tuota kaikki kuulemahan,
iloa imehtimähän.

Väkeä väsyttelävi,
rahvahaista raukaisevi,
kaikki nukkui kuuntelijat
Väinämöisen soitantoa [soitannosta].

Siitä viisas Väinämöinen,
tietäjä iän-ikuinen,
ottavi uniset neulat,
voiteli unella silmät,
pani pitkähän unehen
koko Pohjolan perehen.

Meni sammon saatantahan,
kirjokannen katsantahan,
lauloa hyrähtelevi
vaaran vaskisen ovilla,
jopa liikkui linnan portit,
ovet vahvat aukieli.

Siitä vanha Väinämöinen,
toinen seppo Ilmarinen,
kolmas lieto Lemmin poika.
saattelivat sammon suuren,
veivät sen venosehensa,
latjasivat laivahansa.

Siitä vanha Väinämöinen
lähti pois Pohjolasta.
Laskea karehtelevi
selkeä meren sinisen;
laski päivän, laski toisen,
päivänäpä kolmantena
tuo on lieto Lemminkäinen
sanan virkkoi, noin nimesi:

"Miks'et laula Väinämöinen
hyrehi hyvätöläinen [hyvä mies],
hyvän sammon saatuamme,
tien oikein osattuamme?"

Vaka vanha Väinämöinen
hänpä varman vastaeli:
"Varahinen laulannaksi,
aikainen ilon pioksi;
äskän laulanta sopisi,
ilon teentä kelpoaisi,
kun omat ovet näkyisi,
omat ukset ulvahtaisi."

Sanoi lieto Lemminkäinen:
"Kun et lauloa luvanne,
itse luome [luon itseni] laulamahan
heitäme [heitän itseni, ryhdyn] heläjämähän."

Sai itse säveltämähän,
loihe kurja kukkumahan,
äreällä äänellänsä,
käreällä kulkullansa.

Kurki istui kannon päässä,
märän mättähän nenässä,
sepä säikähti kovasti,
lenti poikki Pohjolahan,
vielä parkaisi pahasti
Pohjan puolle saatuansa,
sillä Pohjolan herätti,

pahan vallan valveutti.

Nousi Pohjolan emäntä
unen pitkän maattuansa,
kiirehti kivimäelle,
vaaran vaskisen ovelle,
sanoi tuonne tultuansa:

"Voi polonen päiviäni!
jop' on täältä sampo saatu,
kaikki lukot lonkaeltu [sijaltansa väännetty]."

Uutarta [Udutarta] rukoelevi:
"Utu-tyttö, terhen [sumun] neiti,
seulo seulalla utua
selvälle meren selälle,
jott' ei päästä Väinämöisen,
osata Uvantolaisen!"

"Kun ei tuosta kyllin liene,
oi Ukko ylijumala,
rakenna rajuinen ilma,
nosta suuri säien voima
aivan vastahan venettä,
kulkematta kunnekkana!"

Utu-tyttö, neiti terhen,
u'un huokuvi merelle,
sumun ilmahan sokesi.
Piti vanhan Väinämöisen
kokonaista kolme yötä
sisässä meren sinisen.

Yön kolmen levättyänsä
sisässä sumun sakean
virkki vanha Väinämöinen:

"Ei ole mies pahempikana
u'ulla upottaminen,
terhenellä voittaminen."

Veti vettä kalvallansa,
merta miekalla sivalsi:
nousi talma taivahalle,
utu ilmoille yleni,
selvisi meri sumusta,
meren aalto auteresta.

Siitä vanha Väinämöinen
laski eelle laivoansa;
oli aikoa vähäinen,
jo Ukko ylijumala
virkki tuulet tuulemahan,
sääät rajut rajuamahan.

Nousi tuulet tuulemahan,
sääät rajut rajuamahan,
kovin läikkyi länsituuli,
luoe-tuuli tuikutteli,
etelä enemmän tuuli,
itä inkui ilkeästi,
kauheasti kaakko karjui,
pohjonen kovin porasi.

Kovin silloin tuulet tuuli,
aallot hakkasi alusta,
veivät harpun hauvinluisen,
kantelon kalan-eväisen,
väen Vellamon hyväksi,
Ahtolan iki-iloksi.

Siinä vanhan Väinämöisen
ve'et silmihin vetihe,
itse tuon sanoiksi virkki:
"Sinne sattui saalahani [saamani, tuottamani],
katosi iki iloni,

en tuota enempi saane
sinä ilmoisna ikänä
kuuna kullan valkeana."

[Sampo-retkeltään palattuaan teki Väinämöinen koivusta
uuden kanteleen.]

— — —

Louhi Pohjolan emäntä
laittoi miehet miekkoihinsa,
rakenteli Pohjan purren,
suoritti sotavenosen,
siitä läksi laskemahan,
sekä läksi jotta joutui,
sampoja tapoamahan,
venehestä Väinämöisen.

Vaka vanha Väinämöinen
laskevi sinistä merta.
Itse tuon sanoiksi virkki:
"Oi sie lieto Lemmin poika,
nouse purjepuun nenähän!
katsaite etinen ilma,
tarkkoa takainen taivas,
onko selvät ilman rannat."

Tuopa lieto Lemminkäinen
nousi purjepuun nenähän,
katsoi iät, katsoi lännät,
katsoi luotehet, etelät,
katsoi poikki pohjan rannan,
siitä tuon sanoiksi virkki:
"Pieni on pilvi pohjoisessa,
pilven lonka luotehessa."

Sanoi vanha Väinämöinen:
"Ei se pilvi ollekkana,
se on pursi purjehinen;
katso toiste tarkemmasti!"

Katsoi toiste, katsoi tarkoin,
sanovi sanalla tuolla:
"Saari kaukoa näkyvi,
etähältä ennättävi,
havukoita haavat täynnä,
koivut kirjo-koppeloita."

Sanoi vanha Väinämöinen:
"Jo vainen valehtelitki;
havukoita ei ne olle,
eikä kirjo-koppeloita,
ne on Pohjan poikasia;
katso tarkoin kolmannesti!"

Se on lieto Lemminkäinen
katsoi kerran kolmannenki,
sanovi sanalla tuolla:
"Jo tulevi Pohjan pursi,
satahanka hakkoavi,
sata miestä soutimilla,
tuhat ilman istumassa."

Silloin seppo Ilmarinen
souti kourilla kovilla,
souti lieto Lemminkäinen,
souti kansa kaikenlainen,
lyllyivät [notkuivat] melat lyllyiset [mäntypuiset],
hangat piukki pihlajaiset,
nenä hyrski hylkehenä,
perä koskena kohisi,
eipä matka eistykänä,
ei pakene puinen pursi.

Vaka vanha Väinämöinen
jo tunsi tuhon tulevan,

arvelee ajattelevi,
siitä tuon sanoiksi virkki:
"Vielä mä tuohon mutkan muistan,
keksin kummoa vähäsen."

Otti piitä pikkuruisen,
tauloa taki [aivan] vähäsen,
ne merehen mestoavi
yli olkansa vasemman,
sanovi sanalla tuolla,
lausui tuolla lausehella:

"Tuosta tulkohon karinen,
salasaari kasvakhon,
johon juosta pohjan purren,
satahangan halkiella!"

Se siitä kariksi kasvoi,
loihe luo'oksi merehen,
itähän pitemmin puolin,
poikki puolin pohjosehen.

Tulla puikki Pohjan pursi,
halki aallon hakkoavi,
juoksi luotohon lujasti,
kaaret poikki katkieli,
meren myrskyn hiertimessä,
lainehen rapaimessa [hyrskyssä].

Louhi Pohjolan emäntä
tohti toiseksi ruveta,
levitäikse lentämähän,
kokkona kohotteleikse,
sata miestä siiven alla,
tuhat purston tutkaimella,
sata miestä miekallista,
tuhat ampuja-urosta.

Yllättävi Väinämöisen,
lenti purjepuun nenähän,
oli pursi päin pu'ota,
laiva laioin kallistua.

Vaka vanha Väinämöinen
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Ohoh Pohjolan emäntä!
joko saat jaolle sammon
nenähän utuisen niemen,
päähän saaren terhenisen?"

Sanoi Pohjolan emäntä:

"En lähe jaolle sammon
sinun kanssasi katala,
kerallasi Väinämöinen."

Tahtoi sampoa tavata
venehestä Väinämöisen.
Sammon saatatti vetehen,
selvälle meren selälle;
siinä sai muruiksi sampo,
kirjokansi kappaleiksi.

Mi meni muruja noita,
sammon suuria paloja,
alle selvien vesien,
ne jäivät ve'en varaksi
jäipä toisia muruja,
pienempäisiä paloja
selälle meren sinisen,
meren laajan lainehille.
Niitä tuuli työnnytteli,
aalto rannallen ajeli.

Vaka vanha Väinämöinen
näki tyrskyn työntelevän,
hyrskyn maalle hylkeävän
noita sampuen muruja.
Hän tuosta toki ihastui,
sanan virkkoi, noin nimesi:
"Tuost' on siemenen sikiö,
alku onnen ainiaisen,
tuosta kyntö, tuosta kylvö,
tuosta kasvu kaikenlainen
Suomen suurille tiloille,
Suomen maille mairehille."

Louhi Pohjolan emäntä
itse tuossa arvelevi:
"Jo minulta valta vaipui,
jo aleni arvioni,
eloni meni merehen,
sampo särkyi lainehisin."

Läksi itkien kotihin,
polotellen pohjosehen,
ei saanut sanottavata
koko sammosta kotihin;
veipä kuitenkin vähäsen
sormella nimettömällä,
kantoi kannen Pohjolahan,
sai rivan Sariolahan;
siit' on polo Pohjolassa,
elo leivätön Lapissa.

Vaka vanha Väinämöinen
itse maalle mentyänsä
löysi sampuen muruja,
kirjokannen kappaleita,
rannalta merelliseltä,
hienoselta hietikolta.

Saattoi sampuen muruset,
kirjokannen kappalehet,
nenähän utuisen niemen,
pähän saaren terhenisen,
kasvamahan, karttumahan,
saamahan, satoamahan,
olui'ksi ohrasiksi,
leiviksi rukihisiksi.

Siitä vanha Väinämöinen
itse tuon sanoiksi virkki:
"Anna luoja, suo Jumala,
anna onni ollaksemme,
hyvin ain' eleäksemme,
kunnialla kuollaksemme,
suloisessa Suomen maassa,

126. Väinämöisen sanoja.

1. Kielsi vanha Väinämöinen,
epäsi Suvannon sulho
kullalle kumartamasta
hopealle horjumasta.

2. Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Kaunis on kattila tulella,
vaikka vettä kiehukohon;
hyvä mieli miehen päässä,
vaikka ilman istukohon —
väki ei väännä hartioita,
säre ei mieli miehen päätä.

3. Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Hoida honkaista venettä,
hoida hongan veistäjätä;
pah' on orja palkatonna,
paha paljon palkan kanssa —
osallahan mies elävi,
koira toisen kohtalolla.

4. Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Aina auttavi Jumala,
ajan kunkin katkasevi;
viipyen erät paremmat,
kauan ollen kaunihimmat —
harvoin syötti harva verkko,
silloin suurilla kaloilla.

5. Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Jumalass' on juoksun määrä,
ei miehen ripeydessä;
juokseva johonki saapi,
käypä kauas kerkeävi —
usein käypi käypä härkä,
kun jo hengästyi hevonen.

6. Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
Sitä kuusta kuuleminen,
jonka juurella asunto;
kiitä muille muita maita,
itselle omia maita —
omat maat makuisimmat,
omat metsät mieluisimmat.

7. Sanoi vanha Väinämöinen
nuoremmalle veiollensa:
soisin Suomeni hyväksi,
Karjalani kaunihiksi,
hyvin aina elettäväksi,
kunnialla kuoltavaksi —
laiskat Lappihin menevän,
muut veltot Viron vesille.

127. Runolaulaja.

Isossa hovilinnass' on pidot uljahat,
kruunuista kirkkahista heloittaa valkeat,
hopeat siellä hohtaa ja kullat välkähtää,
ja sävelsoitot vienot iloiten helkähtää.

Ja kuitenkin riemu ei tunnu riemullen;
jotakin siellä puuttuu, mut mit', ei tiedä ken.
Ilveillään, lauletahan, hymyillään, tanssitaan,
vaan tavan vuoks' on kaikki ja teeskelyä vaan.

Mut kartanolla ulkon' on riemu julkinen;
siell' istuu kansan kesken mies vanha laulellen,
ja korkealle laulu se kaikuu pilvihin ...
kentiesi tuossa oisi iloksi suurtenkin.

Ja salin ovi kohta se loistoss' aukeaa,
ja nuorukainen vanhust' esille taluttaa:
"Paraimmat laulus, ukko, nyt laske soimahan,
kevättä laula mieliin, iloa rintahan!"

Ja ovensuussa siinä hän seisoo kourussaan,
olento halpa, köyhä, ja sauva nojanaan,
hopeelta hohtaa parta, hivukset pitkät sen
ne lumivalkeoina valuvat harteillen.

Ja huonehessa valtaa kuin haudan hiljaus,
"Mitäpä tuokin täällä?" vaan kuuluu kuiskahdus,
ja yli otsain lentää pimeät varjot yön,
ja kynttilätkin tuikkaa kuin läpi terhenvyön.

Mut ovensuussa vanhus virittää laulujaan;
vavisten aluss' ääni ja värjyin kulkee vaan,
kuin lintu, joka metsäst' on tuotu häkkihin,
säveltään visertääpi sydämin tykkivin.

Vaan pian into nousee ja sydän lämpiää,
ja sävel kasvaa, paisuu ja kaikuin helkähtää,
ja ukon käyrä varsi se sorjaks kohoaa,
ja silmist' ihmeenlainen välähdys tuikahtaa.

Hän sankareista laulaa, uroista Kalevan,
ja valon taistelusta pimeyttä vastahan,
hän neiden surman laulaa, mit' äidin lempi on,
ja pojan tuiretuisen kamalan kohtalon.

Ja huonehess' on niinkuin salainen tenho ois,
kuin aamull' on, kun koitar yön vaipan siirtää pois:
värähtää koko luonto, puun lehvät vavahtaa,
ja ruskoon peittyy taivas ja kastehelmiin maa.

Niin huoneessakin siellä nyt sydän sykähtää,
punoittuu kalvas poski ja kyynel vierähtää,
ja sumu jäinen haihtuu, yön varjot poistuvat,
ja kirkkahasti taaskin heloittaa valkeat.

Ja ompi niinkuin riemu taas näyttäis riemullen,
ei tunnu helke kullan, ei hohto hopeiden;
iloitaan, lauletahan, hymyillään, tanssitaan,
ja kaikki sydänt' ompi ja hartautta vaan.

Mut vanhus halpa, köyhä, tuo hyljeksitty,
hän, hän huoneen ylimmälleen sijallen viedähän,
ja kaunis siinä on hän, kuin hohteess' auringon
satehen vienon jälkeen puu sammaltunut on.

128. Helsinki.

Helsinki on, niinkuin tiedämme, Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupunki. Meistä Suomalaisista näyttää se niin suurelta ja komealta, että luulemme sille tuskin vertoja löytyvänkään. Mutta muukalaisetkin, jotka siellä käyvät, sanovat, että se on Europan sievimpiä kaupunkeja, jos kohta se onkin pieni Europan varsinaisten suurten kaupunkien rinnalla.

Helsinki herättää huomiota varsinkin rakennustensa, puhtautena ja järjestyksensä sekä ympäristöjensä kautta.

Mitä ensinnäkin rakennuksiin tulee, on niiden joukossa koko joukko varsin komeita ja kauniita. Varsinkin viime vuosina on sinne lisääntynyt paljo suuria kartanoita, jotka ovat rakennustaiteellisessa suhteessa erittäin uljaita. Kun vaeltelee Helsingin valtakatuja ja yleisempiä paikkoja pitkin ja näkee nuo monikerroksiset rakennukset taiteellisine koristuksineen, luuleepa

todellakin olevansa jossakin Euroopan suurista kaupungeista. Mahtava Nikolain kirkko sekä Yliopiston ja Senaatin suuret, arvokkaan näköiset rakennukset tarjoavat Senaatin-torilla kävelijälle varsin mahtavan katseltavan. Vähän matkan päässä näistä ovat Suomen säätyjen talo, Suomen Pankki, Valtioarkisto, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kartano ja Ritarihuone, kaikki uusia, mahtavia rakennuksia. Viehättävimpiä paikkoja on myös n.s. Runebergin puisto, jonka keskellä on suuren runoilijamme Johan Ludvig Runeberg'in korkea kuvapatsas. Uljaita rakennuksia on sen ympäristöllä.

Kaikkialla Helsingissä valvotaan huolellisesti puhtauden ja järjestyksen noudattamista. Siinä suhteessa varsinkin tekee se ulkomaalaisiinkin matkailijoihin hyvän vaikutuksen.

Helsingin ympäristöllä on kauniita puistoja, Kaisaniemi, Kaivopuisto, Alppila y.m., joissa kaupunkilaisten on mukava itseään kauniina kesäpäivinä virkistää. Koska Helsinki on meren rannalla, voipi sieltä monesta paikasta myös nähdä aavan meren. Sellainen paikka on varsinkin n.s. Ohsvatori-vuori, jossa on laitos tähtitieteellisiä tutkimuksia varten.

Mutta vielä enemmän, kuin tuon ulkonaisen komeutensa vuoksi, on Helsingillä meille suomalaisille suuri merkitys sen vuoksi, että se todella on Suomen pääkaupunki ja sellaisena kaiken valtiollisen ja henkisen elämämme keskuspaikka. Siellä on korkein kotimainen hallitusvirastomme, Keisarillinen Senaatti, joka Keisarin-Suuriruhtinaan nimessä hoitaa maan hallintoa ja ylimpänä tuomioistuimena ratkaisee sinne vedotut oikeus-asiat. Helsinkiin kokoontuvat kansamme edusmiehet valtiopäiville keskustelemaan ja päättämään tärkeistä, koko maata koskevista asioista. Siellä on Suomen korkein opisto, Keisarillinen Aleksanterin yliopisto, joka valmistaa maalle oppineita tiedemiehiä sekä pappeja, tuomareita ja muita virkamiehiä. Samalla on siellä paljo muita kouluja. Siellä toimitetaan Suomen suurimmat sanomalehdet, jotka sitten leviävät ympäri maata, antaen tietoja sekä koti- että ulkomaisista oloista ja tapahtumista. Siellä on suuria kokoelmia Suomen maalaus- ja kuvanveistotaiteilijain teoksista. Monet seurat ja yhdistykset, jotka tavalla tai toisella koettavat yhteiskuntaa ja yleisiä asioita edistää, vaikuttavat tehokkaimmasti juuri pääkaupungissa. Täten on Helsinki todella tullut maamme henkisen ja aineellisen kehityksen keskuksiksi.

Elämä Helsingissä on sangen vilkasta. Asukasluku siellä nouseekin nyt jo noin 100,000 tienoille. Suuremmilla kaduilla on alituinen liike ja hyörintä; samoin myös avoveden aikaan satamassa, jossa on lukuisasti höyry- ja purjelaivoja. Monet pääkaupungin asukkaat kuitenkin muuttavat Helsingistä kuumaksi kesä-ajaksi maaseudulle saadaksensa siellä nauttia maa-elämän rauhaa ja raittiimpaa ilmaa. Syksyllä yliopiston ja koulujen avautuessa palaavat jälleen kaikki pääkaupunkiin takaisin. Pian alkaa kaduilla vilistä koulunuorisoa ja muuta yleisöä. Hupaista on silloin taas nähdä suuria laumoja ylioppilaitakin, valkea, kultalyryrillä koristettu lakki päässä. Hekin tulevat kaikilta Suomen ääriiltä sinne lukujansa jatkamaan, valmistuaksensa työntekijöiksi isänmaansa ja kansansa hyväksi.

Kun Helsinki täten on muodostunut oikein suuren kaupungin tapaiseksi, on siihen siten tarttunut tällaisten kaupunkien varjopuoliakin. Ei voi kieltää, että komeutta sekä ylöllisyyttä asunnoissa, puvuissa ja nautinnossa on Helsingissä tavattavissa enemmän, kuin köyhän Suomen kansan pääkaupungille soveltuisi. Mutta ehkäpä tällaiset puolet vähitellen ajan kuluessa tasaantuvat kaiken sen hyvän ja jalon vaikutuksesta, mitä pääkaupungistamme epäilemättä löytyy.

129. Matka-kuvauksia.

I. Nykyajan kulkuneuvoista.

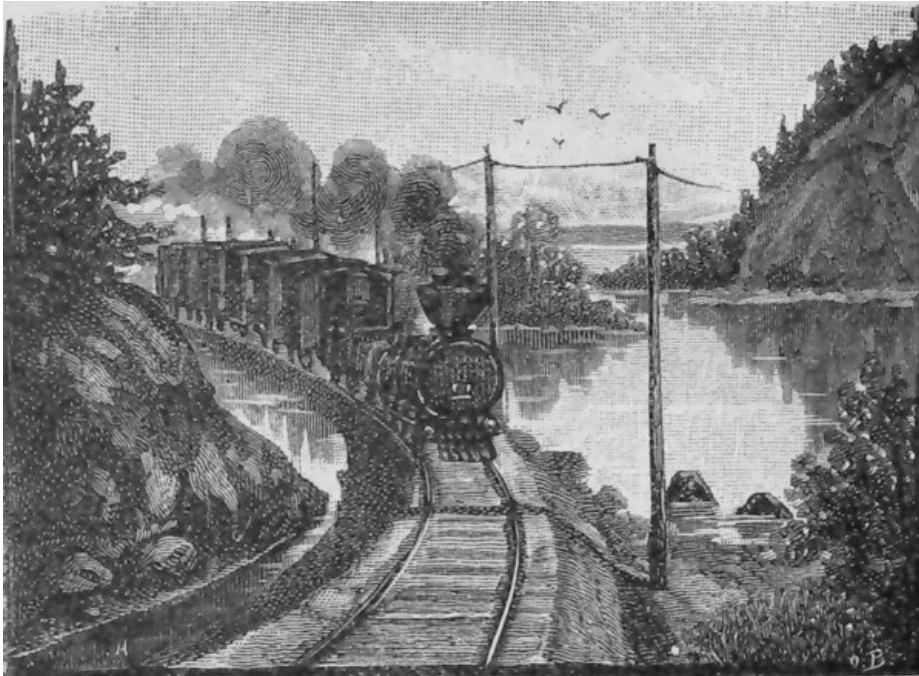
Arvaamattoman nopeasti voi nykyaikaan matkustella. Kun ennen kului viikkokausia tai enemmänkin matkustaessa esimerkiksi Oulusta Helsinkiin, suoritetaan tuo matka nykyään

likimiten yhdessä vuorokaudessa. Ja mikä ero matkustamisen välillä! Ennen kuljettiin hevosvoimalla, reellä tai rattailla, ja matkustavainen oli kaikkien niiden hankaluuksien alainen, joita pahat ilmat, huono keli ja huonot ajoneuvot mukansa tuovat. Nyt sitävastoin kuljetaan höyryn voimalla, mukavissa vaunuissa, pitkin tasaista rautatietä. Olkoon ulkona millainen sää tahansa, lämpimässä rautatievaunussa istuu aivan turvallisena mukavalla istuimellasi. Ja kesäiseen aikaan pääsee nopeakulkuisilla ja mukavilla höyrylaivoilla vesiä myöten matkustelemaan. Totta on, että tällaista vauhtia kulkiessa ei juuri ennätä tutustua teiden ja kulkuväyläin varsilla oleviin maisemiin ja niiden asukkaisiin, mutta aikaa voitetaan paljo ja kaikki asiat tulevat nopeammin suoritetuiksi.

Ja niinkuin nykyään liike omassa maassamme hyvien kulkuneuvojen kautta on lisääntynyt, niinpä on se tehnyt ulkomaillakin ja vielä suuremmassa määrässä. Eikä nykyään tarvita suuria valmistuksia ja puuhia ulkomaamatkaa varten. Pieni matkalaukku, jossa on kaikkein tärkeimmät ja välttämättömimmät matkatarpeet, on pian varustettu. Kaikkia tarpeita et ota mukaasi, koska ne voit matkallasi huokeasta hinnasta hankkia ja pääset siten kuljettamasta mukansa suuria tavarajoukkoja. Jos sinulla on aikaa liikennemään ja varallisuutta joku määrä, voit hyvinkin pian tehdä matkan minne tahansa Euroopassa, ja vieläkin edemmäksi, jos asiasi niin vaativat.

Tahdotko, nuori lukijani, joka äskettäin olet tutustunut oman maasi ja Europan maantietoon, lähteä kanssani lyhyelle huvimatalle oman maan halki lähimpiin naapurimaihimme Euroopassa? Jos olet läksysi hyvin lukuun ja muutenkin itsesi hyvin käyttänyt, luulisin tuon matkan sinulle tuottavan virkistystä. Paljoja en sinulle tuosta matkasta lupaa, koska meillä on kiire. Emme siis joudu missään kauvoja aikoja viipymään. Matkustamme, minkä ennätämme, ja koetamme samalla kiinnittää huomiotamme ympäristöömme. Voipihan siitäkkin olla sekä huvia että hyötyä.

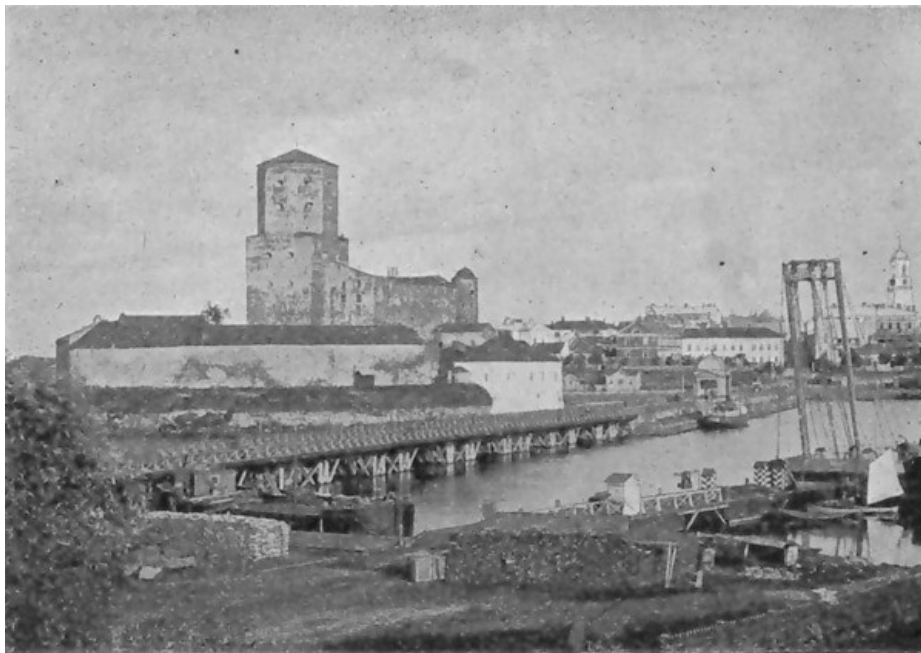
II. Suomessa.

Mistä lähtisimmekään liikkeelle? Ehkä Suomen rautatien nykyään pohjoisimmasta kohdasta, Oulun kaupungista. On aamupäivä kun sanomme jäähyväiset ystävällisille ja vilkkaille Oululaisille. Me istumme jo vaunussa muiden matkustavaisten kanssa, ja juna lähtee liikkeelle. Ensin se kulkee hitaasti, mutta vähitellen sen vauhti kiihtyy, jopa kulkenee se ainakin kahden ja puolen penikuorman vauhdilla tunnissa. Katselemme ympärillemme tutustuaksemme matkatovereihimme. Talonpoikia, maakauppiaita ja muutamia herrasmiehiä istuu samassa vaunussa. Matkustajat istuvat toistaiseksi itsekseen, ei kukaan puhele naapurinsa kanssa, kaikki ovat hyvin juhmallisen ja vakavan näköisiä. Sellainen on meidän suomalaisten luonto. Ellei tuossa harvapuheisuudessa mitään pahaa olekaan, niin eipä haittaisi kuitenkin vähän suurempi vilkkauskaan. Mutta tämä sikseen. Kempeleen aseman ohi olemme jo menneet, ja nyt aukenevat Limingan laajat niittymaat eteemme. Onpas siinä viheriövää alankoa niin pitkälti kuin silmä kantaa! Mutta pian jättää kiitävä juna nekin jälkeensä. Yhä etelämmäksi tullaan. Oulun läänin eteläosassa alkaa jo kaikenmoinen viljelys tulla näkyviin. Peltoja, niittyjä ja hyvin rakennettuja kyliä näkee siellä täällä tuon tuostakin. Iltapuolella päivää saavutaan Pohjanmaan rannikolle ruotsinkielisen väestön asuma-aloille. Kuuluisan Kokkolan kaupunginkin saamme sivumennen nähdä. Sitten kääntyy matka taas rannikkomaalta sisämaahan päin suomalaisten keskuuteen. Nytpä tullaankin etelä-Pohjanmaan hyvin viljellyille tasangoille. Toisin paikoin saapi nähdä silmäkannot viljeltyä maata. Talonpoikaistalot ovat upeita ja siistejä ulkonäöltään. Seinäjoen asemalla yömmä vietettyämme kiidämme seuraavana päivänä taas sisämaahan päin. Nyt tullaan vähitellen varsinaiselle Hämmäläisten alueelle. Sen voipi kuulla vastasaapuneiden matkustavaisten kielimurteestakin. Seudut, joiden läpi kuljemme, ovat hyvin vaihtelevia. Suomen luonnon moninaisuus tulee näkyviin. Milloin metsiä ja kankaita, milloin kauniita järvimaisemia, milloin erämaata, milloin taas hyvin asuttuja kyliä on tien varsilla. — Iltapuolella päivää olemme jo saapuneet Kangasalan luonnon-ihanille seuduille. Hupaista olisi poiketa niitä lähemmin katsomaan, nousta esimerkiksi Harjulan harjulle, jonka hurmaavan kauniista näköaloista

Topeliuksen Sylvia-lintu laulaa. Mutta tällaiseen poikkeamiseen ei meillä ole aikaa. Pian jo saavumme kuuluisaan Tampereen kaupunkiin. Juna viipyy tässä ainoastaan jonkun minuutin. Emme siis ennäätä käydä kaupunkia lähemmin katsomassa, mutta kehoitan sinua joskus toiste siellä käymään. Kannattaa katsoa sen uljaita, monikerroksisia tehdasrakennuksia, uljasta Tammerkoskea sekä kauniita ympäristöjä, esimerkiksi ihanista näköaloistaan kuuluisata Pyynikin harjua.

Tunnin päästä jo saavamme Toijalaan, jossa Turusta päin tulevat matkustajat yhtyvät seuraamme. Yhä vilkkaammaksi näyttää matkustaja-liike käyvän. Kansaa monenmoista kulkee nyt jo mukanaamme, näkeepä muutamia ulkomaalaisiakin. Enemmistönä kuitenkin on vielä hämäläinen maalaiskansaa. Hyvin viljellyt seudut sekä talonpoikain siisti vaatteus ja arvokas ulkonäkö osoittavat, että kuljemme seuduilla, joissa kansa ylimalkaan on varakasta ja hyvästi toimeentulevaa. Mutta Hämäläisestähän onkin se maine, että hän on uuttera ja voimakas peltomies. Onpa matkailijani joukossa kuitenkin myös vähemmän miellyttäviä ilmiöitä. Tuolla istuu näet joukko räyhääviä miehiä. Kaupungista tullessaan ovat he "tuliaisiksi" ostaneet itselleen paloviinaa. Sitä he maistelevat jo matkallakin. Oudoksuen katselet tätä, kammoksuen kuuntelet rumia kiroussanoja, joita heidän suustaan tiheään tulvaa. — On jo ilta tulemassa. Kauan ei viivytä Hämeenlinnan asemalla. Vilaukselta vaan voimme katsella noin virstan päässä olevaa Hämeenlinnaa. Kun vielä tunnin aikaa matkustetaan, saavutaan Riihimäen asemalle, josta toinen tie erkanee Helsinkiin, toinen Pietariin päin. Tällä asemalla on suuri matkustaja-tulva. Kaikennäköistä kansaa saat tässä katsella ja monta eri kieltäkin kuulla. Matkustavaisten joukossa löytyy näet paljo ulkomaalaisiakin, jotka ovat matkalla, mitkä Pietariin, mitkä Helsinkiin, mitkä taas Suomen ihania maisemia katselemaan. Maamme luonnon ihanuus on näet jo tullut ulkomaillakin tunnetuksi. — Muutaman tunnin odotettuamme saapuu Riihimäelle Helsingistä Pietariin päin menevä juna. Siihen astumme. Koska on yön aika, ovat useimmat matkustajat etsineet itselleen leposijaa vaunuissa. Niinpä on paras meidänkin tehdä, koska näkyy siksi tilaa löytyvän. Juna viepi meitä nyt yötä myöten itään päin. Meillä ei siis ole tilaisuutta katsella tien varsilla olevia maisemia. Ne ovatkin jotenkin yksitoikkoisia, koska rautatie kulkee Salpausselän tasaisia rinteitä pitkin. Yön hiljaisuutta ei häiritse muu kuin höyryveturin silloin tällöin kuuluva vihellys, tai joku matkustaja, joka jollakin asemalla astuu vaunuun tai menee siitä pois.

Aamulla olemme jo Viipurissa, Karjalan pääkaupungissa. Hauska olisi käydä katsomassa tuota vanhaa, muistorikasta kaupunkia ja sen vanhaa, Torkel Knuutinpojan rakentamaa linnaa, mutta juna viipyy Viipurin asemalla ainoastaan 15 minuuttia. Ennätämme vain juoda lasin teetä (joka juoma näkyy täälläpäin, samoin kuin Venäjällä, olevan hyvin käytännössä) maukkaan "Viipurinrinkelin" kanssa. Pian jo kuljettaa juna meitä eteenpäin. Matkustettuamme vielä jonkun tunnin kiidämme pienen Rajajoen yli, ja lähin eli Valkeasaaren asema on jo Venäjän puolella. Suomen suuriruhtinaanmaan, rakkaan kotimaamme, olemme nyt jättäneet. Joku viikko voipi mennä, ennenkuin sitä jälleen saamme tervehtiä. Mutta vielä tuntuu olo kuitenkin kodikkaalta. Suuri osa matkustajista on suomalaisia, varsinkin kauppiaita, jotka matkustavat Pietariin kauppoja tekemään.

III. Venäjällä.

Jo ennenkuin Pietariin saavumme, huomaamme, että tuo Venäjän keisarikunnan suuri pääkaupunki ei ole enää etäällä. Pitkin matkaa Valkeasaaresta alkaen näkyy rautatien varrella tiheässä sieviä kesähuviloita, joissa varakkaat Pietarilaiset kesänsä viettävät. Seutu ei itsestään muuten ole erittäin ihanaa; yksitoikkoista, havupuuta kasvavaa alankoa on kaiken matkaa. Mutta Pietarilaiset pitävät kuitenkin suurena onnena, että saavat täällä havupuiden siimeksessä nauttia maaelämän raittiutta. Siksi ovatkin Pietarin lähimmät ympäristöt täynnä heidän huviloitansa. Ja maa, joka on luonnostaan perin laihaa, on hedelmä- ynnä lehtipuita istuttamalla muutamin paikoin muutettu oikein yrttitarhan muotoiseksi. Ja siellä täällä näkee laajoja peltoja, jotka ovat viljellyt kuin ryytimaat. Kaalit, lantut, kurkut ja muut kyökkikasvit rehoittavat niillä uuraan

Venäläisen hoidolla. Tämä on suomalaiselle silmiin pistävää. Suomalainen ei näet vielä suuresti harrasta ryytimaan hoitoa, mutta Venäläinen sitä vastoin, joka paljon enemmän käyttää kasviaineita ravinnokseen, hoitaa ryytimaitaan hyvin innokkaasti ja huolellisesti. Eipä olisi vahingoksi, jos mekin enemmän perehtyisimme tähän hupaiseen ja hyödylliseen viljelyshaaraan.

Tunnin kuluttua Valkeasaaresta lähdettyämme saavumme Pietariin Suomen rautatie-asemalle. Hiljaisesta, yksinkertaisesta Suomestamme olemme siis saapuneet keskelle suuren maailmankaupungin hälinää ja loistoa. Ja nyt lähdemme katselemaan tuota kuulua kaupunkia. Jos olet Helsingissä käynyt, et suurestikaan hämmästy Pietarin rakennusten komeutta. Sillä yhtä komeita ja soreita löytyy edellisessäkin kaupungissa, jos kohta vähemmässä määrässä. Mutta sille, joka ensi kertaa katselee tuollaista jättiläis-kaupunkia, on jo rakennuksissakin ihmettelemistä. Kolmi-, neli- ja viisikerroksisia kartanoita näkee sadottain. Moniaat ovat rakennetut erittäin komeasti ja aistikkaasti, kuten esim. keisarilliset linnat. On niissä yksinkertaisella maalaisella katselemista.

Mutta mennäänpä jollekin Pietarin liikepaikalle, esimerkiksi suurelle Nevski-kadulle. Hauska on kulkea sileitä jalkakäytäviä myöten ja katsella vastaantulevia ihmisjoukkoja. Kuka kulkee jalkasin, kuka ajaen vaunuissa tai "isvosikkain" nelipyöräisissä ajoneuvoissa. On siinä ihmistä jos jonkin säätystistä ja muotoista. Tuossa on parvi parrakkaita työmiehiä, punapaitaisia ja leveähousuisia. Tuossa kulkee komppania sotamiehiä. Tuossa ajaa komeasti puettu sotaherra. Miehiä, naisia ja lapsia kiittää tulvinaan ohitse, kaikilla näyttää olevan kiire. Mikä on puettu silkkiin ja samettiin, mikä kerjäläisen repaleisiin. Alituinen ohitse ajavain hälinä huumaa silmäsi. Et jaksaa enää tarkatakaan. Omituiseen pitkään kaapuun puettu mies vetää kuitenkin huomion puoleensa. Arvelet että se on joku muhamettilainen, jonka kotimaa on kaukana Venäjän Aasian-puoleisilla alusmailla. Uljaan näköinen Tsherkessi, Kaukasian lapsi, kulkee ohitsesi, päässä karvalakki ja yllä pitkänläntä nuttu, jonka rintapuolelta ovat varustetut lukuisilla pistoleilla ynnä muilla aseilla.

Tylsistyt viimein katsellessasi tuota ihmishälinää. Alat tarkastella kadun varsilla olevia asuntoja. Minne vaan katsot, näet mahtavia palatseja. Niiden alakerroksissa on usein komeita kauppapuoteja ja ravintoloita. Edellisissä vallitsee huikaiseva komeus ja tavarain runsaus. Kyllä niissä on myytävänä, mitä vaan mielesi haluaa. Ja jos pistäydyt niihin kauppoja tekemään, olenpa varma, että kielevät kauppapalvelijat saavat kukkarostasi kopeekat heltiämään.

Ylimalkaan näkee kansan syvän kunnioituksen uskontoansa kohtaan kaikkialla esiytyvän. Kirkkoja ja luostareita on paljon. Harras Venäläinen aina kirkon kohdalla paljastaa päänsä ja tekee ristinmerkin. Samoin hän huoneeseen tullessaan, ennenkuin talon asukkaita tervehtii, ristii itsensä Jumalan-kuvan edessä. Matkalle lähtiessään ei hän unohda siunata itseään. Tämä kaikki osoittaa, että kansa kaikessa elossaan ja olossaan ikäänkuin tahtoo asettua Korkeimman silmäin eteen ja suojelukseen. Paljo sellaisessa tavassa epäilemättä on pelkkää ulkomuotoa, ilman sydämen hartautta, mutta ei ole miellyttävääsyyttä vailla tuo ulkonainenkaan kunnioitus uskontoa kohtaan.

Mahtava Neva-joki laskee Pietarin lävitse Suomenlahteen. Useita komeita siltoja on rakennettu sen ylitse. Ja sen pinnalla kulkee tiheään pieniä höyrylaivoja, joissa aina on suuri joukko matkustavaisia. — Kaikenmoisia kulkuneuvoja onkin tarpeen sellaisessa kaupungissa, kuin Pietari on. Jalkaisin ei siellä jaksaisi matkoja suorittaa. Samoin kuin nykyään muissakin suurissa kaupungeissa on Pietarissakin paljo suuria, monta kymmentä henkeä vetäviä vaunuja, joita hevoset kuljettavat pitkin katuja rautakiskoisia ratoja myöten. Niissä pääsee muutamalla kopeekalla kulkemaan virstamääriä. Sitäpaitsi vilisee ajureita, n.s. isvosikoita, jotka aina ovat alttiit kuljettamaan sinua, jopa perin halvastakin, jos vaan osaat hyvästi tinkiä. Sillä Pietarissa, niinkuin muuallakin Venäjällä, kuuluu tinkiminen välttämättömänä pahana kaikkeen asioimiseen.

Hupaista olisi meidän käydä Pietarin monilukuisissa julkisissa paikoissa, mutta tällä kertaa kuitenkin mieluummin tahdomme nähdä palasen Venäjän maaseutuakin. Lähdemme Pietarista rautateitse lounaaseen päin, Saksan rajalle. Se matka kestää vähän toista vuorokautta. Istuinpaikat vaunussa saatuamme alamme tarkastella ympärillemme. Siisteyden puolesta olisi vaunussamme yhtä ja toista korjattavaa. Mitä matkustavaan yleisöön tulee, on se hyvin sekalaista: upseereja, sotamiehiä, ylioppilaita, talonpoikaisia miehiä ja naisia, kaupustelijoita, työmiehiä y.m. Melkein kaikki polttavat papyrosseja, yksin herras-naisetkin. Puhellaan vilkkaasti ja isoäänisesti, ja puhellessa tehdään käsillä liikkeitä. Vaunun etäisimmässä nurkassa oleva nuori mies alkaa soittaa käsiharmonikkaa. Sävelten vaikutuksesta alkaa koko hänen olentonsa elää. Kuulioihinkin tarttuu soiton hurmaus. Venäläisen hilpeä ja soittoa rakastava luonne puhkee näkyviin. Jos tila vaunussa sallisi, saisimme ehkä nähdä nuorten miesten pian pyörivän huimaavassa tanssissa.

Seudut, joiden läpi kuljemme, ovat enimmäkseen yksitoikkoisia alanko- ja nummimaita. Kyliä näkee vaan harvakseltaan rautatien varsilla. Tämä osa Venäjää ei olekaan maan viljavimpia seutuja. Ne ovat Venäjän keski- ja etelä-osissa. Siellä ovat mainion viljavat "mustanmullan" maat, ja väkirikkaita kaupunkeja ja kyliä on tiheästi.

Väsyttäväksi alkaa käydä matkustaminen tätä yksitoikkoista seutua pitkin. Muutamia kaupunkeja on tien varrella, mutta juna ei niiden kohdalla kauvoja viivy. Tulee ilta ja yö. Juna yhä jatkaa kulkuaan. Matkustajat käyvät uneliaiksi. Kukin koettaa nukahtaa istumapaikallaan, mutta eipä se oikein onnistu. Levottoman yön jälkeen ollaan aamusella jotenkin nurpeamielisiä. Mutta siitä toinnutaan. Matkustajilla on näet mukanaan teekannut, joihin he asemilta saavat kuumaa vettä. Pian he siis voivat nauttia mieluomaansa, höyryävää teetä, jota moni heistä jaksaa juoda hämmästyttävän suuret määrät. Elämä vaunussa onkin vilkastuu. Ei olla totuttu suuriin kursastelemisiin, vaan häikäilemättä aletaan vaunussa siistiä puvut, pestä kasvot, suorita hiukset

y.m.

Likeisen yhteydemme kautta Venäläisten kanssa olemme jo entuudesta jossakin määrin oppineet heitä ja heidän tapojansa tuntemaan, joten matka tähän asti ei ole voinut vielä tarjotakaan mitään erityisesti uutta ja huomiotamme herättävää. Mutta juna kiittää eteenpäin. Pian tulemme tutustumaan maahan ja kansaan, jotka ovat meille verraten oudot. Tuntuupa sen vuoksi hieman juhlalliselta mielellä.

IV. Saksanmaa.

Ollaan siis ensimmäisellä rautatie-asemalla Saksan puolella, Preussin kuningaskunnan alueella. Suuri muutos on tosiaan tapahtunut oloissa muutamana minuuttina, joiden kuluessa olemme siirtyneet viimeiseltä venäläiseltä asemalta ensimmäiselle saksalaiselle asemalle. Kansan ulkomuoto, kieli, puku ja rakennuksetkin ovat toisenlaatuisia. Nuo venäläisillä asemilla tavattavat tekeittäöt ovat melkein kadonneet. Peränurkassa ei näe Jumalan-kuvaa eikä kansan tekevän ristinmerkkiä sen edessä — todistus siitä, että olemme tulleet toisen uskonnon alueelle. Preussilaisethan ovatkin luterilaisia, tunnustavat siis samaa uskontoa, kuin Suomen kansan enemmistökin. Muuten tapaamme yhtäläisyyttä omien olojemme kanssa; ellei saksankieli, jota kuulemme puhuttavan, muistuttaisi meitä siitä, että olemme vieraalla maalla, eipä sitä muusta paljo huomaisikaan. — Mutta juna lähtee pian Saksan ja Preussin pääkaupunkiin Berliiniin päin, ja sitä ennen ovat passimme ja matkatavaramme tarkastuksessa käytettävät; rajan yli mennessä näet täytyy muutamista tavaroista tullia maksaa, ja ilman täydellistä passia ei matkustavaisen ole yrittämistäkään Saksan alueelle. Nämä tarkastukset onnellalla kestätyämme istumme viimeinkin junassa, joka hyvää vauhtia alkaa viedä meitä Berliiniä kohden. Matkaa kestää noin päiväkauden. Mainittuamme vaan, että maisemat, joiden läpi kuljemme, ovat enimmäkseen laajoja tasangoita, joilla näkee paljon viljelemättömiäkin aloja, kankaita ja metsämaitakin, siirrymme nyt suorastaan Berliiniin.

Junan pysähtyttyä sille asemalle, johon Pietarista tuleva juna saapuu — sillä Berlinissä, samoin kuin Pietarissa ja muissa suurissa kaupungeissa, on monta rautatie-asemaa — astumme katettuun, yhden hevosen vedettävään vaunuun, jossa kuljemme johonkin majataloon eli "hotelliin", niinkuin niitä sanotaan. Siellä puhdistettuamme itsestämme matkan pölyt, lähdemme tarkastelemaan tätä suurta kaupunkia, jonka asukasmäärä tekee noin kaksi miljoonaa. Kiirehdimme kaupungin keskuksessa olevalle kuuluisalle "Unter den Linden-" eli lehmus-kadulle. Sen keskikohtana on pitkin pituuttaan tuuheain lehmusten varjoama kävelypuisto. Kadun molemmilla puolilla on mahtavia rakennuksia, toinen toistaan kauniimpia ja komeampia. Istahdamme viheriäiselle penkille lehmuksen varjoon ja katselemme ohi kulkevaa ihmisten vilinää. Ja vilinää siinä on todellakin, aivan yhtä suurta, kuin Pietarin Nevskikadulla. Yhden ja kahden hevosen vetämiä vaunuja kulkee sadottain ohitsemme, mutta mitään sanottavaa jyrinää ei niistä synny, kun katu tällä kohdalla on peitetty sementillä, jota myöten pyörät kulkevat tasaisesti. Jalan kävelijöitä on katu melkein mustanaan. Mutta, jos emme ota lukuun tuota suurenmoisuutta rakennuksissa ja liikkeessä, emme tässä katsellessamme oikeastaan mitään outoa huomaa. Katu itsessään muistuttaa koko lailla Helsingin esplanaadikatua. Ja kun katselemme ohi kulkevia ihmisiä, emme niissäkään mitään erityisempää huomaa, näyttävätpä kasvoiltaan ja puvuiltaan melkein, kuin olisivat vanhoja tuttuja, joita muka olisimme tavanneet Helsingissä tai muissa oman maamme kaupungeissa. Siinä määrässä tekee yhtäläinen sivistys ja samallaiset olosuhteet ihmiset toistensa näköisiksi. Ja vaikka olemme nyt jo koko joukon omaa maata etelämpänä, ei asukasten ulkomuodossa vielä huomaa tuota etelämaalaisten tummaverisyyttäkään paljoa suuremmassa määrässä, kuin meilläkään. Sen vuoksi niiden yhtäläisyys omien kansalaistemme kanssa on sitä tuntuvampi. Tarkemmin katsoessa huomaat kuitenkin useampien kasvopiirteissä jotakin omituisesti saksalaista. Varsinkin saat usein nähdä kasvoja, jotka ovat laihanpuoleiset, mutta ilmaisevat suurta henkevyyttä ja tarmoa. Ylimalkaan ovat Preussilaiset kookkaita ja uljaita ryhdiltään. Siinä huomaa sotilaallisen kasvatuksen jälkiä. Heidän varsinaiset soturinsa, joita kaikkialla tapaa, ovat enimmäkseen voimakkaan näköisiä, soreavartaloisia miehiä.

Berlinissä on lukemattomia merkillisiä katseltavia; esimerkiksi komeat kuninkaalliset linnat, mainio yliopisto, suurenmoiset taideteoskokoelmat, eläintarha j.n.e. Niihin tarkemmin tutustuaksemme tarvitsisimme moniaita viikkoja aikaa. Jätämme ne siis tällä kertaa ja riennämme syvemmälle Saksaan, nähdäksemme, miltä maa ja kansa siellä päin näyttävät. Teemme ensinnäkin matkan Saksin kuningaskuntaan.

Sinne päin kuljetaan ensin tasaisia maita myöten. Minne vaan katsot, näet hyvin viljeltyjä peltoja ja metsiköitä, joissa on omena- ja kirsikka-puita, pyökkejä, tammia y.m. kauniita lehtipuita. Petäjä-metsää näkee täällä, niinkuin muuallakin Saksassa, vaan ani harvoin. Kyliä, suurempia kuin meidän pikkukaupungit, on tiheässä. Ne näyttävät jotenkin yhdennäköisiltä. Asunnot ovat enimmäkseen rakennetut tiilistä, puuristikoista muodostettuihin kehyksiin. Puuta ei näet täällä enää rakennustarpeiksi riitä. Kesällä näkee akkunoissa puuliisteistä tehtyjä varjostimia, jotka ovat viheriäisiksi maalatut ja siten rakennetut, että liisteet voipi sulkea umpeen tai eroittaa toisistaan, aina sen mukaan, miten mieli tekee päivänvaloa tai varjoa. — Kullakin kylällä on tavallisesti oma pieni kirkkonsa, kivistä tai tiilestä rakennettu, harja terävä, akkunat ylöspäin suippenevat. Ne ovat siis samanlaatuisia kuin meidän vanhimmat kivikirkkomme ovat. — Talojen ympärillä on tavallisesti puutarhoja. Sitenpä nuo muuten harmaanväriset kylät näyttävätkin varsin sieviltä.

Huomaamme siis, että maisemat täällä Saksassa näyttävät koko lailla toisenmoisilta kuin meillä Suomessa. Silmä ei enää näe meidän havumetsäisiä salojamme, ei meidän soreita koivikoitamme, ei sinijärviämme — tasankoa vaan ja siinä peltoa, niittyä, ryytimaata, hedelmäpuumetsiköitä, kaupunkeja, kyliä ja tehtaita. Eipä näe enää meidän aitojammekaan. Mistäpä Saksalainen siihen tarvittavat puut saisikaan? Kun hän lähettää raavas- tai hanhikarjansa niityille laitumelle, panee hän siis paimenen aina mukaan.

Tällaista on ylimalkaan Saksanmaan maaseutujen ulkomuoto. Kaikkialla ei kuitenkaan ole näin tasaista. Löytyy toisin paikoin kunnasmaisemia, jopa juhlallisia vuoriseturjakin, niinkuin maantiedostakin jo olemme oppineet. Ja sellaisilla tienoilla saapi nähdä havumetsiäkin.

Mutta tutustukaamme nyt myös junassa matkustavaan yleisöön. Sen joukossa näkee köyhiä ja rikkaita, iloisia ja vakavia, aivan kuin meilläkin. Mutta päihtyneitä ei näe. Se on huomio, jonka saamme kaikkiällä Saksan-matkallamme tehdä. Matkustavaiset puhelevat vilkkaasti keskenään. Saksankieltä ei yleensä pidetä kauniina kielenä, mutta hienona, sointuisana ja ytimekkäänä se mielestämme valuu sivistyneen Saksalaisen huulilta. Voi huomata, että tämä kieli on pitkällisen käytännön kautta käynyt perin notkeaksi ajatusten ilmituojaksi. — Vaunuun astuessaan lausuvat usiammat matkustajat tervehdyksen ja samoin hyvästit sieltä poistuessaan. Tutut ja tuntemattomat ovat pian hausassa keskustelussa toistensa kanssa; ei sen alkamiseen mitään juhlallisia esittelyjä tarvita. Ellet sinä lähesty matkatovereitasi, lähestyvät he sinua, ja herttaisen ystävällisissä pakinoissa on piankin puolelta ja toiselta juteltu tehtävän matkan tarkoitukset, vieläpä elämänvaiheetkin. Kun olemme muukalaisia, saamme tietysti tehdä selvää kotimaastammekin, josta Saksalaisilla yleensä näkyy olevan himmeät käsitykset, he kun kouluissaan tarkemmin tutustuvat vaan oman maansa maantietoon. — Tällaista ystävällistä kohtelua saapi matkustavainen kaikkiällä Saksassa osakseen. Se tuntuu varsin hauskalta, etenkin kun omassa maassamme useinkin matkustamme niin hiljaisina ja nyrpeinä, kuin olisivat muut matkustavaiset vihamiehiämme tai olennoita, joista meidän ei tarvitse vähääkään huolia. — Mutta jatkakaamme matkakertomustamme.

Saavumme jo Saksin kuningaskunnan pääkaupunkiin Dresdeniin, jossa on noin 250 tuhatta asukasta. Se on Elhevirran rannalla, kuuluisa kauniista rakennuksistaan ja maailman-mainiosta taulukokoelmastaan. Sen ympäristöt ovat erittäin kauniit. Siellä näemme päivänpuoleisilla

rinteillä ensimmäiset viiniköynnöstarhatkin matkallamme. Syyspuolla kesää saisimme syödä niiden mehukkaita rypäleitä. Nyt sen sijaan on saatavissamme halvasta kaikenmoisia muita hedelmiä ja eritenkin mehukkaita kirsikoita.

Dresdenistä viepi juna meidät jonkun tunnin matkan päässä olevaan "Saksilaiseen Sveitsiin", joka on ihanuudestaan kuuluisa. Tie kulkee pitkin Elbejoen varsia Erzgebirge-vuoriston liepeillä. Kylläpä ovat nämä seudut todellakin hurmaavan ihania. Tien varrella näkyy tuon tuostakin korkeita, metsien peittämiä kukkuloita. Niiden rinteillä ja huipuilla on usein komeita linnoja ja raunioita. Kukkulain väliset laaksot sievine kaupunkeineen ja kylineen näyttävät niin rauhallisilta ja onnellisilta, että luulisi ihmisten niissä elävän kuin Edenissä. Likemmältä tutkien kaiketikin saisi kuitenkin nähdä elämän moninaisten huolien ja murheitten sielläkin majailevan.

Jos tätä tietä vielä jonkun matkaa kulkisimme, tulisimme Böömiin, Itävallan keisarikunnan alueelle ja katoollisen väestön keskuuteen. Saisimme sillä matkalla nähdä Böömin pääkaupungin Pragin ja Itävallan pääkaupungin, kauniin Wienin. Ja jos siitä vielä matkustaisimme mahtavaa Tonava-virtaa noin päivän matkan, saapuisimme Unkariin, sukulaistemme Magyaarein maahan. Mutta näin pitkille matkoille emme tällä kertaa lähde, niin hupaista kuin se olisikin. Muistamme näet, että meillä olisi Saksassa käytävä useissa paikoissa, joihin on liittynyt suuria muistoja menneiltä ajoilta, muistoja, jotka ovat meille suomalaisillekin rakkaita. Miten paljo ovatkaan Saksan kansan etevät miehet aikojen kuluessa tuottaneet tieteen, taiteen, keksintöjen ja ylimalkaan inhimillisen sivistyksen alalla sellaista, josta on ollut hyötyä koko ihmiskunnalle ja meidänkin kansalle! Mutta tällä kertaa asuu mielessämme elävimpänä muisto siitä miehestä, joka kerran totuuden voimalla kukisti paavilaisuuden Saksassa ja pohjoismaissa. Martti Lutherista näet löytyy vielä Saksassa jäljillä paljo muistoja, ja niitä nyt haluaisimme nähdä. Löytäisimme niitä etupäässä Wittenbergistä; jossa hän, kuten historiasta tiedämme, uskonpuhdistajana eli ja vaikutti, sekä Eisleben'istä, jossa hän syntyi ja kuoli. Matkustamme viimeksi mainittuun kaupunkiin. Tie sinne kulkee vanhan Leipzigin kaupungin ohi. Sen läheisyydessä tapaisimme Breitenfeld'in ja Lytzenin taisteluketät, joilla 30-vuotisessa sodassa urhoolliset esi-isämmekin vuodattivat vertansa puhdistetun opin puolesta.

Eisleben'in kaupunki on Harz-vuoriston kaakkoisella liepeellä. Se on yksi Saksan n.s. pieniä kaupunkeja, vaikka se meidän käsityksemme mukaan kuitenkin on koko suuri, koska siinä on noin 20 tuhatta asukasta. Tässä, niinkuin useissa muissakin Saksan kaupungeissa, herättää huomiota asuntojen vanhan-aikuisuus. Suuri joukko taloja on monen sadan vuoden vanhoja, jo keskiajalla rakennettuja. Kun kävelee noita kapeita katuja pitkin ja näkee nuo keskiajan malliin rakennetut talot katujen varsilla, luulisi monasti siirtyneensä neljä tai viisi vuosisataa ajassa takaperin, jos eivät asukkaat vaatepartensa kautta ilmaisisi, että elämme nykyajassa.

Yksi tuollaisista vanhoista taloista Eisleben'issä on *Martti Lutherein syntymätalo*. Siinä talossa syntyi Luther 10 p. Marraskuuta 1483. Sillä on jo siis ainakin viidettä sataa vuotta ikää. Se on pieni, kaksikerroksinen rakennus. Yläkerros on saanut kestää tulipalon hävitystä, joten se on täytynyt osaksi uudesta rakentaa. Omituinen tunne valtaa mielesi astuessasi tähän halpaan asuntoon, jossa yksi historian suurimpia miehiä on nähnyt päivän valon, yksi niitä miehiä, joiden hengen voimaa, lujuttua ja jaloa taistelua totuuden puolesta jo lapsuudestasi saakka olet tottunut ihmettelemään ja kunnioittamaan. — Tässä Lutherin syntymätalossa löytyy vielä moniaita muistoja hänestä, esim. yksi hänen käyttämänsä pöytä, hänen kirjoittamiensa kirjeitä, jotka ovat vielä siinä kunnossa, että niitä voipi lukea, muutamia Lutherin aikuisia maalauksia y.m. — Jäljellä on Eisleben'issä vielä sekin talo, missä Luther 18 p. Helmikuuta 1546 kuoli. Ja vanhassa n.s. Andrean-kirkossa on vielä käytännössä sama saarnastuoli, josta hän aikanaan julisti Eislebeniläisille evankeliumia. — Juhlallisilla tunteilla eroamme näistä muistoista.

Monilukuisia merkittäviä paikkoja olisi meillä vielä Saksassa nähtävänä, mutta ohjelmamme vaatii

meitä rajoittamaan matkojamme. Emme kuitenkaan lähde Saksasta, ennenkuin olemme nähneet edes vilahdukselta kuuluisan Rhein-virran, Saksalaisten ihailun ja ylpeyden esineen. Kiirehdimme siis lyhintä tietä Rheinin rannalle. Koblenz'in kaupungin luona astumme yhteen noista suurista höyrylaivoista, jotka kuljettavat huvimatkoilijoita Rhein-virralla.

Rhein-virta lienee näillä tienoilla päälle 1,000 jalan levyinen. Onhan siinäkin jo leveyttä virraksi. Sen vesi, joka Sveitsistä lähtiessään on kirkasta, on täällä jo jotenkin sameata. Mutta tämän seikan korvaa Rheinin rantojen arvaamattoman suuri ihanuus. Kun Koblenz'ista matkustaa etelään päin, näkee rannoilla milloin jyrkkiä vuoria ja kukkuloita, joilla useinkin on keskiaikaisten ritarihinnojen jäännöksiä, milloin viheriäisten viinitarhain peittämiä mäenrinteitä, milloin taas hymyileviä kaupungeita ja kyliä. Linnoista on tavallisesti olemassa taruja ja kertomuksia niiltä ajoilta, jolloin ne vielä ovat olleet rautaan puettujen ritarien asuintoina. — Kaunis ilma, ihanat rannat, synkät muinais-ajan linnat ja koko seudun viehkeys synnyttävät matkailijassa unelman-tapaisen mielen-tilan, jossa hämärän ritari-ajan haamut ja kauniit maisemat sulautuvat suloiseksi utukuvaksi, jota ei tahtoisi häiritävän. Ja hiljalleen mentäissä taruperäisen Lurlei-kallion ohitse hyräilemme saksalaisen runoilijan Heinen tunnettua laulua: "En tiedä, mistähän lienee näin mielein murheinen —"

Bingen'in kaupungin kohdalla tekee Rhein-virta mutkan itäänpäin. Tämä kohta on Rhein-virran kauniimpia. Sen vaikuttavuutta lisää vielä virran pohjoispuolella, Niederwald-vuoriston korkealla rinteellä kohoava naisolento, joka kuvaa Saksaa ja sen parikymmentä vuotta takaperin saavutettua valtiollista ja kansallista yhteyttä. Isänmaallisin tuntein katselee Saksalainen tätä kansallis-muistopatsasta.

Matka Bingen'istä Mainz'in kaupunkiin ei enää ole niin viehättävää, koska Rheinin rannoilla sillä välillä on lakeita niittyaita.

Nähtyämme täten palasen Rheinin vartta suuntaamme matkamme vielä maitse etelään päin. Haluamme näet pikimiten pistäytyä Sveitsissäkin. Kuljemme Neckar-virran ihanien laaksojen läpi. Meillä on siten tilaisuus tutustua Württemberg'in ystävällisiin asukkaisiin sekä Neckarvirran seutuihin, joilla rinteet ovat viinitarhoina ja laaksot peltoina, kaupunkeina ja hedelmätarhoina. Ulm'in kaupungin tienoilla satumme vaunusta katsahtamaan etelään päin. Etäällä taivaanrannalla näkyy jylhä, valkeaharjainen pilviröykkiö. Vai ovatko ne todella pilviä? Eivät oikein siltäkään näytä. Eräs toinen matkustajista huomaa saman ilmiön. Hänen ihastunut huutonsa: "Alpit, Alpit!" selittää meille asian laidan. Alppien lumiharjat näkyvät meille nyt ensi kerran. Ja kuitenkin olemme Alpeilta vielä ehkä noin 18 penikuorman päässä! Mutta juna kiittää yhä etelään päin. Malttamattomina odotamme matkamme päämäärää.

V. Sveitsi.

Yht'äkkiä tuopi juna meidät Boden-järven rannalle. Pitkistä ajoista saamme taas nähdä *järven!* Miten suloiselta se tuntuu, sen voipi aavistaa ainoastaan se, joka on kauan matkustanut järvettämiä tasangotta myöten ja hengittänyt rautatie-pölyä keuhkoihinsa. Ja mahtava on kerrassaan se näkymö, joka tämän järven rannalla aukenee matkustajan silmäin eteen. Järvi on noin penikuorman levyinen, vaikka se silmään näyttää vaan virstan tai parin levyiseltä. Sen vesi on, samoin kuin muidenkin Sveitsin järvien, viheriäistä, mutta kirkasta ja läpinäkyvää. Ja sen toisella rannalla on mahtavan kaunis Sveitsin vuorimaa. Tähän järven pohjois-puolelle jo näemme koko majesteetillisen Alppi-maailman. Laskeutuvan auringon säteet heittävät lumoavaa valoa sen korkeimmille lumi- ja jäähuipuille. — Kuljemme nyt höyrylaivalla Boden-järven yli, milloin ihailen Alppien mahtavuutta, milloin järven rantoja sievine kyliseen ja kaupunkeineen.

Niinkuin tiedämme, on Sveitsi pienoinen maa, pinta-alalleen noin yhdeksäs osa Suomen pinta-alasta. Ja tästäkin alasta anastavat suuren osan asumattomat vuoriseudut. Asukkaita on Sveitsissä kuitenkin enemmän kuin Suomessa. Siitä voimme päättää, että Sveitsi, omaan maahamme verrattuna, on monta kertaa tiheimmin asuttua. Tapaammekin matkallamme myötäänsä sieviä kaupunkeja ja kyliä. Sveitsin pohjois-osalla, missä nyt kuljemme, ei ole vielä varsinaisen vuorimaan luonnetta, jonka vuoksi siellä näkee maanviljelystäkin harjoitettavan. Etelämpänä, varsinaisten Alppien alueilla, on karjanhoito etevimpänä elatuskeinona.

Muutamassa tunnissa viepi juna meidät ensin Zyrich'in kaupunkiin, joka on ihanan Zyrich'in järven rannalla. Tämän järven rannoilla näkee joka haaralla viehättäviä kaupunkeita, kyliä ja huviloita. Alpit näyttävät olevan jo paljon lähempänä; juhlallisina ja korkeina kuin kesäiset ukkospilvet rajoittavat ne näköalan etelään päin. Jonkun tunnin vielä kuljettuamme rautateitse sekä veneellä pienen, sievän Zug-järven yli saavutamme yhden Alppien etuvartioista, kuuluisan Rigi-kukkulan.

Tuossa on nyt Rigi mahtavana edessämme. Sen huipulle pitäisi meidän nousta, saadaksemme sieltä lähemmältä katsella Alppeja. Mutta miten jaksamme kiivetä pitkää ja jyrkkää rinnettä ylös? Siihen vaivaan ei meidän tarvitse antautuakaan. Rigin huipulle vie meidät näet höyryveturi pitkin rautatietä. Tämä rautatie on yksi nykyajan ihmeistä kulkuneuvojen alalla. Tavallinen juna ei tietysti voisi nousta sileitä kiskoja pitkin ylös jyrkkää rinnettä; senpä tähden onkin Rigille vievän junan veturissa pyörä, joka on varustettu hampailla, mitkä junan kulkiessa laskeutuvat niitä vastaaviin syvennyksiin radassa. Täten juna pääsee ylöspäin, jos kohta hitaastikin.

Astumme siis junaan. Avonaisesta vaunusta on meidän mukava katsella ympärillemme. Jota korkeammalle noustaan, sitä avarammiksi ja juhlallisemmiksi käyvät näköalat. Lehtimetsäinen vuoren lieve jää alapuolelle; sen havumetsäinen osuus alkaa. Päätä huimaa toisin paikoin, kun rata on rakennettu hirvittävien rotkojen ja kuilujen partaille, jotka nielisivät syvyyteensä, jos juna jotenkin joutuisi kiskoilta pois. Pelottaapa sekin, että radan perustus ei aina kestäisi, kun vuori näyttää olevan varsin haurasta kivilajia. Onnellisesti kuitenkin pääsemme Rigin ylimmälle huipulle. Siellä on pienoinen tasanko komeine ravintoloineen. Huvimatkailijoita on siellä myös runsaasti, mikä miltäkin maailman ääreltä.

Matkamme vuoren juurelta tänne ylös, 11 kilometriä pitkä, on kestänyt puolitoista tuntia. Täällä huipulla olemme nyt 1800 metriä eli lähes kaksi virstaa merenpintaa korkeammalla. Niin korkealla emme ole milloinkaan olleet. Kylmältä tuntuu täällä, vaikka on keskikesä. Huipulla ei enää kasva puitakaan, vaan ainoastaan ruohoa ja muutamia kukkasia.

On ilta. Laskeutuvan auringon valossa katselemme nyt ympärillemme. Olemme sanomattoman ihmettelyn valtaamina — niin mahtavaa ja kaunista on kaikki se mitä näemme. Luomme silmämme etelään päin. Bernin ja Glärnisch-alppien majesteettillinen vuori- ja kukkulasarja on siellä nähtävissämme. Lähimmillä kukkuloilla ja huipuilla ei vielä näe lunta, mutta etäämpänä näkyvät ovat melkein kaikki peitetyt ikuisella lumella ja jäällä, joka hohtaa kummallisen ihanasti ilta-auringon säteistä. Koko tuo mahdottoman suuri kukkula- ja vuoriryhmä näyttää olevan aivan lähellä; arvelisit lähimmille lumihuipuille suorin matkoin olevan noin pari virstaa. Kuitenkin on lähimpäänkin niistä, Titlis nimiselle huipulle, vähintäänkin 3 penikuormaa. Ja edempänä oleville jäähuipuille, Finsteraarhorn'ille ja Jungfrauille, on kartasta päättäen matkaa noin 7 penikuorman tienoille. Ilman puhtaus ja läpinäkyväisyys täällä ylhäällä on niin suuri, että silmä kokonaan pettyy matkain pituuden suhteen.

Monilukuiset ovat ne kukkulat, jotka nostavat lumipeitteiset päänsä muuta vuoristoa ylemmäksi. Korkeimmat niistä kuitenkin ovat nuo edellä mainitut Finsteraarhorn ja Jungfrau, joista edellinen on 4275 metriä (yli neljä virstaa) ja jälkimmäinen 4167 metriä merenpintaa korkeammalla. Rigi on siis kuin lapsi näiden jättiläisten rinnalla. Ja kuitenkin olemme Rigillä mielestämme jo hirmuisen korkealla. Jos olisi pilvinen sää, saisimme nähdä olevamme pilvienkin yläpuolella, nämä kun usein kulkevat Rigin huippua alempana.

Näköala pohjoiseen päin on äärettömän laaja, siellä kun ei ole mitään korkeampia vuoria sitä rajoittamassa. Lähempänä erottaa hymyilevien maisemien piirteet vielä jotenkin tarkoin, mutta edempänä, näköalan rajalla, muodostavat maisemat vaan siintävän ja himmeän juovan, josta paljaalla silmällä on mahdoton yksityiskohtia erottaa. Nuo taivaanrannalla olevat seudut ovatkin jo Baden'in, Württemberg'in ja Bayern'in eteläosiin kuuluvia.

Rigin juurella kiertele monimutkainen, kaunis Vierwaldstätter-järvi. Tänne ylös näyttää se kapealta, melkein kuin olisi se vaan suurempi joki, vaikka sillä muutamain paikoin on 3-4 virstan leveys. Matkustajahöyrylaivat, jotka kulkevat sen pinnalla, näyttävät tänne ylös mitättömän pieniltä. Näkyypä eräs soutuvenhekin ja siinä soutaja. Voipi erottaa soutajan tekevän soutuliikkeitä, mutta venhe näyttää pysyvän aivan paikoillaan.

Yö saapuu. Maisemat peittyvät pimeyteen. Mutta pian nousee kuu näkyviin. Huvimatkailijat ovat siirtyneet huoneisiinsa. Yksinäsi ja hiljaisuudessa voit katsella, miltä alppi-maisemat kuutamolla näyttävät. On vaikea sanoin selittää sitä jylhää kauneutta, missä ne silloin esiintyvät. Hiljaisuus, mikä kaikkialla vallitsee, lumihuiput, jotka aaveentapaisina kuultavat kuutamossa, tieto siitä, että olet täällä korkeudessa muusta maailmasta erotettuna — kaikki tämä vaikuttaa melkein värisyttävän tunteen sielussasi, on kuin jankaikkisuuden maailma jo esikartanoillaan sinua ympäröitsi... Mutta alhaalla Vierwaldstätter-järven rannoilla vielä valvotaan, Kussnach'in ja Luzern'in kaupungeista näkyvät tuhannet tulenliekit tänne ylös. Siellä alhaalla on maailma rientoineen ja touhuineen, suruineen ja iloineen...

Aamulla varhain, auringon noustessa, kiirehdimme jälleen ulos. On ihanata nähdä täältä auringon nousua ja miten se säteillään luo hohtoa Alppien huipuille, ensin lähemmille sitten etäisemmille. Mutta värisyttävän kylmältä tuntuu ilma täällä ylhäällä. Vähitellen se kuitenkin lämpenee. Katselemme nyt uudelleen Alpeja, Vierwaldstätter-järveä ja muita näköaloja. Kiikarikin on tarjona, ja kummaksemme näemme sen avulla muutamia huvimatkailijoita kävelemässä pitkin edellä-mainitun Titlishuipun lumista harjannetta. Rohkeat huvimatkailijat näet joskus nousevat luotettavien oppaiden avulla korkeimmillekin Alppihuipuille. Mutta vaivaloisia ja vaarallisia nuo nousut ovat. Jalka voi pettää jäätikkö-rinnettä kiivetessä, luotettavalta näyttävä lumihanki voi upottaa ja matkustaja siten pudota alas johonkin hirvittävän syvään kuiluun, josta paluu ei enää ole mahdollinen, tai saattaa ylhäältä irroittunut lumivyöry hänet allensa haudata. Kertomuksia tällaisista tapahtumista on runsaasti. Joskus saattaa itse vuorikin lohjeta ja syöstä hirvittävällä voimalla alas laaksoihin. Rigin läheisyydessä on sellainen vuori, nimeltään Rossberg. V. 1806 irtautui sen kupeelta noin parin virstan pituinen lohkar ja syöksyi alas laaksoon, haudaten allensa neljä kylää.

Vaikealta tuntuu erota siitä ihmemaailmasta ja ihanuudesta, mikä Rigin huipulla on ollut nähtävänä ja nautittavana. Kuitenkin on meidän siitä eroaminen. Laskeudumme nyt rautatietä myöten jälleen alas vuoren eteläpuolista rinnettä myöten. Hämmästyimme sitä etelän rehoittavaa kasvullisuutta, mikä Rigin täänpuolisella juurella aukenee eteemme. Viikuna-, manteli- ja kastanja-puut menestyvät siellä, ja koko paikka on lumoavan ihana. Tuntuu, kuin olisimme jo lämpimän Italian alueella, vaikka se alkaa vasta Alppien eteläpuolella.

Italia, ihana, suurien historiallisten muistojen maa! Ja Venetia, Roma ja Neapel! Nehän kaikki houkuttelevat meitä tuonne Alppien toiselle puolelle. Gotthardin kuuluisan tunnelin läpi sinne menisi tie, ja pian olisimme pohjois-Italiassa. Mutta olemmehan jo nähneet Europaa suuren palasen. Ja mielessä alkaa tuntua koti-ikävä, halu päästä jälleen kotikuusien kuiskehille. Astumme nyt laivaan ja kuljemme Vierwaldstätter-järven yli Luzern'in kaupunkiin. On helteinen kesäpäivä, ja järven viheriäinen, kirkas pinta on rasvatyynenä. Mutta kuumuuden rasitusta ei muistakaan katsellessa järveä ympäröivää Alppi-maailmaa. Kuljemme kuin unelmassa tai tarumaailmassa. — Laivalla on muutamia sveitsiläisiä käsityöläisperheitä. Niiden lapset lauskelevat sveitsiläisiä kansanlauluja kaksiaanisesti. Sveitsin vuorista ja muusta luonnosta on laulujen aihe. Muikin sveitsiläinen yleisö innostuu ja yhtyy lauluun. Erään laulun värssyt aina loppuvat sanoilla: "oi armas vuoristo, nyt hyväst' jää, nyt hyväst' jää!" Sanat ja sävel painuvat mieleemme. Mekin sanomme sillä laululla hyvästi Sveitsin ihanalle vuorimaalle. Suorinta tietä kiirehdimme kotia päin, Saksan kautta Pohjolata kohden.

VI. Ruotsissa.

Olemme Saksan pohjois-rannalta saapuneet Itämeren ylitse Ruotsin etelä-rannalle. Tahdomme näet hiukan tutustua tähänkin maahan, jonka kansan kanssa ennen muinoin olemme niin monta yhteistä vaihetta, yhteistä iloa ja surua kestäneet. Malmön kaupungista kuljemme rautateitse Tukholmaan, Ruotsin pääkaupunkiin.

Olemme kuvitelleet mielessämme, että Ruotsi ylimalkaan näyttäisi jotenkin samanlaiselta, kuin kotimaammekin, sillä erotuksella vaan että Suomessa löytyy enemmän järviä kuin Ruotsissa. Mutta mitä ainakin Ruotsin eteläisimpään osaan, Skoonen maakuntaan, tulee, on se kerrassaan toisenlaatuista, kuin Suomi. Pikemmin voisi sanoa sitä pohjoisen Saksan näköiseksi. äärettömän laajat viljellyt tasangot leviävät joka haaralle. Kyliä on tiheään, ulkonäölleen samanlaatuisia, kuin Saksassakin. Mutta jota pohjoisemmaksi tullaan, sitä enemmän muuttuvat seudutkin samanluontoisiksi, kuin ne kotimaassammekin ovat; kasvullisuus vaan, maan eteläisemmästä asemasta riippuen, on tietysti rehoittavampi. Mutta metsät, järvet ja nummet vuorottelevat täälläkin viljeltyjen tienoiden kanssa. Sievät maalaiskartanot jonkun järven tienoilla ovat kuin vanhoja tuttuja etelä-Suomesta. Koivumetsääkin alkaa ilmaantua runsaammin, kuin etelämpänä, missä pyökki ja tammimetsät olivat yleisempinä. — Rautatie kulkee eräässä kohden mainion Göta-kanavan ylitse. Tätä suurenmoista laitosta emme kuitenkaan tällä kertaa joudu tarkemmin ja laajemmalla silmäilemään. Sivumennen vaan näemme Ruotsin kukoistavan tehdaskaupungin Norrköpingin. Kuljemme vielä jonkun tunnin rautatietä ihanien seutujen lävitse ja saavumme Ruotsin pääkaupunkiin Tukholmaan.

Tukholma on kerrassaan kaunis kaupunki, niin hyvin asemansa ja ympäristönsä kuin rakennustensa puolesta. Luulemme että harva kaupunki Europassa sille tässä suhteessa vertoja vetää. Rakennuksista on huomattavin kuninkaallinen linna. — Tukholmassa on noin 300,000 asukasta. Se on siis varsin suuri kaupunki. Ja kun katselee elämää ja liikettä sen kaduilla ja julkisilla paikoilla, ei luulisi olevansa Pohjolassa, vaan jossakin keski- tai etelä-Europan suurista kaupungeista. — Tukholmalaiset, niinkuin Ruotsalaiset ylimalkaan, ovat iloisia ja ystävällisiä. Ja matkustavaiset suomalaiset saavat tavallisesti osakseen hyvin herttaista kohtelua. Noin 650 vuotta kestänyt yhteytemme Ruotsin kanssa ja monet kauniit historialliset muistot,

jotka ovat Ruotsin ja Suomen kansoille yhteiset, ylläpitävät keskinäistä kunnioitusta ja ystävyyttä näiden kansain välillä. Sitäpaitsi ovat, kuten tiedämme, monet muut seikat ja olosuhteet Ruotsin ja Suomen kansoilla samanlaatuiset. Siksi oleskelu Ruotsissa tuntuukin Suomalaisesta vähemmän oudolta, kuin muissa vieraisissa maissa.

Mutta jo on meidän aika sanoa jäähyväiset ystävällisille Ruotsalaisillekin. Astumme Tukholmassa suomalaisen höyrylaivaan, joka noin 18 tunnissa viepi meidät Itämeren yli oman kotimaamme rantaan. Olemme jo kauan tunteneet koti-ikävä, mikä vieraalla maalla toisinaan aivan vastustamattomasti valtaa matkustajan mielen. Lähenemme nyt Turun kaunista saaristoa; on kuin ilo kotimaan jälleennäkemisestä suloisesti raukaisisi koko olentoamme. Laivan merimiehistä useat haastavat suomea; tuntuu oikein nautinnolta saada jälleen vapaasti lausua ajatuksiaan rakkaalla äidinkielellämme. Ajatuksemme lentävät tuon tuostakin kotihimme, omaistemme luo, joista useat viikot olemme olleet erotettuina. Mutta jopa lähenee Suomen mantereiden ranta. Saarien välitse näemme Turun tuomiokirkon tornin kohoavan korkeuteen. Terve sinulle, vanha Turku, sekä sinulle, ylevä kirkko ja kallis muisto Suomen menneiltä vuosisadoilta! — —

130. Moskova ja Kreml.

"Joka ei ole Moskovaa nähnyt", sanoo Venäläinen, "ei ole kaunista nähnyt." Eikä hän peräti väärässä olekaan. Harvassa näetsen löytyä kaupunkia, joka niin omituisella tavalla vetäisi tulijan huomion puoleensa, kuin seitsemälle kunnaalle rakennettu ikivanha keisari kaupunki.

Kun silmä ensi kerran etäältä näkee Moskovan lukemattomia rakennuksia punaisine kattoineen, joiden yli kohoaa kullattu kaarevia kupoleja, ristejä ja kirjavia kirkontorneja, täytyy myöntää, että Venäläisen rakkaus vanhaan pääkaupunkiin on oikeutettu. Vielä enemmän kiihtyy huomio, kun itse kaupunkiin ehtii. Kirjava liike kaduilla, itämaalainen koreus ja lännen raitis viljelys — tämä kaikki tekee omituisen vaikutuksen. Joka askeleella tapaa uutta ihmeteltävää. Moskova on Venäläisen mielestä nimi, johon hänen maansa pyhimät muistot yhtyvät, se on sitäpaitsä uudenaikaisen Pietarin vastakohta, oikean, vääristeleättömän venäläisyyden edustaja. Seitsemän vuosisataa on kulkenut sen ohitse, raakalais-kansat ovat sitä ryöstäneet ja hävittäneet, tuli on useita kertoja tuhonnut milloin kaupungin kokonaisuudessaan, milloin sen erityisiä osia, mutta raunioistaan on se aina kohonnut ja pysynyt semmoisena, minä se alusta oli: tosivenäläisenä kaupunkina. Sentähden on se kansalle rakas, sentähden nimitetään sitä milloin milläkin lempinimellä. Nimi "äitiseni" tavataan jo vanhoissa kansanlauluissa, ja siksi nimittää kansa sitä vielä tänä päivänä.

Moskovan ihmeellisin paikka on "Kreml", satojen vuosien muistoista pyhä Venäjän vallan kehto. Kreml on kaupungin sisässä sijaitseva kaupunki, sillä vieläkin on sillä 1,500-2,000 asukasta. Muinoin nousi asukkaiden luku paljoa suuremmaksi, kun Venäjän tsaarit, korkeampi papisto ja valtakunnan ylimykset siinä pitivät asuntoa. Vielä seitsemännentoista vuosisadan keskivaiheilla oli Kremlissä kolmattakymmentä katua, joista nyt enää on jäljellä ainoastaan yksi: Komentajankatu. Matkustajaan vaikuttaa Kreml, kuin sadun lumottu linna, joka odottaa ritarin kotiintuloa herätäkseen suuruutensa ja kauneutensa uinailusta uuteen elämään. Paitse suurta keisari palatsia, ylensuurta synodaalirakennusta, senaatinpalatsia ynnä muita suuria rakennuksia, on Kreml'issä vielä tänä päivänä 15 kirkkoa, 1 kappeli ja 2 luostaria. Vahvat muurit, joiden läpi 5 porttia vie, ympäröivät tätä kokonaisuutta. Vallihaudat, mitkä muinen erottivat Kreml'in muusta kaupungista, ovat nyt täytetyt, ja kaunis leveä katu on anastanut niiden paikan, mutta vielä ylläpidetään 18 tornilla varustetut linnanmuurit, ja tarkoin valvotaan, kun jotakin

vanhaa parannetaan tahi uutta laitetaan, ettei alkuperäistä rakennustyyliä loukata. Kreml onkin pysynyt vapaana uuden ajan rakennustavan kaikista vaikutuksista. Sentähden voidaan sanoa, että Kreml on Venäjän valtakunnan historia hakattuna kiveen, joka niin sanoaksemme heijastaa Venäjän onnen vaiheet.

Kreml'in keisarillinen palatsi on erinomaisen loistava. Se sisältää kaikkiaan 700 eri huonetta. Näistä ovat mainittavimmat ritarisalit, luvultaan 5: äärettömän suuri Yrjänän sali, seinät täynnä marmori-levyjä, joihin on piirretty Venäjän sotarykmenttien nimet ynnä perustusvuodet sekä niiden upseerien nimet, joiden rintoja Venäjän korkein urhollisuuden arvomerkki, pyhän Yrjänän risti, on kaunistanut; Aleksanterin sali, mikä lumoo katsojaa suurilla seinäpeileillään, punaisilla silkkitaiteillaan ja rikkaille maalauksillaan ja aseillaan; Antreaan sali, jossa puhtaasta kullasta tehty keisarillinen valta-istuin tavataan; Katarinan sali, jossa on keisarinna Katarinan valta-istuin, ja viimein Vladimirin sali 4,000 naulaa painavine pronssisine kynttiläkruunuineen.

Tähän vertoja vetävää loistoa tavataan myöskin muissa huoneissa. Niinpä esim. keisarillisessa makuuhuoneessa on vuoteen vieressä kaksi erinomaisen kallista marmori-pilaria, jotka sanotaan neljän miljoonan markan arvoiksi. Perintöruhtinaan puolison vastaanottohuone, hopeahuoneeksi sanottu, on maailman rikkaimpia. Kaikkialla kohtaa silmä täällä hopean huikaisevaa loistoa: seitsemän raskasta, hopeasta tehtyä pöytää, kukin kullattujen tuolien ympäröimänä; hopeisia kynttiläkruunuja riippuu katosta, ja taiteellisesti tehdyillä hopeakehillä ympäröidyt suuret peilit heijastavat huoneen sanomatonta loistetta.

131. Tanskanmaa.

Tanska on ystävällinen, ihana saarimaa. Siellä ei ole vuoria, vaan melkein kaikkialla viheriöiviä tasangoita, hedelmällisiä peltoja ja kauniita metsiä. Seelannissa on rikkaita viljavainioita, vanhoja kaupunkeja muinais-muistoinen, hautakumpuineen ja linnoineen; Fyen'issä on puutarhoja, kauniita herraskartanoita sekä rikkaita talonpoikaistaloja; Juutinmaalla tapaa paljo nummia. Suurempien saarien ympärillä on joukko pienempiä saaria.

Näillä Tanskan saarilla, joita Pohjanmeri, Kattegat, Skagerrak ja Itämeri alloillaan piirittävät, vallitsee raitis, ystävällinen ja keväinen henki. Nämä ominaisuudet on kansallakin. Vaikka sen muinaiset muistot ovat vakavia, vaikka perhe-elämä ja olot ylimalkaan ovat Pohjolan tapaan, voipi kuitenkin selvästi huomata, että Tanska yhdistää Skandinavian eteläiseen Euroopan ja että etelän eloisuus sekä saaristolais-kansan hilpeys asuu Tanskan kansassa.

Kööpenhaminan Tanskalaiset ovat muukalaisen mielestä hyvin hilpeitä, iloisia, avuliaita, avosydämiä ja puheliaita. Kööpenhamina on Tanskalle saman-arvoinen kuin Pariisi Ranskalle. Se on maan keskusta, josta henkeä ja elämää virtaa koko maahan. — Vilkasta on elämä Kööpenhaminassa. Suurimmilla kaduilla on yhtenäen liikettä, väkeä vilisee ja juoksee, tunkee ja lykkii toisiaan, mutta kaikki näkyvät siitä huolimatta olevan iloisella mielellä.

Jos tahdot päästä tuntemaan Tanskalaisten luonteen rakastettavia puolia, niin mene kaduille, käy köyhimmänkin kansan joukkoon, katsele sen keskinäisiä kauppoja ja muita suhteita, puhuttele sitä, kysy tietä tai pyydä jotakin avun tekoa, ja sinun täytyy ihmetellä sitä hyväntahtoisuutta ja auliutta, jota sinulle osoitetaan.

Tanskalainen maalaiskansa on hyvin sivistynyttä. Se seuraa innokkaasti yleisiä asioita. Maanviljelyksensä ja karjanhoitonsa on se kohottanut erittäin korkealle asteelle. Tämän kehityksen ovat Tanskassa aikaansaaneet kansakoulut ja varsinkin kansanopistot, jommoisia Suomessakin jo on muutamia. Onpa tullut tavaksi, että suomalaiset talonpojat käyvät opintomatkoilla Tanskassa, oppiakseen Tanskalaista maatalouden hoitoa ja varsinkin nähdäkseen, miten pikkuviljelijät siellä osaavat tarkoituksenmukaisesti viljellä maitaan ja järjestää talouttaan.

132. Lontoo.

Lontoo, Englannin pääkaupunki, rakennettu kummallekin puolen Themsen jokea, on maailman suurin kaupunki; sen väkiluku nousee noin viiteen miljoonaan.

Kaupungin vanhin osa on kaupan keskustana, toinen pääosa on hallituksen paikka ja kolmas useimpain tehdasten alueena. Näiden ohessa kuuluu kaupunkiin joukko kyliä, jotka nyt ovat ainoastaan eri kortteereina ja vähempinä kaupungin osina.

Huonerakennuksia tässä jättiläiskaupungissa on lähes 800,000 ja katuja 16,000, joista muutamat ovat puolen penikulman pituisia. Yksityisten huoneet eivät ylimalkaan ole suuria; tavallisesti ovat ne rakennetut ainoastaan yhdelle perheelle. Varakkaampainkin huoneet ovat ulkonäöltään yksinkertaisia, mutta sisältä erittäin hyvässä järjestyksessä, mukavia ja puhtaita.

Yleisistä rakennuksista ovat ainoastaan muutamat rakennukseltaan kauniita, mutta ne ovat tavallisesti sitä suurempia ja komeampia. Niistä mainittakoon vaan kuningattaren palatsi, parlamentin eli eduskunnan uusi talo ja suuri museo eli kokoelmahuone, johon on kerättyä taiteen ja kirjallisuuden tuotteita kaikista maista ja kansoista. —

Kirkkojen luku on noin 700, ja niistä on Paavalin kirkko suurin kaikista protestanttisten maiden kirkoista. Se on ristin muotoinen ja keskustan yli kohoaa suuri ympyräinen kupu, jota kannattavat 400 jalan korkuiset pilarit. Tässä, niinkuin Westminsterinkin kirkossa, näkee kalliita muistomerkkiä, joita kansan kiitollisuus on rakentanut maan mainioimmille miehille.

Huomattava on myöskin pörssi eli kauppamiesten kokoushuone. Se on suuri, vaikka ei mikään kaunis rakennus. Sen keskellä on avonainen neliö, jonka kaikilla puolin on katettu pylväskäytävä. Tässä käytävässä on kunkin kansan kauppiaille määrätty paikkansa, ja siellä on kokous-aikana kauppiaita koolla kaikista maailman osista. On laskettu tähän maailman-kaupan keskustan ympärille joka tunti keräytyvän noin 50,000 ja joka päivä noin 500,000 ihmistä, ja äänien ja kielten sekanaisen surinan siellä saattaisi verrata kosken pauhinaan.

Liike Lontoon kaduilla on niin suuri, että töin tuskin edelleen pääsee, jos ei vaan halua väen virtaan antautua. Kaksi semmoista virtaa käy näet lakkaamatta vastakkain katujen leveillä käytävillä niiden kummallakin puolella. Katujen keskusta on täynnä hevosilla ajavia. Isompien katujen varsilla on puotia, suurista, komeista akkunoistaan milt'ei läpinäkyviä, toistensa kanssa kilpaillen tavarain somuudella ja paljoudella.

Monilukuisia rautateitä, osaksi huoneiden yli rakennettuita, kulkee Lontoon läpi melkein kaikkiin suuntiin, ja niillä on kaupungissa useampi kuin sata pysäyspaikkaa. Enemmän kuin kolmesataa höyrylaivaa kulkee edestakaisin Themsen joella, jossa laivoja on niin pitkältä, kuin silmä kantaa, ja mastoja niin tiheässä kuin puut metsässä. Molemmiin puolin jokea itään päin ovat laivain tokat, joihin laivat kuljetetaan tavarain lastaamista ja tyhjentämistä varten ja joiden rannoilla on äärettömiä tavara-aittoja. Lontoon tokassakin saa jo kaksi sataa laivaa hyvästi tilaa; ja Länsi-Indian kauppaa varten rakennetut tokat ovat vieläkin suurempia.

Erääseen paikkaan, missä liike joella on vilkkein, on siltain sijaan rakennettu joen alainen käytävä eli niin sanottu tunneli, jota jalan-kulkijat käyttävät.

Lontoon kaupungin sisässä on vielä suuria puistoja ja avonaisia paikkoja, joihin on istutettu puita ja pensaita. Tämä seikka ynnä järjestys ja puhtaus, joka ylimalkaan vallitsee, tekevät Lontoon, vaikka ilma on siellä kosteata ja alati kivihiilen savulla sekoitettua, kuitenkin terveellisemmäksi, kuin monet muut suuret kaupungit ovat.

Lontoota ei tosin voi sanoa kauniiksi eikä miellyttäväksikään kaupungiksi, mutta sen sopiva paikka, sen teollisuus, sen kauppa ja meriliike, sen rikkauudet sekä väestön uutteruus ja vakava mielenlaatu tekevät sen kuitenkin maailman ensimmäiseksi kaupungiksi.

133. Käynti Neapelissa ja Vesuvius-vuorella.

1. Sananlasku sanoo: "Neapelin kun on nähnyt, voi rauhassa kuolla"; silloin on näet nähnyt mitä kauniinta on olemassa, jottei enempää muka enää saata toivoa. Tuo usein kuulemani lause mielessäni istuin junassa, joka aika vauhtia hetki hetkeltä kiidatti minua Etelä-Italian kauneinta rannikkoa kohti. Tie kulki joka paikassa halki viljavain vainioiden ja rehevään rotkojen, joissa näki viiniköynnösten kiehkuran tavoin kietoutuvan silkkipuiden runkojen ympäri sekä ojentavan hennot oksansa puusta puuhun, joten koko tarha oli aivan kuin vihreän seppelten koristamana. Rypäleitä ei näin keväällä nähnyt, mutta sen sijaan sattui silmään aika ajoittain tummanvihreä sitruuna- tahi appelsinipuu, jonka lehtien välistä näki hedelmien runsain määrin riippuvan oksilla, ja omituisinta kaikesta oli se, että sama puu latvastaan oli täynnä valkeita, tuoksuvia kukkia.

Saloja, tuollaisia laajoja asumattomia seutuja, joita kotimaassa rautateiden varsilla tuon tuostakin huomaa, en vielä missään täällä etelässä ole nähnyt, vaan joka paikassa kohoavat ihmisasuntojen valkeat kiviseinät, vihreine, enimmäkseen suljettuine puuluukkuineen, joka painaa koko rakennukseen omituisen kuolleen leiman. Katot ovat aivan litteät, joten talo mielestäni muistuttaa suurta korkeaseinäistä laatikkoa. Kaipaa kodikkuutta. Ja sitten on vielä jotain, jota suomalaisen silmä sanomattomasti kaipaa näissä Luojan siunaamissa viljavissa maissa: vettä, järviä, jokia, puroja. Tuon tuostakin näki virran uoman, näki siltoja siellä täällä johtavan sen yli, mutta vettä oli siinä tuskin nimeksikään. Jopa muutamassa paikassa näki virran puhtaalla hiekkapohjalla vaatteita levitettyinä kuivamaan, aivan kuten meillä kotona niitä nurmikolle hajoitetaan! Ja missä vettä oli, oli se omituisen harmaan kellertävää ja liejuista sekä enimmäkseen aivan matalaa.

Saavuttiin Välimeren rannalle. Nyt ei enää tarvinnut vettä kaivata! Laajana, äärettömänä, ihanan sinisenä levisi edessäni tuo mahtava meri, joka erottaa kaksi maanosaa toisistaan. Satuun saamaan asunnon läheltä rantaa, joten aina aamuin ja illoin pieneltä, ikkunan edessä olevalta parvekkeelta saatoinkin katsella kauas etelää kohti, josta kevään raikkaat tuulet puhalsivat. Caprin saaren jyrkät kalliot oikealta puolen sulki näköpiirin ja Sorrenton suloiset seudut vasemmalta kehysten tavoin ympäröivät lahtea. Vielä enemmän mantereeseen puolella, vasemmalla, kohosi Vesuvion jättiläiskukkula, jonka huipusta lakkaamatta savua tuprusi, joten koko sen puoleinen osa maisemaa oli ikäänkuin harmahtavan harson verhomana.

Elämä kaduilla eroaa yleensä Italiassa paljon siitä, mitä meillä Suomessa on tottunut näkemään, mutta enemmän, kuin missään muualla, huomaa sitä Neapelissa. Useimmat kadut, varsinkin vanhemmissa osissa kaupunkia, ovat hyvin kapeat ja pimeät, korkeat kivitalot kun näet kohoavat niiden kummallakin puolen, ja suuri osa alakertojen asukkaista oleskelee kaiken päivää ulkona. Siinäpä elämää on! Mikä on missäkin touhussa ja toimessa: nikkari häärää höyläpenkkinsä ääressä; pesijätär hieroo vaatteita, aina toisinaan tyhjentäen likaveden kadulle ilman pitemmittä mutkitta; vihanneskauppias kiljuu kimakalla äänellä tavaroitaan kaupaksi; maidonmyyjä kuljettaa muhkeata lehmäänsä katua pitkin, aina vähän väliin pysähtyen sitä lypsämään sen mukaan kuin ostajia sattuu; suuret vuohilaumat liikkuvat siinä samaa tarkoitusta varten kuin lehmäkin; ja kymmenittäin kohtaa miltei joka askeleella pieniä mustasilmäisiä lapsukaisia, jotka mikä milläkin tempulla koettavat huomiota herättää ja siten almuja saada ohikulkijoilta. Kerjääminen on Neapelissa kehittynyt äärettömään määrään, joten tuskin voi kadulla liikkua kuulematta aina tuon tuostakin milloin vanhan, milloin lapsen, milloin kurjan raajarikon, milloin aivan terveen miehen surkealla äänellä huutavan: "Pieni roponen, hyvä herra!" Ei näy olevan halua työhön, vaan tuolla tavoin on elämä mukavampaa. — Omituinen seikka, joka täällä heti herättää huomiota, on se, miten äärettömiä kuormia pieni aasi saattaa liikkeelle saada, puhumattakaan siitä, että näkee hevosen välistä vetävän rattaita, joissa istuu viisitoista, jopa kaksikymmentäkin henkeä. Kylläpä siinä kohden olisi eläinsuojelusyhdistyksellä paljon tehtävää Välimeren rannalla.

2. Nousu Vesuviolle viehättää tietysti kaikkia Neapelissa kävijöitä, joten ne, jotka suinkin voimiensa puolesta siihen kykenevät, harvoin jättävät siellä käymättä? Sinne on tapana kulkea varsinkin kahta tietä: toinen mukavampi, johtaa sinne suoraan Neapelista, ja sitä myöten voi ajaa huipun juurelle, josta mäkitunnelelta pääsee miltei kraaterille asti; toinen tie Pompejin kaupungista päin on paljoo vaivaloisempi, mutta omituisuutensa takia hauskempi. Ensimmäinen ajetaan vaunuissa jonkun matkaa, sitten alkaa nousu hevosen selässä. Tätä kestää siksi, kunnes tullaan tuhkakummun juurelle, josta joko jalan voi astua ylöspäin, tai myöskin saattaa käyttää yllämainittua mäkitunnelelta. Tämä ei kuitenkaan vie aivan perille asti, vaan vielä on viimeistä jyrkännettä kiivettävä yhä enemmän kuumenevassa tuhassa, kunnes lopulta seisotaan savua suitsuavan jättiläiskraaterin reunalla. Omituinen tunnelma valtaa mielen tuolla ylhäällä. Lakkaamatta tupruaa ruskeaa savua paksuina patsaina noista suuren suurista aukoista maassa. Välistä näkee liekkien luovan niihin punertavan hohteen. Kellertävää tulikiveä on kraaterin seiniä koristamassa ja omituinen haju täyttää ilman. Tuhka, jossa seisoo, on aivan lämmintä ja monesta kohden ympärillään näkee hienoja savupilviä nousevan maankuoren alta, todistuksena siitä, mikä lakkaamaton tuli tuolla jalkojen alla hävitystyötään harjoittaa.

Näkö-ala kraaterilta saattaa kirkaalla säällä olla suurenmoinen, mutta enimmäkseen estää milloin sumu, milloin tuulen merelle päin ajama savu näkemästä selvään niitä ihania maisemia, jotka edessä ovat. Kauan ei saa olla ylhäällä, sillä opas, joka sinne kuljettaa, tavallisesti ennen määrääjänkin kuluttua alkaa kiirehtiä. Mutta tällainen lyhytkin käynti Vesuviolla on kuitenkin jättänyt mieleen unohtumattoman muiston. On nähnyt luonnon jättiläisvoimin tekevän työtään, jota ei mikään ihmisnero ole voinut muuttaa tai toiseen suuntaan ohjata; on kuullut liekkien räiskynnän maan sisästä, jota ääntä vuosituhansia lakkaamatta on jatkunut; on tuntenut olevansa

"tuhkaa ja tomua" Jumalan äärettömän ylevyyden rinnalla.

Kraaterista levinnyt tuhka peittää laajalta maan yltympärillä, joten siinä ei mikään kasvi enää voi elää, vaan koko maisema on kauttaaltaan yksi ainoa musta kukkula, jossa ei muita elonmerkkejä näe kuin junaa varten rakennettuja asemahuoneita toisella rinteellä, ja toisella muurattua kiertelevää tietä jalkamiehiä varten. Mutta alempana alkaa siellä täällä jokunen viheriä pensas, jopa pienoinen puukin ilmestyä tien varrelle. Ja kun vielä enemmän laskeutuu, on kohta kaunisten viinitarhojen keskellä. Aivan tulivuoren alla on useampia pikku kaupungeita, muiden muassa Uusi Pompeji, joka muinaisen samannimisen kaupungin vieressä nykyään kohoaa. Sieltä muutaman askeleen päässä on nähtävänä nuo laavan alta esille kaivetut, jotakuinkin hyvässä kunnossa olevat jätteet, jotka todistavat, että tuossa paikassa aikoinaan oli kukoistava kaupunki säännöllisine katuineen ja taloineen, julkisine kokoushuoneineen ja amfiteattereineen. Kun astuu noita katuja myöten, joilla paikoittain huomaa rattaiden kuluttamia jälkiä kivityksessä, ja kun pistäytyy sisälle asuinhuoneisiin, joiden seinissä kuviakin vielä näkee maalattuna siellä täällä, saa hyvän käsityksen siitä, että tässä kaupungissa Kristuksen aikaan liike oli varsin vilkasta, ennenkuin laavavirta sen hautasi allensa v. 79. Kun vielä lisäksi näkee niitä erityiseen museoon koottuja tavaroita, jotka Pompejista on löydetty: pronssi-, puu- ja kiviastioita jos jonkinlaisia, aseita, kuvapatsaita ja maalauksia, niin edellämainittu käsitys yhä enemmän vahvistuu. Miten arvokkaita lähteitä historian ja muinaistieteen tutkimukselle onkaan täältä löydetty! Samassa museossa näkee myös muutamia tuhkan peittämiä, kivettyneitä ihmisruumiita. Kummallista on katsella niitä! Saattaa jäsenten jännityksestä ja kasvojen tuskallisista piirteistä aavistaa, mikä kauhu täytti mielen, kun äkkiä nuo onnettomat näkivät olevansa elävältä suljettuina hautaan, josta ei ollut mitään mahdollisuutta paeta.

Suurenmoisen hirveältä mahtoi tosiaan aikoinaan näyttää tuo Vesuvion purkaus, joka hautasi allensa Pompejin sekä sen läheisyydessä olevan toisenkin kaupungin, Herkulanumin. Voi mielessään kuvata, miten tuliliekit silloin leimahtelivat kraaterin suusta, miten kuumat mahtavat laavavirrat vyörivät laaksoon rinteitä myöten, miten kaikki elävät olennot päistikkaa paeten koettivat henkeään pelastaa, miten tuskanhuudot sekä ihmisten että eläinten mahtoivat kaikua yli tienoon. Ja lopulta, hävitystyön tauottua, olivat noitten sitä ennen kukoistavien kaupunkien sijalla höyryävät laava- ja tuhkaläjät todistamassa ihmisvoiman mitättömyyttä luonnon jättiläis voiman rinnalla.

134. Pyhä maa.

1. Maa ennen ja nyt.

Merkillisempää maata ei ole, kuin Palestiina eli, miten sitä toisin sanotaan, *Kanaa*, Israelin maa, luvattu ja pyhä maa, omaisuuden maa, jossa taivaan ja maan Herra usein ja monella tavalla puhui profeetoin suun kautta, jossa David ja Assaf korottivat pyhiä ylistysvirsiään.

Juutalaisten maa, kolmenkolmatta penikulman pituinen ja kolmentoista, toisin paikoin viidentoistakin penikulman levyinen, ulottui pohjaan päin Libanonin vuoreen, itään Jordanin jokeen ja Kuolleeseen mereen tahi, jos maa itäpuolella Jordania lukuun otetaan, Syrian erämaahan, etelään Arabian erämaahan ja länteen päin Välimeren, jonka rannalla filistealaisilla kuitenkin oli pitkä rantamaa. Abrahamille annettu lupaus tarkoitti koko Eufraatin virran ja Välimeren välistä maata; koko tämä seutu olikin Davidin ja Salomonin päivinä "Judan valtikan" alla. Vapahtajan aikana oli päämaa Jordanin läntisellä puolella jaettu kolmeen osaan; eteläisinnä Judea, keskellä Samaria ja pohjoisinnä Galilea aina Libanon vuoreen saakka. Jordanin itäisellä puolella oli Perea.

Täällä ei ole lyhimpäin ja pisimpäin päivän, kesäkuuman ja talvipakkasen suurta erotusta eikä lämpimän ja kylmän äkkinäistä vaihtelua, niinkuin meidän pohjoisissa maissamme. Pisin päivä kestää viidestä aamulla seitsemään illalla, lyhin seitsemästä aamulla viiteen illalla.

Vuoden-ajat ovat kesä ja talvi. Talvi eli sade-aika alkaa Lokakuun loppupuolella sateella, joka valmistaa vainiot kynnölle ja kylvölle ja pukee kuivan maan raittiin viheriäksi. Joulukuussa alkavat sitte yhtämyötäiset sateet ja lumen aika; mutta jo Helmikuussa kukoistavat puut, varsinkin mantelipuu, ja vilja vaurastuu, kunnes se, vuoroon saaden auringon paistetta ja vinoa sadetta, kypsyy Huhtikuussa, jolloin, sateen kokonaan loputtua, leikkuu alkaa. Nyt astuu sijaan kuuma vuoden-aika aina Lokakuuhun saakka, jona aikana ilma on alati selkeä, viheriäisyys lakastuu, lähteet kuivuvat, ja erämaasta virtaavaiset lämpimät tuulet rasittavat maata; vainioita virvoittaa kuitenkin koko tänä aikana viljava yökaste. Kesäkuusta alkain kypsyvät viinamarjat ja muut etelän hedelmät.

Tämä maa oli kerran Jumalan siunauksesta ja ihmisten utteruudesta totisesti kaunis ja ihana maa, missä maito ja hunaja vuotivat. Muinaisina aikoina kastelivat maata lähteet, ojat tahi kaivetut kaivot ja lammikot. Useimmat niistä ovat nyt kuivuneina tahi tukittuina. Komeat, alati viheriöitsevät tammi- ja terebinttimetsät kaunistivat vuorien kukkuloita ja laiteita; varjoisa platani, korkea puksi-puu, tuoksuava myrtti, hieno, vakainen sypressi ja etenkin majesteetillinen ja hyvänhajuinen seeteri Libanonin vuorella olivat maan kaunistuksena. Kalliita hedelmäpuita oli yleensä istutettuna: ihana daadelipalmu, siunauksen ja menestyksen kuva, manteli- ja granatipuu, Johanneksen leipäpuu, viikunapuu ja lehdekäs öljypuu arvokkaine hedelmineen. Kautta koko maan ulottui viinämäkiä mehevine rypäleineen ja rikkaita vilja-vainioita, jotka kasvoivat nisua,

ohraa ja kaikellaisia maahedelmiä. Jokaisen askeleen maata laaksoissa ja vuorilla oli tiheä ja ututtera väestö suurimmalla huolella viljelty, ja maan tasoittamisella ja taidollisella kastelemisella oli ihmisten ututteruus saanut aikaan hedelmällisyyden, josta pyhät kirjoittajat kiittävät ja ihmetellen puhuvat ja veisaavat. Niityillä ja vainioilla vilisivät lukuisat karja- ja lammaslauumat.

Kuningas Davidin aikana, milloin maa oli voimakkain, asui siinä viiteen miljoonaan ihmisiä; ja vielä tänä päivänä arvataan ympäri maan piiriä hajonneita Juutalaisia olevan sama määrä.

Vaikka pyhä maa vieläkin paikoin on yhtä hedelmällinen, kuin muinen, on suurin osa siitä nyt kuitenkin autiona ja viljelemättömänä: maa on turmeltunut ja surkean näköinen. Se ei ole likimainkaan muinaisen kaltainen. Pelloilla kasvaa orjantappuroita ja ohdakkeita. Kaupunkien jäännökset ovat muuttuneet metsäeläinten asunnoiksi. Kadut ovat autioina ja tasoittamattomina. Ryöstäen ja murhaten kulkevat erämaan Beduinit maassa ja raiskaavat, mitä maamies vaivalla ja työllä rakentaa. Hedelmällisimmät peltomaat ovat muuttuneet laitumiksi. Maa, jossa kerran Vapahtaja vaelsi ja hänen opetuslapsensa ensin saarnasivat evankeliumin sanaa, huokaa nyt puolivillien Turkkilaisten vallan alla.

2. Näköala Galileassa.

Galilea on Libanonin eteläisellä liepeellä, Samarian pohjoisella puolella. Se on vesi- ja metsärikas vuorimaa, täynnä kukkuloita. Välimereen päin laskeutuu maa vähitellen; etelään kallistuu se jyrkempään Jesreelin laaksoa vastaan, mutta syvimmälle ja jyrkimmästi Genetsaretin merta vastaan.

Maa oli muinoin erinomaisen hedelmällinen. Parhaimmat pähkinä-, palmu-, viikuna- ja öljypuut kasvoivat Galileassa. Viinamarjoja ja viikunoita sai kymmenen kuukautta vuoteensa, muita hedelmiä koko vuoden. Puhdas ilma, sopiva ilman-ala, hyvä maanlaatu tekivät kasvullisuuden mitä viljavimmaksi. Kristuksen aikoina oli Galileassa kaksi sataa neljä kaupunkia ja kylää.

Eteläistä suuntaa juoksee alas Libanonista koko ylä-Galilean läpi Naftalin vuori, joka etelässä yhdistyy jyrkkään Natsaretin vuoreen. Tämä vuori on Jesreelin laakson pohjoisena rajana.

Vähä yli penikulman matkan Kanaasta etelään on Natsaret suloisessa ja hedelmällisessä laaksossa. Kolmelta puolen ulottuvat vuoret aina kaupungin luoksi, ja neljännellä on soma laakso, joka kasvaa viikuna- ja öljypuita. Sieviä, valkeita huoneita seisoo vieretysten puoliympyrässä vuoren laidetta ylöspäin. Täällä ovat ne polut, joita Vapahtaja lapsena vaelsi. Kaupungissa olevassa luostarissa kaikuivat ylistysvirret hänen kunniakseen. Kaupunki, jossa asuu noin kolme tuhatta ihmistä, on nähtävästi varakas; useimmat asukkaat ovat kristityitä. Pääpuolella kaupunkia olevalta kukkulalta on verrattoman kaunis näkö-ala Galilean yli. Likellä kaupunkia juoksee öljypuiden varjossa Neitseen kaunis lähde, josta Maria ehkä nosti vettä.

Seeteripuita Libanonilla.

Kaksi penikulmaa Natsaretista kaakkoon kohoaa yksinäinen, kaunis Tabor. Sen laiteita peittää tiheä tammimetsä; huippu nousee tuhannen jalkaa laaksoa korkeammalle ja on melkein kolmannes penikulmaa ympäri mitaten. Linnoituksen ja kirkon jätteitä makaa siellä hajallansa. Taborin huippu on usein pilvien vallassa; aamusumut riippuvat sen ympärillä vanuneiden hiuksien tavoin. Mutta kun tuuli ja päivänpaiste ovat ne hajoittaneet, avautuu tältä vuorelta mitä ihanin näkö-ala.

Vuoren juurelta alkain levenee Jesreelin hedelmällinen laakso, jonka toiselta puolelta näkyy Endor, missä Saul kysyi neuvoa noitavaimolta. Ei kaukana siitä on Nain, jossa leski kuolleen poikansa parien ääressä sai kuulla Vapahtajan sanat: "elä itke!" — sen toisella puolella Gilboan vuori ja eteläänpäin Efraimin vuori ynnä Ebal ja Garizim. Lounaaseen siitä kohoaa kaunis Karmelin vuori. Koillisessa nostaa Hermon juhlallisena alati lumista huippuaan vainioiden yli,

jotka Jordanin rantoja pitkin laskeutuvat Genetsaretin kirkkaihin aaltoihin. Idässä saa silmä seurata Jordanin eteläistä juoksua, ja tämän toiselta puolen sinertää tammista ja laitumista rikas Basanin vuorimaa ja sitä etelämpänä Gileadin mustat vuoret.

Taborista etelään levenee vainio Jesreelin eli Esbrelonin laakso, viiden penikulman levyisenä juosten idästä länteen. Kristuksen aikana tätä alaa peittivät monet kansakkaat kaupungit ja kylät. Jakobin ajoista nykyisiin saakka ovat sitä tallanneet kierteleväiset kansat laumoineen. Mutta näillä tantereilla on tulisimpia taistelujakin kamppailtu. Täällä esim. Barak löi Kananealaiset vihollisessa taistelussa, jota Debora ylistää, ja täällä Josia kaatui taistellessaan Egyptin kuningasta vastaan. Tämän laakson itäpuolelta kohoavat Gilboan vuoret, missä Saul ja hänen poikansa löysivät kuoleman.

Gilboan vuoren luoteisella syrjällä on korkealla kaunis Jesreelin kaupunki. Siinä asui Ahab ja hänen kujeellinen vaimonsa Isebel loistavissa linnoissa ja likellä Nabot, jonka veren he vuodattivat hänen viinamäkeään anastaakseen. Lakeuden läpi virtaa länteen Kison, jonka rannoilla Barak sai toisen suuren voiton Kananealaisista, ja joka knljetti lyötyjen vihollisten ruumiit mereen. Ahtaan laakson läpi virtaa se Jesreelin lakeudelta Akkon lakeudelle, missä Foinikialaiset asuivat.

Tämän lakeuden eteläisellä puolella on Karmel. Päätyen jyrkäksi niemeksi, kohoaa se korkealle ympärillä olevan maan ja meren yli. Karmel on kaunis ja hedelmällinen vuori. Sen juuria peittävät laakeri- ja hedelmäpuut; ylempänä kasvaa viikunapuita ja tammia; koko metsä on täynnä kauniimpia kukkasia. Sitä paitsi on Karmel mainio kahdesta tuhannesta luolastaan, joita asukkaat käyttivät majoinaan, tallinaan, pakolaisina ollessaan piilopaikkoinaan ja puolustusodissa linnoituksinaan.

3. Judea.

Pyhässä maassa on monta hedelmällistä lakeutta. Semmoinen on Välimeren rantalakeuskin, joka ulottuu Karmelin vuoresta aina Gatsan kaupunkiin. Sen pohjoista osaa nimitetään Saronin ja eteläistä Sefelan lakeudeksi. Molemmat yhdistyvät toisiinsa Joppen merikaupungin luona.

Jopessa länsimaiden toivoretkeilijät tavallisesti astuvat maalle. Joppe on suomeksi "kauneus". Kaupungin paikka onkin kaunis, mutta kuitenkin on se näöltään kolkko. Lännessä näkee silmä lavean meren, joka on sininen, niinkuin korkea taivaskin; idässä näkee etäällä Judean siniset vuoriseinät; likinnä kaupunkia kasvaa oranja-puistoja. Täällä näkee matkustavaisia kaikilta suunnilta: Bedunia valkeissa villavaipoissa, Armenialaisia pitkissä valkean ja punaisen juovaisissa nutuissaan, pitkäpartaisia Juutalaisia kaikista maailman osista; Turkkilaisia ratsastaa kopeina ohitsesi, ja köyhiä kreikkalaisia perheitä, jotka ovat toivoretkellään, istuu katujen kulmissa, syöden riisiä tahi keitettyjä ohria puukupeistaan.

Kaktus-pensastojen välitse menee tie Saronin lakeutta myöten Judean vuorille. Tällä lavealla lakeudella on lukuisia karjalaumoja. Keväällä on lakeus erittäin kaunis nähdä. Tanner on viheriä, mitä kirjavin kukkapeitto yllä. Tulpaanit, valkeat ja punaiset ruusut, valkeat ja keltaiset liljat ja muratit kukkivat täällä ihmisten hoidotta. Myöhemmin muuttuu lakeus suureksi, rikkaaksi viljavainioksi. Mutta kun vilja on korjattuna ja hehkuvat auringon säteet ovat polttaneet kaikki kasvit, näkee ainoastaan alastoman, punertavan maan, josta siellä täällä nousee terebinti tahi vaalealehtinen öljypuu.

Ahtaita laaksoja myöten lähestytään nyt Judean vuoria. Ensin luikertelee tie puiden ja pisteleväin pensaiden välitse, mutta kuta edemmäksi tullaan, sitä köyhemmäksi käy kasvikuunta, sitä kivisemmäksi ja ahtaammaksi tie. Tuhka-harmaat kukkulat, päälletysten syösty kallionmöhkäleet, orjantappurat ja ohdakkeet kallioiden ra'oissa tekevät seudun kolkoksi. Sitten tullaan Emauksen kautta vuorelle.

Pian näkyy öljypuilla ympäröity kukkula. Se on Öljymäki. Korkeita torneja, mahtavia kupukattoja, leveitä muureja pilkistää silmään, ja vähitellen näkyy koko kaupunki. Se ei ole suuri, ei loistava eikä komea, jotta se siten olisi etevämpi itämaan muita kaupungeita, ja kuitenkin näyttää se hyvin erinomaiselta juhlallisessa vakavuudessaan ja synkkämielisessä viehättäväisyydessään. Se on Jerusalem, maailman kaikista kaupungeista enimmin ylistetty ja muistorikas.

Penikulma eteläänpäin Jerusalemista on Betlehem. Mahtavaa vuorenselännettä ylöspäin nousee kaupunki portaiden tavoin. Viinipuu menestyy tämän vuoren laiteilla. Manteli-, öljy- ja viikunapuu peittävät kukkuloita, ja alastomain kallioiden välitse näkyy kultaisia viljavainioita ja viheriöitä suloisia laaksoja. Näillä vainioilla poimi Ruth tähkäpäitä Naemille. Täällä Isain poika veisaili ensimmäiset virtensä, ja täällä ilmoitti enkeli paimenille Vapahtajan syntymisen.

Muutamia penikulmia etelämpänä Betlehemiä on Hebron kauniissa maakunnassa. Hebron oli Kaanaanmaan vanha pääkaupunki. Täällä asui Abraham Mamren laaksossa ja sitte David. Ympäristö on rikas kaikkinaisista hedelmistä, etenkin viinimarjoista. Täällä on mainio Eskolin viinimarjain laakso, josta Israelilaisten vakoojat leikkasivat jättiläisoksan, jota kahden miehen täytyi kantaa sauvalla.

Hebronia etelämpänä on maa aaltomaista, korkeaa lakeutta, jota vuoret kolmelta puolelta ympäröivät, mutta joka itään käsin alenee Judan erämaahan. Täällä on Judan kaupunki, jossa Zakarias ja Elisabet asuivat. Tästä länteen päin ovat ne seudut, joissa David vaelteli Saulin murhaavia käsiä vältellessään ja Sifin nummella ynnä Maonin ja Karmelin vuorilla oleskellessaan maanpakolaisena, petettynä, vainottuna ja kuitenkin ihmeellisellä tavalla Jumalan suojelemana. Etelämpänä alkaa erämaa eli korpi. Kaupungit, kylät, puut ja viljavainiot katoavat katoamistaan.

135. Kristinuskon leviäminen.

Apostolit ja ensimmäiset kristityt rakastivat Herraansa ja Mestariansa ja sentähden he mielellänsä tekivät, mitä hän oli käskenyt. Jeesus oli heille sanonut: "Menkääät siis ja tehkääät kaikki kansat minun opetuslapsikseni, kastaen heitä nimeen Isän, Pojan ja P. Hengen ja opettaen heitä pitämään kaikki, kuin minä olen teidän käskenyt", ja sentähden he julistivat lähellä ja kaukana sanomaa Jesuksesta Kristuksesta ja kastoivat hänen nimeensä. Jo Apostolien elin-ajalla levisi evankeliumi Vähään-Aasiaan sekä Europassa Kreikanmaalle ja Italiaan, vieläpä Espanjaan asti; etelässä sitä saarnattiin Egyptissä ja pohjois-Afrikassa sekä itäänpäin Armeniassa, Persiassa ja Babyloniassa. Kaikkialla syntyi kristillisiä seurakuntia; ja kaikkialla, jossa evankeliumin valo alkoi koittaa, poistuivat epäjumalanpalvelus ja pakanalliset tavat.

Mutta kristityt saivat maailman puolelta kokea vihaa ja vainoa. Jesus oli jo opetuslapsilleen sanonutkin, että he tulevat vihattaviksi hänen nimensä tähden; hän oli painanut tämän heidän mieleensä, sanoen: "Muistakaat sitä sanaa, kuin minä teille sanoin: ei ole palvelija suurempi herraansa. Jos he minua vainosivat, niin he myös teitä vainoovat." Vaino kohtasi sekä Juutalaisten että pakanain puolelta. Juutalaiset olivat Jeesuksen ristiinnaulinneet ja he myös vainosivat hänen opetuslapsiaan. Stefanus oli ensimmäinen, joka Jerusalemissa sai vuodattaa verensä uskonsa tähden ja sillä tavalla todistaa Herrastansa. Hän tekikin sen kärsivällisesti ja ilomielin. Kuollessaan huokasi hän: "Herra Jesus, ota minun henkeni", ja viimeiset sanansa olivat rukous hänen murhaajainsa edestä: "Herra, älä lue heille tätä syntiä". Vaino kasvoi yhä ja moni muukin veritodistaja eli marttyri sai kuollessaan osoittaa, kehen Herraan hän uskoi. Apostoleista oli Jakob vanhempi ensimmäinen, joka kärsi marttyrikuoleman. Juutalaisten puolelta ei vaino kuitenkaan saattanut kauan kestää, sillä he olivat Roomalaisten vallan alla ja Jerusalem hävitettiin jo vuonna 70 Kr. j. Mutta sitä ankarammaksi tuli vaino pakanain puolelta. Saarna ristiinnaulitusta Kristuksesta oli todellakin "Juutalaisille pahennus ja Kreikkalaisille (pakanoille) hulluus", niinkuin apostoli Paavali sanoo.

Ensimmäinen suuri vaino pakanain puolelta tapahtui keisari Neron aikana. Roomassa raivosi vuonna 64 suuri tulipalo, joka hävitti osan tästä suuresta kaupungista. Silloin syytti harmistunut pakanallinen kansa kristityitä tämän suuren onnettomuuden aikaansaamisesta, ja keisari itsekin väitti heitä siihen syyppääksi. Tämän johdosta syntyi ankara vaino kristityitä vastaan, jossa suurta julmuutta käytettiin. Kaikki, jotka kristityn nimeä tunnustivat, otettiin kiinni ja kidutettiin kuoliaaksi. Kuka heitettiin petojen eteen tahi käärittiin eläinten vuotiin ja heitettiin koirien raadeltavaksi, kuka ristiinnaulittiin, kuka milläkin tavalla tapettiin; toisia voideltiin piillä, pystytettiin patsaille keisarin puistoon ja sytytettiin juhlatiloissa palamaan. Tällaisten soihtujen valossa kansa sitten katseli keisarin toimeenpanemia huvituksia; valaistuilla teillä keisari itse ohjasi hevosiain kilpa-ajoissa. — Tässä vainossa mestattiin Paavali, ja apostoli Pietari, niinkuin kirkollinen taru kertoo, ristiinnaulittiin pää alaspäin. Sangen suuri oli tapettujen luku, niin kertoo eräs roomalainen kirjailija; mutta vaino ei nähtävästi ulottunut Rooman kaupungin ulkopuolelle.

Vielä oli kristityillä monta muutakin vainoa kestettävänä pakanain puolelta, ja jotkut näistä ulottuivat yli koko laajan Rooman valtakunnan. Tahdottiin hävittää heidät kokonansa, koska eivät suostuneet palvelemaan valtakunnan epäjumalia eikä kantamaan uhria kuvapatsaille. Lukuisten marttyrien joukosta mainittakoon Smyrnan piispa Polykarpus, joka kärsi kuoleman v. 167. Kristittyinä otettiin hän kiinni ja tuotiin maaherran eteen. Maaherra sääli tätä vanhusta, sillä Polykarpus oli lähes 100 vuoden vanha, ja sanoi hänelle: "Ajattele vanhuuttasi; sano jotain pahaa Kristuksesta, niin päästän sinut vapaaksi". Polykarpus vastasi tähän: "Minä olen häntä palvelut 86 vuotta, eikä hän ole koskaan tehnyt minulle mitään pahaa; kuinka minä nyt voisin pilkata kuningastani ja Vapahtajaani?" "Minulla on villipetoja", uhkasi maaherra. "Anna niiden tulla", sanoi Polykarpus tyyneesti. "Niin tahdon sinua tulen kautta pakottaa", huusi maaherra; mutta vastaus kuului: "Tuli polttaa ainoastaan vähän aikaa ja sammuu sitten, mutta jospa tuntisit ijankaikkisen kadotuksen tulen, joka jumalattomia varten palaa. Vaan mitä viivyttelet; toimita tänne mitä haluat." Nyt pystytettiin rovio, kohta liekit tarttuivat kunnia-arvoiseen vanhukseen. Vielä roviolla kuultiin Polykarpuksen rukoilevan, kiittävän ja ylistävän Herraa Kristusta.

Antiokian piispa Ignatius sai myös kärsiä marttyrikuoleman v. 115. Kun hän vangittiin ja tuotiin keisari Trajanuksen eteen, tunnusti hän rohkeasti Kristuksen kuninkaakseen ja että Kristus asui hänen sydämessään, vaikka hän kyllä tiesi, mikä semmoista tunnustusta seurasi. Keisari langetti tuomion, että piispa oli vietävä Roomaan ja siellä näyttelykentällä heitettävä petojen eteen. Tuomion kuultuaan kiitti Ignatius Jumalaa, että hän oli katsonut hänet mahdolliseksi kärsimään samaa kuin Herran apostolitkin.

Vainoojat eivät julmuudessaan katsoneet kristittyjen sukupuolta eikä ikää. Vaimojen ja lastenkin seassa löytyi monta, jotka saivat kärsiä paljon uskonsa tähden, mutta kuitenkin pysyivät uskollisina loppuun asti. Eräs korkeasukuinen nuori rouva Karthagosta, nimeltä Perpetua, tuli oikeuden edessä syytetyksi siitä, että hän oli kristitty. Vaikka vanha isä, joka oli pakana, häntä rukoili säästämään itseänsä, ja vaikka pieni lapsi, jota hän rinnolla kanto, hellitti hänen kyyneliään, niin ei voinut hän kuitenkaan kieltää, vaan tunnusti rohkeasti. "En voi muuta sanoa, kuin että olen kristitty". Kolkkoon vankeuteen pantiin hän nyt, vaan sielläkin oli hän tyytyväinen ja iloinen siitä, että pieni lapsi hänelle jätettiin. Vihdoin otettiin lapsikin häneltä pois, ja hän

heitettiin petojen eteen monen muun kristityn kanssa päivänä, jolloin uusi keisari astui hallitukseen. Samassa tilaisuudessa heitettiin petojen eteen eräs orjapiika. Kun vartija häneltä kysyi: "Miten sinun nyt käy, kun joudut petojen eteen?" vastasi piika: "Minä tosin saan kärsiä; mutta on minulla toinen, joka kärsi minun edestäni, sentähden minäkin mielelläni kärsin". Ylistysvirsiä veisaten menivät he näyttämölle, jossa petojen hampaat heidät kohta musersivat.

Vaikka kovin paljo kristityitä hukkuu näissä vainoissa ja vaikka löytyi semmoisiakin, jotka kidutusten ja kuoleman uhatessa kielsivät uskonsa, niin ei kristittyjen luku kuitenkaan vähentynyt. Marttyrien veri oli todellakin siemen, josta kasvoi uutta laihoa uskossa ja rakkaudessa kirkon vainiolla. Rauhallisempina väliaikoina he rakensivat kirkkoja, levittivät pyhiä kirjoja ja järjestivät seurakuntia. Viimeinen ankara ja laajimmalle ulottuva vaino alkoi vuonna 303. Keisari antoi käskyn, että kristittyjen kirkot hävitettäisiin koko Rooman valtakunnassa ja heidän pyhät kirjansa poltettaisiin. Monta vuotta kesti tätä vainoa erittäinkin Aasiassa. Suuri joukko ihmisiä pakeni pois metsiin ja erämaihin vainoa pakoon, mutta toiset taas kärsivät rohkeasti kuoleman, ennenkuin uskonsa kielsivät. Vihdoin väsyivät vainoojatkin. Se keisari, joka tässä vainossa oli ankarimmin raivonnut kristityitä vastaan, joutui itse Jumalan tuomion alle, hän sairastui kauheaan tautiin, jossa ruumiinsa vähitellen mätäni. Silloin hän kuolin-vuoteeltansa v. 311 antoi julistuksen, jossa kristityille myönnettiin jumalanpalveluksen vapaus, ja käskettiin heitä ahkerasti rukoilemaan valtakunnan ja keisarin edestä.

Tämän jälkeen vainot lakkasivat; ja kun Konstantinus Suuri sitten tuli keisariksi v. 323, julisti hän kristinuskon valtion uskonnoksi Rooman valtakunnassa. Vanha, sivistynyt pakanamaailma oli nyt voitettu, ja tästälähin voi kristinuskko levitä kaikkiin ilmansuuntiin muihin pakanakansoihin.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TOINEN LUKUKIRJA KANSAKOULUJEN
TARPEIKSI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns

a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project

Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the

production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.